LLIBRE BLANC DE LA CULTURA AL BAIX LLOBREGAT

Realitat actual i reptes de futur

COORDINACIÓ: Gemma Tribó i Montserrat Torra

AUTORIA i RECERCA: Gemma Tribó, Montserrat Torra, Esther Hachuel, Neus Ribas

ENTREVISTES: Clara Bargalló, Neus Agulló, Deisy Paola Espinosa

GRÀFICS: Almudena González i Montserrat Torra

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA: Montserrat Torra

El Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat. Realitat actual i reptes de futur ha estat realitzat entre setembre de 2013 i desembre de 2014

ÍNDEX

1. Introducció 9

2. Metodologia 13

2.1. Objectius 13

2.2. Metodologia i procés de treball: fases 13

2.3. Mostra i indicadors 16

3. El concepte de cultura i l'acció cultural 19

3.1. Alguns apunts sobre el concepte de cultura 19

3.2. L'acció cultural 21

3.3. La nostra perspectiva 24

4. Anàlisi territorial 27

4.1. El Baix Llobregat: situació al territori, context històric i identitat comarcal 27

4.1.1. Context geogràfic 27

4.1.2. Context històric 32

4.1.3. Naixement i afirmació de la comarca 37

4.1.4. Serveis mancomunats i coordinació territorial . . 38

4.1.5. Comunicacions i mobilitat 41

4.2. Variables sociodemogràfiques actuals 46

4.2.1. Evolució de la població. 46

4.2.2. Estructura de la població. Característiques de la dinàmica demogràfica i ocupacional 48

4.2.3. La immigració recent: procedència 54

4.2.4. Activitats econòmiques i ocupació 57

4.2.5. Nivell d'instrucció i coneixement del català . . . 61

5. Agents culturals del Baix Llobregat 63

5.1. Els ajuntaments 63

5.1.1 Premisses polítiques en la programació cultural dels ajuntaments 63

5.1.2 Activitats culturals programades pels ajuntaments . . 65

5.2. Les entitats 66

5.3. La indústria cultural 73

6. L'acció cultural al Baix Llobregat 75
6.1. Festes i cultura popular 75
6.2. Patrimoni cultural 79
6.3. Arts interpretatives 83
6.4. Lectura i literatura 87
6.5. Arts visuals (i audiovisuals) 88
6.6. Grups d'estudis 90

7. Recursos i equipaments 93
7.1. Mapa d'equipaments 93
7.2. Equipament culturals per tipologia 94
7.2.1. Arxius 98
7.2.2. Universitats 98
7.2.3. Museus i centres d'interpretació 99
7.2.4. Biblioteques 101
7.2.5.Teatre i auditoris 101
7.2.6. Centres culturals (ateneus, casinos, centres cívics, casals, societats recreatives...) 102
7.2.7. Cinemes i sales d'arts visuals 103

8. El futur de la cultura al Baix Llobregat 105
8.1. La situació actual de la cultura a la comarca 105
8.2. Els trets de la dieta cultural de la comarca 111
8.3. La difusió de la programació cultural en els mitjans locals . . 114
8.4. L'aportació dels centres d'estudis locals a l'acció cultural del BLL . 116
8.5. Diagnosi 119
8.6. Propostes de futur: compartir les bones pràctiques i promoure la cooperació 122

9. Fonts, bibliografia i webgrafia 129

10. Annexos 133
10.1. Guió per a la realització de les entrevistes 133
10.2. Qüestionari per als Centres d'Estudis locals del Baix Llobregat . 135
10.3. Fitxes dels municipis del Baix Llobregat 137

El *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat* és una obra de diagnosi feta des de la proximitat, el rigor i la transversalitat, trets que caracteritzen la trajectòria de més de quaranta anys del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat.

El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat demostra una vegada més amb aquest estudi la seva vocació de treball per la comarca. Una obra d'aquest tipus difícilment hauria estat possible sense l'experiència, la xarxa de complicitats i de bona entesa que el Centre d'Estudis ha anat teixint al llarg de tots aquests anys amb d'altres entitats, institucions, administracions, societat civil i investigadors de la comarca. En aquest sentit, els centres d'estudis es revelen una altra vegada com a agents culturals imprescindibles per entendre i planificar els seus espais de referència i el conjunt del país.

Aquest *Llibre blanc*, que segueix l'estela del realitzat fa un parell d'anys per l'Institut d'Estudis Penedesencs, és una aproximació objectiva, exhaustiva i crítica a l'estat actual de la cultura a la comarca. Però cal destacar que no només es queda en la diagnosi sinó que també planteja, des de la reflexió, el consens i el realisme, propostes de futur que passen pel treball conjunt, l'intercanvi i la coordinació, i fa projeccions sobre la base de les dades recollides.

L'obra parteix d'un procés participatiu i amb ell s'inicia una segona fase de retorn social dels resultats i de debat entorn al futur cultural de la comarca. Una fase molt important si tenim en compte que la cultura al final es basa en les persones que la generen, la basteixen i la gaudeixen. S'ofereix al conjunt dels ciutadans de la comarca l'oportunitat de continuar participant en el disseny de la seva identitat cultural.

Treballs com aquest que prenen com a unitat la comarca són una molt bona eina per als gestors i impulsors públics de les polítiques culturals. Tant de bo tots els territoris que configuren el nostre país tinguin aviat un estudi igual que aquest.

Lluís Puig i Gordi
Director General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals

Els centres d'estudis representen un model d'associacionisme que té les seves arrels al segle XVIII, però arrenca plenament amb la Renaixença, al segle XIX, quan es dóna una particularitat molt interessant: l'afició popular per l'estudi del territori, i de la llengua i la cultura. Els centres d'estudis són, doncs, un tret característic, propi i exclusiu de la cultura catalana.

El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (CEBLL) respon a aquesta tradició i és, doncs, una associació cultural sense ànim de lucre, creada fa quaranta anys. Actualment continua duent a terme un important volum de projectes i activitats, que són possibles gràcies a les quotes d'associats i associades, a la concurrència dels recursos humans (voluntariat i professionals) i al suport i la col·laboració econòmica procedent d'entitats com l'IRMU i, en gran mesura, d'institucions com els ajuntaments del Baix Llobregat, el Consell Comarcal, la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya.

El CECBLL neix i continua actuant per vindicar el patrimoni i la dimensió cívica de la comarca. El Baix Llobregat té una singularitat pròpia i és la suma del treball d'institucions, d'entitats i de la ciutadania. És el resultat de l'esforç conjunt per revertir una situació de territori de pas i perifèric en un territori amb identitat pròpia.

Per això, pel CECBLL ha estat molt important poder elaborar aquesta primera part del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat*, per copsar l'estat actual de la cultura a la comarca i valorar el que s'hi fa, la innovació i les bones pràctiques, tot mirant amb ulls crítics allò que encara és millorable. El *Llibre blanc* conté una fotografia fixa a la qual volem afegir una segona part més qualitativa, en què es puguin expressar les persones que produeixen o promocionen productes culturals, les que els gestionen i també la ciutadania que els consumeix, i puguin fer-ho en relació amb l'expertesa i l'anàlisi de les noves maneres culturals.

El *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat* té la voluntat de ser un instrument útil per mostrar la realitat, per fer-ne la diagnosi i per ajudar a dissenyar estratègies de futur que contribueixin a refermar la cultura i l'activitat cultural com a generadora d'identitat i d'arrelament, com a agent socialitzador i com a motor de canvi i de dinamització econòmica del territori.

Des del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat volem agrair a l'Institut Ramon Muntaner i a la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals la confiança que van dipositar en nosaltres en encarregar-nos l'elaboració del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat*, i també volem manifestar el nostre reconeixement al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya pel seu suport. Esperem que el document que presentem compleixi les vostres expectatives. Agraïm molt especialment el treball rigorós i altruista de Gemma Tribó i Montserrat Torra, que han fet possible que aquest *Llibre blanc* arribés fins aquí. Gràcies també a totes les persones, institucions i entitats per la col·laboració i ajut per difondre el coneixement i divulgar la cultura al Baix Llobregat.

Conxita Sánchez Medina
Presidenta del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat

1. Introducció

El 23 de novembre de 1974, al Museu de l'Enrajolada-Santacana de Martorell, va tenir lloc la reunió fundacional del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (CECBLL). Així es va crear una associació cultural sense ànim de lucre, que tenia els objectius de contribuir a la cohesió del territori i promocionar la comarca a través del coneixement. Durant aquests 40 anys, el CECBLL ha dinamitzat la cultura de la comarca. Els primers anys en l'àmbit de la recerca històrica i després incorporant la valoració del patrimoni i un punt de vista global i interdisciplinari en la investigació.

Entenem el patrimoni en un sentit ampli, natural i social, que inclou tant el que és material (jaciments, esglésies, castells o edificis de valor singular) com l'intangible (conferències, publicacions, debats, música, teatre, arts, festes, festivals, exposicions, campanyes...). El treball cultural i patrimonial endegat pel CECBLL ha ajudat a crear cohesió social i a construir uns valors cívics que han dignificat la comarca i l'han presentada al món a partir del coneixement del seu passat i d'una visió actual de valoració, defensa i protecció del seu ric i variat patrimoni.

La proximitat de Barcelona ha marcat el seu passat i el seu present, que estan vinculats a l'evolució de la gran ciutat. Des del començament del segle XX hem assistit a la quasi desaparició del paisatge agrari de la comarca. L'avenç de la industrialització i l'urbanisme, juntament amb el creixement de les infraestructures de comunicació de Barcelona amb el país, n'han estat les responsables.

El CECBLL no ha estat mai indiferent als temes que configuren la realitat comarcal i sempre ha tingut el doble vessant d'estudi i coneixement de la realitat, i de debat i presa de posició sobre els temes presents i futurs. Al llarg dels anys ha mostrat la seva voluntat comarcalista, treballant per contribuir a l'articulació territorial i aportant com a tret diferencial una visió integradora de la realitat comarcal que abasta tant el passat com el present, tant la història com el patrimoni, i tant els aspectes culturals i socials com els naturals, ambientals i econòmics. El compromís del CECBLL amb el territori, conjuntament amb les institucions, el teixit associatiu i les entitats de la comarca, ha tingut un paper notable en els combats exitosos que han fet possible la preservació de part d'aquest paisatge històric.

De la tasca cultural i cívica que desenvolupa el Centre en donen testimoni els Premis de Reconeixement Cultural, els nombrosos llibres publicats que han creat les bases d'una bibliografia rigorosa sobre la història de la comarca, l'edició de la revista *Materials*, la recuperació de la memòria democràtica, les exposicions itinerants, els materials didàctics, les conferències i altres tipus d'actes i activitats culturals i cíviques realitzades en els diferents pobles de la comarca.

Durant les darreres dècades han nascut centres d'estudis locals als municipis de la comarca, que han assumit objectius de recerca i dinamització cultural semblants als del CECBLL, desenvolupant una tasca molt positiva. El CECBLL coopera per crear cada any un espai de

trobada comarcal amb els centres locals. L'objectiu és cercar una complementació del treball en xarxa entre els centres locals i el projecte més ampli del CECBLL, atès que tots compartim el combat per la dignificació de la cultura.

Darrerament el turisme cultural, concretat en diversos itineraris i activitats referits tant al medi natural com al medi social, comença a prendre embranzida, actuant com a dinamitzador econòmic i humà. El Centre promociona productes culturals propis i col·labora amb altres projectes fent xarxa entre aquestes iniciatives culturals. En aquest sentit edita digitalment l'Agenda Cultural de la comarca, que s'envia a quasi tres mil persones i a diverses institucions. Darrerament s'ha creat l'Espai Comarca, que intenta recollir les iniciatives que afavoreixen la col·laboració entre les poblacions de la comarca, per fer créixer el turisme cultural i de proximitat.

El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat ha comptat amb el suport i ajut de les institucions democràtiques per realitzar i finançar la majoria de les tasques culturals assolides. La signatura de convenis amb els ajuntaments, el Consell Comarcal, la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya per a projectes culturals específics, en són bon exemple. El *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat* és un producte d'aquestes col·laboracions, en aquest cas amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya a proposta de l'Institut Ramon Muntaner.

En aquest context de celebració dels 40 anys d'existència del CECBLL, l'elaboració del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat* representa una oportunitat per repensar l'acció cultural de la comarca gràcies al recull de dades i a la informació sobre les entitats culturals dels diferents municipis i les polítiques culturals locals. Conèixer qui són a cada poble o ciutat els agents culturals i quines són les principals activitats que protagonitzen és una necessitat que, a partir de les dades recollides per confegir el llibre, s'ha assolit. S'han fet entrevistes a l'administració local sobre el tema, que de vegades han contestat els mateixos regidors de Cultura, però que sovint han delegat als tècnics. S'ha passat una enquesta als centres d'estudis locals, s'han revisat els webs dels municipis en tot el que fa referència a la cultura i s'han fets reflexions a la Junta del Centre sobre la cultura comarcal.

Les aportacions del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat* són un punt de partida per reflexionar sobre el futur de la cultura a la comarca i poden facilitar la coordinació i la mancomunació d'esforços en alguns dels serveis i iniciatives culturals. Si aprenem a compartir les infraestructures i l'acció cultural ajudarem a elevar el nivell del consum cultural de la comarca en àmbits com la programació de cinema, teatre, música, arts... És obvi que cada municipi té la seva política cultural, però seria beneficiós per a tots que, en alguns serveis i en algunes iniciatives, la col·laboració i la coordinació dels municipis millorés l'accés de la ciutadania a la cultura.

Finalment, l'edició del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat* crea les condicions per obrir un diàleg entre els diferents sectors implicats: el de la promoció, la gestió i el consum cultural, per promoure una trobada entre associacions culturals, l'empresariat del sector i les

administracions locals per dissenyar el futur cultural de la comarca. A les nostres mans és, doncs, millorar el present dels serveis culturals del Baix Llobregat per construir una cultura basada en la col·laboració i l'ajut mutu.

Montserrat Torra i Gemma Tribó
Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat

2. Metodologia

2.1. Objectius

El procés de treball i la metodologia emprada en la confecció del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat* s'han definit a partir d'un conjunt d'objectius concretats per aproximar-nos a un millor coneixement de les pràctiques i polítiques culturals, del seus agents i de les persones usuàries i, en síntesi, de tots aquells aspectes referits a les activitats culturals que es desenvolupen a la comarca. Assolir aquests objectius ens permetrà, en un futur immediat, dotar la comarca d'una diagnosi sobre l'estat actual de la cultura útil per facilitar als agents culturals propostes per fer polítiques culturals més eficients i rendibilitzar al màxim els serveis culturals del Baix Llobregat.

Els objectius del present informe són:

1. Descriure els serveis culturals de la comarca i dels seus pobles, per obtenir un coneixement global de la situació actual de la cultura a la comarca.
2. Conèixer les polítiques i les pràctiques culturals dels diferents pobles de la comarca, concretant la tipologia d'activitat, les programacions i la freqüència.
3. Identificar els principals agents que promouen les activitats culturals a la comarca i als seus municipis.
4. Definir el perfil dels usuaris culturals de la comarca i concretar quins hàbits culturals practiquen.
5. Analitzar temàticament les diferents ofertes culturals de la comarca i dels seus pobles, tant les referides a festes populars i tradicionals (festa major, tradicions locals...) com les que podem situar en l'àmbit cultural o del coneixement (arxius, museus, biblioteques, teatre, música...).
6. Investigar els reptes actuals de les activitats culturals del territori: fortaleses i debilitats.
7. Concretar una diagnosi de la situació actual de la cultura al Baix Llobregat que permeti en un futur fer propostes per millorar l'oferta cultural comarcal.
8. Difondre i compartir les bones pràctiques culturals detectades.
9. Promoure la cooperació i la coordinació entre diversos pobles, creant xarxa entre les entitats i les institucions, en projectes i programacions culturals com ara els cicles de teatre, de música, de dansa o de cinema.
10. Avançar en la implementació de la cultura com a vector econòmic generador de cohesió social.

2.2. Metodologia i procés de treball: fases

Els objectius ens serviran, en part, per articular les fases que s'han seguit en la confecció del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat*. Abans d'iniciar el procés de treball vàrem

constituir un equip de redacció compost per quatre persones del CECBLL, que va reflexionar sobre la metodologia i els passos que calien per assolir els objectius marcats.

La primera fase s'ha concretat en la recollida d'informació, o fase de metodologia quantitativa i empírica, que inclou els tres primers objectius. En aquesta fase predomina la identificació i la descripció dels elements que componen la realitat cultural de la comarca. Aquí, el procés de treball ha consistit a crear fonts primàries (entrevistes, enquestes, debats) que ens han facilitat l'obtenció de la matèria primera sobre la qual construir una aproximació a la cultura del Baix Llobregat.

La segona fase ha servit per processar i interpretar les dades i per començar a definir les característiques de la realitat cultural de la comarca. Hem utilitzat metodologia qualitativa (objectius 4, 5 i 6) i hem iniciat les anàlisis i les valoracions de la informació. En aquesta fase, la lectura d'altres informes, de bibliografia diversa i de webgrafia sobre el tema ens ha ajudat a contextualitzar, a matisar i a entendre la realitat cultural del Baix Llobregat. L'aportació d'aquestes fonts secundàries ens ha permès enriquir l'anàlisi interpretativa de la realitat cultural i contrastar-la amb les dades empíriques recollides.

D'aquest contrast amb la realitat i de la seva validació, en sorgeix la tercera fase (objectius 7, 8 i 9), que sintetitza els resultats de la recerca concretant els trets més rellevants de la realitat cultural de la comarca. També es fa una diagnosi de l'actual situació cultural, que pot constituir una eina útil de cara a millorar la cultura a la comarca i, finalment, es fan propostes per poder assumir els nous reptes culturals donant una petita relació de les bones pràctiques detectades.

En la fase de recollida d'informació vàrem acordar dissenyar una entrevista molt exhaustiva que inclou un conjunt de preguntes sobre les activitats culturals i les pràctiques culturals dels pobles de la comarca. Les preguntes estaven estructurades en cinc grans apartats, que vam considerar d'interès principal per a una bona diagnosi de l'estat de la cultura als nostres municipis: en primer lloc preguntàvem sobre la programació cultural que du a terme la Regidoria de Cultura del municipi, per les diferents tipologies d'actes i iniciatives preses per dinamitzar la cultura en el poble (exposicions, conferències, estudis i publicacions, visites guiades, etc.) i pel consum cultural que se'n feia. També es preguntava si es coordinaven amb altres departaments de l'Ajuntament que, encara que no siguin estrictament de cultura, sabem que programen actes culturals, com ara dones, joventut, gent gran, etc.; en segon lloc, es preguntava sobre els recursos econòmics de què disposaven, d'on provenien i quin percentatge representava respecte del pressupost global de l'Ajuntament; després sobre els equipaments culturals de què disposa el municipi i quin tipus de gestió tenen (públic, privat, mixta o de gestió cívica); també sobre els altres agents programadors de cultura, des de les mateixes associacions culturals fins a empreses culturals privades que impulsessin la cultura del municipi; i en darrer lloc es preguntava sobre la difusió d'aquesta programació cultural, les vies per les quals es feia i si feien servir o no les noves tecnologies de la informació. En l'annex de l'apartat 10.2. es reprodueix l'entrevista que han respost els pobles amb els diversos indicadors analitzats.

Es tractava de recollir el màxim d'informació sobre cultura dels 30 municipis del Baix Llobregat. Sense aquesta informació no era possible descriure la situació actual de la cultura a la comarca, ni assolir cap dels objectius que hem concretat en l'apartat anterior. El buidatge de les entrevistes recull dades quantitatives, que hem analitzat a través de quadres i gràfics, però alhora també reflecteix aspectes qualitatius que ens han servit per avançar en la segona fase del procés de treball. La riquesa de les entrevistes ha permès confegir fitxes per a cada població, que constitueixen un instrument fiable i contrastat que reflecteix la realitat cultural de cadascuna (vegeu l'annex de l'apartat 10.1.).

Les entrevistes es realitzaven al regidor o regidora de Cultura, que en alguns casos derivava cap al tècnic o la tècnica de la mateixa regidoria. Segons l'elaboració dels gràfics següents, podem afirmar que, als municipis més grans, habitualment contestaven les preguntes el personal tècnic de Cultura, mentre que en els municipis més petits, el nombre de respostes s'equiparava entre uns i altres.

Gràfics 1 i 2

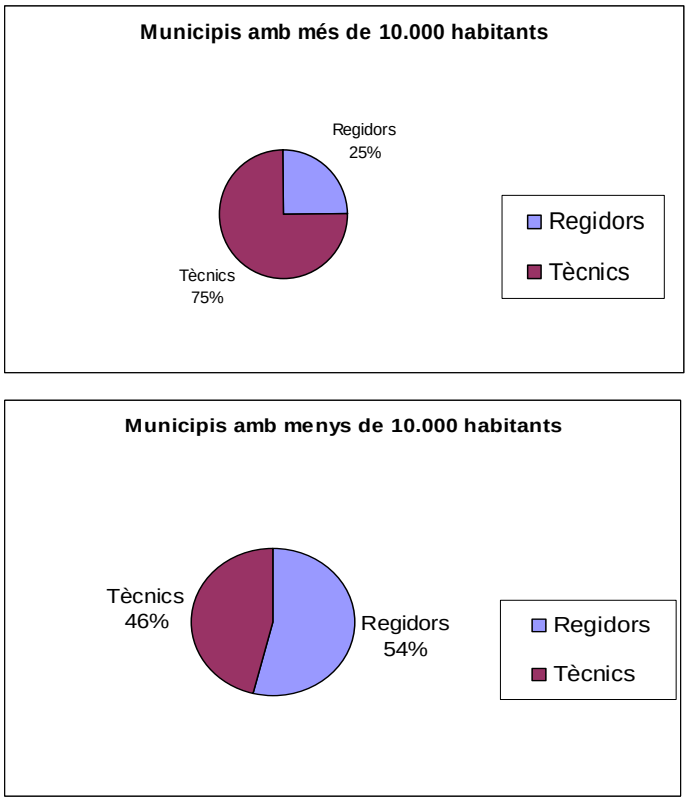

Font: Elaboració pròpia

Una vintena es varen contestar el 2013. Com que sobre 30 municipis, crèiem que el nombre era insuficient, vàrem fer una segona ronda d'entrevistes als que no havien contestat i, finalment, al setembre del 2014, aconseguíem tenir entrevistes de pràcticament totes les poblacions. Hem aconseguit informació de primera mà de 29 dels 30 municipis de la comarca. De manera complementària hem buidat els webs de tots els ajuntaments.

La visió quantitativa i descriptiva inicial construïda gràcies a les entrevistes, necessària com a punt de partida i que ha permès fer una fotografia estàtica de la situació actual de la cultura al Baix Llobregat, ha estat enriquida i complementada amb la revisió de la informació sobre cultura que ofereixen les webs dels ajuntaments. Aquestes dades també han estat incloses a les fitxes dels pobles. En resum, podem afirmar que l'entrevista i el buidatge de les webs han constituït les fonts primàries bàsiques per a l'elaboració del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat*. En la segona i tercera fases del procés de treball hem emprat altres recursos metodològics que ens han permès aprofundir en aspectes qualitatius. Trobades amb els centres d'estudis locals, com la que es va fer el dia 3 de juliol de 2014 a la seu del Centre d'Estudis Comarcals, en la qual van participar una vintena de persones de set entitats d'estudis de la comarca; el debat de la Junta del Centre d'Estudis Comarcals, que es va fer a primers d'octubre de 2014 amb les persones assistents de la Junta; recollida de l'opinió dels nou centres d'estudis locals que van voler respondre una enquesta que se'ls va enviar per correu electrònic —Centre d'Estudis de Gavà, Amics del Museu de Gavà, Centre d'Estudis Beguetans, Grup de Recerques Històriques de Castelldefels, Associació Patrimoni Històric i Amics Monument Creu Nova de Corbera, l'Avenç de Cornellà, + de 1.000. Històries de Sant Climent de Llobregat, Centre Mediambiental l'Arrel de Sant Joan Despí i Centre d'Estudis Santjustencs— (vegeu l'annex de l'apartat 10.3.). Per últim, la lectura d'informes i estudis sobre la comarca han constituït un conjunt de fonts qualitatives i/o secundàries que han enriquit l'estudi i han ajudat a matisar aspectes que les dades quantitatives no expliquen o que són difícils d'interpretar.

També cal tenir present que en tot el procés de treball el CECBLL parteix d'un gran avantatge: el coneixement aprofundit que té de la diversitat cultural dels municipis de la comarca i la capacitat de recercar la informació necessària quan l'aproximació quantitativa és pobre o difícil d'interpretar.

2.3. Mostra i indicadors

La mostra podem afirmar que és fiable per dos motius: per la qualitat de les fonts d'informació, vinculades amb els mateixos agents que programen la major part de l'activitat cultural, i pel fet d'haver assolit respostes de pràcticament tots els pobles de la comarca.

Cal esmentar la importància de la informació extreta de la base de dades de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya), que ens ha permès disposar dels indicadors socioeconòmics actualitzats de cada municipi, indicadors que encapçalen la fitxa de cada poble. D'aquesta base de dades, hem utilitzat també la informació de caràcter econòmic i demogràfic per confegir els quadres i gràfics del capítol 4, dedicat a l'anàlisi territorial de la comarca i de cadascun dels pobles que la integren. La diversitat dels grups d'immigrants i els seus hàbits, la presència de fortes taxes d'atur en alguns pobles, l'envelliment o la forta presència de franges d'edat joves en algunes zones de la comarca, la mobilitat de la població, la influència de la proximitat amb Barcelona dels pobles veïns amb el Barcelonès,

són alguns dels elements que determinen els usos culturals dels baixllobregatins i que, en part, hem contextualitzat socialment gràcies a la base de dades de l'IDESCAT.

Els resultats de les entrevistes es poden valorar per la riquesa de la informació continguda en les fitxes confegides per a cada poble. Però la ponderació dels indicadors recollits de vegades ha estat complexa. Hi ha tres aspectes que voldríem ressenyar. Actualment les activitats econòmiques predominants estan situades al sector serveis, però a la comarca hi ha pobles que han destacat i destaquen pel seu dinamisme industrial o bé per ser encara nuclis rurals on l'agricultura té una notable presència. Per aquest motiu ha semblat més correcte situar a la casella del sector econòmic predominant, a més del sector serveis, quins són els altres sectors econòmics complementaris del municipi, de manera que al darrere i per ordre hi hem situat els altres sectors, ja sigui indústria o agricultura.

Un segon aspecte per comentar és l'apartat dels pressupostos. Alguns municipis no el contesten i d'altres ho fan de manera força confusa, de manera que resulta molt difícil interpretar les dades.

Finalment, un tercer aspecte és el referit al patrimoni. Si bé molts pobles contesten amb claredat quins són els elements de patrimoni més destacats del municipi, encara n'hi ha algun que valora de manera insuficient el seu patrimoni arquitectònic o cultural i no el menciona. En aquests casos, la consulta al web ha estat de gran ajuda, però aquesta insuficiència ens indica que la consciència i valoració del patrimoni cultural ha de millorar.

3. El concepte de cultura i l'acció cultural

3.1. Alguns apunts sobre el concepte de cultura

La paraula cultura prové del terme llatí *cultûra* que, etimològicament, procedeix de l'arrel -*cult*, cuidar. Inicialment s'aplicava a tenir cura de la terra, és a dir, a les tasques del camp que lligaven les persones als llocs (agri-cultura); per això guarda també relació amb "habitar" i dóna lloc al terme "colònia" o "colon/a", del llatí *colere* (collir els fruits o habitar un lloc i cuidar de la terra). D'aquí deriva cap a altres paraules compostes que sempre engendren la idea de tenir cura, de cultivar: puericultura, apicultura, avicultura o, fins i tot, potser, *culte*, en el sentit de tenir cura dels déus.

Sembla que és Marc Tuli Ciceró qui al segle I aC comença a utilitzar aquest terme en relació amb el cultiu de l'esperit. Com diu el filòsof Jesús Mosterín, cultura és ben bé una metàfora, una identificació literària amb la realitat dels camps conreats. De fet, fins al segle XVIII el terme continua més vinculat a les tasques agrícoles que no pas a una aptitud o qualitat social.

A finals del segle XVIII, i especialment al llarg del XIX, el concepte de cultura comença a prendre valor com una categoria d'anàlisi de les ciències socials i, curiosament, ho fa a l'empara de la il·lustració, del relativisme cultural i de l'evolucionisme social. I com a concepte molt vinculat amb el desenvolupament de l'antropologia i de l'arqueologia com a ciències, també tingué a veure amb el colonialisme, que enfrontà la societat europea amb cultures "indígenes" de comportaments i pautes socials molt diferents de les conegudes fins aleshores, i amb la cultura material —prehistòrica— recuperada del subsòl d'Europa.

Ara bé, no és estrany veure com la major part dels articles i textos orientats a definir el concepte de cultura remarquen el seu caràcter controvertit i complex.

El psicòleg social Gustav Jahoda va arribar a dir en un article de la dècada dels anys vuitanta (que de per si ja tenia un títol prou eloqüent),[1] que "cultura" és el terme més imprecís del vocabulari de les ciències socials i que el nombre de llibres dedicat a aquest tema podria omplir moltes prestatgeries.

La qüestió no és ni de bon tros banal i té el seu origen, d'una part, en les diferents aproximacions disciplinàries que es poden fer a l'estudi de la cultura: l'antropològica, la sociològica, l'arqueològica, la històrica, etc.; de l'altra, en les diferents construccions teòriques des de les quals es pot fer aquesta aproximació: el relativisme cultural, l'evolucionisme, el postmodernisme o, fins i tot, de les diferents perspectives, com la semiòtica, l'organicista, la sistèmica...; i per últim voldríem esmentar que s'esdevé també del fet que "cultura" és un concepte abstracte que, com a tal, designa una realitat complexa, indivisible i intangible (conjunt de valors, normes, models...); però és també el que utilitzem per referir-nos a les manifestacions concretes i discretes a què aquesta realitat intangible dóna lloc (l'art, les tradicions, els sabers, etc.).

[1] JAHODA, 1984. "Do we need a concept of culture?" *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 15, pàg. 139-151.

Les següents definicions de cultura exemplifiquen aquesta afirmació. Les dues primeres fan referència a aquest *tot* que és alguna cosa més que la suma de les parts, però trobem un major nivell d'abstracció en la primera:

> "La cultura és la trama de significats en funció de la qual els éssers humans interpreten la seva existència i experiència, així com condueixen les seves accions." Geertz, 1957.

> "La cultura és tot aquest complex que inclou el coneixement, les creences, l'art, la moral, el dret, els costums i qualsevol altre hàbit i capacitat adquirida per l'home en tant que membre d'una societat." Edward Taylor, 1871.

En canvi, la que elabora López de Aguilera (2000), més empírica, se centra en les manifestacions o productes culturals concrets:

> "...entendrem la cultura com un conjunt d'activitats i productes de caràcter simbòlic, realitzats en els àmbits intel·lectual, artístic, social i recreatiu, concebuts amb un caràcter creatiu."

Es podria mencionar encara una tercera accepció del terme, més centrada en l'individu que no pas en el conjunt de la societat, que equipara la cultura a l'educació i el refinament.

En aquest sentit, el Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans és prou clar, recollint aquesta accepció i diferenciant-la de l'altra més col·lectiva:

> **1** *2* f. [LC] [PE] Conjunt de les coneixences literàries, històriques, científiques o de qualsevol altra mena que hom posseeix com a fruit de l'estudi, de les lectures, de viatges, d'experiència, etc.
>
> **2** *1* f. [LC] [AN] [PE] Conjunt dels símbols, valors, normes, models d'organització, coneixements, objectes, etc., que constitueixen la tradició, el patrimoni, la forma de vida, d'una societat o d'un poble.

D'altra banda, la trajectòria feta pel concepte de cultura el lliga estretament (i interactivament) a les idees d'adaptació al medi, de progrés i d'identitat. I, ja més recentment, a la idea de dret jurídic. Així la cultura es concep, alhora, com una resposta a factors condicionants externs (medi), un element de millora de la qualitat de vida i el fonament de la singularització. Però també com un dret.

La Declaració Universal dels Drets Humans de 1948 de l'Assemblea General de les Nacions Unides reconeix en el seu article 22 que "tota persona, com a membre d'una societat, ha de satisfer els seus drets culturals, indispensables per a la seva dignitat i el lliure desenvolupament de la seva personalitat". I encara en l'article 27 afegeix que "tota persona té dret a participar lliurement en la vida cultural de la comunitat".

També podríem al·ludir a la definició que fa la llei 2/1993 de foment i protecció de la cultura popular i tradicional de la Generalitat, que entén la cultura (en aquest cas tradicional i popular), com "el conjunt de les manifestacions, els coneixements, les activitats i les creences passats i presents de la memòria col·lectiva, és el punt de referència a partir del

qual les iniciatives de la societat s'emmarquen en un context configurador de Catalunya amb una identitat nacional pròpia arrelada en una pluralitat de formes d'expressió popular i, alhora, en una ferma voluntat de projectar-se cap al futur."

Veiem, doncs, la concepció de la cultura com un dret fonamental vinculat a la millora de la qualitat de vida i a la integració i la identitat.

3.2. L'acció cultural

Malgrat que les diferents definicions del concepte de cultura poden arribar a "il·luminar" parcel·les diferents de la realitat social, existeix un cert consens acadèmic i també popular sobre quines són les manifestacions socials de caràcter cultural, és a dir, que pertanyen a l'àmbit de la cultura. En aquest sentit, un dels esquemes més sistematitzats i utilitzats és l'establert per la UNESCO en la seva publicació *Marco de Estadísticas culturales* (2009). En aquesta publicació es parla de dominis culturals que "representen un conjunt comú d'indústries culturals, activitats i pràctiques culturalment productives que poden agrupar-se sota els següents encapçalaments":

- Patrimoni cultural i natural
- Presentacions artístiques i celebracions
- Arts visuals i artesanies
- Llibres i premsa
- Mitjans audiovisuals i interactius
- Disseny i serveis creatius
- Patrimoni cultural immaterial (domini transversal).

Afegeixen, a més, dos àmbits que anomenen "dominis relacionats", que són:

- El turisme
- Esports i recreació

Il·lustració 1.

Figura 2. Marco para los dominios de estadísticas culturales

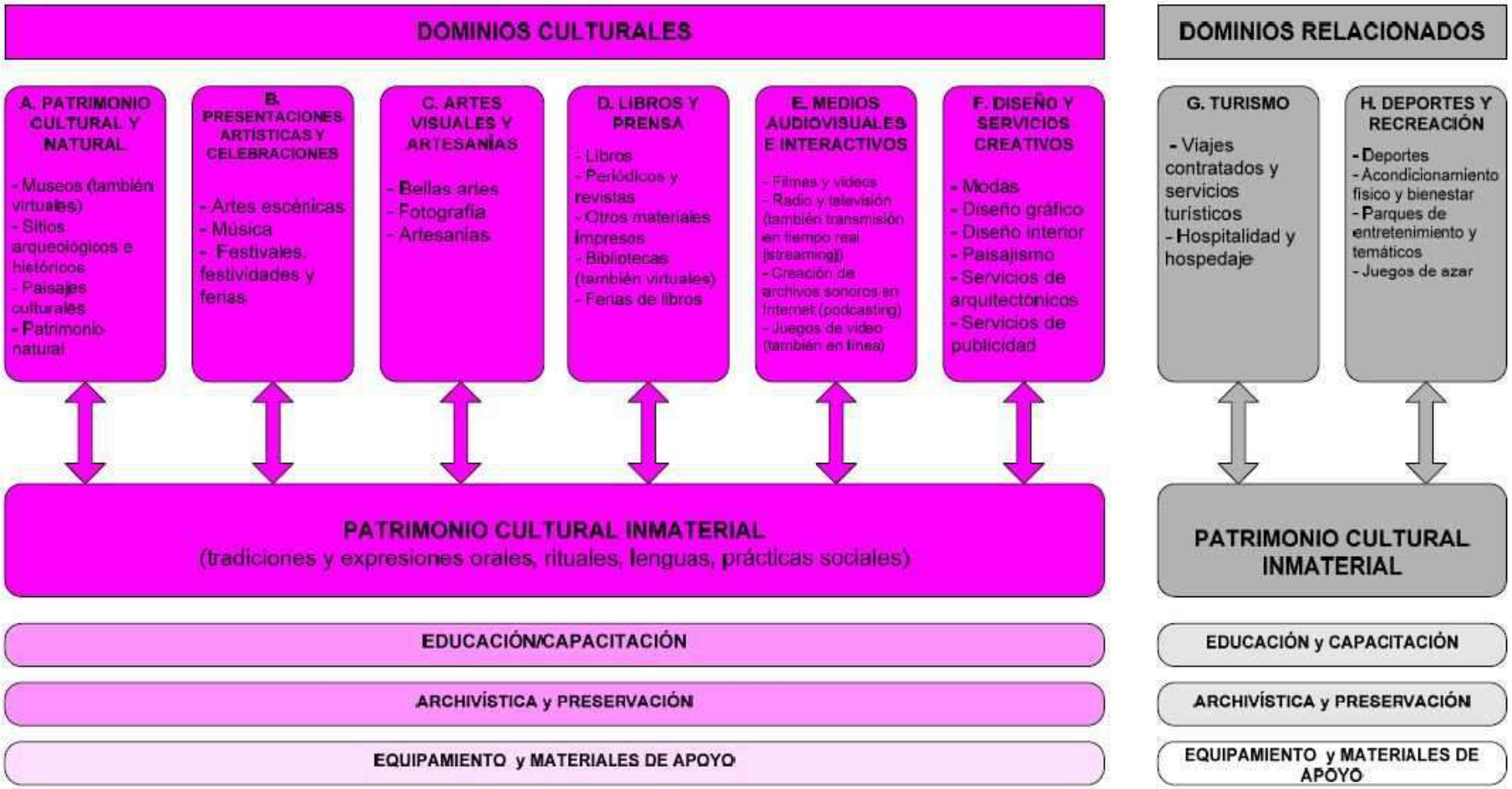

Aquesta sistematització és la que explícitament pren la Generalitat de Catalunya en el seu Pla estratègic Cultura Catalunya 2021. Noti's que no es fa cap menció explícita al coneixement com a domini cultural.

Un altre àmbit en el qual és possible veure "què s'entén per cultura" és el de les polítiques estatals, autonòmiques i locals. Aquí els plantejaments són més tàcits i menys explícits, però s'hi podrien destil·lar.

Agafem, per exemple, els índexs dels webs del Ministeri de Cultura i de la Generalitat de Catalunya:

Il·lustració 2.

Hom té la sensació que, especialment a nivell estatal i autonòmic, hi ha quatre àmbits d'actuació que, de vegades, se solapen:

1. Les indústries culturals
2. Els equipaments culturals
3. El patrimoni
4. La cultura identitària

Els índexs dels webs municipals són més heterogenis, tot i que en essència centren l'acció cultural en els eixos següents, també en ocasions solapats:

- l'associacionisme cultural (motor d'una part de l'activitat cultural de les ciutats)
- els equipaments culturals (biblioteques, museus, centres cívics, etc.)
- els esdeveniments festius (en resposta al cicle/calendari festiu)

Alguns, però no tots, afegeixen aspectes com ara els cicles estables amateurs (de música, teatre, etc.), grans esdeveniments nacionals i internacionals (festivals, exposicions...) i, en menor nombre, els estudis locals, en forma de beques i línies de recerca i de publicacions i exposicions. De fet, des de la implantació de la democràcia municipal, l'acció cultural s'ha anat centrant de forma creixent en les festes i ha anat deixant de banda i relegant a altres instàncies, l'estudi i el coneixement de l'entorn.

Val a dir que estudi i coneixement ocupen de vegades espais "intermedis" i, dins dels sistemes de classificació més acceptats, viuen en la frontera entre la cultura i altres àmbits, delimitats ja sigui per una major especificitat o per una concepció determinada de la realitat social. Fins al punt que, en el cas de la Generalitat de Catalunya, estudi i coneixement s'equiparen a cultura quan es vinculen al teixit associatiu (els centres d'estudis estan en l'àmbit de la cultura popular i tradicional) i a Educació i Recerca quan la vinculació és amb el sector acadèmic.

També val la pena comentar un altre biaix que, sovint, invisibilitza alguns àmbits que podrien ésser associats a la cultura. Ens referim a l'equiparació entre indústries culturals i cultura. Així, el Baròmetre de la Cultura i la Comunicació, en les seves estadístiques, comptabilitza només l'impacte de la cultura perquè produeix, al seu torn, un impacte econòmic. Els camps d'anàlisi, plasmats a l'estudi *La dieta cultural dels catalans*, que analitza quantitativament el consum cultural a la població de més de 14 anys, ho fan ben palès: llibres, cinema, música, concerts, espectacles, exposicions i audiovisuals. L'ampli ventall d'oferta cultural no subjecte a preu o amb baix impacte econòmic, que en el cas del Baix Llobregat és d'un volum important, queda fora de joc: conferències, taules rodones, jornades, festes tradicionals, etc. El plantejament és correcte des del punt de vista del propòsit de l'estudi, però perfila un concepte de cultura esbiaixat.

3.3. La nostra perspectiva

En aquest estudi hem mirat de situar la cultura en un sentit ampli, però alhora prou precís. Des del punt de vista conceptual ens adherim a la definició de cultura que fa la UNESCO: "La cultura ha de ser considerada com el conjunt dels trets distintius, espirituals i materials, intel·lectuals i afectius que caracteritzen una societat o un grup social i que abasta, a més de les arts, les lletres, les formes de vida, la manera de viure junts, els sistemes de valors, les tradicions i les creences." (UNESCO, 2001) Però afegim la idea que la cultura és un element clau per a la cohesió i la convivència social i és, també, un espai per a la significació personal i la cerca d'oportunitats individuals i col·lectives.

També ens ha influenciat la visió territorial de la cultura. Els centres d'estudis, a diferència d'altres instàncies en les quals es produeix coneixement, es caracteritzen per posar l'èmfasi en el territori, i no en les disciplines i especialitats. Tot i partir d'elements de caire teòric (com no podria ser d'altra manera), tenir el territori com a referent afavoreix una mirada de proximitat i atenta a les petites manifestacions.

Els ítems observats s'han desglossat en l'acció cultural pròpiament dita i en els equipaments entesos com a espais on aquestes accions tenen lloc.

L'acció cultural:

- Festes, fires i cultura popular
- Patrimoni natural i social (espais naturals, patrimoni industrial, patrimoni arquitectònic i artístic,...)
- Arts interpretatives
- Lectura i literatura
- Arts visuals

Recursos i equipaments:

- Arxius
- Museus, col·leccions, centres d'interpretació
- Biblioteques
- Espais escènics (teatres i auditoris)
- Centres culturals (centre cívics, ateneus, casals de cultura, espais d'entitats...)
- Sales d'arts visuals
- Cinemes

En congruència amb tot això, l'acció cultural estudiada en relació amb el Baix Llobregat és àmplia i no se centra únicament en les indústries culturals o en l'activitat que té un impacte econòmic directe. I, alhora, és vista amb una gran capacitat d'enfocament a curta distància i amb plantejaments holístics que promouen una visió global i crítica de la realitat cultural.

4. Anàlisi territorial

El riu Llobregat constitueix un element vertebrador de la unitat geogràfica, humana i social de la comarca del Baix Llobregat, de Montserrat a la desembocadura.

4.1. El Baix Llobregat: situació al territori, context històric i identitat comarcal

Abans d'analitzar la realitat socioeconòmica actual de la comarca, convé que situem els elements que conformen la seva geografia, el context històric i el procés que ha conduït a afirmar la identitat de la comarca i, malgrat la diversitat del conjunt de pobles que la integren, que han determinat i determinen àrees ben diferenciades.

4.1.1. Context geogràfic

Des del punt de vista geogràfic, la comarca presenta una forma allargassada i triangular, que segueix la vall del riu que li dóna nom i la cohesiona territorialment. Es troba situada a la zona central de la costa catalana en una posició geogràfica d'uns 41°0' i 2°10' est.[2]

Il·lustració 3. Situació de la comarca al mapa de Catalunya.

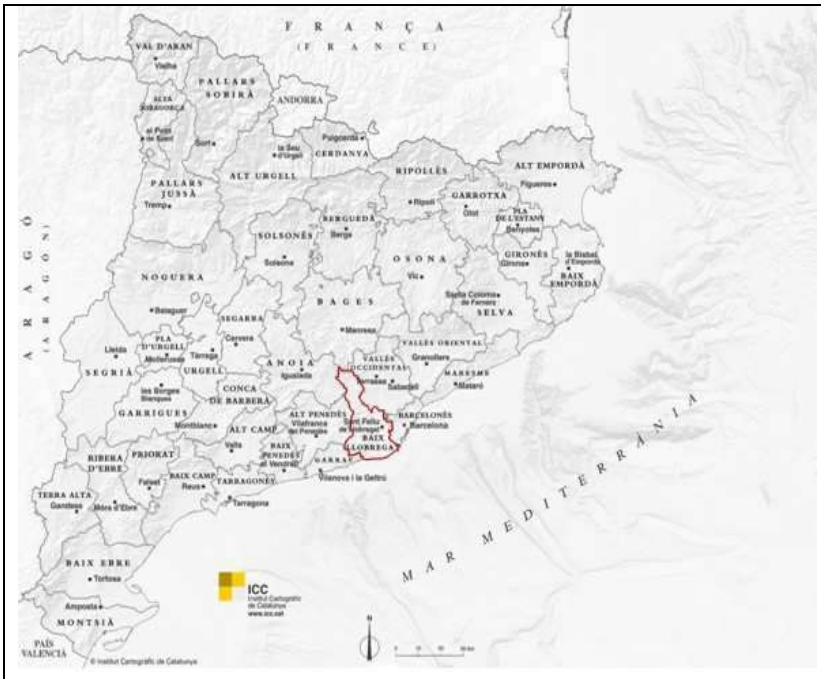

El seu territori s'estén des de la desembocadura del Llobregat fins a la muntanya de Montserrat i ens ofereix una gran diversitat de paisatges, que són testimoni dels contrastos geològics i edafològics dels sòls que la integren, que van de les pissarres, calcàries i esquistos del paleozoic fins a terres de recent formació com els sòls al·luvials del delta.

Font: Institut Geogràfic de Catalunya.

En els 486,10 km^2 de superfície del Baix Llobregat, s'observa una àmplia representació de paisatges mediterranis: sobre els terrenys calcaris del Garraf, presència de màquies de garric i margalló; alzinars amb roures als boscos de Collserola i de Montserrat; arbres de ribera

[2] Vegeu l'apartat 1.1. *Situació i geografia general*, dins *Atles comarcal de Catalunya. Baix Llobregat*. Barcelona: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat - Consell Comarcal del Baix Llobregat - Generalitat de Catalunya, Direcció: Institut Cartogràfic de Catalunya: 1995, pàg. 16-27.

vorejant el llit del riu i els cursos d'aigua vius; als vessants muntanyosos de les dues ribes, garrigues i brolles sota pinedes, i a la zona dèltica, aiguamolls i maresmes.

Il·lustració 4. Mapa administratiu de la comarca.

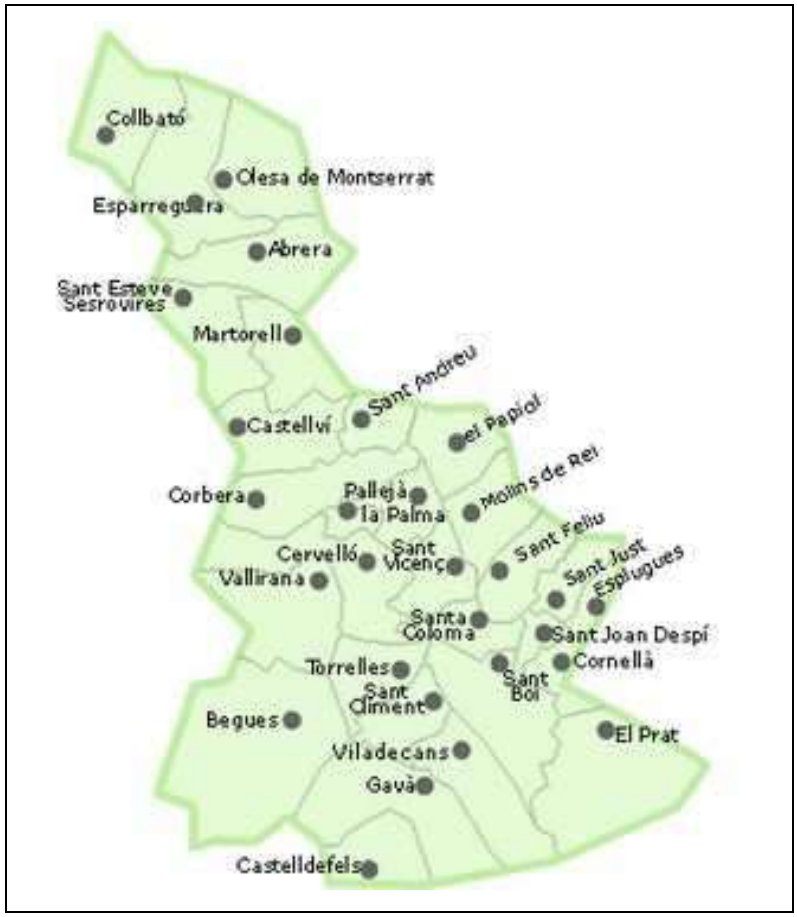

Font: Elaboració pròpia.

Actualment la comarca compta amb 30 municipis. El seus límits administratius confronten amb el Barcelonès al sud-est, amb el Vallès Occidental al nord-est, amb el Bages al nord-oest, amb l'Anoia i l'Alt Penedès a l'oest, i amb el Garraf al sud-oest. El seu límit pel sud-est és la mar Mediterrània.

L'aproximació geogràfica ens dibuixa des del punt de vista físic quatre unitats diferenciades, amb les zones de transició corresponents que participen de característiques de dues o més zones. Podem distingir el delta, la vall baixa, la zona de pobles del sector Garraf-Ordal i la zona nord.

El **delta**, integrat per terres al·luvials que el Llobregat ha dipositat a la desembocadura al llarg del quaternari, és una unitat física ben definida. La majoria de pobles dèltics tenen una part de la superfície recolzada als vessants muntanyosos del massís del Garraf (Sant Boi, Viladecans, Gavà i Castelldefels) i únicament un municipi té tota la superfície municipal en terres dèltiques: el Prat de Llobregat.

La **vall baixa** està definida per compartir els terrenys al·luvials de les terrasses fluvials entre Martorell i l'inici del delta, a l'alçada de Cornellà. Els pobles de la riba esquerra de la vall baixa estan situats a la falda de la serra de Collserola (Cornellà, Esplugues, Sant Joan Despí, Sant Just Desvern, Sant Feliu de Llobregat, Molins de Rei i el Papiol) i els de la riba dreta s'assenten als vessants del massís Garraf-Ordal (Santa Coloma de Cervelló, Sant Vicenç dels Horts, Pallejà i Sant Andreu de la Barca).

El **sector Garraf-Ordal** està integrat pels pobles situats en l'accidentat territori del massís calcari Garraf-Ordal i els torrents que davallen entre els contraforts muntanyosos per la riba dreta al Llobregat. Fins fa poc era el territori menys poblat amb molta presència d'alzinars, brolles i garrigues, paisatge propi de la muntanya baixa mediterrània. Els nuclis de població

que en formen part són: Corbera, Cervelló, la Palma de Cervelló, Vallirana, Torrelles, Begues i Sant Climent de Llobregat.

Il·lustració 5. Mapa de les quatre zones de la comarca.

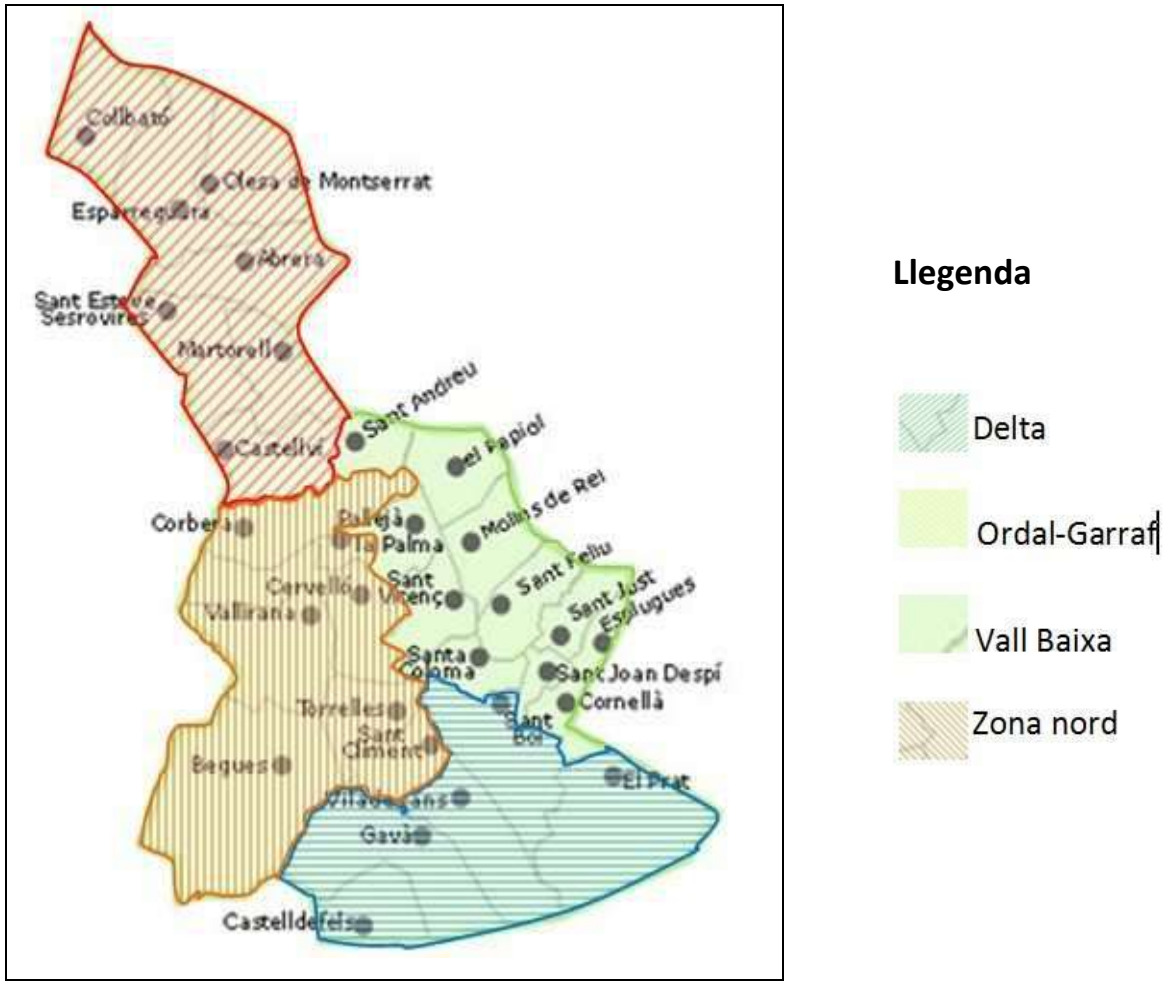

Font: Elaboració pròpia.

La **zona nord** està situada entre el congost de Martorell i la muntanya de Montserrat. Geogràficament és un territori situat a la Depressió prelitoral, per on des d'antic s'han situat les vies de comunicació que de nord a sud han facilitat el comerç i els moviments de persones. El valor simbòlic del Pont del Diable, d'origen romà, respon a la funció de Martorell com a important nus de comunicacions al llarg de la història. Els municipis que integren aquest sector són: Collbató, Olesa de Montserrat, Esparreguera, Abrera, Castellví de Rosanes, Sant Esteve Sesrovires i Martorell.

Si fem una mirada a la comarca des de la geografia humana, observarem que, durant les darreres dècades, les diferències inicials, econòmiques i de demografia, han tendit a disminuir. Actualment les quatre unitats físiques descrites comparteixen trets socioeconòmics: l'urbanisme i el desenvolupament industrial, acompanyats d'una agricultura en regressió, són característiques que, en major o menor grau, són presents a tots els municipis de la comarca.

A mitjan segle XX, a les zones al·luvials i dèltiques de la comarca, una agricultura intensiva d'alts rendiments, protagonitzada per hortalisses i fruiters de regadiu, feia del delta i de la vall baixa una àrea agrícola rica que sabia aprofitar els aqüífers i la proximitat al mercat barceloní. Als pobles del massís muntanyós Garraf-Ordal hi havia una activa agricultura de secà amb presència de fruiters (cirerers, presseguers...). A la zona nord de la comarca, l'agricultura de secà estava protagonitzada per la vinya i, en menor mesura, per les oliveres, que antigament havien estat un conreu molt important.

A partir del anys seixanta, la davallada de l'agricultura es va generalitzar arreu, tot i que als nuclis més rurals i més allunyats de Barcelona (zona Garraf-Ordal i zona nord) l'activitat agrària ha persistit amb més força que als municipis més propers a la conurbació barcelonina.

Actualment, l'agricultura té presència a la vall baixa i al delta gràcies a un bon nombre de pagesos que resisteixen i a la creació del Parc Agrari o zona de protecció de l'agricultura (l'any 1998), situat en diversos municipis de la vall baixa i del delta.

Il·lustració 6. Mapa de la comarca amb els usos i perímetre del Parc Agrari.

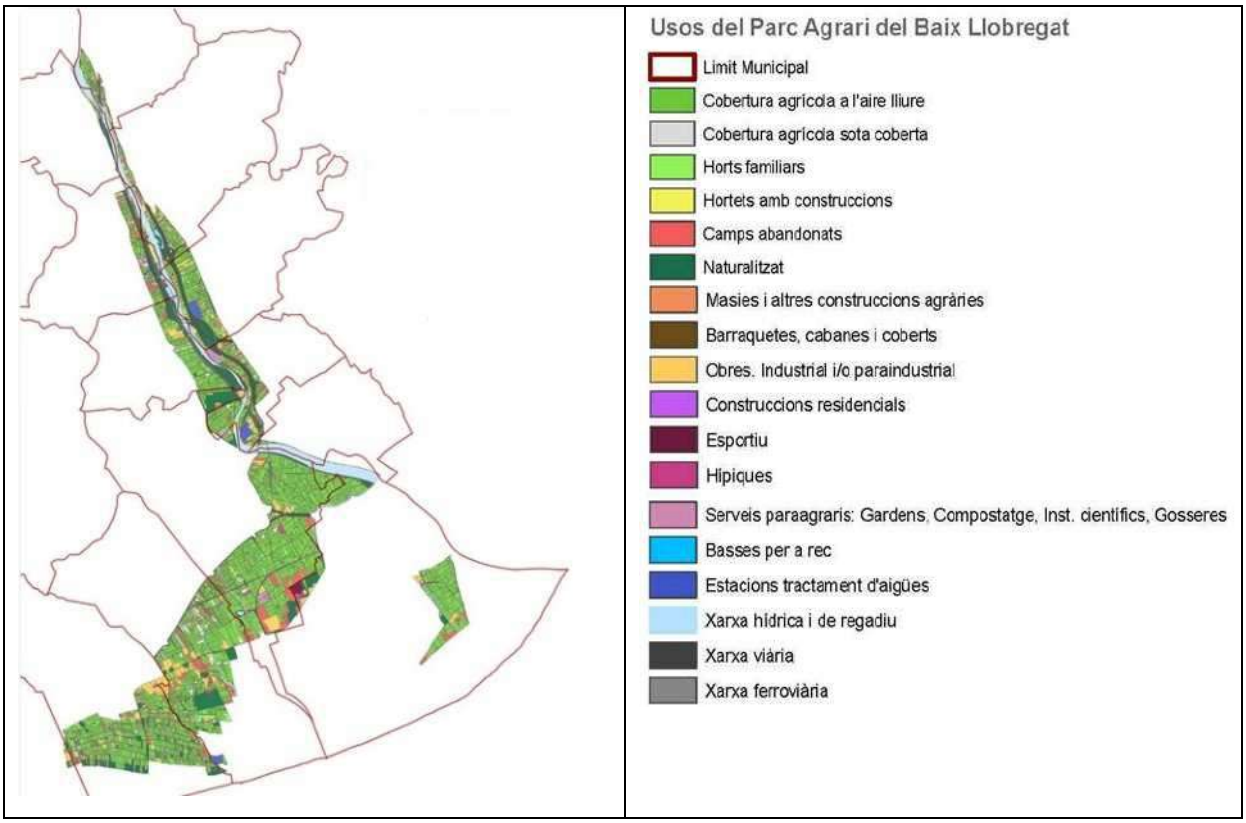

Font: Parc Agrari del Baix Llobregat.

En paral·lel, i malgrat la nova agressió a la llera del riu que ha significat la construcció del tren d'alta velocitat (AVE) per la riba dreta, els ajuntaments i les institucions han invertit esforços en la recuperació de les dues ribes del Llobregat i el litoral mediterrani de la comarca.

Al mateix temps que l'agricultura entrava en regressió, les activitats industrials prenien impuls, acompanyades dels grans moviments migratoris de la segona meitat del segle XX que provocaren el creixement urbà de tots els municipis. Durant els anys centrals del segle XX, la indústria ha permès a la comarca gaudir d'una economia dinàmica i la creació de riquesa. A més de les nombroses fàbriques del tèxtil presents a quasi tots els municipis, grans indústries d'altres sectors s'assentaren al territori: la Roca a Gavà, La Seda al Prat, la Siemens a Cornellà...

Il·lustració 7. Mapa de la xarxa viària de la comarca.

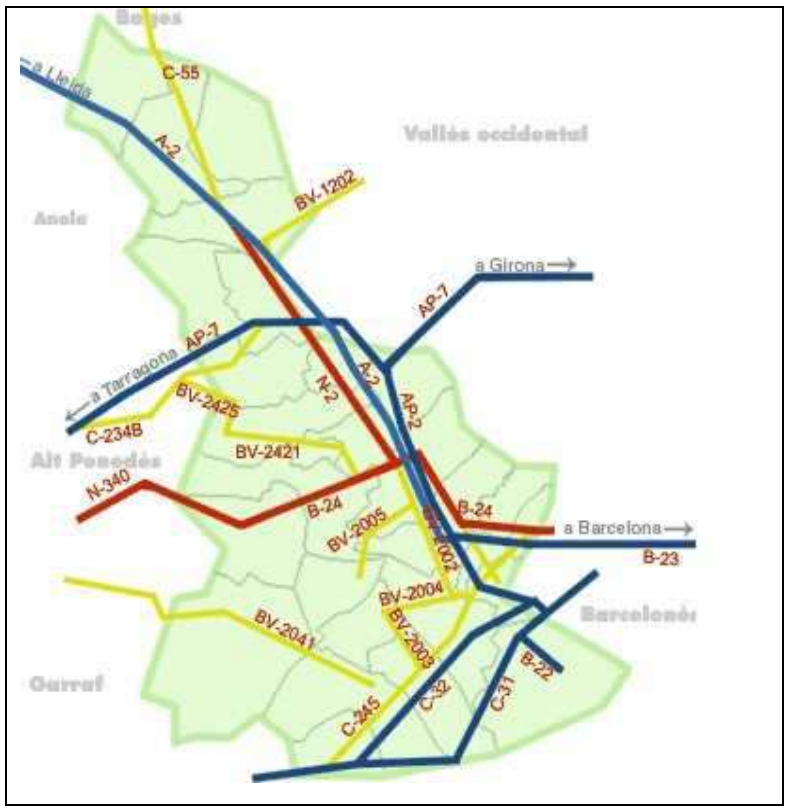

Durant el segle XX, el creixement de la ciutat de Barcelona ha exigit grans infraestructures de comunicació, i així la construcció de l'autopista AP-7 i de l'autovia A-2, a la vall baixa, la C-32 al delta i el traçat de noves vies ferroviàries (AVE) han fragmentat les zones agrícoles, les han fet disminuir i han transformat intensivament el paisatge de les diverses zones de la comarca.

Font: Elaboració pròpia.

El mode de vida urbà s'ha anat generalitzant per tota la comarca. Durant el segles XIX i XX, el procés d'industrialització juntament amb una pròspera agricultura intensiva foren els motors del creixement econòmic i el desenvolupament de la comarca. Al 2014, com analitzarem més endavant, el sector terciari s'ha consolidat esdevenint el protagonista de la majoria d'activitats econòmiques del Baix Llobregat.

Actualment, la terciarització, l'activitat industrial, el creixement urbà i una agricultura amenaçada, són característiques que comparteixen totes les àrees de la comarca.

4.1.2. Context històric

La presència de pobladors al territori de l'actual comarca es remunta al Paleolític i la coneixem gràcies a troballes d'eines a les terrasses de la vall mitjana del Llobregat. En tenim, però, poques dades i pocs testimonis. Fins fa pocs anys, la prehistòria a la comarca era força desconeguda, situació que ha canviat positivament gràcies a la descoberta de dos jaciments: el complex de les mines neolítiques de cal·laïta de Can Tintorer, a Gavà, i la cova de Can Sadurní a Begues.

Del neolític antic, en tenim testimoni gràcies a la ceràmica montserratina o cardial descoberta a les coves de Montserrat (Collbató). Del neolític més avançat, en coneixem les activitats agrícoles documentades amb les troballes de la cova de Can Sadurní, on sembla provat que l'ordi era un cereal més conreat que el blat. El jaciment de Can Tintorer ens indica que les activitats mineres eren complementàries de l'agricultura i la ramaderia. L'explotació d'aquesta mina de cal·laïta ens dóna una perspectiva nova sobre els intercanvis neolítics, ja que el comerç de la pedra verda abastava una àrea molt àmplia que arribava fins al Pirineus.

La presència de poblats ibers ens indica una continuïtat en el poblament, tot i que possiblement la cultura ibera no sigui herència neolítica sinó fruit de l'arribada de nous pobladors. Les restes més representatives són els poblats de la Penya del Moro (Sant Just Desvern), el Calamot (Gavà) i Puig Castellar (Sant Vicenç dels Horts). Hi ha més restes arqueològiques iberes esparses en diversos pobles de la comarca, situades totes en zones muntanyoses de fàcil defensa.

En època romana sabem que la zona dèltica era molt més reduïda que l'actual i que la línia de costa estava més a l'interior. S'han trobat restes de naus, d'àmfores i d'àncores a les sorres de l'antiga línia de costa, fet que testimonia el comerç marítim, sobretot de vi, que s'hi va realitzar durant la romanització. Els petits turons fortaleses dels ibers foren substituïts per les nombroses *villae* romanes esparses per tot el territori. La *pax* romana va fer possible que l'hàbitat se situés de manera predominant en zones planes de sòls al·luvials, on es podia practicar una rica agricultura. Trobem aquestes explotacions agrícoles romanes a molts pobles de la comarca: Can Valls del Racó (Gavà), Santa Maria de Sales (Viladecans), Can Miano (Sant Feliu de Llobregat), Ca l'Esplugues (Pallejà)... D'altres testimonis arqueològics ens confirmen que la presència romana a la comarca fou important, com ara les termes de Sant Boi de Llobregat o l'existència de topònims d'arrel clarament llatina (Cornellà, Gavà...).

A l'inici del període que coneixem com a alta edat mitjana (IX-XIII) i després de la breu presència visigòtica, la comarca, situada en terra de frontera, es trobava a cavall entre la Catalunya cristiana i la Catalunya musulmana i participava dels trets de les dues zones. Després de la conquesta de Barcelona per Lluís el Pietós (801), un grup de musulmans s'assentaren a Alcalà (Sant Boi) amb l'esperança de reconquerir Barcelona. Però la feudalització del territori acompanyada del procés de repoblament i colonització agrària gràcies a l'aprisió ajudaren a consolidar el poder dels senyors dels castells o senyors feudals.

A la riba dreta, els dominis més importants foren el Castell de l'Eramprunyà (Gavà), el castell de Cervelló i el castell de Castellví de Rosanes, que consolidaren una línia defensiva de castells roquers enfront del domini musulmà. A l'altra banda del riu, a la zona de domini cristià més antic, els castells fortificats oferien aixopluc i recursos defensius als repobladors. El castell de Cornellà, el Castell Ciuró (Molins de Rei) i el castell del Papiol són símbols emblemàtics de la línia de defensa cristiana enfront del poder musulmà, que complementen els castells de l'altra riba.

A partir del segle XI, el monestir de Sant Cugat del Vallès i, cap al segle XIV, el monestir de Montserrat tingueren molta influència en el naixement i domini dels diversos pobles de la comarca. L'afermament del poder dels senyors a les tres baronies de la riba dreta (Eramprunyà, Cervelló i Castellví de Rosanes) es donà en paral·lel al progressiu domini reial de les terres de la riba esquerra i el delta més occidental. En aquesta àrea la jurisdicció reial començà a tenir força des del segle XII. Ho testimonia l'autorització que féu el rei Alfons II d'Aragó i Catalunya, el 1188, a Bernat el Ferrer per utilitzar una casa i un molí fariner al terme de l'actual Molins de Rei, origen del topònim. Entre aquestes dues àrees de dominis jurisdiccionals diferenciats, senyorial i reial, s'observa una zona de jurisdiccions compartides: Sant Boi de Llobregat.

Una agricultura cerealícola, amb vinya i oliveres, era la base de la subsistència dels pobles de la comarca. A partir del segle XIII, gràcies al desenvolupament de les fires, el comerç va complementar l'agricultura i s'afermà com a nova activitat econòmica.

Durant les guerres remences del segle XV la comarca visqué uns anys de violència. Molts senyors foren partidaris del rei Joan II i, acabada la guerra (1462-1472), el rei els recompensà amb més drets o amb més dominis. De la contesa en sortiren reforçades les nissagues Marc (Eramprunyà) i Requesens (Molins de Rei). L'estructura senyorial que en resultà va determinar el desenvolupament de l'edat moderna a la comarca.

En el trànsit del món medieval al món modern, el poblament de la comarca es dibuixa com una dualitat: al costat dels primers nuclis urbans o viles, sovint de caràcter reial, que van guanyant importància, sobreviu l'antic hàbitat de muntanya, caracteritzat per la masia isolada. En algunes de les masies situades als vessants muntanyosos, de Collserola o del massís Ordal-Garraf, hi vivien repobladors, aloers lliures, que amb el procés de feudalització havien perdut la llibertat i esdevingut pagesos de remença. En els grans dominis senyorials de la riba dreta, aquest era l'hàbitat dominant, i els petits nuclis urbans naixien sota domini senyorial, però a la riba esquerra les masies convivien amb els primers nuclis urbans de dominació reial.

La proximitat amb Barcelona ha estat sempre un element determinant de la personalitat de la comarca, i per aquest motiu totes les conteses bèl·liques del món modern i contemporani l'han afectat de manera específica com a porta d'entrada que facilitava la conquesta de la gran ciutat. Així fou durant la Guerra de Successió, durant les guerres napoleòniques, durant les guerres carlines o en la darrera guerra civil.

Els segles XVIII i XIX la comarca fou sovint escenari de conteses bèl·liques. Durant la Guerra de Successió, l'exèrcit filipista va establir guarnicions a Martorell i l'Hospitalet, i va construir un embarcador per abastir el cordó assetjant al cap de riu. L'estiu i tardor de 1713 es registraren combats a Gavà, Viladecans, Sant Climent i l'Hospitalet. Al gener de 1714, la imposició de fortes taxes motivà un aixecament general i l'ocupació dels castells de Castellví i Corbera. L'exèrcit català a l'exterior va enviar diversos capitans per enquadrar els revoltats, que van protagonitzar accions victorioses a Castelldefels, Sant Andreu, Esparreguera i a l'embarcador del Llobregat. Després de dos consells de guerra a Olesa, l'exèrcit exterior va intentar trencar el setge pel Llobregat. Però l'arribada de Berwick amb l'exèrcit continental francès va fer fracassar tots els intents als combats del Papiol i del Forn de Vidre, als confins del Bruc. L'assalt i ocupació de Begues, Gavà i Castelldefels van tallar les darreres vies d'abastament a Barcelona per mar.

La caiguda de Barcelona el setembre de 1714 no tancà el conflicte: un nou aixecament va tenir lloc el gener de 1720, amb l'assassinat del sotsdelegat d'intendència a Sant Boi. Les fortes imposicions econòmiques dels vencedors, concretades en segrestos de béns, el cadastre i el pagament dels deutes de guerra, van prostrar econòmicament la comarca fins a mitjan segle XVIII.

Durant la Guerra del Francès (1808-1814), la situació estratègica de la comarca com a porta d'entrada a Barcelona es posà altre cop de relleu. El juny de 1808 es va tallar el pas del Bruc, esdeveniment emblemàtic que va frenar la penetració francesa cap a l'interior. Finalment, després de diversos actes de violència, els francesos s'assentaren a Sant Feliu. Al mateix temps la resistència antifrancesa s'organitzava a Sant Boi. A finals del 1808, els francesos guanyaren la batalla de Molins de Rei i a principis de 1809 se situaren a Olesa. A partir d'aquell moment la lluita antifrancesa es convertí en guerrilla protagonitzada tant per partides militars, on destacà J. Manso, com per partides voluntàries de civils. Els pobles de la riba esquerra del riu i el pont sobre el Llobregat a Molins de Rei foren escenaris privilegiats de les escomeses bèl·liques, però tota la "línia del Llobregat", de Martorell al mar, va viure amb intensitat la Guerra del Francès.[3]

La llavor de lluita antisenyorial es va sembrar durant la Guerra del Francès, moment en què s'observa que alguns pobles de la comarca es neguen a pagar el delma i altres drets senyorials. Al llarg del segle XIX, la lluita entre els defensors de l'Antic Règim i els constructors de l'estat liberal es farà present a través de moviments insurreccionals precarlins, com els Malcontents del 1827, i més endavant durant les tres guerres carlines. Fer assalts a pobles i prendre ostatges per cobrar recompenses, fortificar pobles, cobrar contribucions extres per finançar les accions de guerra, perseguir partides de liberals o de carlins són fets que cíclicament es manifesten als pobles de la comarca al llarg del segle XIX.

Durant la guerra civil (1936-1939), la comarca estigué a la rereguarda fins al gener de 1939, mes en què l'exèrcit franquista començà l'ocupació del territori pròxim a Barcelona. L'exèrcit

[3] DIVERSOS AUTORS, *Guerrilles al Baix Llobregat. Els "Carrasquets" del segle XVIII. Els carlins i els republicans del segle XIX.* Barcelona: CECBLL-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986, pàg. 43.

republicà intentava volar els ponts per protegir la retirada, però el principal pont de la comarca, el de Molins de Rei, no fou especialment malmès i permeté el pas de les tropes franquistes el 25 de gener de 1939 a la tarda. Un cop a Molins de Rei, optaren per anar cap a Vallvidrera per la carretera que passa per Sant Bartomeu de la Quadra. Així evitaren els punts de resistència situats a la carretera nacional i l'endemà, 26 de gener, pogueren entrar a Barcelona per la Diagonal, baixant des de Collserola.

Un dels canvis més importants viscut pel territori durant l'etapa moderna va ser el de les comunicacions, que va accentuar el seu caràcter estratègic en la mesura que reforçava la funció del Baix Llobregat com a porta d'accés a Barcelona. Durant els segles XVII i XVIII, els creixements econòmic i demogràfic seguiren en general les pautes de la societat catalana, amb una notable aportació d'immigració occitana. En la construcció de ponts i carreteres s'observa un salt específic, relacionat amb la proximitat i la funció de porta d'entrada a Barcelona.

La construcció de les carreteres modernes que uneixen Madrid amb la perifèria es feu durant el regnat de Carles III (1716-1788). La doble connexió de Madrid amb Barcelona, passant per València o per Saragossa, confluïa a Molins de Rei, on al 1763 s'inaugurà un pont sobre el Llobregat construït sòlidament per enginyers militars il·lustrats. La carretera de València havia de superar el port de l'Ordal, on es va construir el viaducte del Lledoner, i la de Saragossa entrava a la comarca per Martorell, antic nus de comunicacions des de l'època romana, i seguia per la riba dreta fins a travessar el riu pel pont de Molins de Rei.

Aquest canvis provocaren que els vells camins medievals entressin en desús. El traçat de les dues carreteres determinà noves dinàmiques urbanes i poblacionals, fent néixer pobles-camins (Vallirana) i reforçant al seu pas el creixement dels nuclis urbans que ja existien. Així, el disseny urbà i el creixement demogràfic contemporanis dels pobles de la comarca quedarà condicionat pel canvi en la xarxa de comunicacions que el territori visqué durant el segle XVIII.

A mitjan segle XIX, l'impacte de les comunicacions en les activitats econòmiques i en el comportament demogràfic s'accentuà a causa de la construcció del ferrocarril, primer a la riba esquerra des de Barcelona a Molins de Rei (1854), allargada l'any següent fins a Martorell en direcció Vilafranca. Més tard, al 1881, els pobles del delta es connectaren amb tren amb Barcelona gràcies al ferrocarril Barcelona-Vilanova, que passava per les costes de Garraf. I finalment, també la riba dreta es connectà per ferrocarril amb la gran ciutat al 1912, amb la construcció del carrilet de via estreta.[4]

Als segles XIX i XX, amb una expansió agrària portada al límit al secà de muntanya, a la vall baixa l'agricultura intensiva de regadiu va atorgar personalitat pròpia a la comarca gràcies a l'exportació de fruites i hortalisses al mercat europeu, especialment durant la primera guerra mundial. L'expansió del regadiu va ser possible gràcies a la construcció de dos canals:

[4] DIVERSOS AUTORS, *Guerrilles al Baix Llobregat. Els "Carrasquets" del segle XVIII. Els carlins i els republicans del segle XIX.* Barcelona: CECBLL-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986, pàg. 16.

el de l'esquerra o Canal de la Infanta, construït entre el 1817 i el 1820, i el Canal de Dreta, projectat als mateixos anys que el de l'esquerra, però que entrà en funcionament les darreres dècades dels segle XIX. A inicis del segle XX, l'aigua subterrània i la seva explotació a través de sínies i els pous artesians expandí l'agricultura intensiva pel territori del delta de ponent.

En paral·lel al creixement de la rica agricultura intensiva, el Baix Llobregat va viure un procés d'industrialització, que s'expandí progressivament per tots els pobles de la comarca, primer amb activitats vinculades amb l'agricultura (fusters, ferrers, carreters, boters...), i en un segon moment —a mitjan segle XIX— amb fàbriques del tèxtil, filats i teixits de cotó, que desplaçaren la indústria llanera que en segles anteriors havia tingut molta importància a la zona nord de la comarca. Les primeres grans fàbriques del tèxtil aprofitaren l'energia hidràulica i donaren origen a colònies fabrils com la Colònia Sedó (Esparreguera), Can Bros (Martorell), la Colònia Güell (Santa Coloma de Cervelló) i a fàbriques com la Ferrer i Mora de Molins de Rei. L'arribada del vapor va fer que aquesta activitat emblemàtica de la revolució industrial a Catalunya es difongués per tots els pobles (Sant Feliu, Cornellà...). Més endavant, a principis del segle XX, amb l'arribada de l'electricitat, fàbriques d'altres sectors industrials (Roca, Siemens, Solvay...) ajudaren a consolidar el teixit industrial de la comarca. Actualment, a més de l'automòbil (SEAT), el sector químic i els laboratoris farmacèutics mantenen l'activitat industrial de la comarca dins una economia cada cop més terciaritzada.

Gràfic 3. Sectors econòmics- Baix Llobregat, 2013.

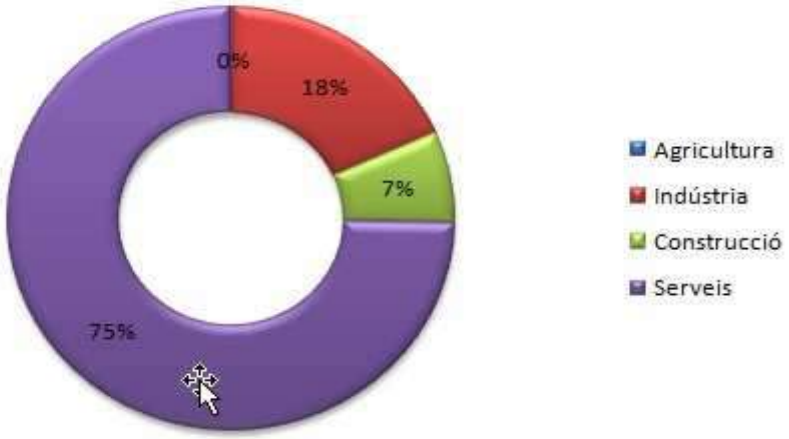

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Aquest gràfic ens mostra una comarca on el volum més important d'activitat econòmica se situa al sector serveis, amb un 70%, entre els quals destaca la logística i la distribució de béns. La indústria ocupa un important 18%, seguida de la construcció. En percentatges, actualment l'agricultura té poca presència, però en nombres absoluts els llocs de treball que ocupa donen feina a quasi un miler de famílies. En una àrea tan propera a la ciutat, el valor d'aquesta agricultura s'ha de ponderar en termes qualitatius de sostenibilitat, del manteniment de la qualitat de l'aire i de la proximitat del producte al mercat. També podem valorar-la com la pervivència d'un paisatge històric o patrimoni cultural al qual no s'ha de

renunciar, i més en una comarca que a inicis del segle XX gaudia d'una agricultura pròspera i rendible.

Actualment, podem afirmar que els pobles de la comarca comparteixen trets comuns, vinculats amb les activitats econòmiques i amb el teixit social, on l'aportació positiva de les grans onades migratòries de la segona meitat del segle XX en constitueixen un actiu humà molt important.

4.1.3. Naixement i l'afirmació de la comarca

A partir del segle X, els documents de l'època comencen a parlar de "plana del Llobregat" o primera referència escrita al territori que avui coneixem com a comarca del Baix Llobregat.

Dels segles XII al XVIII la divisió territorial amb vegueries conforma l'organització del territori. A les zones de domini reial, l'autoritat del veguer era reconeguda, però en moltes zones de la comarca on el domini senyorial era intens, l'autoritat del batlle del senyor impedia l'exercici de l'autoritat reial. La presència de diverses jurisdiccions en un territori, de vegades superposades, provocava embolics notables en l'exercici de l'autoritat del rei, que ni el veguer ni el batlle reial aconseguien imposar. Durant l'etapa moderna, la vegueria de Barcelona integrava el territori actual del Baix Llobregat, fet que ens indica de nou com la proximitat a la gran ciutat ha condicionat sovint la comarca.

Una de les conseqüències de la Guerra de Successió fou la substitució de les vegueries pels *corregimientos* de matriu castellana. A partir de la Nova Planta, al 1720, una nova divisió territorial incorporà el Baix Llobregat al corregiment de Barcelona. Durant les guerres napoleòniques al 1812, es van crear els departaments que, seguint el model francès, constitueixen un precedent de la divisió en províncies.

Al 1833 l'organització administrativa de l'estat liberal contemporani en províncies va anar seguida del naixement dels partits judicials, al 1834. Aquest model territorial eliminava els *corregimientos* adoptats pels Borbons. La nova divisió territorial atorgava a Sant Feliu de Llobregat el jutjat de primera instància, convertia el municipi en seu del districte electoral i en la base territorial de coordinació del nou model contributiu que es promourà a mitjan de segle XIX, amb la reforma tributària de Mon-Santillan, que va substituir el cadastre de la Nova Planta. La ubicació de cap del partit judicial a Sant Feliu de Llobregat va predisposar a aquesta ciutat en l'exercici de la capitalitat de la futura comarca.

Quan als anys trenta del segle XX, la II República va encomanar al geògraf Pau Vila fer el mapa comarcal de Catalunya, la configuració del territori del Baix Llobregat com a comarca es va confirmar. Sant Feliu de Llobregat en continuà assumint la capitalitat. L'any 1939, la victòria feixista imposava de nou les províncies i les seves diputacions com a únic referent de divisió territorial i administrativa, i les comarques desapareixien.

Durant els darrers anys de la dictadura franquista, després d'un fort creixement presidit per una especulació desordenada que no tenia cura de les necessitats col·lectives, diferents

moviments comarcals s'aglutinaren i confluïren en la lluita antifranquista. Aquests moviments van fer possible que la comarca no esdevingués un simple apèndix del continu urbà de Barcelona.

La transició democràtica va reforçar la personalitat de la comarca, que s'afirmà a través de la lluita antifranquista, el motor principal de la qual fou el moviment obrer. Però la lluita pel riu i el seu delta, la resistència pagesa i els moviments veïnals també ajudaren a consolidar el sentiment cívic de comarca.

En aquest context de transició, el 1974 va néixer el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, que va assumir la defensa dels interessos comarcals. Quan encara no estava restablerta la divisió comarcal, el Centre va ser la primera entitat que es va plantejar l'àmbit comarcal com a territori de referència i actuació. Abans del reconeixement institucional de la comarca, ja existia un fort sentiment comarcal propulsat per la lluita per la democràcia.

Així, quan finalment el 1987 es restablí la divisió comarcal, la comarca estava integrada per 27 municipis. Però el seu territori s'amplià pocs anys després amb la incorporació d'Esplugues de Llobregat i de Sant Just Desvern. Fins al 1998 la comarca tenia 29 municipis, que passaran a 30 amb la creació d'un de nou, la Palma de Cervelló, fruit de la desagregació de Cervelló.

En el moment de la nova divisió comarcal, al municipi de Begues va tenir lloc un referèndum consultiu. Hi havia dubtes respecte de la inclusió o no de l'Hospitalet de Llobregat i de l'enclavament de les Botigues de Sitges, amb qui els municipis del Baix Llobregat comparteixen arrels històriques, socials i culturals. Un cas semblant es donà amb Castellbisbal, que actualment està integrat al Vallès Occidental, tot i que és un municipi situat a la riba esquerra del Llobregat.

Històricament, la zona del nord de la comarca ha reivindicat la seva especificitat; especificitat que l'evolució socioeconòmica de les darreres dues dècades ha tendit a amortir. El desenvolupament de l'Estatut del 2006 té previst recuperar la divisió territorial de les vegueries, i, actualment, està en debat la Llei de Governs Locals de Catalunya, que incorpora modificacions a la comarca del Baix Llobregat.

4.1.4. Serveis mancomunats i coordinació territorial

Alguns del municipis de la comarca mancomunen serveis o es coordinen per millorar els serveis que ofereixen als ciutadans, però l'òrgan de coordinació de serveis específic en el territori és el Consell Comarcal. De manera genèrica i en els àmbits de treball que integra, el Consell Comarcal fa informes valoratius i estudis de temes que són útils per aprofundir en el coneixement de la realitat social de la comarca.[5]

[5] El web del Consell Comarcal ha estat la font d'informació per a aquest apartat: agraïm a la Sra. Rosa Pérez , coordinadora dels Serveis Centrals del Consell Comarcal, les dades facilitades.

El Consell Comarcal està dotat de competències pròpies, de competències delegades per la Generalitat de Catalunya i de competències que no li són pròpies, és a dir, que com a Consell Comarcal no té obligació de responsabilitzar-se'n, però que assumeix perquè s'observa un dèficit en aquell servei. En integrar aquestes competències actua de manera semblant a alguns ajuntaments de la comarca, que intenten resoldre temes que no els competeixen per millorar la vida dels ciutadans i, sovint, ho fan amb l'ajut del Consell Comarcal. Actualment són bastants els serveis de proximitat no obligatoris que parcialment han assumit el Consell Comarcal o els ajuntaments, per donar suport econòmic a les persones en aquests moments de crisi econòmica profunda.

Fem una relació enumerativa de les diferents tipologies de competències:

1) Competències pròpies

- Cementiri Comarcal de Roques Blanques (concessió administrativa)
- Ponència Comarcal d'Avaluació Ambiental (municipis que no pertanyen a l'àmbit d'actuació de l'Àrea Metropolitana)
- Servei de Control de Mosquits
- Parc de Torreblanca

2) Competències delegades de la Generalitat de Catalunya

- Servei de Transport Escolar i Adaptat
- Beques de menjador escolar
- Servei d'Atenció a la Infància i Adolescència
- Programes d'ocupació, orientació i formació
- Servei de recollida selectiva
- Servei d'assessorament i atenció a dones
- Seguiment de les activitats d'educació en el lleure en les quals participen menors de 18 anys
- Actuacions d'execució en matèria d'instal·lacions juvenils
- Gestió de l'arxiu comarcal
- Oficina d'habitatge
- Polítiques de diversitat d'ajuntaments de menys de 20.000 habitants
- Pla Únic d'Obres i Serveis / PUOSC (expedients 2008-2012)
- Administració Electrònica (suport municipis menys de 20.000 h.)
- Suport PIA ajuntaments
- Programa per l'impuls i l'ordenació de la promoció de l'autonomia personal i l'atenció a les persones en situació de dependència / PRODEP

3) Competències no obligatòries (impròpies)

- Àrea Bàsica de Serveis Socials (municipis de menys de 20.000 h.)
- Servei d'Assistència Domiciliària (SAD Comarcal als municipis de Cervelló, Corbera de Llobregat, Sant Climent de Llobregat, Torrelles, Begues i Vallirana)
- Turisme

- Promoció Agrícola (Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat)
- Observatori Comarcal
- Taula de Serveis Socials (Pobresa) PUOSC - Pla únic d'Obres i Serveis de Catalunya

Les competències, siguin de la tipologia que siguin, es projecten a la comarca a través de programes d'actuació. Per exemple, el PUOSC és el programa de cooperació local del Govern amb una dotació econòmica més gran, cosa que el converteix en el principal instrument de suport al món local. Aquest pla incideix directament en la qualitat de vida de la ciutadania, finançant actuacions per cobrir les necessitats dels habitants dels municipis. La majoria d'aquestes obres es concreten en urbanitzacions, pavimentació, conservació de la via pública, abastament d'aigua i equipaments culturals, esportius o docents.

El programa per l'impuls i l'ordenació de la promoció de l'autonomia personal i l'atenció a les persones en situació de dependència (PRODEP) es materialitza gràcies a l'actuació d'un Patronat Comarcal, on dues persones són les responsables de desenvolupar-lo, coordinar-lo i donar suport al procés d'implementació al conjunt del Baix Llobregat.

L'equip de suport als serveis d'atenció primària social (Suport PIA) ofereix activitats d'informació i orientació a les persones respecte al reconeixement del dret a l'atenció a la dependència. També estableix els plans d'atenció individualitzats a les persones amb reconeixement del dret de dependència als municipis integrants de la xarxa d'atenció social primària Baix Llobregat.

4) Consorcis, fundacions, altres organismes

A més de les competències descrites, el Consell Comarcal promou i tutela un conjunt d'organismes, que tenen tipologia de consorci o de fundació, amb la finalitat d'assolir objectius que dinamitzin l'economia de la comarca i realcin els seus actius patrimonials. Els més importants són:

- Consorci de Turisme
- Consorci de la Colònia Güell
- Consorci del Parc Agrari
- Fundació Caviga
- Associació Innobaix
- Consell Econòmic i Social
- Observatori del Baix Llobregat
- Fòrum de la Mobilitat
- Consells consultius d'Agricultura, de la Gent Gran i de les Dones

La Fundació CAVIGA és una fundació pública que té per objectiu organitzar tallers ocupacionals; el seus patrons són els ajuntaments de Castelldefels, Gavà, Viladecans i el Consell Comarcal. Actualment el taller ocupacional està ubicat a Viladecans i va adreçat a persones amb discapacitat psíquica dels tres municipis.

L'Associació INNOBAIX impulsa el desenvolupament de la innovació al Baix Llobregat creant xarxes de col·laboració, programes d'investigació, processos d'innovació entre empreses, agents socials, institucions pedagògiques, universitats i administracions. En aquest sentit, INNOBAIX fomenta la creació i el talent i treballa per educar persones emprenedores, amb la finalitat de realitzar una aliança per a la innovació entre tots els sectors implicats. L'objectiu és incrementar la competitivitat de les empreses de la comarca i incorporant-hi tots els sectors productius, tant el primari com el secundari, terciari i quinari.

Els altres consorcis (Turisme, Colònia Güell i Parc Agrari) gestionen i promouen l'activitat del turisme a la comarca i vetllen pel bon funcionament del Parc Agrari. Els Consells Consultius són òrgans de participació que dissenyen les polítiques comarcals sectorials.

4.1.5. Comunicacions i mobilitat

La comarca, com a corredor per on transiten les grans infraestructures que uneixen Barcelona amb el rerepaís, està travessada per línies de ferrocarril i per autopistes i autovies que faciliten la connectivitat amb la resta de Catalunya. Aquest aspecte positiu està neutralitzat pel fet que la construcció d'aquestes infraestructures ha comportat la fragmentació de l'antic paisatge agrari i, en bona part, la destrucció dels millors conreus baixllobregatins, procés en el qual també hi han participat la industrialització i l'expansió de l'urbanisme.

L'avenç en vies de comunicació de llarga distància ha estat notable, però els enllaços entre pobles propers i veïns de la comarca tenen una situació força deficitària. El riu, malgrat la construcció de nous ponts, fa encara de barrera i només algunes de les línies regulars d'autobusos supleixen parcialment el problema de la connectivitat interna. Encara avui dia, per anar amb transport públic entre alguns pobles de la comarca cal passar per Barcelona i canviar de transport. Aquest fet es repeteix en l'ús d'algun servei sanitari com ara l'Hospital General de Catalunya, utilitzat per molts baixllobregatins i situat a Sant Cugat del Vallès, municipi limítrof amb la comarca. Aquesta complexitat de la mobilitat s'aguditza per a les persones de la zona nord de la comarca. El temps invertit en transport públic és molt elevat, de manera que esperona l'ús del transport privat. La causa d'aquests problemes de mobilitat rau en una estructura radial de les comunicacions, que no fa xarxa al territori.

La xarxa de ferrocarrils consta d'una línia a la riba esquerra que connecta Sants amb Sant Vicenç de Calders passant per l'interior via Vilafranca del Penedès —la segona més antiga de Catalunya, inaugurada el 1854— i uneix tots els pobles d'aquesta riba amb Barcelona i amb l'interior. Aquesta línia, juntament amb la que travessa la comarca pel delta del Llobregat i continua pel litoral cap a Vilanova i la Geltrú, forma part de la xarxa de Rodalies. RENFE Rodalies fa passar sis línies de la seva xarxa per la comarca (R1, R2, R2 nord, R2 sud, R4 i R7).

Il·lustració 8. Xarxa ferroviària del Baix Llobregat.

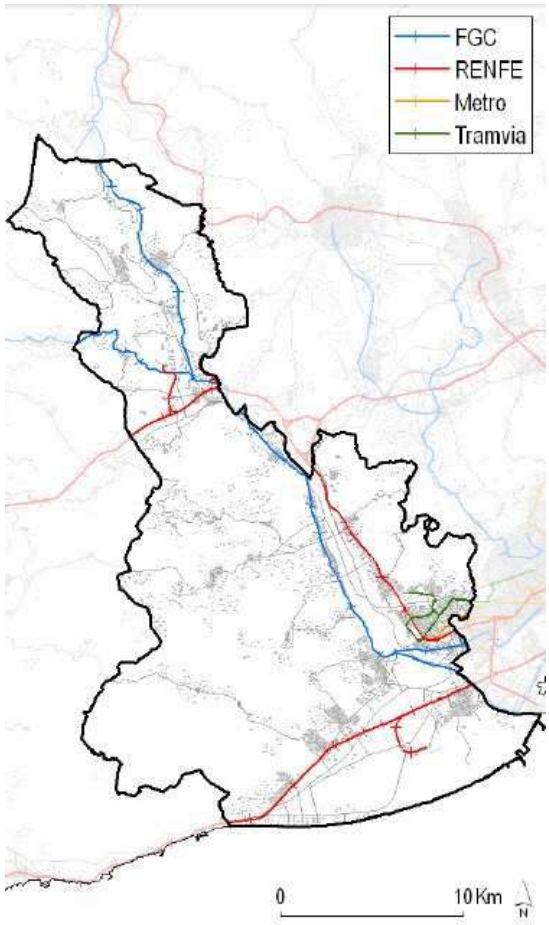

Font: IERMB, *La mobilitat al Baix Llobregat* (2009), p. 10.

Un tren especial, que aprofita en part la línia del litoral, connecta l'aeroport del Prat de Llobregat, el més important de Catalunya, amb la ciutat de Barcelona. En els propers anys està previst que la prolongació de la línia 9 del metro faci aquesta connexió de manera més ràpida i amb més freqüència de pas. La xarxa ferroviària de curta distància es completa amb el carrilet de via estreta, dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC), que passa per la riba dreta de Barcelona a l'Anoia passant per Martorell (L8, S33, S8, R6, S4 i R5). Els municipis de cada riba estan ben connectats entre si, com també ho estan les poblacions del Delta entre elles, però, en canvi, la connectivitat ferroviària entre les dues ribes i amb els municipis del Delta és inexistent.

Les poblacions de la comarca veïnes o més pròximes al Barcelonès gaudeixen de tramvia, gràcies a les tres línies del Trambaix (T1, T2 i T3), i de metro, fruit de la prolongació de la Línia 5 fins a Cornellà. En un futur pròxim, la prolongació de la línia 9 farà accessible la xarxa de metro a altres municipis del Baix Llobregat, com el Prat de Llobregat. Actualment, s'han creat espais nodals o intercanviadors a Martorell i a Cornellà, que faciliten la connectivitat dels transports públics.

Il·lustració 9. Xarxa viària del Baix Llobregat.

Font: Elaboració pròpia.

Els darrers anys, prop de la llera del riu s'ha construït el tren d'alta velocitat, l'AVE, que ha afectat l'horta de la riba dreta. Aquest procés ha exigit la construcció de vials i ponts sobre les altres infraestructures viàries i l'expropiació de més terres de cultiu. Però el nou tren que passa per la comarca no hi té cap estació. La més pròxima és la de Barcelona-Sants.

De la xarxa de carreteres sobresurt l'AP-7, autopista del Mediterrani de caràcter transeuropeu, que uneix les grans ciutats del litoral peninsular i articula la connexió entre el nord i el sud d'Europa. L'autovia A-2 ha substituït parcialment, amb molt endarreriment, la N-II o antiga carretera reial que unia la frontera amb la capital de l'Estat, passant per Barcelona i Saragossa. Encara es conserva el tros de la N-II que passa pel port de l'Ordal direcció Tarragona. El traçat d'aquesta carretera va determinar el disseny allargassat de molts pobles de la comarca, que construïen cases a banda i banda. És paradigmàtic el cas de Vallirana, poble que ha crescut al llarg d'aquest vial i que fa temps que reivindica la variant de la Nacional-II per descongestionar de tràfic el centre del poble.

A la zona dèltica, la prolongació de la Gran Via barcelonina es converteix en l'autopista C-31, que travessa tots els pobles dèltics per la zona de costa. Actualment, la connectivitat dèltica ha millorat amb la construcció de l'autopista C-32, que segueix el traçat de l'antiga carretera que unia els nuclis urbans del delta. Aquesta autopista, que comunica el Baix Llobregat amb el Garraf, és de peatge i de cost força elevat, de manera que els veïns consideren el peatge com una barrera econòmica i el seu ús és menor del que es preveia.

Complementen aquestes grans infraestructures vials, que estan al servei a la comunicació de Barcelona amb l'interior i el litoral, una xarxa molt densa de carreteres comarcals i locals que uneixen els pobles de la comarca. Al nord, Martorell fa de nus de comunicacions de la seva àrea i, a la vall mitjana, Molins de Rei continua sent un punt de trobada de carreteres que uneixen valls tributàries al Llobregat.

Quant a la mobilitat de la població, ja sigui interna dins la comarca o de connexió amb altres territoris, comptem amb un informe que ens facilita la visió global del tema i altres aproximacions sectorials interessants.[6] En un dia feiner es produeixen 2.470.422 desplaçaments totals, amb una mitjana diària de 3,38 desplaçaments per persona. Més d'un 74% són desplaçaments dins la pròpia comarca realitzats per residents (1.852.668) i més del 22% són de connexió amb l'exterior de la comarca, amb presència notable de no residents. Els quadres següents ens permeten analitzar la mobilitat interna dins la pròpia comarca.

Taula 1

	MOBILITAT INTERNA. DESTINACIONS (valors absoluts)					
		Zona centre	Zona delta	Zona nord	Zona vall baixa	TOTAL
Origen	Zona centre	342.804	22.177	4.330	17.807	387.119
	Zona delta	21.894	761.125	7.080	16.256	806.355
	Zona nord	4.023	6.771	283.445	9.151	303.390
	Zona vall baixa	17.566	15.987	9.264	312.987	355.804
	TOTAL	386.287	806.059	304.119	356.202	**1.852.668**
	MOBILITAT INTERNA. DESTINACIONS (valors relatius)					
		Zona centre	Zona delta	Zona nord	Zona vall baixa	TOTAL
Origen	Zona centre	18,5%	1,2%	0,2%	1,0%	20,9%
	Zona delta	1,2%	41,1%	0,4%	0,9%	43,5%
	Zona nord	0,2%	0,4%	15,3%	0,5%	16,4%
	Zona vall baixa	0,9%	0,9%	0,5%	16,9%	19,2%
	TOTAL	20,9%	43,5%	16,4%	16,2%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de IERMB, (2009).

Per interpretar aquest quadre, cal tenir present els pobles integrats en cada denominació segons l'estudi.[7] La zona centre agrupa els pobles limítrofs amb el Barcelonès, on arriba el metro i el tramvia: Cornellà de Llobregat, Esplugues de Llobregat, Sant Just Desvern i Sant Joan Despí. La zona delta comprèn els municipis de Begues, Castelldefels, el Prat de Llobregat, Gavà, Sant Boi de Llobregat, Sant Climent de Llobregat i Viladecans. La zona nord integra els pobles d'Abrera, Castellví de Rosanes, Collbató, Esparreguera, Martorell, Olesa de Montserrat, Sant Andreu de la Barca i Sant Esteve Sesrovires. La zona de la vall baixa comprèn Cervelló, Corbera de Llobregat, el Papiol, la Palma de Cervelló, Molins de Rei,

[6] IERMB, *La mobilitat al Baix Llobregat* (2009).
[7] Font: IERMB, *La mobilitat al Baix Llobregat* (2009), p. 18.

Pallejà, Sant Feliu de Llobregat, Sant Vicenç dels Horts, Santa Coloma de Cervelló, Torrelles de Llobregat i Vallirana.

La zona delta és la que concentra el major nombre de desplaçaments interns (761.125), i el major nombre de desplaçaments entre dues zones s'observa entre la zona delta i la zona centre (21.894), zones que concentren moltes activitats econòmiques generadores de fluxos de mobilitat comarcal. En canvi entre el delta i la zona nord s'observa la menor mobilitat (7.080). La zona centre i la zona de la vall baixa es troben en una situació intermèdia quant a mobilitat interna, amb un 18,5% i un 16,9% dels desplaçaments interns totals.

Pel que fa a connexions exteriors, la major part s'orienten a les comarques veïnes. El Barcelonès és la primera comarca de recepció, amb un 76,9% de destinacions, seguida pel Vallès Occidental. Excepte la zona nord, que té molta mobilitat amb l'Anoia i el Vallès Occidental, a més del Barcelonès, en les altres tres zones el Barcelonès és el principal pol d'atracció de la mobilitat externa de la comarca. Tanmateix, la comarca té moltes activitats econòmiques en els 104 polígons industrials que integra i això fa que, en comparació amb altres comarques, la mobilitat interna sigui força tancada i sigui superior a la de connexió externa. Només en els pobles veïns a Barcelona, integrats en la zona centre, la mobilitat de connexió externa amb el Barcelonès és més elevada que la mobilitat interna.

Il·lustració 10. Mobilitat externa de la comarca.

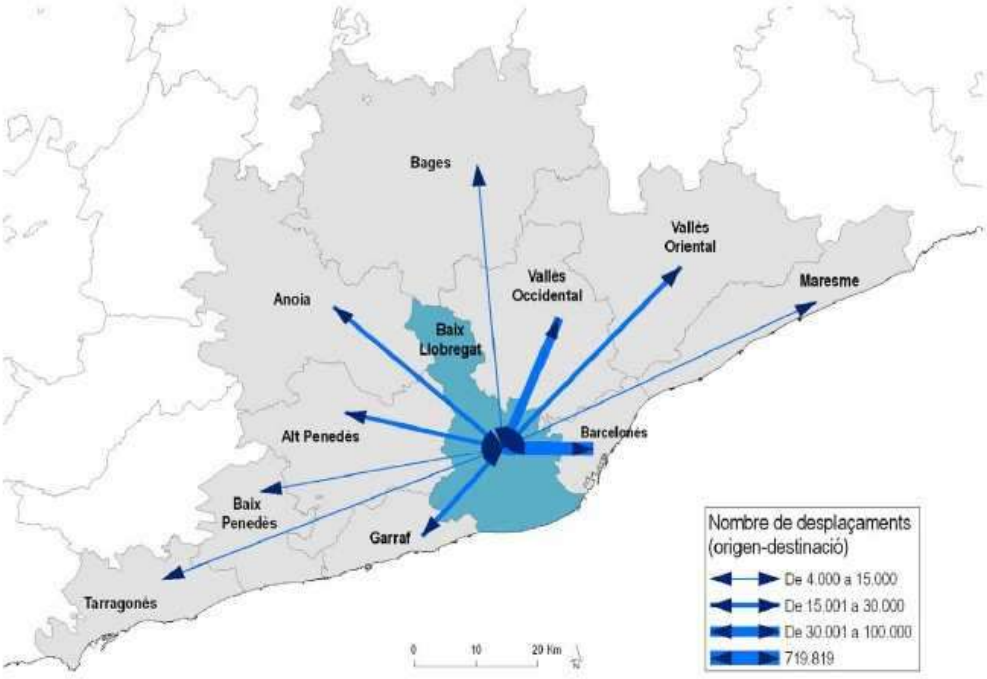

Font: IERMB, *La mobilitat al Baix Llobregat* (2009), p. 70.

Quant a tipus de transport, més del 40% és privat. El percentatge de transport públic és baix i només assoleix un nivell proper al 10% a la zona centre, que compta amb més bons transports públics i on arriba el metro i el tramvia. A les altres àrees predomina el transport

privat, especialment en el cas de la mobilitat entre la zona delta i la vall baixa, en què les connexions amb transport públic són deficitàries.

Finalment, un problema important i del qual tenim estudis[8] és la quasi nul·la connexió dels polígons industrials amb el transport públic, fet que actua de fre a la contractació. Això provoca que més del 80% de desplaçaments als polígons es facin amb transport privat. La despesa que genera s'ha calculat que equival al 11% net del salari del treballador. A banda del cost ambiental negatiu i dels costos per als treballadors que es deriven de l'ús intensiu del transport privat, hi ha altres aspectes relacionats amb el gènere i l'edat que provoquen la marginació dels joves i les dones per accedir als contractes de treball dels polígons, ja que aquests grups tenen menys accés al vehicle privat i es troben en desavantatge davant la contractació en els polígons industrials de la comarca.

4.2. Variables sociodemogràfiques actuals

En aquest punt analitzarem les principals variables sociodemogràfiques i culturals que caracteritzen la comarca. Hem optat per oferir una visió global i per àrees, i deixem la consulta de les fitxes de municipi per qui vulgui tenir una visió específica de cada poble.

L'evolució de la població, la dinàmica demogràfica (distribució, densitat, anàlisi de les piràmides d'edat, taxes d'envelliment...), la procedència dels nous immigrants així com els sectors econòmics i el comportament de l'ocupació, i, finalment, el nivell d'instrucció i el coneixement del català, ens dibuixen els trets d'un comarca dinàmica i més jove que la resta de Catalunya, però amb greus mancances que poden ser compensades parcialment gràcies a les polítiques culturals.

4.2.1. Evolució de la població

Gràfic 4. Evolució global de la població de la comarca, 2000-2013.

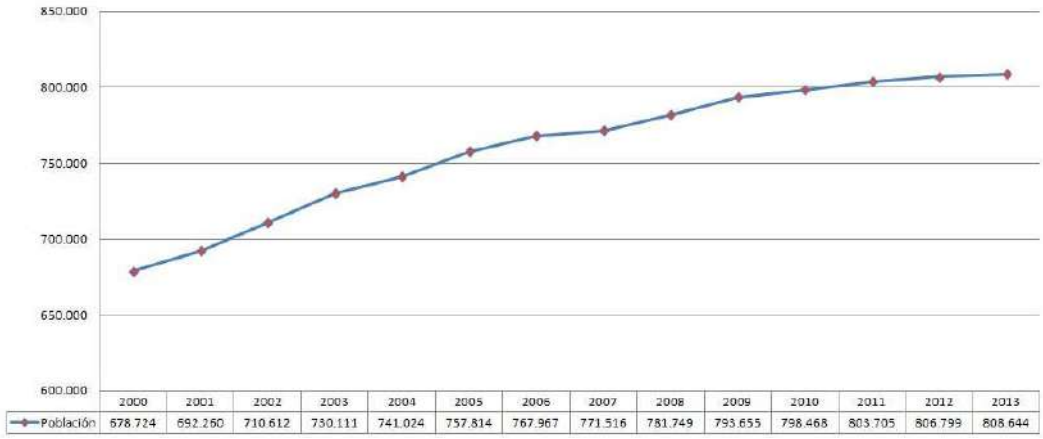

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Población	678.724	692.260	710.612	730.111	741.024	757.814	767.967	771.516	781.749	793.655	798.468	803.705	806.799	808.644

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

[8] CCOO-UGT- Baix Llobregat (2006), *Estudi de mobilitat als polígons industrials del Baix Llobregat*. Pacte territorial per l'actuació al Baix Llobregat, Consell Comarcal, Servei d'ocupació de Catalunya amb el cofinançament del Fons Social Europeu.

La població del Baix Llobregat ha augmentat en termes absoluts entre el 2000 i el 2013 en 129.920 habitants. Si comparem les piràmides d'edat, el nivell d'envelliment de la població l'any 2000 era força notable amb una base molt estreta, en canvi, el 2013 i malgrat la caiguda del creixement vegetatiu dels darrers anys la base de la piràmide s'ha ampliat. L'única explicació és l'arribada considerable d'immigrants joves en etapa de reproducció que s'ha produït durant la primera dècada del segle XXI. Aquest creixement ha estat paral·lel a un increment de la població semblant a tot Catalunya. Al Baix Llobregat, en començar el període, la població assolia una xifra de 678.724 habitants i l'any 2013 la comarca depassava els vuit-cents mil (808.644 habitants). En el mateix interval, Catalunya passava d'uns 6.262.000 habitants a 7.513.000. Aquest augment de població dóna per al Baix Llobregat un percentatge similar al de Catalunya, un 19,41% enfront d'un 19,97%.

Gràfic 5. Evolució de la població per àrees, 2000-2013.

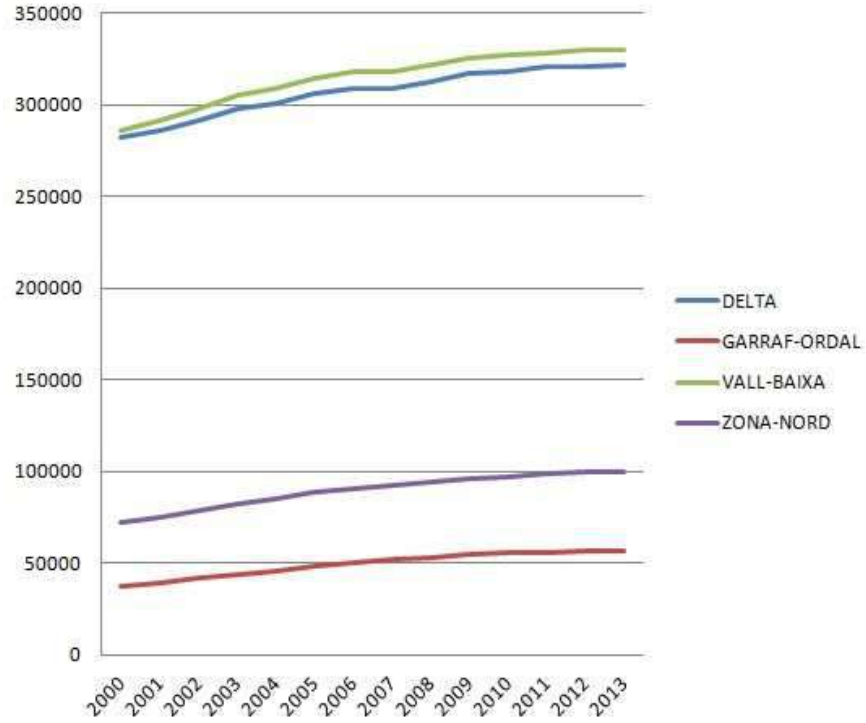

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Si analitzem per àrees el creixement demogràfic dels darrers anys, observarem que tant en termes absoluts com relatius el creixement ha estat similar. Han crescut més les àrees que comptaven amb una demografia més elevada (el delta i la vall baixa), però les altres han integrat un creixement percentual similar, tot i que partien de menys població (Garraf-Ordal i zona nord). La zona que s'ha mantingut activa més temps en la recepció d'immigrants és la zona nord, en la qual la matrícula viva[9] durant el curs 2012-2013 era activa quan a les altres zones havia disminuït notablement.

[9] Matrícula d'alumnes nouvinguts durant el curs escolar. Dades del Departament d'Ensenyament.

4.2.2. Estructura de la població. Característiques de la dinàmica demogràfica i ocupacional

Si observem les dades de les piràmides d'edat actuals, comprovarem que el delta i la vall baixa fan la major aportació a la demografia comarcal. El grups de població adulta (15-64 anys) i de població jove (0 a 15 anys) sobresurten en contrast amb els mateixos grups de les altres dues àrees de la zona nord i del Garraf-Ordal.

Gràfic 6. Comparació de piràmides d'edats per àrees, 2013.

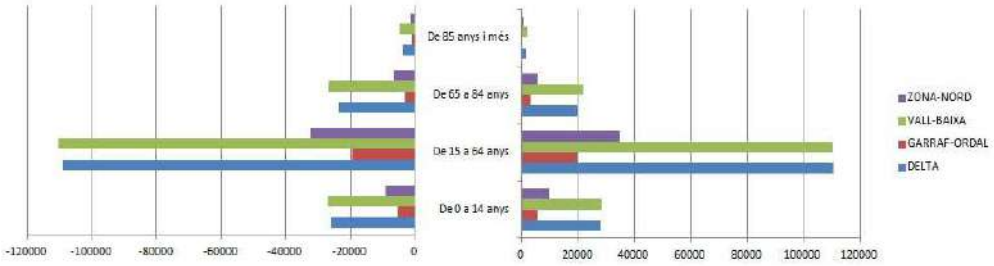

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

Gràfic 7. Percentatges de grups d'edat, 2013.

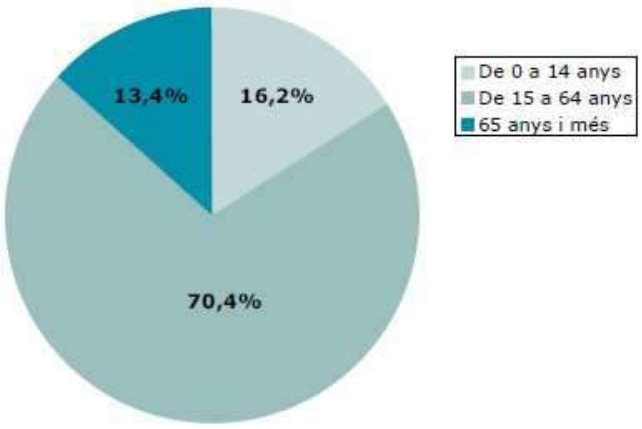

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

El gràfic adjunt ens indica que, al 2013, el percentatge de població de 0 a 14 era del 16,2%, el de la població major de 65 anys era del 13,4% i en la franja intermèdia, que abraça població d'entre 15 i 64 anys, el percentatge era del 70,4%. Aquest percentatges ens indiquen una població més jove que la mitjana de Catalunya, però en alguns municipis la taxa d'envelliment és força elevada.

Il·lustració 11. Distribució de la població per municipis, 2013.

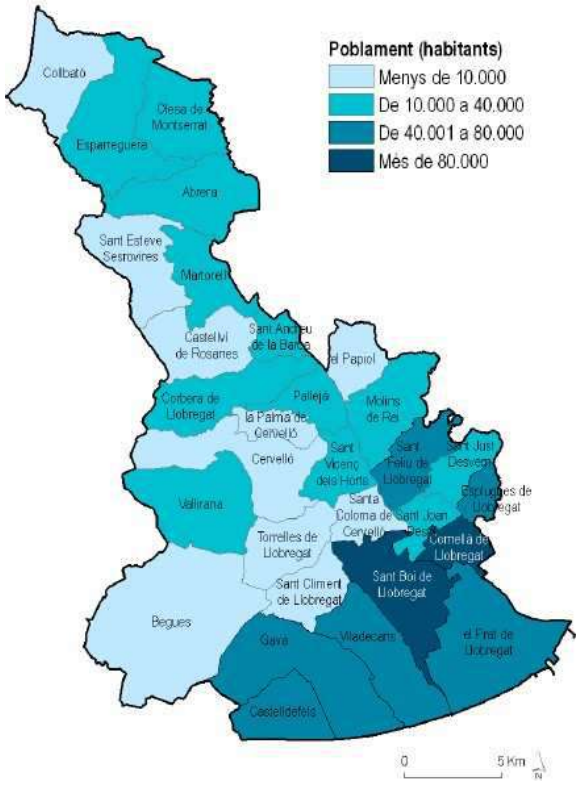

Font: IERMB, *La mobilitat al Baix Llobregat* (2009), p. 12.

Actualment, la comarca del Baix Llobregat té una població de 808.644 habitants (dades 2013), distribuïts de manera desigual en el territori. El mapa adjunt, que ordena en quatre franges el nombre d'habitants per municipi, ens mostra com els pobles dèltics i els més propers al Barcelonès concentren el nombre més elevat d'habitants. En aquests zones és on cal situar els pobles que sobrepassen els 40.000 habitants (Sant Feliu de Llobregat, Esplugues de Llobregat, el Prat de Llobregat, Viladecans, Gavà i Castelldefels) i els que estan per sobre dels 80.000 (Cornellà de Llobregat i Sant Boi de Llobregat). Per contrast, alguns pobles de la zona nord, d'altres de pròxims a l'Ordal i d'altres que estan situats a la zona muntanyosa veïna del Garraf són encara nuclis inferiors a 10.000 habitants i alguns d'ells encara conserven una fesomia agrícola i rural. En una situació intermèdia s'hi localitzen els municipis entre els 10.000 i els 40.000 habitants de la vall mitjana i la zona nord.

Gràfic 8. Població absoluta per municipis, 2013.

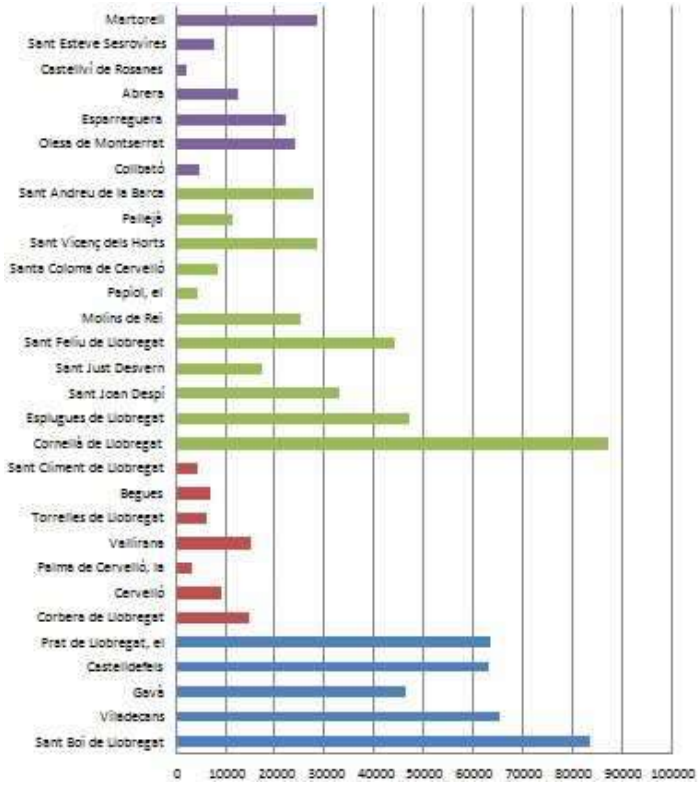

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

Aquest gràfic de barres ens dóna els valors absoluts de la demografia dels 30 municipis de la comarca i ens permet visualitzar quines àrees fan una major aportació demogràfica al conjunt comarcal. En destaquen la zona dèltica i la vall mitjana, zones més properes a Barcelona i més dinàmiques econòmicament. Sant Boi al delta i Cornellà a la vall mitjana són els municipis més grans de la comarca. A la zona nord, Martorell és el municipi més gran, seguit d'Esparreguera i Olesa. Finalment, la zona del Garraf-Ordal està constituïda pels municipis més petits, d'entre els quals sobresurten Vallirana i Corbera de Llobregat.

Il·lustració 12. Índex d'envelliment per municipis.

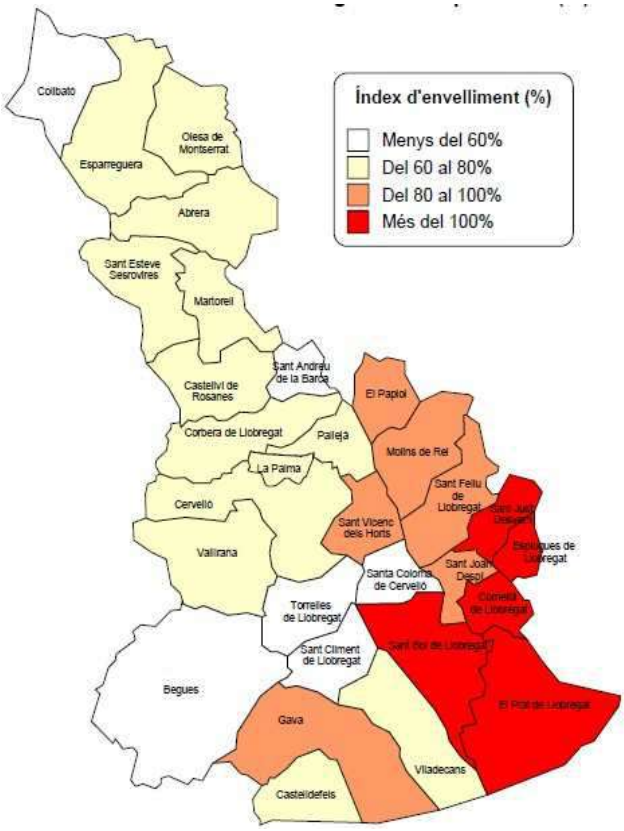

Font: Observatori comarcal- Baix Llobregat, dades IDESCAT.

Podem observar en el mapa que és als pobles amb més població, que varen ser receptors de les grans onades migratòries dels anys seixanta d'immigració peninsular, on es detecta l'índex més elevat d'envelliment. Aquesta variable, que mesura la relació entre el nombre de persones majors de 65 anys i el de persones menors de 15 anys que hi ha en un moment determinat en una societat, cal tenir-la present quan hom pretén millorar l'oferta cultural de la comarca i dissenyar polítiques culturals més eficients. El consum i els hàbits culturals dels joves són molt diferents dels de les persones de més de 65 anys.

Com hom pot observar, aquest índex, expressat en percentatges, dóna valors molt diferents per a les diverses àrees de la comarca. Els pobles més petits i muntanyosos ens mostren una població molt més jove amb taxes d'envelliment inferiors al 60%. Per contrast, els pobles situats prop del Barcelonès donen els índexs d'envelliment més elevats. En aquests darrers es van construir les grans ciutats dormitori que van acollir les grans onades migratòries que venien d'arreu de la península. En canvi, la nova immigració extracomunitària d'aquests darrers anys s'ha difós territorialment per tots els pobles de la comarca. És evident que no podem fer les mateixes polítiques culturals en zones on la taxa d'envelliment és superior al 100% que en zones on taxa d'envelliment és inferior al 60%.

Els darrers anys, els efectes de la globalització econòmica mundial ha reforçat la tendència al rejoveniment de la demografia de la comarca amb l'arribada de població jove d'arreu del

món. La crisi ha provocat el retorn als països d'origen de molts d'aquests immigrants joves, però, malgrat tot, la tendència al rejoveniment de la població s'ha reforçat. La comparació de les dades de la piràmide d'edats del 2002 amb la del 2012 ratifica aquesta apreciació.

Gràfic 9. Comparació piràmides d'edat 2002-2012.

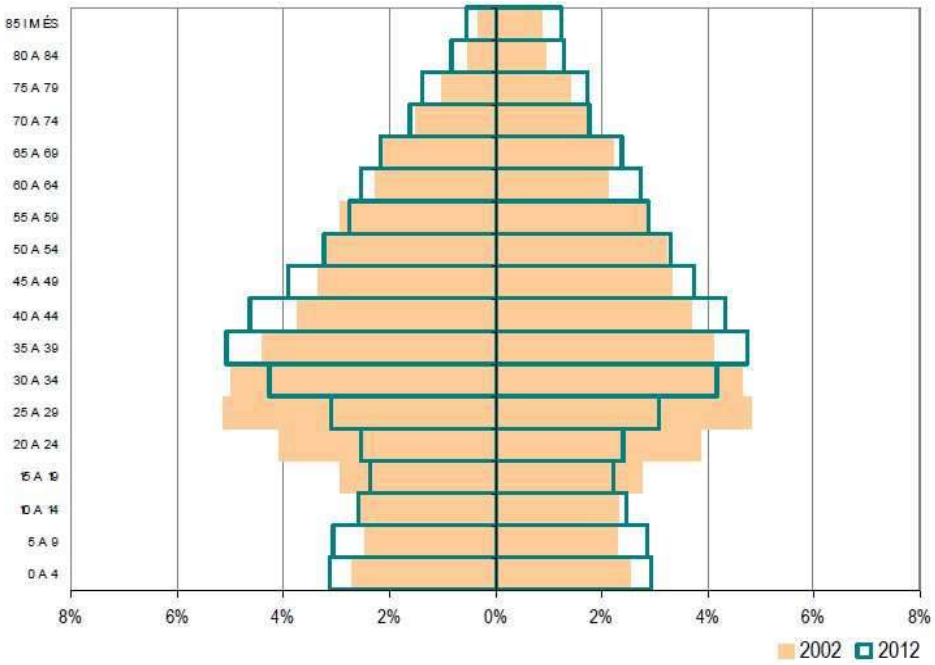

Font: Observatori comarcal-Baix Llobregat, dades IDESCAT.

Fixem-nos com, malgrat el retorn d'immigrants als països d'origen, sobretot els de procedència americana, la base de la piràmide del 2012 és més àmplia que la del 2002. Aquest tret està compensat pel desplaçament de la població jove cap a franges superiors. De manera que al 2012 les generacions d'entre 35 i 45 estan més plenes i, en canvi, al 2002 les generacions d'entre 20 a 35 anys eren les més poblades. Aquest fet també s'explica perquè les elevades taxes d'atur entre els joves de la comarca els empeny a cerca feina a l'estranger. A la part superior de la piràmide s'observa un creixement de la població més vella dels 65 anys, fet que és més notable en la població femenina, procés lògic si tenim present l'allargament de l'esperança de vida.

Les darreres dades demogràfiques de l'Idescat de l'any 2014 indiquen que la base de la piràmide comença de nou a fer-se petita, fet que mostra una pèrdua progressiva del grup de 0 a 4 anys i l'inici d'un nou procés d'envelliment de la població. Això reflecteix la forta caiguda que la crisi ha provocat al creixement vegetatiu o creixement intern.

L'impacte de la crisi econòmica sobre la demografia de la comarca estimula la fugida de joves que busquen un lloc de treball a països de la UE i arreu del planeta i també de retorn de mà d'obra immigrant als seus països d'origen, fets ambdós que reforcen la tendència a l'envelliment de la població.

Gràfic 10. Evolució de la població de 15 a 29 anys.

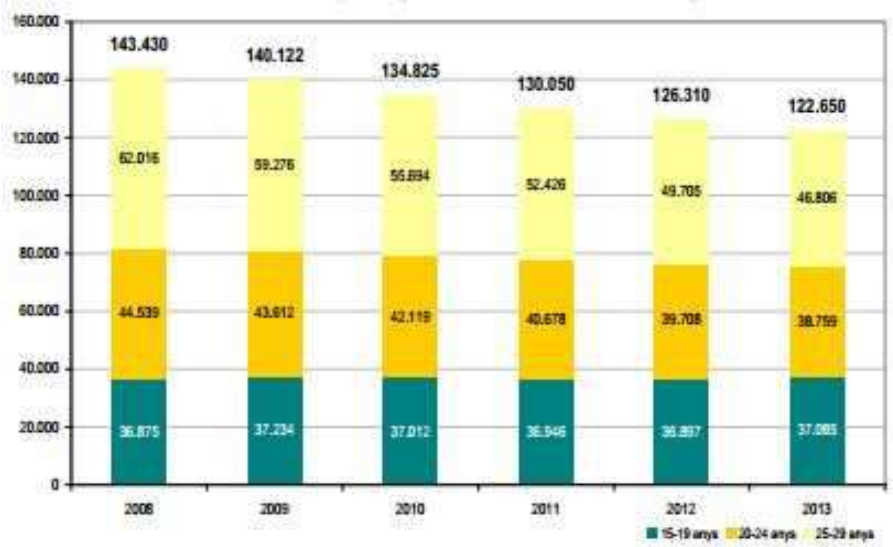

Font: Observatori comarcal- Baix Llobregat, dades IDESCAT.

Si analitzem la població jove d'entre 15 i 29 anys, que al 2013 era de 122.650 persones i significava el 15,% sobre el total de la població, observarem que entre el 2008 i el 2013 aquesta franja de població ha disminuït tant en termes absoluts com en percentatge. De 143.430 s'ha passat a 122.650, és a dir, una pèrdua de 20.780 persones d'aquest grup, xifra gens menyspreable i que tindrà incidència futura en el procés d'envelliment de la població de la comarca. D'aquest grup un 22% són joves nascuts a l'estranger. El gràfic de barres ens mostra com, malgrat que en el grup inferior de 15 a 19 hi ha hagut una lleugera alça, els altres dos grups, de 20-24 anys i de 25-29, han tendit a decréixer. El grup que ha perdut més efectius és el de 25 a 29 anys, etapa on la recerca de feina ja no es pot ajornar més. Aquest són els joves que han marxat a l'estranger a buscar feina condicionats per les elevades taxes d'atur jove (37%) que ha assolit la comarca. Els efectes sumats d'aquests moviments demogràfics han comportat una disminució del pes del col·lectiu juvenil sobre el total de la població. L'únic efecte positiu de la crisi sobre la població juvenil és que la taxa d'abandonament precoç del sistema educatiu s'ha frenat i que han augmentat els joves que fan cicles formatius de grau mitjà i de grau superior.

Gràfic 11. Evolució de les taxes d'atur, 2006-2012.

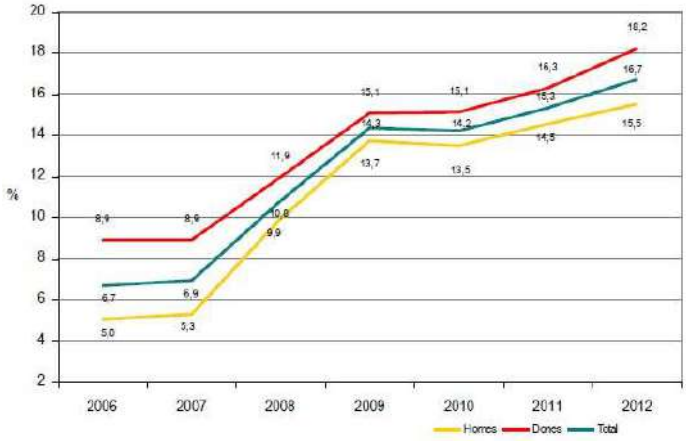

Font: Observatori comarcal- Baix Llobregat, Departament d'Empresa i Ocupació.

Les taxes d'atur del 2013 de la població del Baix Llobregat són elevades, però se situen per sota de la mitjana actual de Catalunya (20,2%), fet que ens permet afirmar que la comarca és activa econòmicament, malgrat l'actual recessió econòmica. Els homes, amb una taxa del 15,5%, tenen una taxa més baixa d'atur que la població femenina (18,2%), i la mitjana total és del 16,7%. Malgrat la forta destrucció d'ocupació masculina, les dones continuen registrant alts índexs d'atur, més temporalitat i precarietat, i els salaris estan al voltant d'un 17% inferior al dels homes. La població immigrada està també especialment afectada, amb una taxa d'atur que dobla la de la població autòctona. La persistència de taxes d'atur elevades entre la població jove, la femenina i els immigrants són variables que s'han de ponderar en dissenyar polítiques culturals, ja que condicionen el perfil dels usuaris de la cultura a la comarca.

4.2.3. La immigració recent: procedència

Durant la primera dècada del segle XXI, el fenomen de l'arribada de població immigrant jove ha estat general a tot el territori de Catalunya. Al Baix Llobregat ha estat un procés intens i ha acollit població de diversos continents. L'aportació demogràfica més important l'han fet els països d'Amèrica Central i d'Amèrica del Sud, seguits dels països africans i d'Àsia.

Gràfic 12. Immigració recent - Baix Llobregat.

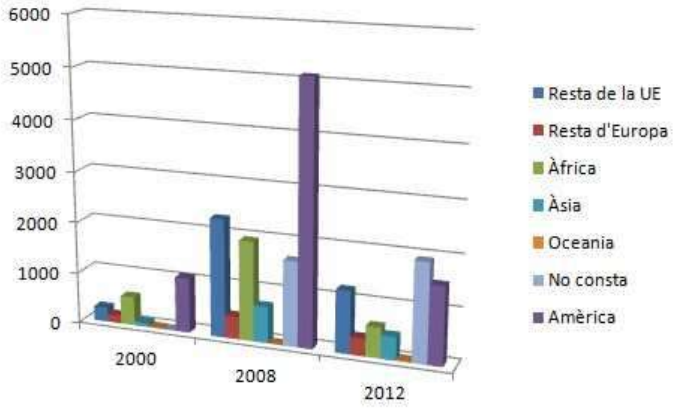

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

El gràfic adjunt marca un gran salt entre el 2000 i el 2008, en canvi entre el 2008 i el 2012 hi ha una disminució molt aguda en l'arribada d'immigrants. Malgrat la crisi i el retorn d'immigrants, s'observa que s'han produït noves entrades.

Els gràfics següents mostren aquests moviments migratoris desglossats en les quatre àrees del nostre estudi: el delta, la zona d'Ordal-Garraf, la vall baixa i la zona nord.

Gràfic 13. Immigració recent, zona delta.

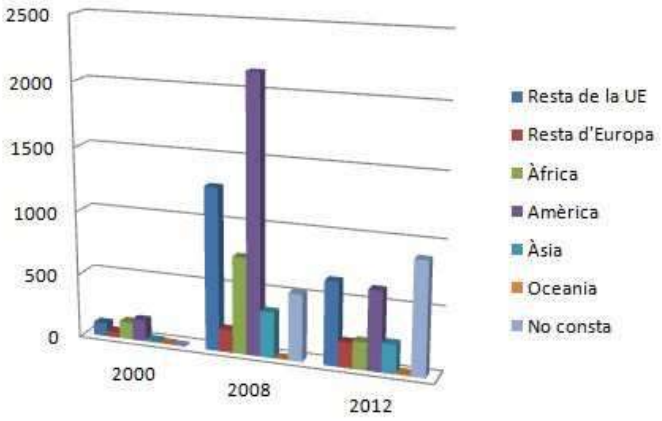

Gràfic 14. Immigració recent, zona Garraf-Ordal.

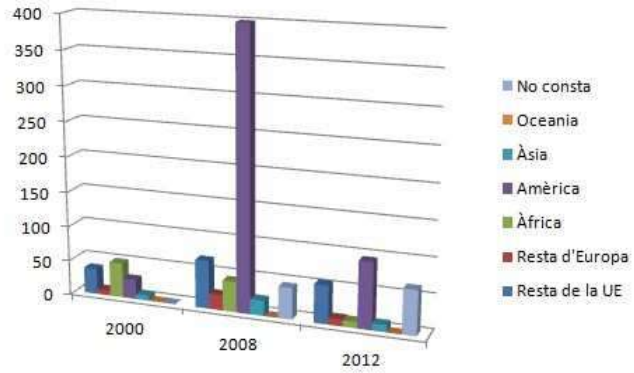

Gràfic 15. Immigració recent, zona vall baixa.

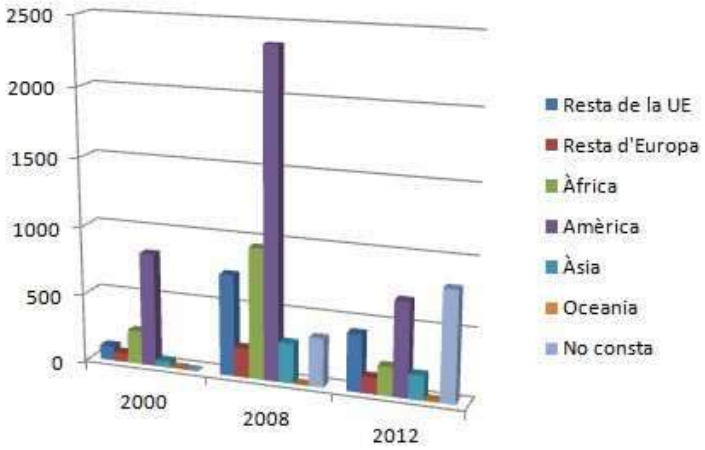

Gràfic 16. Immigració recent, zona nord.

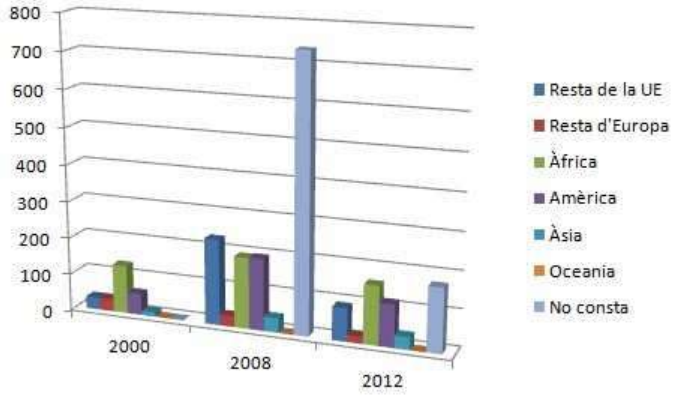

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT en tots els quatre gràfics anteriors.

Els tres primers gràfics són força semblants al global del Baix Llobregat. En el cas de la zona nord s'observa una més gran presència d'immigrants dels quals no se sap la procedència. L'explicació més plausible és que és la zona d'activitat més recent i amb procedència de grups d'immigrants africans.

L'heterogeneïtat del col·lectiu estranger de la comarca quant a la procedència fa que es trobin característiques diferents en funció de cada municipi. L'Observatori Comarcal presenta un gràfic dinàmic amb el qual es pot consultar una fitxa resum de cada municipi, i s'hi pot trobar també un enllaç a la respectiva pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) per consultar el detall de població estrangera de cada població en concret. La font d'aquestes dades és el Padró Municipal d'habitants a 1 de gener de 2012, i es pot consultar l'evolució al web de l'IDESCAT des de l'any 2000.

Taula 2. La població immigrada al BLL

Total habitants Baix Llobregat	Total població immigrada BLL	% sobre el total de la població de la comarca	% sobre la població total immigrada a Catalunya
808.644	89.353	11%	7,7%

Font: Pla de ciutadania i de les migracions: horitzó 2016 (elaborat amb dades del padró a 1 de gener de 2013)

4.2.4. Activitats econòmiques i ocupació

Al segles XVIII i XIX, el Baix Llobregat construeix la seva personalitat econòmica a partir d'una agricultura intensiva i de regadiu d'alts rendiments, situada a les planes al·luvials de la vall baixa i del delta, complementada per una agricultura de secà als vessants muntanyosos. En paral·lel neixen activitats econòmiques vinculades a la indústria tèxtil a mitjan segle XIX i, més endavant, a inicis del segle XX, un procés d'industrialització divers s'estén progressivament a tota la comarca.

És per això que actualment l'agricultura té una minsa representació percentual tant al conjunt de la comarca com a les zones expressades als gràfics d'ocupació. Aquesta és, però una falsa percepció. En primer lloc, perquè la presència de l'agricultura a la comarca és un actiu qualitatiu important en alguns pobles petits de la zona Ordal-Garraf i de la zona nord. Pel que fa a les zones més pròximes a Barcelona, el Parc Agrari del Baix Llobregat és una experiència de producció agrícola situada en un continu urbà molt dens, en el qual es desenvolupa una agricultura de proximitat i de qualitat —per ressaltar la importància de l'agricultura, més endavant inclourem les dades expressades en valors absoluts i així podrem copsar la pervivència d'aquesta activitat econòmica. I en segon lloc, perquè hi ha una part de la indústria que es mou a remolc de l'agricultura a través de l'agroalimentació.

Gràfic 17. Ocupació al Baix Llobregat, 2013.

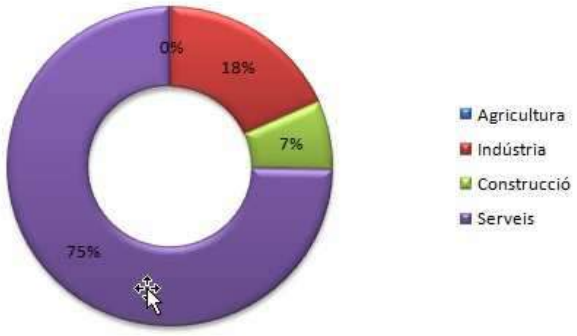

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

Gràfics 18, 19, 20 i 21.

Ocupació al delta (2013)

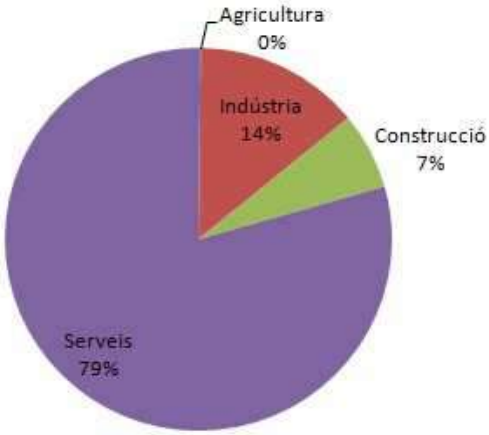

Ocupació al Garraf-Ordal (2013)

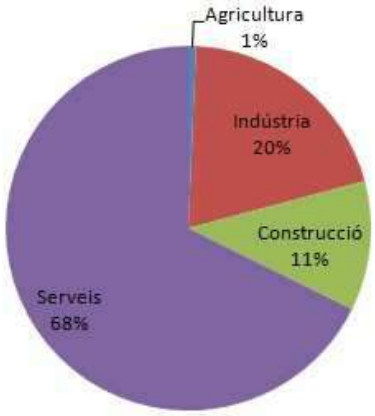

Ocupació a la vall baixa (2013)

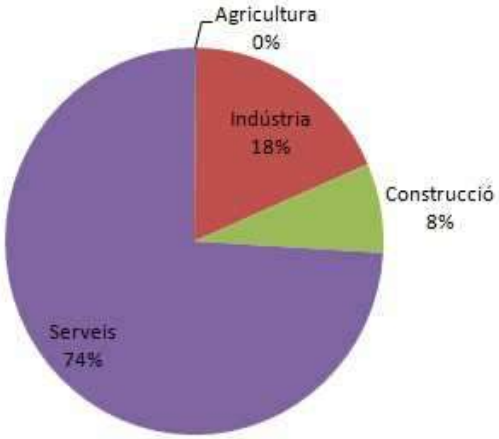

Ocupació a la zona nord (2013)

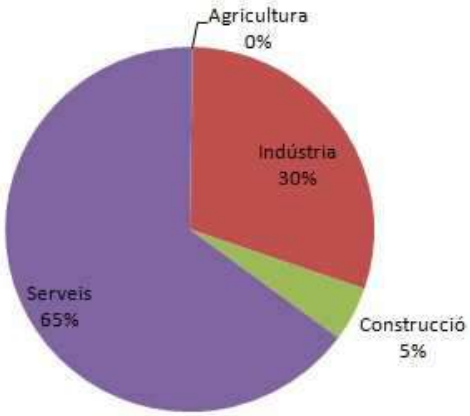

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

Un altre sector que està experimentant canvis és el de la construcció, que des de mitjan segle XX es va imposar com un sector dominant, però que arran de la crisi de l'any 2007, experimenta una important davallada. L'esclat de la bombolla immobiliària i la crisi econòmica van impactar de manera severa en els sectors productius. Segons el Servei d'Estudis de Catalunya Caixa, entre el principi del 2008 i l'any 2012 —quatre anys— han desaparegut 4.279 empreses de l'Hospitalet i el Baix Llobregat.

Globalment el pes de la indústria és força important (18%). En les activitats industrials actuals destaca el pol industrial de Martorell, que dóna feina a molts treballadors i treballadores gràcies a indústries com la SEAT i la SOLVAY, fet que explica que la zona nord assoleixi un percentatge d'activitat industrial (30%) molt superior a la mitjana. És en aquesta àrea on la construcció i els serveis ofereixen un percentatges menors. També és important la presència en altres zones de clústers, grups d'empreses amb una activitat productiva

relacionada i que actuen en el mateix territori: indústria auxiliar de l'automòbil, especialitats farmacèutiques o distribució comercial i logística.

El Consell Econòmic i Social del Baix Llobregat és el màxim òrgan de concertació institucional de la comarca, actualment format entre altres pels 30 ajuntaments, els sindicats, les associacions empresarials, etc. El CES lidera el nou Acord de Concertació Territorial per al Desenvolupament Econòmic Local del Baix Llobregat (ACT-Baix).

El seguiment de l'evolució del mercat laboral de la comarca es fa mitjançant l'Observatori Comarcal del Baix Llobregat. També es fa el seguiment de l'estat d'execució dels treballs tècnics per definir els Projectes d'especialització i competitivitat territorial (PECT) del Baix Llobregat en el marc de la RIS3, la nova política de cohesió de la Comissió Europea per al període 2014-2020.

La zona del delta i la de la vall baixa són les que ofereixen més activitats econòmiques del sector serveis, possiblement els grans centres de salut, de comunicació (TV3), d'esports (Ciutat esportiva Joan Gamper FCB i Estadi del RCD Espanyol), i de transport com l'aeroport, la presència d'activitats logístiques, així com el turisme de la zona costanera, ajuden a explicar aquestes dades.

Aquesta comarca, que ha tingut doncs un important passat agrícola i industrial cada cop més es converteix en un territori terciaritzat, on el sector serveis constitueix l'activitat econòmica dominant.

Ara expressarem les activitats econòmiques en nombres absoluts per poder identificar amb més precisió la importància de cada sector.

Gràfic 22. Ocupació de la zona delta.

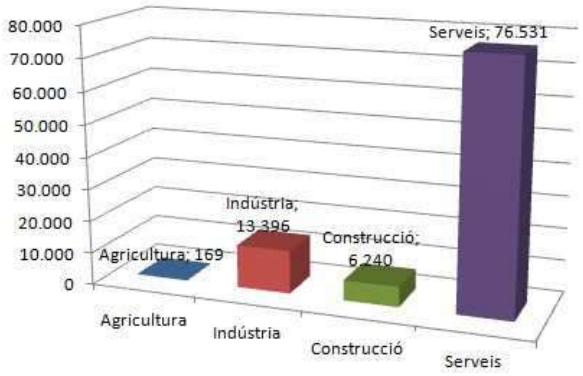

Gràfic 23. Ocupació de la zona Garraf-Ordal.

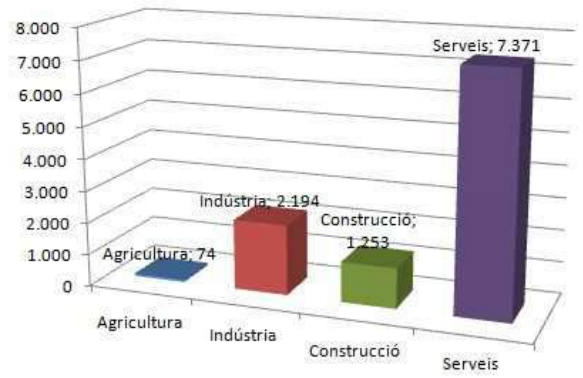

Gràfic 24. Ocupació de la zona vall baixa.

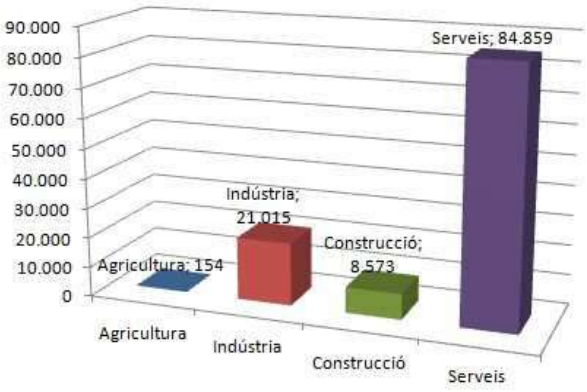

Gràfic 25. Ocupació de la zona zona nord.

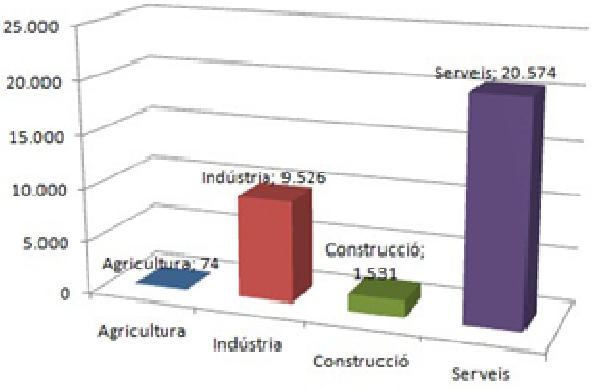

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

Contràriament al que hom de vegades pressuposa, és a les zones més properes a Barcelona, el delta i la vall baixa, on l'activitat agrícola ocupa un nombre més elevat de treballadors: 169 al delta i 154 a la vall baixa. Són uns valors molt superiors als 74 pagesos de la zona Garraf-Ordal, composta per nuclis més petits, i als 74 que encara es dediquen a l'agricultura a la zona nord. Les grans planes dèltiques i la zona d'agricultura protegida del Parc Agrari expliquen aquesta situació.

Gairebé tots els municipis del Baix Llobregat tenen algunes hectàrees dedicades a l'agricultura. Actualment es conreen aproximadament unes 1.200 hectàrees a horticultura, 1.000 a fruiters, 600 a cereal i farratge, i 300 a vinya. Però les que realment compten són les que formen el delta del Llobregat: 2.938 hectàrees de les quals es conrea el 67%, que donen ocupació a 350 persones amb contracte fix, 50 amb contracte eventual, a més d'uns 1.250 professionals autònoms —que corresponen majoritàriament a familiars— i on s'aconsegueix una producció alimentària valorada en 30 milions d'euros anuals.

4.2.5. Nivell d'instrucció i coneixement del català

En societats complexes com l'actual, no n'hi prou de saber llegir i escriure per desenvolupar-se correctament en la vida social. Avui dia l'analfabetisme en sentit estricte ha desaparegut, però al Baix Llobregat, una franja àmplia de persones que només disposen d'instrucció de primer grau o bé que no tenen titulació, el món actual els converteix en analfabets funcionals. La irrupció de les tecnologies en les relacions socials és una dificultat afegida per a aquestes persones, que habitualment son les més grans. De manera que podem afirmar que a la comarca hi ha més d'un 20% de la població que té recursos insuficients per desenvolupar-se amb normalitat en les relacions socials: fer una instància, interpretar un rebut de la llum, etc. En canvi, només disset de cada cent baixllobregatins han accedit a titulacions superiors, la majoria joves. Observem com es distribueix en les quatre àrees aquesta situació.

Gràfic 26. Nivell d'instrucció per àrees, 2013.

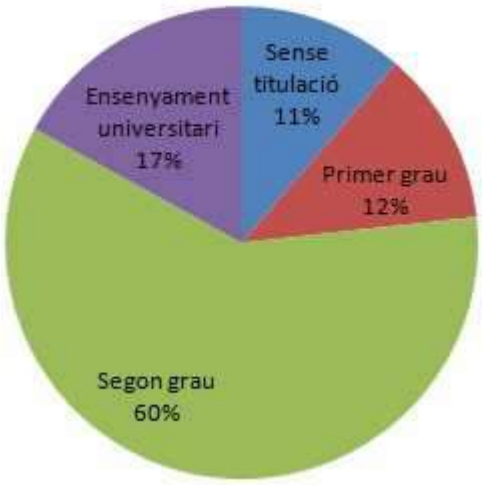

Gràfic 27. Nivell d'instrucció per àrees, 2013.

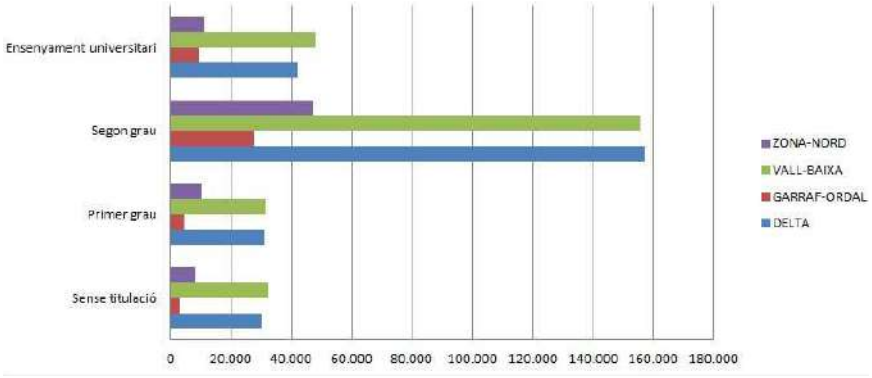

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

Les zones amb major nombre de titulats universitaris són la vall Baix i el delta, però també són les que tenen més titulats de segon grau, de primer grau i sense titulació, situació lògica perquè les dades estan expressades en valors absoluts i són aquestes dues zones les que tenen la més gran concentració demogràfica.

Més interès té comprovar el nivell d'ús i de coneixement del català en una comarca integrada en molt bona part per persones provinents de les diverses onades migratòries del segle XX i de la darrera onada del segle XXI. Només un 2% afirma que no entén el català, però només un 18% declara saber-lo escriure. Tot i la Llei d'immersió lingüística i la presència de generacions joves que han estat escolaritzats en català, l'ús de la llengua familiar fa que el català sigui poc utilitzat socialment o utilitzat de manera passiva.

Gràfic 28. Coneixement del Català.

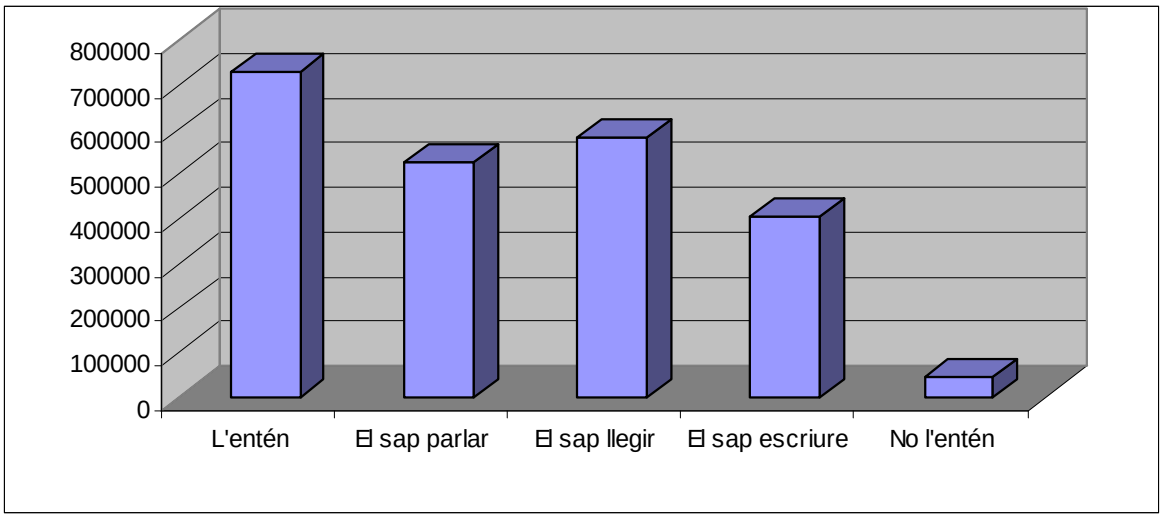

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

5. Agents culturals del Baix Llobregat

5.1. Els ajuntaments

5.1.1. Premisses polítiques en la programació cultural dels ajuntaments

Les premisses polítiques que els ajuntaments del Baix Llobregat tenen presents a l'hora de fer la programació cultural són força diversificades i no n'hi predomina cap de manera clara. Dels 30 municipis d'aquesta comarca, 17 (un 57%) destaquen que volen fomentar i promocionar la cultura popular, i 14 (un 47%), que tenen present la coordinació del cicle festiu anual. En la majoria de casos, coordinar el cicle festiu anual es basa a programar un seguit d'actes propis de la cultura popular, ja que comporta organitzar les celebracions de Nadal i Reis, Carnestoltes, Pasqua, St. Jordi, St. Joan, festa major d'hivern i d'estiu, i Castanyada. De fet, doncs, totes dues premisses responen a una mateixa idea i tots els ajuntaments, com veurem en la tipologia d'activitats programades, en participen, malgrat que no ho assenyalin com a premissa política específica.

En un segon terme, amb un 37% d'ajuntaments (11 municipis) que ho manifesten, trobem dues premisses: el suport a l'activitat de les associacions del municipi i el foment de la participació ciutadana. També aquestes dues premisses tenen molt a veure, ja que si es vol fer que la població participi de les activitats que s'ofereixen i es promouen —en algun cas, des de l'ajuntament s'ha comentat que la participació ciutadana era molt escassa—, és important, al mateix temps, que les associacions i entitats locals obtinguin suport, ja que en general representen col·lectius que ja participen de la programació i organització d'actes de diferents tipus.

En tercer lloc es destaca, com a premissa política a l'hora de planificar l'activitat cultural al municipi, que es vol preservar el patrimoni cultural i històric (10 ajuntaments, un 33%) i també promoure i incentivar l'art i la creació (un 30%, 9 ajuntaments). Són premisses que plantegen un grau de complexitat més alt, segurament tant pel que fa a pressupost com a possibilitat d'acció, i s'entén que no siguin les majoritàries. Tanmateix, ofereixen una nova perspectiva en la política cultural local que val la pena de remarcar.

També amb un 30% dels ajuntaments (9), trobem la idea de fer una programació cultural de proximitat, que respondria tant a la voluntat de democratització de la cultura, com a la de promoció de l'art i patrimoni local en tots els seus vessants, i que, com d'altres, és transversal en tot el tipus d'activitats que es promouen. Però la disminució, darrerament, dels pressupostos destinats a cultura segurament que ha limitat les possibilitats dels municipis a l'hora de fer la política cultural que consideren més adequada.

Gràfics 29 i 30.

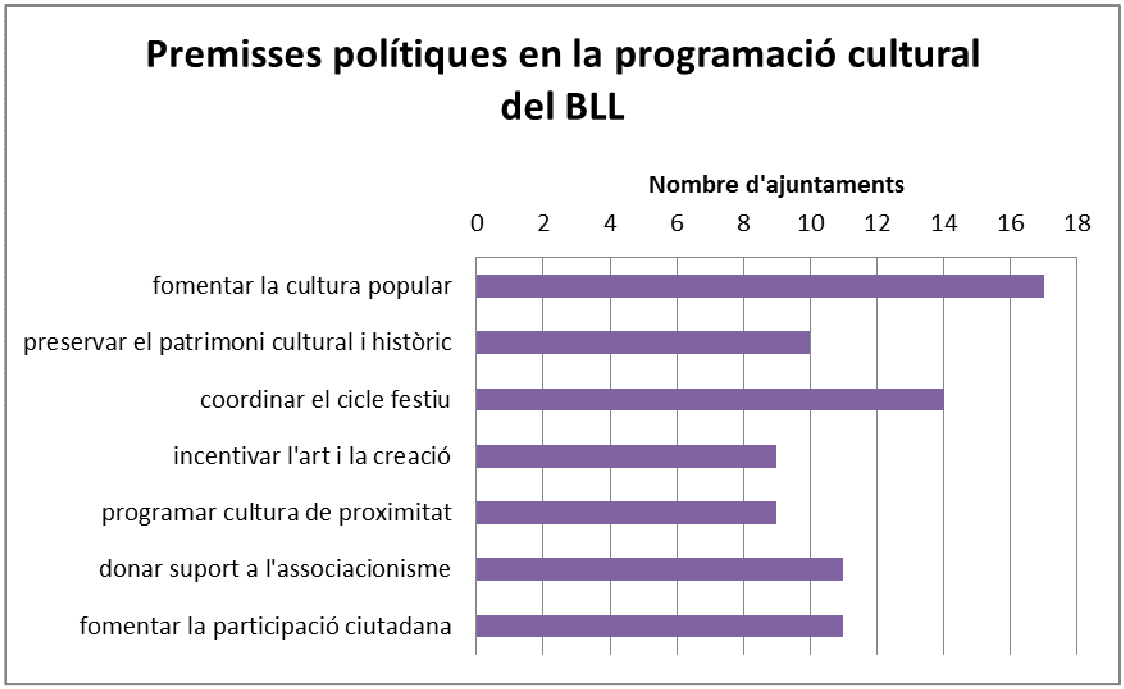

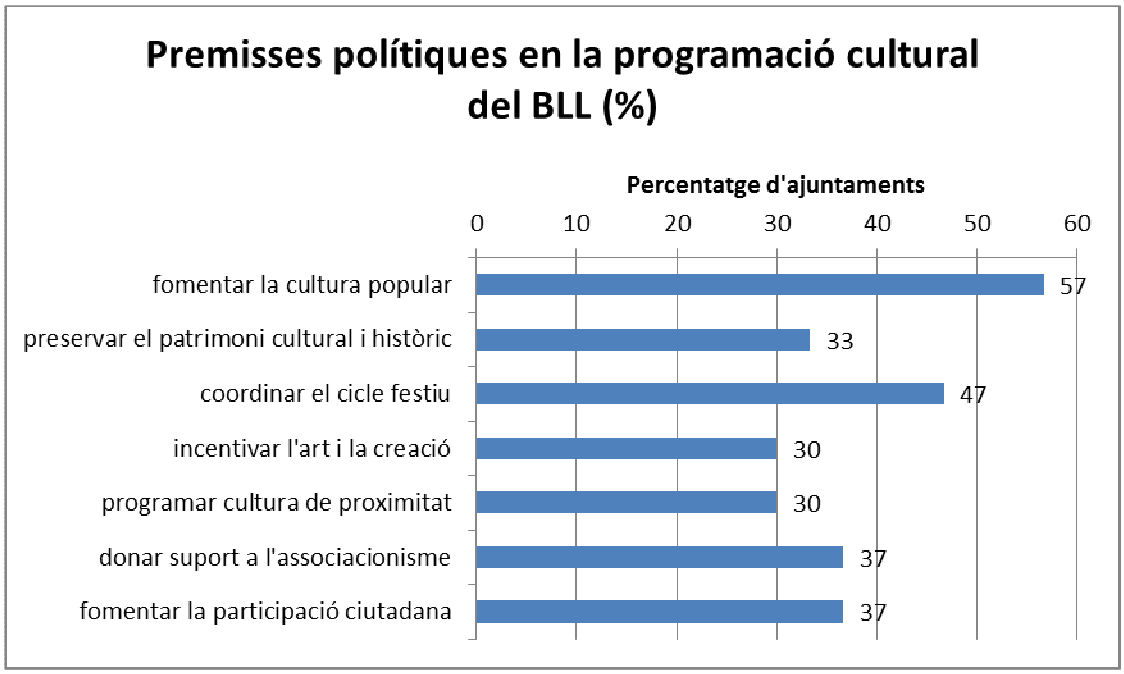

Font: Elaboració pròpia a partir de les entrevistes als ajuntaments.

5.1.2. Activitats culturals programades pels ajuntaments

Els ajuntaments són en l'actualitat els principals agents de la programació i difusió de la cultura en l'àmbit local, ja que es plantegen la cultura com un servei a la ciutadania, per tal que tothom hi pugui tenir accés.

Però en la majoria dels casos els ajuntaments no actuen sols, sinó en col·laboració directa amb les entitats culturals locals, sobretot en el cas de les activitats relacionades amb la festa tradicional i la cultura popular (100% dels municipis enquestats programen activitats d'aquest tipus al llarg del cicle festiu anual). D'altres activitats, en canvi, són promogudes fonamentalment des dels mateixos ajuntaments.

En el gràfic següent es pot observar quines són les activitats culturals més programades des dels diferents ajuntaments, i, a més de l'apartat de "festa i cultura popular", que ja hem comentat que és present a tots els municipis, també veiem que destaquen les activitats relacionades amb les arts musicals (27 ajuntaments) i les arts escèniques (25 ajuntaments). En general, predomina una programació amateur, tot i que en algunes de les poblacions més grans o en alguna de més petita però amb força tradició escènica o musical es programin al llarg de la temporada algunes activitats de reconeguts intèrprets professionals. En canvi, als municipis mitjans o petits predomina una certa estacionalitat de les activitats culturals, sobretot durant els mesos d'estiu, i les activitats amb professionals es desenvolupen a base de festivals o cicles concrets.

Gràfics 31 i 32.

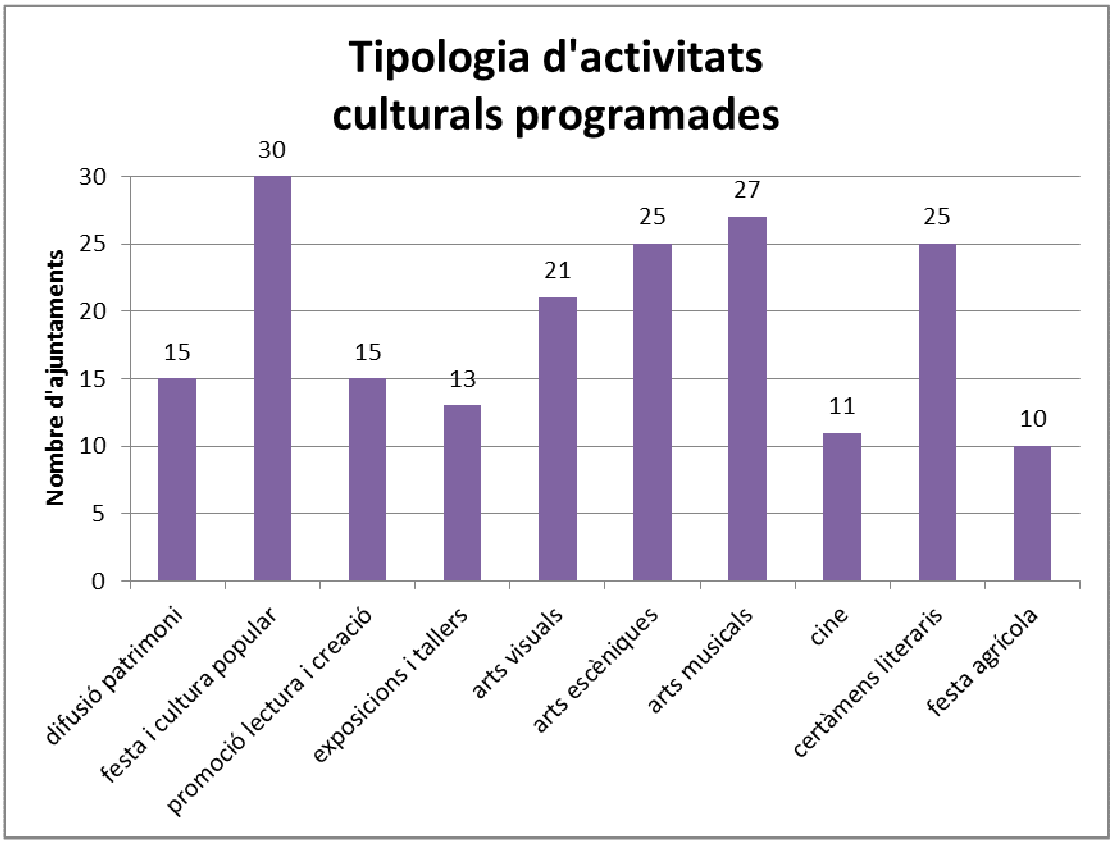

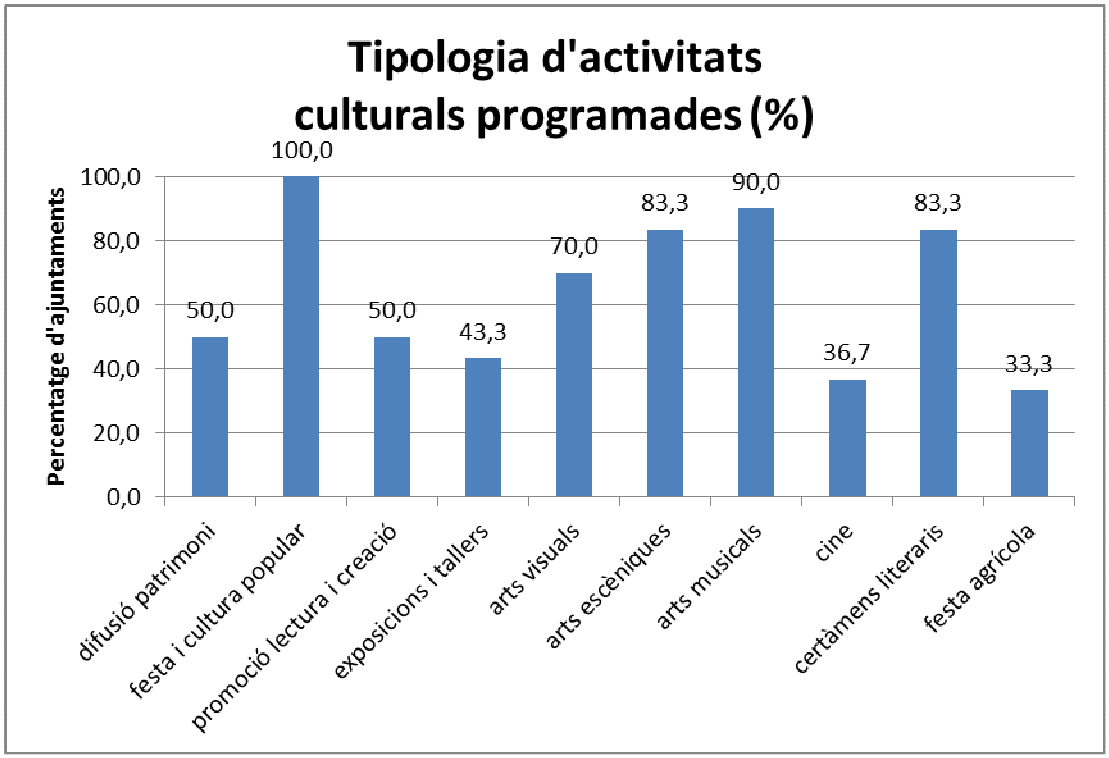

Font: Elaboració pròpia a partir de les entrevistes als ajuntaments.

5.2. Les entitats

Les entitats i associacions culturals al Baix Llobregat, com a tot Catalunya en general, són moltes i diverses. No és fàcil fer un recompte exhaustiu del nombre existent, entre altres causes pel fet que la classificació d'associació "cultural" no està del tot estandarditzada i els límits entre el que és cultural i el que és solidari, social, mediambiental, etc. no queda prou ben definit ni s'empren sempre els mateixos criteris.

Sense excepció, tots els ajuntaments de la comarca tenen als webs municipals la relació d'associacions d'àmbits diversos que hi ha al municipi. Ara bé, atès que la llei d'associacions estableix l'obligatorietat d'inscriure tota associació al registre d'entitats del Departament de Justícia de la Generalitat, hem optat per utilitzar aquesta font com la més fiable i el problema ha quedat reduït a decidir, més enllà dels criteris fixats en aquest recurs, quines associacions podien ser considerades culturals i quines no.

Segons les dades d'aquest registre, recollides a la Guia d'Entitats de la Generalitat, el nombre total d'associacions existents al Baix Llobregat en les diverses categories (recreatives, solidàries, culturals, etc.) és de 4.909.[10] Això dóna una mitjana de més de 160 associacions per municipi i aquesta xifra ja permet copsar la forta implantació del món associatiu al Baix Llobregat. De fet, els mateixos consistoris i el personal tècnic dels ajuntaments manifesten que l'associacionisme és una part fonamental del dinamisme i del

[10] Cercador d'entitats fet amb la cerca "entitats/Baix Llobregat" [consulta feta el gener de 2015].

desenvolupament cultural dels municipis. Sovint, però, la proximitat de la programació cultural d'aquestes entitats i el fet que solen organitzar actes de petit format (xerrades, visites, etc.) provoca que el volum d'activitat que generen quedi fora de les estadístiques, tant de programació com de públic. Per això volem fer palès, des d'aquestes línies, que aquest sector contribueix també a la dinamització cultural i, fins i tot, econòmica del territori. Però a més de l'aspecte quantitatiu, cal tenir present el qualitatiu: es tracta d'associacions molt diverses que representen l'àmplia pluralitat social: esbarts dansaires, ateneus, cases regionals, associacions veïnals, grups d'ajuda mútua, etc.

Una cerca més focalitzada en les associacions de caire cultural aporta per al Baix Llobregat una xifra de més de 2.000 associacions. Ara bé, cal tenir present que, segons el criteri de classificació emprat, aquest nombre pot augmentar considerablement. Per als propòsits del *Llibre blanc* hem considerat associacions culturals totes aquelles que inclouen de forma habitual la programació d'activitats culturals en el seu projecte anual i totes les que desenvolupen un paper socialitzador i faciliten la permeabilització de la cultura en tots els segments de la població. D'aquesta manera, les associacions juvenils, o les de dones i gent gran, entre d'altres, les hem volgut englobar dintre de la classificació d'associacions culturals.

Un buidatge exhaustiu d'aquesta font d'informació a partir dels paràmetres que proporciona l'aplicació ens ha donat el resultat següent:

Taula 3. Associacions culturals al BLL

Tipus d'associació	Nombre		Tipus d'associació	Nombre
Amics de	66		Gastronomia	19
Artesania	13		Immigració	67
Arts plàstiques	59		Científiques	15
Audiovisuals	18		Juvenils	137
Casals i ateneus	45		Literàries	22
Cases regionals	64		Música	161
Cinema	25		Naturistes	5
Corals i dansaires	109		Radio aficionats	27
Culturals diverses	657		Recreatives	206
Ecologia i medi ambient	109		Colles	16
Estudis	75		Teatre	102
Etnològiques	8		Tradicions	152
Filosofia	3		Turístiques	3
Folklore	76		Veïnals	310
Fotografia	22		Dones	85
			Tercera edat	93
TOTAL D'ASSOCIACIONS CULTURALS AL BAIX LLOBREGAT				**2769**

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Guia d'entitats del web del Departament de Justícia

Agrupant alguns d'aquests tipus d'associacions per tal de visualitzar quin és el "paisatge" que generen les diferents tipologies, obtenim el gràfics següents:

Gràfic 33

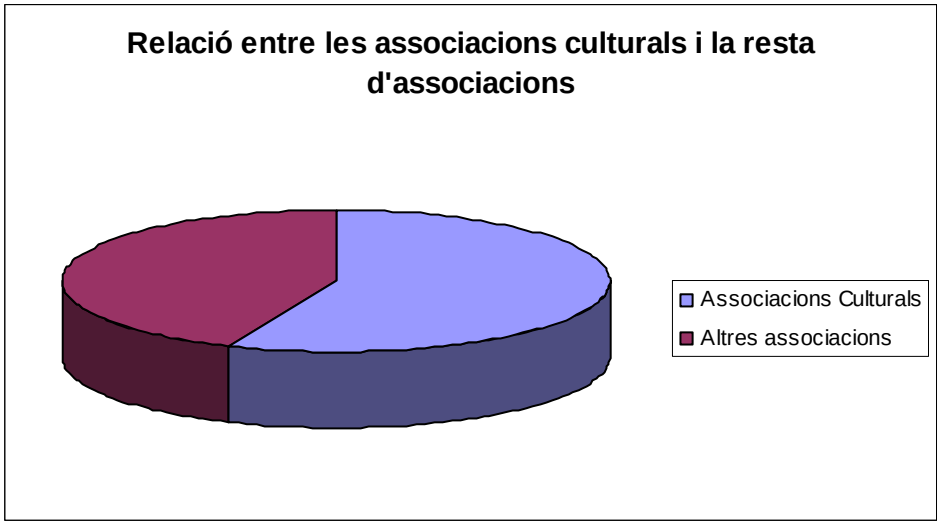

Font: Elaboració pròpia, justicia.gencat.cat/ca/serveis/guia_d_entitats i webs dels municipis

Gràfic 34. Associacions al BLL amb activitat cultural.

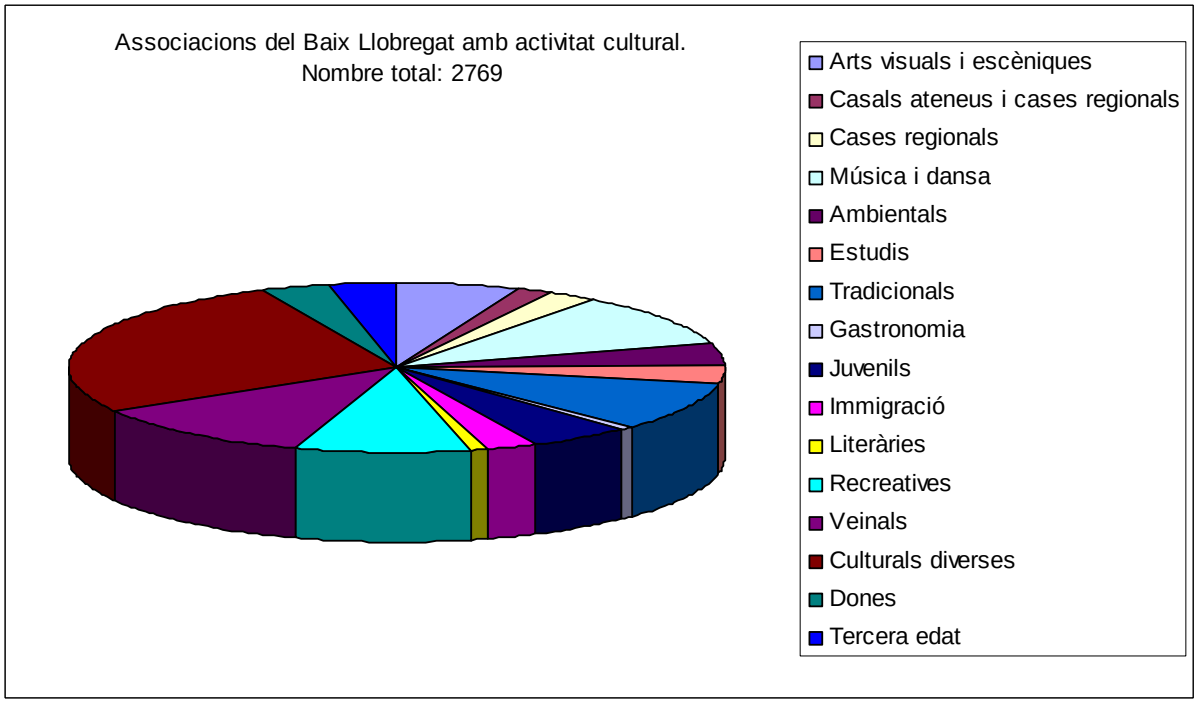

Font: Elaboració pròpia, justicia.gencat.cat/ca/serveis/guia_d_entitats i webs dels municipis

Al llarg del segle xx, com a tot Catalunya, al Baix Llobregat es van anar creant societats recreatives, foments, ateneus i casinos, que constitueixen encara ara, en moltes localitats, el nucli de l'activitat cultural, tot i haver passat per moments d'una pràctica desaparició de l'activitat a causa de les circumstàncies polítiques. Algunes d'aquestes entitats desapareixen a causa d'aquestes circumstàncies, però d'altres es poden anar refent a poc a poc i, al llarg dels anys, han pogut mantenir ben viva la presència de la cultura als municipis. Una de les

característiques d'aquestes entitats és que, en la majoria dels casos, tenen un patrimoni immoble propi, factor molt important per a la col·laboració amb els ajuntaments a l'hora de la programació i organització dels diferents esdeveniments culturals. I una altra característica comuna és el ventall d'aspectes culturals que engloben, ja que en molts casos inclouen diferents seccions que permeten arribar a un conjunt de la societat molt ampli mogut per interessos molt diferents.

Al Baix Llobregat trobem 38 entitats d'aquest tipus, distribuïdes pel territori tal com es pot observar en el gràfic següent:

Gràfic 35. Distribució de les societats culturals i recreatives en les 4 zones del BLL.

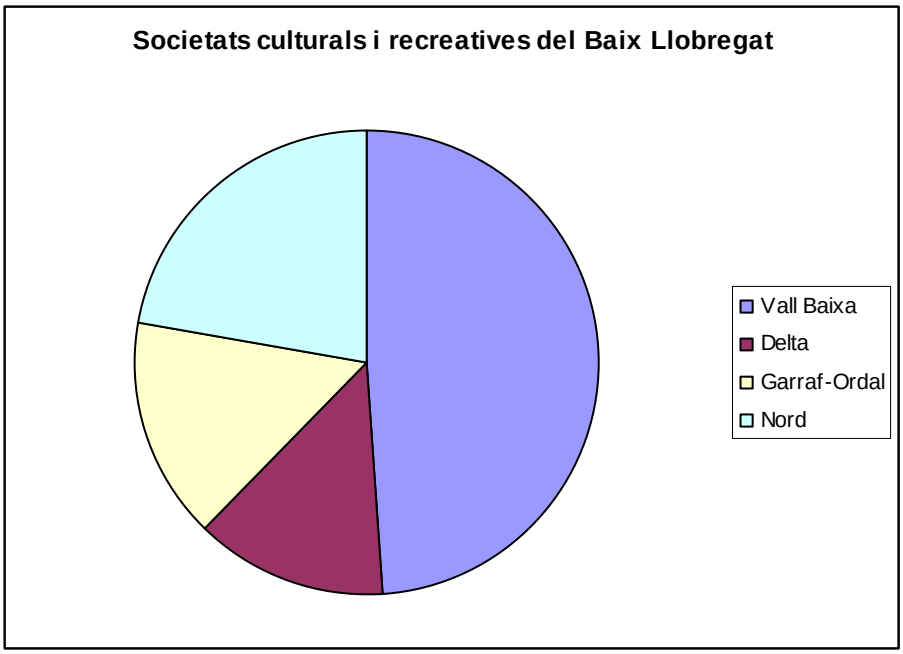

Font: Elaboració pròpia amb les dades de l'IDESCAT i dels webs dels municipis.

Tanmateix, de les 30 poblacions que formen el Baix Llobregat, n'hi ha 9 que no tenen cap entitat d'aquest tipus i, per tant, n'hi ha d'altres que en tenen fins a 3 o 4.

En el quadre següent podem veure quines són aquestes entitats i com estan distribuïdes pel territori. Marquem en negreta aquelles que formen part de la Federació d'Ateneus de Catalunya.

Taula 4. Relació de societats culturals i recreatives del BLL.

Municipi	Entitats
Abrera	Ateneu
Castellví de Rosanes	Centre Cultural i Recreatiu
Corbera	**Societat Coral Diadema Corberenca** **Societat Sant Telm**
Cornellà	**Patronat Cultural i Recreatiu** Foment de Cultura Popular **Societat Coral la Unió**
El Prat de Llobregat	**Amics d'El Prat** Societat Coral Recreativa Lo Llobregat de les Flors
Esparreguera	**Patronat de La Passió**
Esplugues	**L'Avenç Centre Cultural** Espluga Viva
La Palma de Cervelló	**Societat Aliança Palmarenca**
Martorell	**Centre Cultural i Recreatiu el Progrés** El Foment Parroquial de Cultura
Molins de Rei	**Foment Cultural i Artístic** **Joventut Catòlica** Agrupació Folklòrica
Olesa de Montserrat	La Passió Casal d'Olesa-Parròquia Sta. Maria d'Olesa de Montserrat
Sant Andreu de la Barca	**Societat El Casino**
Sant Boi de Llobregat	**Ateneu Familiar** Ateneu Santboià
Sant Esteve Sesrovires	Societat recreativa **Centre Cultural**
Sant Feliu de Llobregat	Casino **Ateneu Santfeliuenc** La Unió Coral Centre Parroquial
Sant Joan Despí	**Foment Cultural i Artístic**
Sant Just Desvern	**Ateneu**
Sant Vicenç dels Horts	**Ateneu familiar** **Centre Catòlic** **Societat Coral La Vicentina**
Santa Coloma de Cervelló	**Ateneu Unió** **Societat Recreativa**
Torrelles de Llobregat	**Ateneu Torrellenc**
Vallirana	Casino Valliranenc

Font: www.ateneus.cat/entitats-llista/ i webs municipals.

Tenint en compte els criteris que s'han esmentat abans, al Baix Llobregat trobem un total de 736 entitats i associacions de caràcter cultural, un 5% de les quals són aquestes que acabem d'enumerar.

Tret d'aquestes, una gran majoria d'associacions i entitats del Baix Llobregat està lligada a les festes tradicionals i la cultura popular catalana (139, que representen un 19% del total), i també a la música i al cant coral (95, un 13%). Aquestes entitats se centren a preservar i fer difusió de la cultura tradicional i popular i, per tant, són un referent en les festes del cicle festiu anual. També es classifiquen per àmbits, en funció de l'activitat: música, dansa, castells, bestiari i foc, gegants, teatre, arts visuals, artesania, etc.

Els gegants, els diables i el bestiari de foc i la música popular i tradicional són alguns dels àmbits amb gran presència en el món associatiu del Baix Llobregat, i aglutinen entitats que des de ja fa molts anys han tingut un paper important en la cohesió social del territori, obrint la cultura popular i la festa a tothom que ha vingut de fora de Catalunya. Al mateix temps, alguns d'aquests col·lectius han muntat associacions (n'hem comptabilitzat 64, és a dir un 9%) per preservar la cultura pròpia, i així es produeix, tot i que en algunes poblacions més que en d'altres, un veritable intercanvi de cultures, fet que representa un enriquiment cultural important.

D'altra banda, hi ha nombroses associacions vinculades al desenvolupament o formació de disciplines artístiques, com ara el teatre (66, 9%), la música, la dansa (47, 6%), les arts visuals (68, 9%)... Algunes d'aquestes se centren en l'atenció del jovent o dels infants, ja sigui organitzant concerts o festivals musicals, o bé espectacles adreçats als més petits. I encara hi ha un altre grup d'entitats (45, un 6%) dedicades a la recerca i a la promoció del patrimoni.

En el gràfic següent podem observar la distribució pels diferents àmbits culturals d'aquestes entitats i associacions del Baix Llobregat, amb un altre gran grup anomenat "altres", en el qual hem agrupat totes les associacions que diferien una mica d'aquests grans àmbits que hem descrit.

Igual que en el cas de les societats culturals i recreatives, algunes de les quals són membres de la Federació d'Ateneus de Catalunya, moltes d'aquestes entitats formen part de les 28 federacions catalanes d'associacions que es comptabilitzen a Catalunya, i que compten amb més de 3.500 associacions. N'esmentem algunes a continuació:

Taula 5. Relació d'algunes federacions d'entitats i nombre de les del BLL que hi pertanyen.

Federacions	Entitats	Del BLL
Moviment Coral Català	774	27
Federació de Grups Amateurs de Teatre de Catalunya	96	10
Federació catalana de pessebristes	58	6
Unió de Colles Sardanistes de Catalunya	150	29
Federació catalana dels Tres Tombs	91	9
Agrupament d'Esbarts Dansaires	107	4
Federació de colles geganteres de Catalunya	280	24
Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya	113	1
Coordinadora de Trabucaires de Catalunya	48	5
Federació de Diables i Dimonis de Catalunya	248	10
Coordinadora de colles castelleres de Catalunya	75	8
Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana	120	10
Federació d'Ateneus de Catalunya	166	23

Font: elaboració pròpia a partir de www.ens.cat/associats, i de les dades de 2014 del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Tot aquest teixit associatiu mostra clarament el dinamisme d'aquesta comarca, que compta amb una mitjana de més de 90 entitats culturals per municipi. I també ens mostra com el que s'engloba en l'apartat "cultura popular catalana" és molt divers, ja que inclou àmbits tan diferents com els pessebristes, els trabucaires, les colles sardanistes, els castellers, els diables, les colles de foc, etc. Podem observar, en el gràfic següent, la distribució d'aquestes entitats en les quatre grans zones de la comarca (el Delta, el Garraf-Ordal, el Nord i la Vall baixa), tant globalment com diferenciades per tipologia.

Gràfic 36. Distribució de les entitats culturals en les diferents zones del BLL

Font: Elaboració pròpia, justicia.gencat.cat/ca/serveis/guia_d_entitats i webs dels municipis

Gràfic 37. Distribució de les entitats per tipologia i zones del BLL.

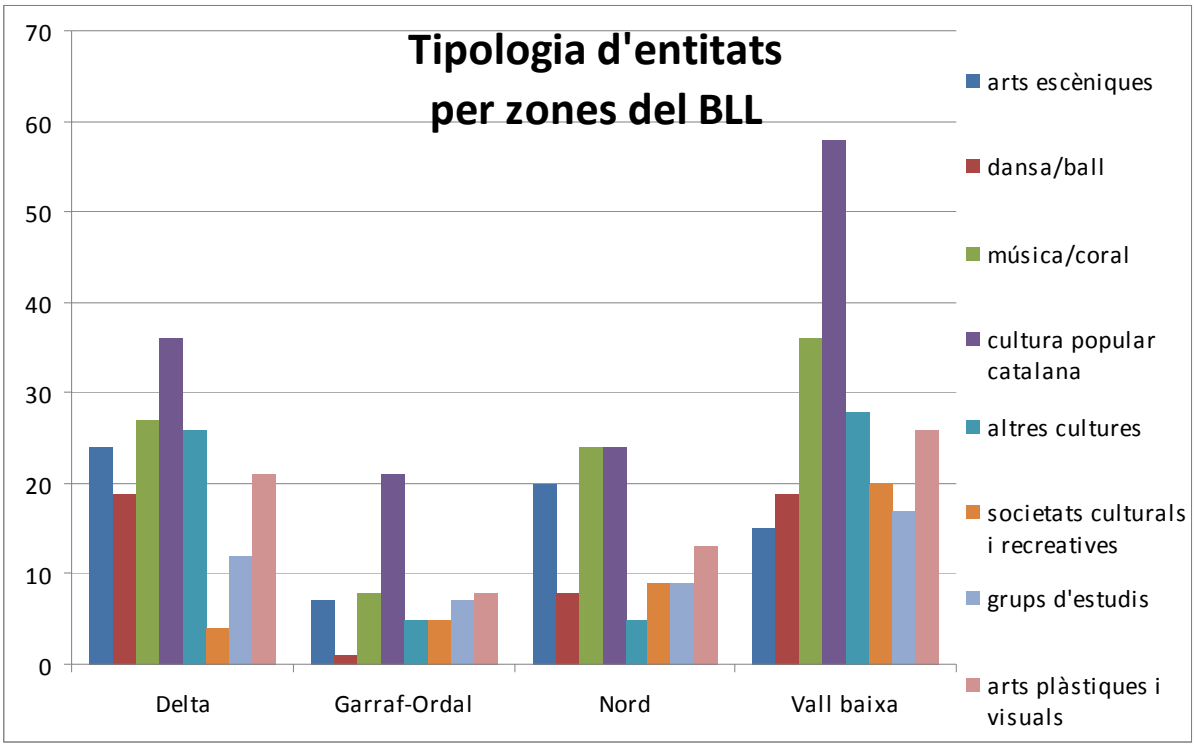

Font: Elaboració pròpia amb dades del web gencat i dels municipis.

Hi ha algunes entitats que són de caràcter comarcal o bé que són locals, però que actuen en el conjunt del territori, com ara Òmnium Cultural del Baix Llobregat, la Fundació Marianao, Solidança, l'associació Bayt Al-Thaqafa o el CineBaix.

També hi ha exemples de formació fora de l`àmbit estrictament acadèmic i amb les quals alhora estan implicades les universitats (l'Aula de la Universitat de la Gent Gran, a Cornellà, la UNED Sènior; l'Aula d'Extensió Universitària que l'impulsa la UPC, a Castelldefels, amb l'Agrupació d'Aules de Formació Permanent per a la Gent Gran de Catalunya (AFOPA); la Universitat d'Estiu de les Dones (UED), o l'USLA (Universitat Social Lliure Autogestionada).

5.3. La indústria cultural

La importància de la indústria cultural es basa en gran mesura en dos aspectes: el seu potencial econòmic i la possibilitat que ofereix de fer de la cultura una marca d'identitat que projecta el país fora de les fronteres. Segons el *Llibre blanc de les Indústries Culturals a Catalunya*, el conjunt de les indústries culturals representen a Espanya gairebé un 10% del PIB, i al seu torn, el consum cultural català representa un 20% del total de la despesa espanyola en cultura. A més, a l'hora de calcular el pes d'un sector econòmic se n'acostuma a limitar la dimensió, acotant l'estudi a les empreses que participen directament en la producció o la realització del bé o el servei i es deixen de banda aquelles que hi tenen una participació indirecta. El desenvolupament de les indústries culturals ha permès la creació d'empreses vinculades al sector, que depenen en gran part del seu creixement. Aquestes se

situen en general, geogràficament o estratègicament, pròximes al sector del qual depenen. D'aquesta manera es podria concloure que les indústries culturals actuen de multiplicador econòmic d'un ampli sector, a causa de la seva capacitat de generar necessitats, renda i també ocupació.

Pel que fa al Baix Llobregat, alguns dels sectors amb presència al territori són l'edició (producció i distribució), les arts gràfiques, la reproducció de suports enregistrats, l'artesania i les de gestió cultural. Caldrà en una segona fase crear els instruments necessaris per tal de mesurar el pes específic d'aquest sector al Baix Llobregat.

6. L'acció cultural al Baix Llobregat

6.1. Festes i cultura popular

El 100% dels ajuntaments del Baix Llobregat, com de Catalunya en general, promouen activitats per al cicle festiu anual, que ve marcat per les festes de Nadal, cap d'Any i Reis, els 3 Tombs, Carnestoltes, Setmana Santa i Pasqua, St. Jordi, St. Joan, 11 de setembre i Castanyada, i afegim-hi encara les festes majors, normalment una a l'hivern i una altra a l'estiu. La majoria d'activitats que defineixen aquestes festes són precisament les que tenen a veure amb la festa i la cultura popular. I al seu voltant s'hi concentra també la participació popular i de les entitats i associacions culturals.

Així doncs, qualsevol de les festes esmentades abans són un bon motiu perquè actuïn bastoners, trabucaires, gegants, diables i bèsties de foc, castellers, sardanistes... Pràcticament a tots els municipis hi ha entitats relacionades amb algun d'aquests àmbits, com es pot observar en el gràfic:

Gràfic 38. Nombre d'entitats de cultura popular per municipis del BLL.

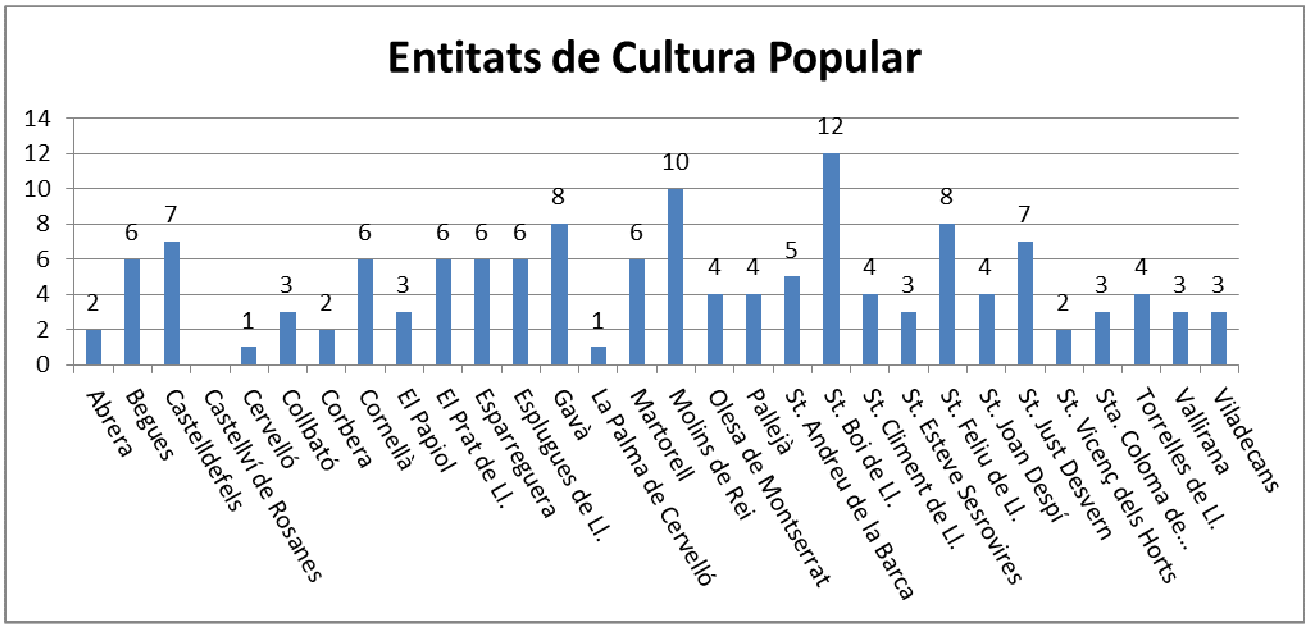

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'IDESCAT i dels webs dels municipis.

Tot i que al Baix Llobregat, com a molts altres llocs de Catalunya, s'havien anat mantenint més o menys les tradicions i festes populars al llarg dels anys del franquisme, des que es va recuperar de ple la celebració de festes al carrer han proliferat de manera clara les colles d'activitats de cultura popular. Un exemple clar és el de les colles de foc, acompanyades del bestiari corresponent, de tal manera que se'n poden comptabilitzar 45, que són les següents:

Taula 6. Relació de bèsties festives dels municipis del Baix Llobregat.

Municipi	Bestiari
Abrera	Garçot
Begues	Cucafera
Castelldefels	Gar-i-got
Cervelló	Cérvol
Corbera de Llobregat	Corb Cavallot de Petras Albas (no és de foc)
Cornellà de Llobregat	Cornut de "Cal Borni" La Cua de drac L'Enforcat
El Papiol	Cavall armat
El Prat de Llobregat	Gall Pollo del Prat
Esparreguera	Gallines
Esplugues de Llobregat	Fal·lera
Gavà	Cuca Mallola Lleó Brumot Mussolet (de foc, infantil) Murtrassa Àguila (no és de foc)
Martorell	Carpafera
Molins de Rei	Cuc Entxuscat Camell
Olesa de Montserrat	Drac Olivé
Pallejà	Cabra
St. Andreu de la Barca	Drac Drac vell
St. Boi de Llobregat	Drac Pepitu Drac Rubricatus Drac Rufino (no és de foc) Drac Rufino (de foc)
St. Esteve Sesrovires	El Bitxo El Talos La Pregafoc (mantis religiosa)
St. Feliu de Llobregat	Drac Garsa Mula
St. Joan Despí	Drac Braulio
St. Just Desvern	Drac Rifenyo
St. Vicenç dels Horts	Mamut Venux
Sta. Coloma de Cervelló	Drac Skarbek
Torrelles de Llobregat	Bou Carrasquet Carrasquet Vaca Galejada
Vallirana	Drac Apocaleus
Viladecans	Cadefoc

Font: www.bestiaridefoc.cat

El calendari festiu, doncs, se centra en tots els municipis en les festes tradicionals: per Nadal, pessebres, pessebres vivents, representació dels "Pastorets"; per Reis, cavalcada; pel gener, els Tres Tombs; per Carnaval, rua amb el Carnestoltes; per Pasqua, caramelles; el dilluns de Pasqua, aplecs; per Sant Jordi, activitats literàries; per Sant Joan, fogueres... I entremig, les festes majors pròpies i les que segueixen els cicles estacionals, per exemple, les Festes de Primavera, de Martorell, o les Festes de Tardor, de Sant Just Desvern.

Tot i això, podem parlar també d'altres festes singulars específiques d'algunes poblacions, i sobretot destacarem en primer lloc les tres que figuren al Catàleg del Patrimoni Festiu de Catalunya,[11] on consten, totes tres, com a "festa tradicional d'interès nacional". Es tracta de:

- La Passió d'Esparreguera.
- La Passió d'Olesa de Montserrat.
- La Fira de la Candelera de Molins de Rei.

I tot i no estar catalogades, podem parlar d'unes quantes festes singulars més als municipis del Baix Llobregat, repartides al llarg del calendari. Una bona part d'aquestes festes tenen relació amb el vessant agrari d'aquestes poblacions, que es resisteixen a perdre del tot les arrels. En aquest sentit, és bo d'observar com queda palès que una part del Baix Llobregat és gran productora de cirera, ja que trobem fins a cinc poblacions que fan activitats festives relacionades amb aquesta fruita, i són:

- El Papiol, Sta. Coloma de Cervelló i Torrelles de Ll., que totes tres tenen establerta com una de les seves festes anuals la Festa de la Cirera.
- Begues, que porta a terme una activitat que consisteix a apadrinar cirerers.
- Sant Climent de Llobregat, que fa una Passejada pels cirerers florits i també, més endavant, una Exposició de cireres.

Tanmateix, encara hi ha més festes o fires de tipus agrícola, però relacionades amb altres productes o activitats, com les següents:

- Begues Festa del most
- El Papiol Mostra d'oficis antics
- El Prat de Ll. Fira de la carxofa i Fira avícola de la Raça del Prat
- Gavà Fira dels espàrrecs
- Martorell Festa del Roser i del most
- Sant Boi de Ll. Fira de la Puríssima i Carxofada
- Torrelles de Ll. Festa del boscater (festa de tallar llenya)

Una de ben especial és la festa dels boscaters, de Torrelles de Llobregat.[12] Aquest municipi, que havia estat el principal abastador de llenya dels municipis de la Vall Baixa, promou des de 1982 un Concurs d'estelladors, per tal de rescatar de l'oblit aquest antic ofici, que tracta

[11] http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/CPCPTC/09_Arees_dactuacio/Promocio%20i%20Dinamitzacio/Promocio-Estatics/SD_llistaFestesDeclarades.pdf

[12] http://www.festacatalunya.cat/articles-mostra-2134-cat-festa_major_de_sant_pau_a_torrelles_de_llobregat.htm

d'obrir troncs de diferents diàmetres amb tan sols uns tascons, una maça i ocasionalment amb una destral. Malgrat que al començament hi participaven només antics boscaters, a poc a poc també s'hi va anar implicant el jovent i ara ja és un dels actes més importants de la festa major.

Altres festes pròpies d'algunes poblacions i que surten del que són les festes característiques i comunes del calendari anual són les que enumerem i comentem a continuació, per a cada municipi:

- Abrera: Setembre Musical, amb actuacions al llarg de tot el mes.
- Begues: fira de Cervesa Artesana, que ja ha fet la segona edició.
- Castelldefels: Festa del Mar, que rememora el desembarcament dels pirates.
- Castellví de Rosanes: festa de Sant Miquel i trepitjada de raïm.
- Cervelló: Trobada de vidriers, recuperació o mostra d'oficis antics i homenatge a Josep Tarradellas, fill de la població.
- Collbató: Setmana Collbató Negre. Setmana plena d'activitats de caire literari.
- Corbera de Llobregat: Pessebre vivent i festa de Sant Ponç.
- Cornellà de Llobregat: Festival internacional de Pallassos i d'art Flamenc; per Sant Jordi, la Jordiada.
- El Papiol: festa major d'hivern.
- El Prat de Llobregat: Escarxofa&Jazz, Linkafesta i Març Gastronòmic.
- Esparreguera: Dia Internacional de la Dansa.
- Esplugues de Llobregat: Biennal de Ceràmica Angelina Alós. La més antiga població catalana que organitza aquest tipus de concurs d'abast internacional.
- Gavà: Festival Internacional de Titelles. El de l'any 1991 és punt de referència en el circuit internacional.
- La Palma de Cervelló: Dia de la Poesia, recital de poemes i música, "La Cultura va a la Font".
- Martorell: Fira del Llibre, amb exposició, venda i premis literaris; Cavalcada de Reis, declarada Patrimoni.
- Molins de Rei: Festa de Sant Miquel i Passió de Molins de Rei.
- Olesa de Montserrat: Festa dels Miquelets.
- Pallejà: Festa dels Quarentins.
- Sant Andreu de la Barca: festa de la Carxofada.
- Sant Boi de Llobregat: Diada Nacional de Catalunya. Barrejant.
- Sant Climent de Llobregat: Trobada de Puntaires.
- Sant Esteve Sesrovires: Ball de Garlandes. Tradició folklòrica antiga. El ball està documentat per Joan Amades en el Costumari Català.
- Sant Feliu de Llobregat: Exposició Nacional de Roses. S'hi poden veure i olorar més de 10.000 roses de més de 150 varietats. El Seguici.
- Sant Joan Despí: Carnestoltes i Estiu al Parc.
- Sant Just Desvern: Festes de Tardor. Adifolk.

- Sant Vicenç dels Horts: Setmana Santa multicultural, que manté encara un Auto Sagramental de tradició centenària. I també una Cavalcada de Reis de les més antigues de Catalunya.
- Santa Coloma de Cervelló: Festa del Modernisme a la Colònia Güell, que fa reviure als visitants la vida quotidiana de primers de segle XX.
- Torrelles de Llobregat: Moixiganga.
- Vallirana: Festa de Sant Sebastià. Commemora que aquest sant va salvar el poble de la pesta negra. Orígens al segle XIV.
- Viladecans: Al Carrer, Festival Internacional de Teatre i Animació.

6.2. Patrimoni cultural

El Baix Llobregat és un territori amb un conjunt patrimonial important i singular, tant des del punt de vista històric com artístic. Des del parc arqueològic Mines de Gavà fins a conjunts romànics com el de l'església de Sant Ponç de Corbera, a Cervelló, passant per castells medievals com els de Pallejà, Castelldefels o el Papiol, o conjunts modernistes com la Colònia Güell amb una de les joies arquitectòniques de Gaudí com és la cripta de la Colònia. De fet, és natural que hi hagi una gran diversitat patrimonial, ja que estem parlant de trenta municipis i, a més, situats en quatre zones prou diferenciades geogràficament (Delta, Nord, Garraf-Ordal i Vall baixa) com perquè la varietat tant d'obra arquitectònica com de riquesa natural sigui ben variada. De fet alguns municipis compten amb regidoria de Patrimoni, segregada de la de Cultura, com ara Martorell, Santa Coloma de Cervelló o Viladecans.

El nombre de béns culturals catalogats o destacats pels mateixos municipis arriba a un nombre de 1.421, que podem desglossar en Béns Culturals d'Interès Nacional (BCIN), Béns de Patrimoni arqueològic, Béns Culturals d'Interès Local (BCIL) i altres béns destacables però no catalogats en aquests grups. Tenint en compte aquesta classificació, el nombre de monuments o béns patrimonials del Baix Llobregat són els que es mostren a continuació, on, a més, es poden veure aquestes quantitats repartides per les quatre grans zones abans esmentades.

Taula 7. Monuments i béns patrimonials al BLL

PATRIMONI CULTURAL					
	Béns culturals d'interès nacional (BCIN)	Patrimoni arqueològic	Béns culturals d'interès local (BCIL)	Altres	**Total**
BAIX LLOBREGAT	59	3	339	1.020	1.421

Font: gencat. Registre de béns culturals.

Taula 8. Distribució del patrimoni cultural per zones de la comarca

PATRIMONI CULTURAL PER ZONES					
Delta	22	1	7	185	215
Garraf-Ordal	7	2	33	225	267
Nord	14		84	270	368
Vall baixa	16		215	340	571

Font: gencat. Registre de béns culturals.

Gràfic 39. Distribució dels béns patrimonials al BLL segons la classificació.

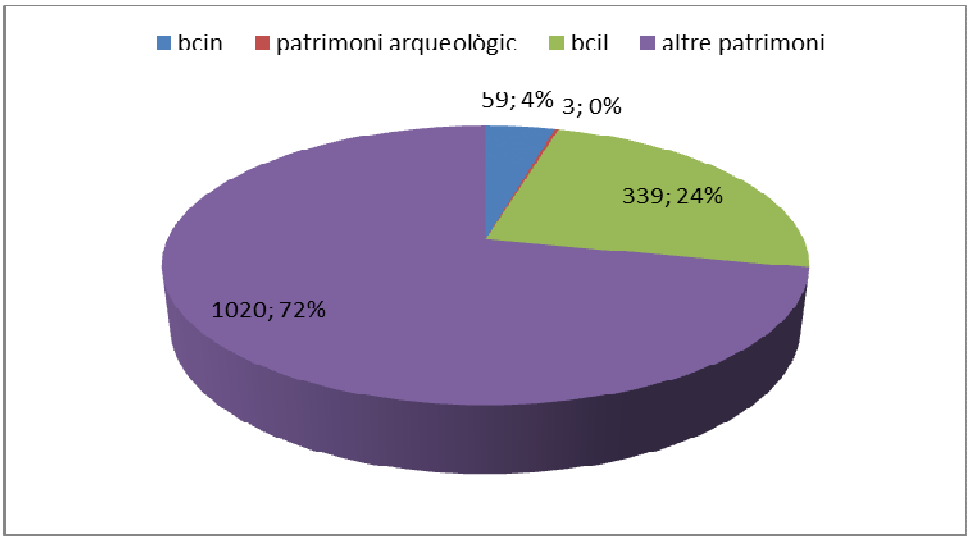

Font: Elaboració pròpia a partir del web gencat. Registre de béns culturals.

Si ens fixem en aquest gràfic, podem observar que els BCIN constitueixen un 4% del total i els BCIL pràcticament una quarta part. Vegem a continuació un gràfic que mostra la distribució dels BCIN en les quatre zones de la comarca.

Gràfic 40. Distribució de BCIN per les 4 zones de la comarca

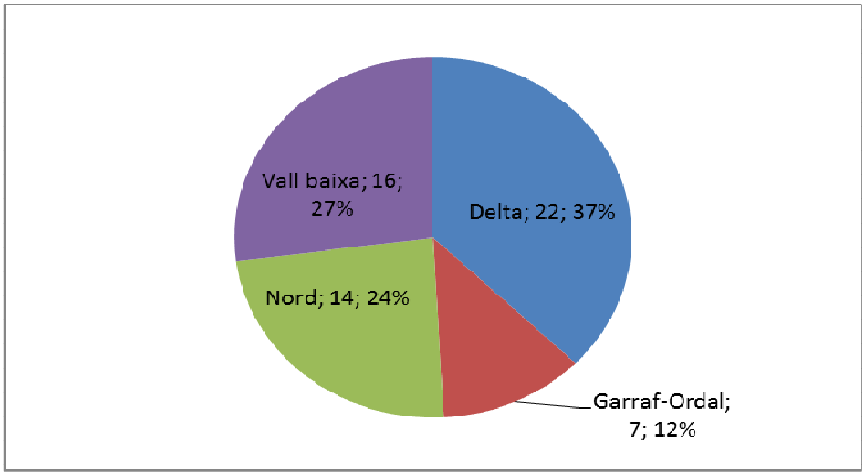

Font: Elaboració pròpia a partir del web gencat. Registre de béns culturals.

Quant als municipis concrets, a continuació podem observar el llistat dels municipis i els elements patrimonials dels quatre tipus en què els hem anat classificant:

Taula 9. Nombre i classificació dels béns patrimonials per municipis.

Municipi	BCIN	Patrimoni arqueològic	BCIL	Altres	Total
Abrera	1		6	17	24
Begues				37	37
Castelldefels	13			21	34
Castellví de Rosanes	1			24	25
Cervelló	3			75	78
Collbató	1		17	27	45
Corbera de Ll.	3	2	33	11	49
Cornellà de Ll.	1			59	60
El Papiol	1		4	31	36
El Prat de Ll.			7	59	66
Esparreguera	2		61	21	84
Esplugues de Ll.	2		47	7	56
Gavà	3	1		34	38
La Palma de Cervelló				33	33
Martorell	7			71	78
Molins de Rei	3			51	54
Olesa de Montserrat	2			33	35
Pallejà	1			19	20
Sant Andreu de la Barca				24	24
Sant Boi de Ll.	4			48	52
Sant Climent de Ll.				13	13
Sant Esteve Sesrovires				18	18
Sant Feliu de Ll.	1		164	50	215
Sant Joan Despí	3			60	63
Sant Just Desvern				49	49
Sant Vicenç dels Horts	1			28	29
Sta. Coloma de Cervelló	3			21	24
Torrelles de Ll.				22	22
Vallirana	1			34	35
Viladecans	2			23	25

Font: gencat. Registre de béns culturals.

Béns culturals d'interès nacional (BCIN) del Baix Llobregat

Abrera
Castell de Voltrera

Castelldefels
Creu de terme
Torre de Climent Savall
Castell i Església de Sta. Maria de Castelldefels
La Barona
Can-Gomar – Can Ballester
Torre de Can Valls de la Muntanyeta
Torre de Gabriel Folcher
Torre Antoni
Torre Can Roca de Baix
Torre Fael i masia de Cal Patxoca
Torre de Cal Moliner
Torre Moruna
Can Vinyes i Torre de Sant Salvador

Castellví
Castell vell de Rosanes

Cervelló
Creu de Sta. Maria de Cervelló
Església de Sant Ponç de Corbera
Castell de cervelló

Collbató
Castell de Collbató

Corbera
Antic castell de Corbera
Castell de Corbera
Creu de Terme

Cornellà
Castell de Cornellà

El Papiol
Castell del Papiol

Esparreguera
Castell d'Esparreguera
Castell de les Espases

Esplugues
Torre o castell de Picalquers
Sant Pere Màrtir

Gavà
Mas Rosés
Castell d'Eramprunyà
Can Dardena

Martorell
Pont del diable
Castell de rocafort
Castell de Rosanes del Peiret (restes)
Serrat de les Torres, torre Grimenella (restes)
Torre de les Hores
Torre de Guaita
El Convent (museu Vicenç Ros)

Molins
Castellciuró
Ermita i Torre de Sant Pere de Romaní
Palau dels Requesens

Olesa
Castell d'Olesa
Castell i església de St. Pere Sacama

Pallejà
Castell de Pallejà

Sant Boi
Castell de Sant Boi
Torre del Fonollar
Torre de Llor
Torre de Benviure

Sant Feliu
Masia Torre Abadal

Sant Joan Despí
Torre de Can Felip
Can Negre
Torre de la Creu o Torre dels Ous

Sant Vicenç dels Horts
Castell de Sant Vicenç

Sta. Coloma
Colònia Güell
Torre Salvana
Cripta de la Colònia Güell

Vallirana
Torre dels Moros

Viladecans
La Torre-Roja
Torre del Baró

Il·lustració 13. Mapa dels BCIN al Baix Llobregat.

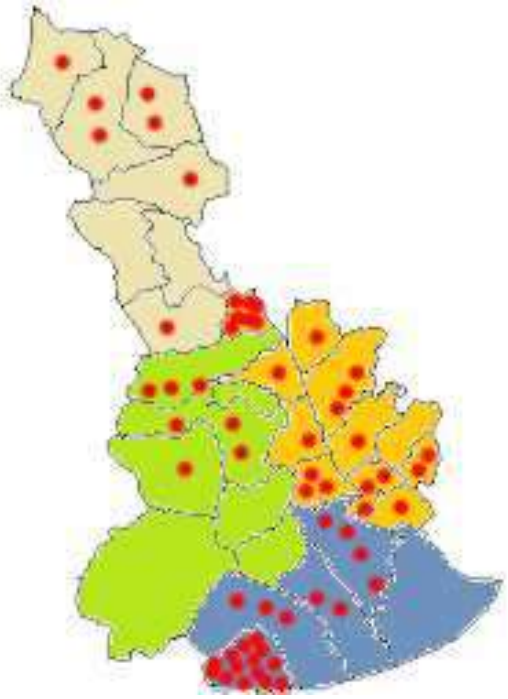

Font: Elaboració pròpia a partir del web gencat. Registre de béns culturals.

6.3. Arts interpretatives

De la tipologia d'activitats que es programen als municipis, un 83% té a veure amb les arts escèniques i un 90%, amb les arts musicals. Podem constatar, per tant, que les arts interpretatives són les activitats més programades als municipis després de les festes populars (un 100%). S'ha de tenir en compte, d'altra banda, que aquest tipus d'activitats se sobreposen precisament a les que constitueixen les festes populars, és a dir, en totes les festes majors o festes específiques de cada municipi podem trobar actuacions de grups musicals, corals, concerts de diferents característiques, representacions teatrals diverses, etc. És lògic, doncs, que el percentatge d'aquestes activitats s'acosti molt al de les festes populars. El tipus d'espectacles o actuacions que es programen a les ciutats més grans són estables i professionals tant d'arts escèniques com de música, ja que disposen d'equipaments més adequats i també de més recursos.

Pel que fa a les arts escèniques, normalment es fa una programació semestral (temporada de tardor-hivern i temporada de primavera-estiu), però en algunes poblacions trobem altres fórmules . Els municipis que programen espectacles professionals són 10 (Teatre Núria Espert, de Sant Andreu de la Barca; Atrium, de Viladecans; Can Massallera, de Sant Boi de Ll.; Centre Cultural Mercè Rodoreda, de Sant Joan Despí...) i 15 els que es basen en una programació dels grups de teatre amateur locals o de la zona. Tanmateix hem de parlar de casos especials.

- Esparreguera i Olesa, amb les seves representacions de La Passió. Es tracta d'espectacles en què els actors són tots amateurs i en general vinculats al poble; un

gruix espectacular de personatges i figurants, la grandiositat de l'espai, la música original en directe, la complexitat dramàtica i tècnica fan d'aquests espectacles una producció teatral de característiques úniques. La Passió ha actuat, a més, com una autèntica escola de talents artístics que després s'han convertit en professionals.

- Cornellà. En aquest municipi hi ha el que es coneix com Cornellà Escena, que tira endavant una programació mensual de sis propostes de teatre, música i dansa, en el seu Auditori, que enguany fa vint anys que es va inaugurar. Per altra banda, acullen des de fa anys el Festival Internacional de Pallassos. I encara, entre moltes altres propostes, cal destacar la mostra de teatre amateur (Ciutat de Cornellà-Memorial Joaquim Vila i Folch)

Gràfic 41. Tipus d'arts escèniques programades als municipis del BLL.

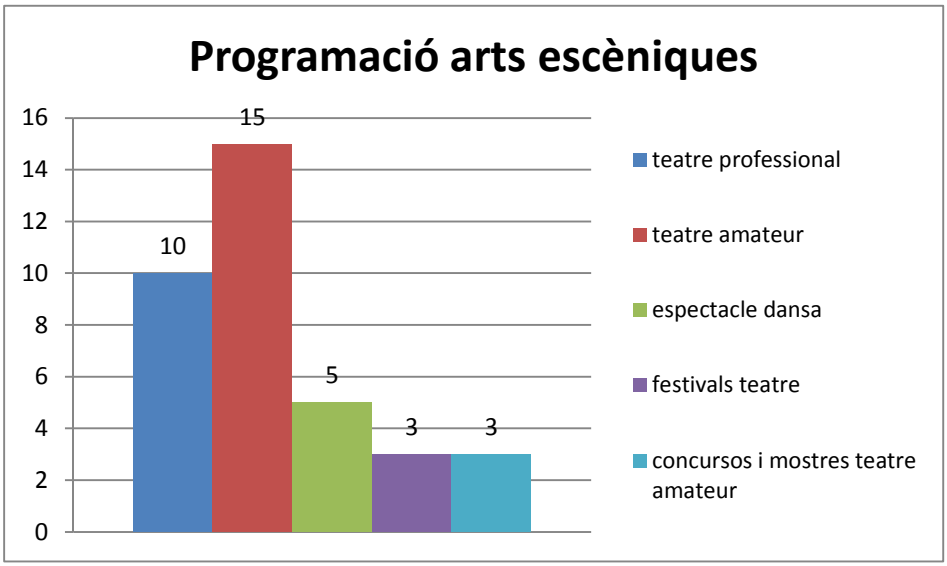

Font: Elaboració pròpia a partir de les entrevistes als ajuntaments.

- El Prat de Llobregat. També en aquest municipi es fa una programació de teatre, música i dansa. Sobretot es distribueixen en tres espais característics, com és el Teatre Kaddish, que té el seu propi grup de teatre, l'espai La Capsa, i els altres espais adequats de què es disposa. El Festival Esperanzah! organitzat per l'associació GATS, és el germà petit del mateix i prestigiós festival celebrat a Floreffe, Bèlgica, des de fa més d'una dècada.

- Viladecans. Festival Al Carrer. Un Festival Internacional de Teatre i Animació de Viladecans, que dura tres dies i que l'any 2014 ha arribat a la 25a edició. A més hi ha una festa del teatre amateur amb la participació dels grups locals de teatre. La programació de l'Atrium, que té unes 850 butaques, ofereix també l'actuació de grups professionals del teatre, la dansa o la màgia.

- Esparreguera (amb Olesa de Montserrat, Martorell i Molins de Rei). Festival Lola. És el Festival de Teatre del Baix Llobregat Nord, que acull una programació eclèctica de música, teatre i dansa. L'organitzen Tramateatre i els ajuntaments d'aquestes

poblacions. El LOLA porta el nom de l'actriu Lola Lizaran, esparreguerina. La programació inclou dramatúrgia clàssica i contemporània d'arreu i de diversos llenguatges artístics, espectacles musicals que ocupen grans escenaris i d'altres de més íntims, concerts amb grups destacats del panorama musical. La dansa també hi és representada. Hi ha l'espai per a l'actor i una mostra dels grups de teatre local.

En canvi, en les poblacions més petites, la programació d'arts interpretatives és més estacional, i és habitual de programar espectacles de tipus amateur, tant en el cas de les arts escèniques com també en el de les arts musicals. Les propostes d'aquestes poblacions són en general del tipus: "dues representacions l'any", "una representació infantil i una altra de sènior", "actuacions del grup o grups locals", "mostra o concurs de teatre amateur"... Destaca, però, la població de Sant Joan Despí, que no és pas una de les ciutats grans de la comarca, i tot i això presenta tres cicles anuals: un de música, un de teatre i un de dansa. Es fan 8 o 9 obres de teatre l'any per a diferents tipus de públic, i passa el mateix amb les altres dues arts.

La programació familiar té una presència remarcable i destaca sobretot la Fundació la Xarxa d'Espectacle Infantil i Juvenil de Catalunya, que té presència amb programació a la meitat dels municipis de la comarca. A més d'aquests , també es fa programació infantil a Castellví de Rosanes i a Sant Joan Despí (una d'anual) i a Esplugues de Llobregat (amb el grup de teatre L'Avenç).

Amb la mateixa idea d'aprofitar esforços i recursos que la Xarxa de teatre infantil, s'ha creat darrerament el col·lectiu "Teatres en Xarxa", que de moment aplega sis municipis, tres dels quals pertanyen al Baix Llobregat (Sant Andreu de la Barca, Sant Boi de Ll. i Sant Joan Despí), i que esperen que es vagi ampliant per tal d'estendre les produccions d'alta qualitat per tot el territori.

Quant a les arts musicals, tot i que en algun cas ja s'ha comentat juntament amb l'activitat teatral (com ara els casos de Cornellà i de Sant Joan Despí), pràcticament la meitat de les poblacions tenen algun tipus de programació o esdeveniment estable, però la resta, en canvi, o bé depenen de la programació que es faci des de les escoles de música (4 casos), o bé se centren en activitats de les corals del municipi i d'altres (5), o bé manifesten que no hi ha programació estable sinó que només es programen concerts d'algun tipus en les festes populars (9). Podem observar aquestes dades en el gràfic següent:

Gràfic 42. Tipus d'arts musicals programades als municipis del BLL.

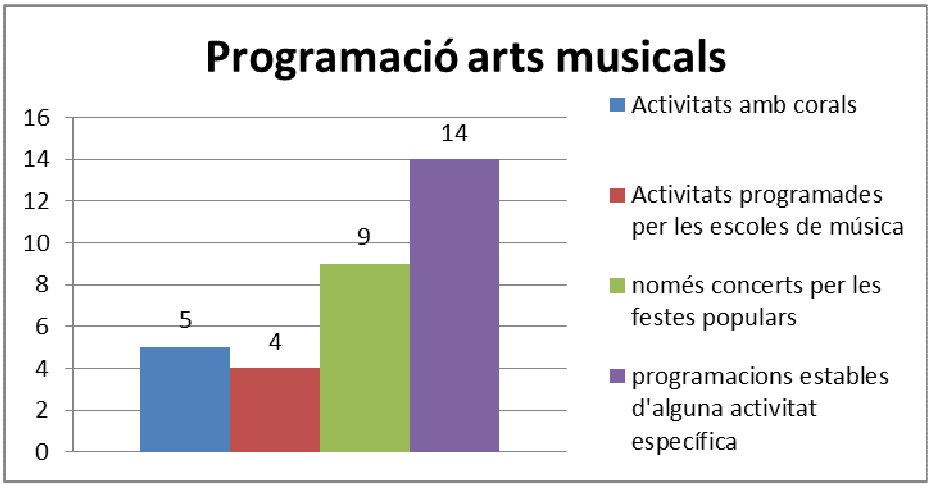

Font: Elaboració pròpia a partir de les entrevistes als ajuntaments.

Donem ara un cop d'ull a la programació estable que es manifesta en 14 dels municipis, tret, com ja s'ha dit, de Cornellà i Sant Joan Despí.

- Abrera — Setembre musical.
- Collbató — Festival Gong, de noves sonoritats.
- Corbera de Ll. — Cicle Música de Tardor.
- El Prat de Ll. — Òpera, concerts en general i música moderna (3 espais).
- Esparreguera — Festival Música-Món.
- Esplugues de Ll. — Cicle estable de música clàssica i jazz.
- Gavà — Festa de la Música.
- La Palma de Cervelló — Festival Xapulina Roc. Tres concerts l'any de grups locals.
- Sant Boi de Ll. — Festival Altaveu, Karxofarock festival, ArteNou, seminari "Cajón".
- Sant Feliu de Ll. — Música al Palau, Contrabaix (xarxa de programació musical), Joves Intèrprets, Òpera.
- Torrelles de Ll. — Un cop l'any, concert de tot un dia on els joves poden actuar.
- Vallirana — Cicle de guitarra.
- Viladecans — Concurs de cantautors.

Pel que es pot observar amb els tipus d'activitats programades, en el camp de les arts musicals, en general veiem que es tracta de promoure tots els grups, corals o formacions musicals de caràcter amateur, però, a més, hi ha un interès també per anar introduint, a base de cicles o festivals, altres tipus d'espectacles musicals que puguin ampliar el repertori musical i de qualitat que s'ofereix a la població.

Molts municipis de la comarca posen a l'abast dels usuaris els bucs d'assaig i els equipaments necessaris per promocionar els grups musicals locals. Experiències d'aquest tipus són, per exemple, Molins de Rei, que organitza el concurs de música per a grups locals Empalmat, o el Circuit Made in Sant Boi de bandes locals.

6.4. Lectura i literatura

Un tipus d'activitat cultural programada als municipis és la promoció de la lectura i la creació, amb un 50% de municipis del Baix Llobregat que comenten què es fa en aquest sentit. En general es tracta d'activitats promogudes des de les biblioteques i amb un protagonisme especial dels clubs de lectura, però també es té en compte la creació relacionada amb altres arts. De tota manera, si ens centrem en la creació literària, hem de tenir en compte també que trobem 25 municipis (un 83,3%) amb certàmens literaris de diferents gèneres i categories, i per tant, la incentivació de la creació literària és un fet ben generalitzat a tota la comarca. Només cinc dels municipis més petits no convoquen un concurs literari propi, però uns quants concursos literaris d'àmbit comarcal fan que el conjunt de certàmens convocats a la comarca depassi els trenta (34), amb una mitjana de més d'un concurs per municipi.

En el gràfic següent podem veure com queden repartits en les quatre zones de la comarca:

Gràfic 43. Nombre de certàmens literaris convocats al BLL per zones.

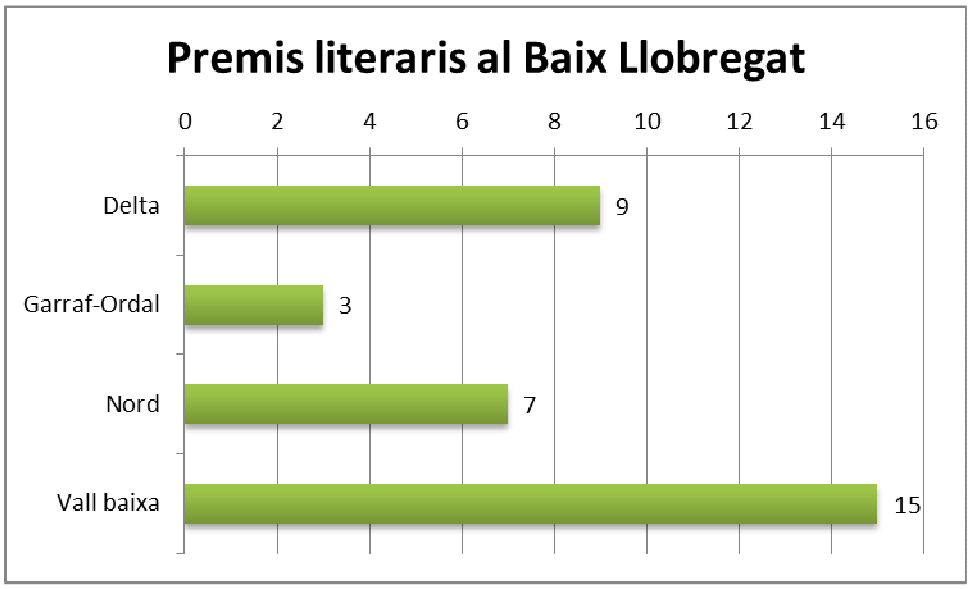

Font: Elaboració pròpia. Entrevistes als ajuntaments i webs dels municipis.

En destaquem uns quants: Premi de les Lletres Vila de Corbera, Jocs Florals d'Esparreguera, Certamen literari Blas Infante a Cornellà, Premi de narrativa Mercè Rodoreda a Molins de Rei, Concurs literari Martí Dot a Sant Feliu de Ll., Premis literaris Vila de Vallirana, concurs literari El Laurel també a Sant Feliu, Concurs literari Narcís Lunes i Boloix a Sant Vicenç dels Horts, Premi literari Delta de narrativa escrita per dones, d'àmbit comarcal...

En alguns casos, aquests certàmens estan gestionats a través de les biblioteques, i constitueixen una més de les moltes activitats que s'hi programen. Una altra d'aquestes activitats, i també ben destacable, és el conjunt d'actuacions que es fan al voltant de la lectura, com ara tallers adreçats al públic infantil, clubs de lectura, etc. En aquest sentit s'ha de destacar l'activitat d'algunes poblacions:

- El Prat de Llobregat. Es considera fonamental fer promoció de la lectura, i es duu a terme a través dels seus 21 clubs de lectura i de les conferències d'autors que es programen en relació amb aquest tema.
- Sant Boi de Llobregat. Activitats com ara "Llegim en veu alta", "Conta contes", clubs de lectura, i "De l'hort a la biblioteca", totes elles gestionades a través de les dues biblioteques del municipi.
- Sant Climent de Llobregat. Sense biblioteca pròpiament dita, compten només amb una "sala de lectura", que manifesten que és molt activa, en un espai cedit per La Caixa i gestionat per l'Ajuntament.
- Viladecans. Per Sant Jordi, a la biblioteca s'hi fa "Lectura d'obres d'autors locals".
- També trobem una activitat important a l'entorn dels clubs de lectura a La Palma de Cervelló o a Sant Joan Despí, per exemple.

A part de les actuacions provinents directament de les biblioteques, trobem encara nombroses activitats vinculades amb la literatura en la programació cultural dels municipis. Destaquen diferents cicles o esdeveniments com ara els següents:

- Dia Mundial de la Poesia, a La Palma de Cervelló.
- Novembre Literari, a Sant Just Desvern.
- Abril literari, a Torrelles de Llobregat.
- Horts de poesia, a Sant Vicenç dels Horts.
- Acosta't a la cultura, a Castelldefels.
- Setmana Collbató negre, a Collbató.

Trobem, per tant, una gran activitat literària concentrada en aquesta comarca de 30 municipis, que té més biblioteques (35) que llibreries (33), i un nombre d'esdeveniments literaris, si tenim en compte tots aquests tipus d'activitats que hem enumerat, molt remarcable.

6.5. Arts visuals (i audiovisuals)

El Baix Llobregat, amb una única galeria d'art, sis espais més dedicats a l'art i 12 sales de cinema en tota la comarca (segons les estadístiques culturals de la Generalitat de Catalunya), és un camp poc adequat per al foment de les arts visuals o audiovisuals. Però en parlar de les premisses culturals que tenien presents els ajuntaments a l'hora de programar activitats, s'ha vist que un 30% volien "incentivar l'art i la creació", i tanmateix en la tipologia d'activitats programades, un 70% de municipis (21) programaven activitats relacionades amb les arts visuals, un 43% (13) feien exposicions o tallers diversos i, encara un 37% (11) mantenien algun tipus de programació relacionada amb el cinema, a més de la programació de tipus comercial que ofereixin les 12 sales de cinema de la comarca.

Tot això ens parla d'una comarca dinàmica culturalment parlant, que no depèn només de les infraestructures per dur a terme l'activitat que cregui necessària en cada cas i en cada àmbit.

Una gran quantitat d'entitats i espais dedicats a la promoció de l'art, la creació, la formació i la difusió de la producció artística de la comarca fa que aquesta manca d'infraestructures no sigui un impediment per al conreu de l'art.

Si desglossem aquestes dades que exposàvem de manera global abans, podem observar el següent:

Gràfic 44. Tipus d'activitats d'arts visuals programades al BLL.

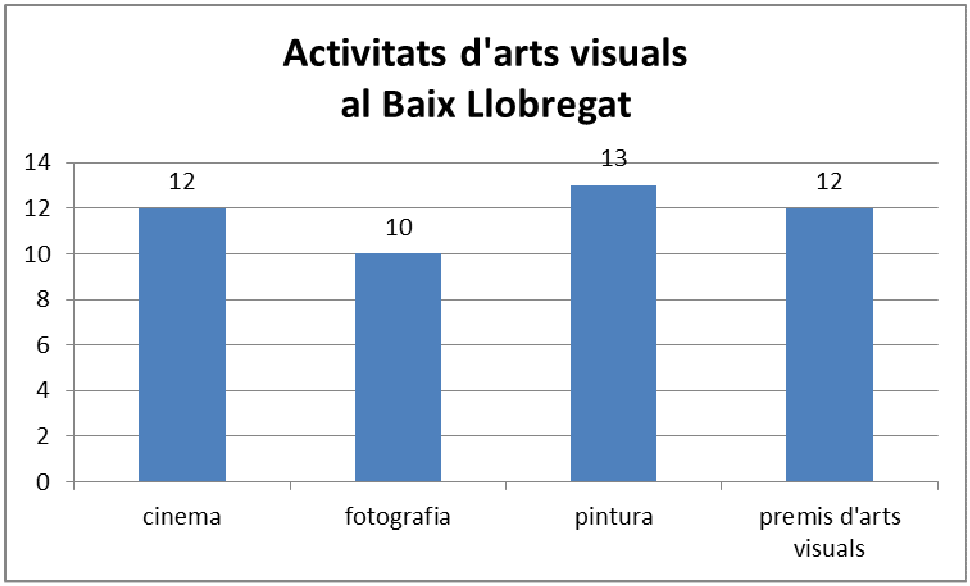

Font: Elaboració pròpia. Entrevistes als ajuntaments.

El gros d'aquestes activitats procedeixen, com s'ha dit, de tota una colla d'entitats que volen promoure l'art en tots els seus vessants. En destaquem les següents:

- Prat de Llobregat: Col·lectiu UNZIP, d'artistes locals, que promou la creació, difusió, formació, exposició... de la producció artística.
- Sant Boi de Llobregat: Centre d'Art Can Castells, que promou tres projectes diferents: Art Class, Hermes, Laboratori d'Art Comunitari que aglutina unes 200 persones
- La Palma de Cervelló: Activitats de l'entitat L'Art surt al carrer.
- Sant Climent de Llobregat: Activitats de l'entitat Pinzellades.
- Vallirana: Activitats diverses del Taller d'Art i Cultura i del Cercle Artístic de Vallirana.
- Sant Esteve Sesrovires: Exposicions i activitats dels col·lectius artístics Art Viu i Jovart.
- Cornellà: Formació Concèntrica (vídeo, fotografia, creació, exposició, formació...). I Citilab, centre d'innovació digital innovació social i digital a través de les noves tecnologies.
- Martorell: Activitats a l'Espai d'Art i Creació Contemporanis Muxart.
- Esplugues , Escola Municipal de Ceràmica

D'altra banda, pel que fa al cinema, ja hem vist que hi ha 12 municipis que programen activitats d'aquest àmbit, a més de les sales de projecció comercials: en 3 municipis fan sessions de Cine Club; altres cicles de cine (VO, 3D, terror...) en 4 municipis més; cine fòrum en un parell i, de cara a l'estiu, són uns quants els que comenten que fan "cinema a la fresca".

Val la pena destacar també el cas del Cinebaix, a Sant Feliu de Llobregat, amb nou anys de vida. Es tracta d'un projecte que ha fet possible poder tornar a veure pel·lícules a Sant Feliu després que l'antic cinema Guinart, de titularitat privada, tanqués les seves portes. Una iniciativa que s'ha creat i funciona gràcies a la feina d'una colla de voluntaris i que permet veure pel·lícules de qualitat. El projecte és tot un referent per poder veure cinema en català, cinema europeu, sessions dirigides al públic infantil i festivals que permeten veure cintes que difícilment arriben a Catalunya per la via dels circuits comercials.

Finalment també hem de fer referència a dos esdeveniments més relacionats amb el cinema, com són el Festival de curts, que es fa a Esplugues de Llobregat i el Concurs de curtmetratges Santiago Arizón, a Sant Vicenç dels Horts.

A Cornellà de Llobregat, Citilab és un centre experimental per a la innovació social i digital, i per a la difusió activa de la cultura tecnològica, una experiència pionera a Europa. Un laboratori ciutadà en el qual persones investigadores, emprenedores, universitàries i empreses interaccionen en un entorn real, experimenten i col·laboren en projectes comuns, compartint el que saben i el que desconeixen amb els altres. L'objectiu final del Citilab és posar en joc la capacitat innovadora de les persones perquè no es limitin a utilitzar la tecnologia com una eina, sinó que se n'apropiïn per millorar la vida quotidiana o per transformar la ciutat, el seu entorn. Al 2014, Citilab, va ser escollit com a molt bona pràctica europea en gestió d'usuaris pel projecte e-coop Digital Cooperatives.

Parlem en darrer terme de l'àmbit fotogràfic, que compta al Baix Llobregat amb set premis de fotografia, a més d'unes quantes exposicions lligades amb aquests concursos, o bé independents, com ara les organitzades per Art Viu, de Sant Esteve Sesrovires, o per l'Associació Fotogràfica de Vallirana.

La Primavera Fotogràfica del Baix Llobregat, organitzada pel Consorci de Turisme que promou i difon els atractius turístics de la comarca, es duu a terme des de fa 11 anys. El 2014 es va iniciar la categoria Instagram. Després del lliurament dels premis, les fotografies formen part d'una exposició itinerant per les poblacions de la comarca.

6.6. Grups d'estudis

L'activitat cultural relacionada amb la recerca, difusió i preservació del patrimoni és un altre aspecte de gran vitalitat a la comarca del Baix Llobregat. Encapçalades pel mateix Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (CECBLL), una quarantena llarga d'entitats locals se centren a estudiar diferents aspectes del patrimoni. Malgrat que el CECBLL ha celebrat precisament el seu quarantè aniversari, no és pas l'entitat d'estudis més antiga, ja que n'hi ha algunes d'anteriors a la data de 1974, com per exemple les associacions d'estudis del Prat de Llobregat —Amics d'El Prat (1955)— o de Martorell —Centre d'Estudis Martorellencs (1972).

L'activitat d'aquests grups d'estudis locals pot anar variant d'intensitat al llarg del temps en funció de causes ben diverses, però en general es manté un pòsit de feina feta que permet

recuperar l'activitat quan en algun moment hi ha possibilitat de fer-ho. A continuació incloem una relació de les entitats d'estudis que podem trobar al Baix Llobregat municipi per municipi, en la qual falten els tres municipis que no en tenen cap —Castellví de Rosanes, La Palma de Cervelló i Sant Esteve Sesrovires—, a més de constar-hi algunes entitats que en aquest moment estan inactives.

Taula 10. Relació d'entitats d'estudis al BLL per zones i municipis.

Zona	Municipi	Grup d'Estudis
Delta	Castelldefels	Associació Centre d'Estudis Recerca i Creació Neuronit Grup de Recerques Històriques de Castelldefels (GREHIC) Xarxa d'Intercanvi de Coneixements de Castelldefels
	El Prat de Ll.	Amics d'El Prat
	Gavà	Associació Amics del Museu de Gavà Centre d'Estudis de Gavà
	Sant Boi de Ll.	Centre d'Estudis Santboians
	Viladecans	Grup Tres Torres Delta Viu
Garraf-Ordal	Begues	Centre d'Estudis Beguetans Col·l. Invest. Prehistòria/Arqueologia Garraf-Ordal (CIPAG)
	Cervelló	Grup de Recerca de Cervelló Segle Nou
	Corbera de Ll.	Grup d'Història Local de Corbera de Llobregat Ass. Patrimoni Històric Amics del Monument Creu Nova
	Sant Climent de Ll.	+1.000. Històries de Sant Climent
	Torrelles de Ll.	Associació Naturalista de Torrelles
	Vallirana	Amics de Vallirana
Nord	Abrera	Grup d'Opinió i Recerca (BREA) Associació Naturalista d'Abrera (ANDA) Mercurios
	Collbató	Associació Cultural del Montserrat Amics de l'Orgue
	Esparreguera	Col·lectiu Esparreguerí de Recerques
	Martorell	Centres d'Estudis Martorellencs
	Olesa de M.	Centre Muntanyenc i de Recerques Olesà
Vall baixa	Cornellà de Ll.	L'Avenç
	El Papiol	Espai de Recerca del Patrimoni
	Esplugues de Ll.	Grup d'Estudis d'Esplugues Amics dels Museus i del Patrimoni
	Molins de Rei	Espai de Recerca Amics del Museu
	Pallejà	Amics del Museu de Pallejà
	Sant Andreu de la B.	Centre d'Estudis Joan Falguera (actualment inactiu) Col·lectiu de Defensa del Medi Ambient
	Sant Feliu de Ll.	Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat ARES - Agrupació de Recerca i Estudis de Sant Feliu Arrels locals
	Sant Joan Despí	Centre d'Estudis Santjoanencs (actualmente inactiu) Centre Mediambiental l'Arrel
	Sant Just Desvern	Centre d'Estudis Santjustencs
	St. Vicenç dels Horts	Centre d'Estudis Locals
	Sta. Coloma de C.	Associació "La Colònia Modernista"

7. Recursos i equipaments

7.1. Mapa d'equipaments

El mapa d'equipaments s'ha confeccionat a partir de la base de dades d'equipaments de la Generalitat de Catalunya i dels buidatges d'entrevistes que s'han fets als departaments de Cultura dels ajuntaments.

Es distingeixen el següents tipus d'equipaments:

- Arxius
- Museus, col·leccions centre d'interpretació
- Biblioteques
- Espais escènics (teatres i auditoris)
- Centres culturals (centre cívics, ateneus, casals de cultura, espais d'entitats, etc.)
- Sales d'arts visuals
- Cinemes

En un primer cop d'ull es pot apreciar una major concentració d'equipaments culturals als nuclis de població més grans. Es veu una correlació òbvia en nombre d'habitants i nombre d'equipaments.

Il·lustració 14. Mapa de concentració d'equipaments per municipis

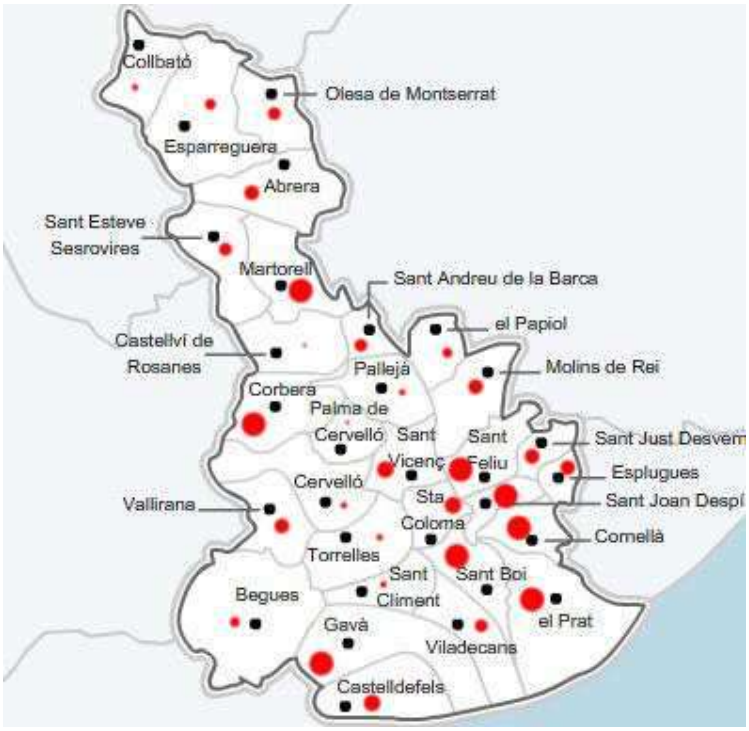

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'IDESCAT i entrevistes als ajuntaments.

7.2. Equipament culturals per tipologia

Si observem la distribució dels tipus d'equipaments culturals que trobem al Baix Llobregat, ens adonem que destaquen els teatres i auditoris i també els centres culturals, que inclouen casinos, ateneus, centres polivalents, centres cívics, casals, espais de societats diverses, etc.

Gràfic 45. Equipaments als Baix Llobregat segons tipologia.

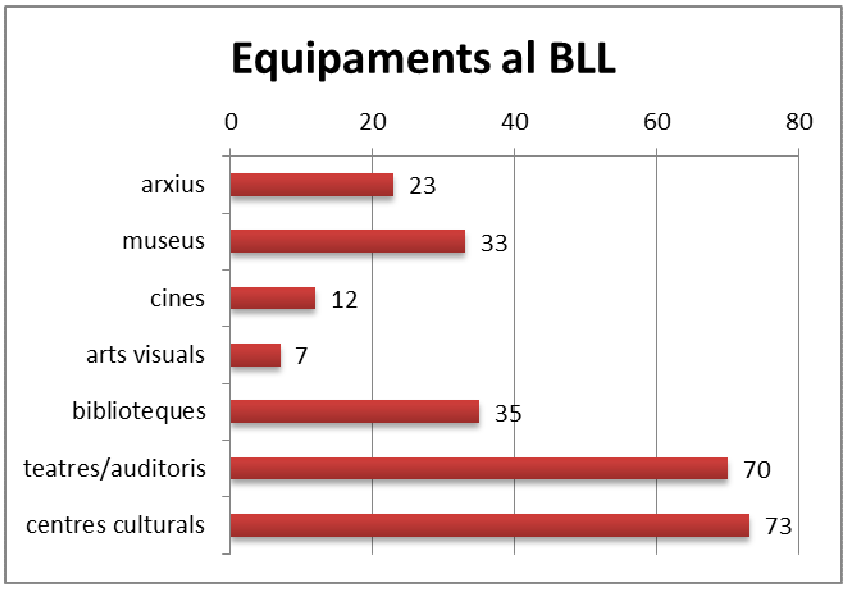

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Departament de Cultura.

Aquest darrer tipus d'equipament permet desplegar multitud d'activitats i s'adapta perfectament a les programacions culturals de proximitat que hi ha en els municipis. Alguns d'aquests espais són força antics i pertanyen a entitats que han pogut anar desenvolupant les seves activitats al llarg dels anys, com ja hem vist a l'apartat 5.1.5, però molts altres són relativament recents i mostren com els municipis s'han pogut anar dotant d'espais adequats per als diversos usos culturals. D'altra banda, trobem també un nombre prou elevat de teatres i auditoris, malgrat que alguns d'aquests siguin de dimensions reduïdes.

Els equipaments que segueixen en nombre els espais escènics, musicals i polivalents són les biblioteques, però ja en nombre més reduït. Les 35 biblioteques estan repartides de manera més o menys equilibrada, ja que tan sols hi ha un municipi que no en té (Castellví de Rosanes). I només quatre (Cornellà, Gavà, Sant Boi i Sant Joan Despí) en tenen més d'una. Museus i arxius, equipaments més especialitzats, no arriben a tenir presència en tots els municipis i finalment, els cinemes són a la cua d'aquesta llista d'equipaments, fet que mostra la situació en què es troba aquesta activitat en els darrers temps. En el gràfic següent podem observar el percentatge de cadascun dels tipus d'equipaments.

Gràfic 46. Percentatge d'equipaments al BLL segons tipologia.

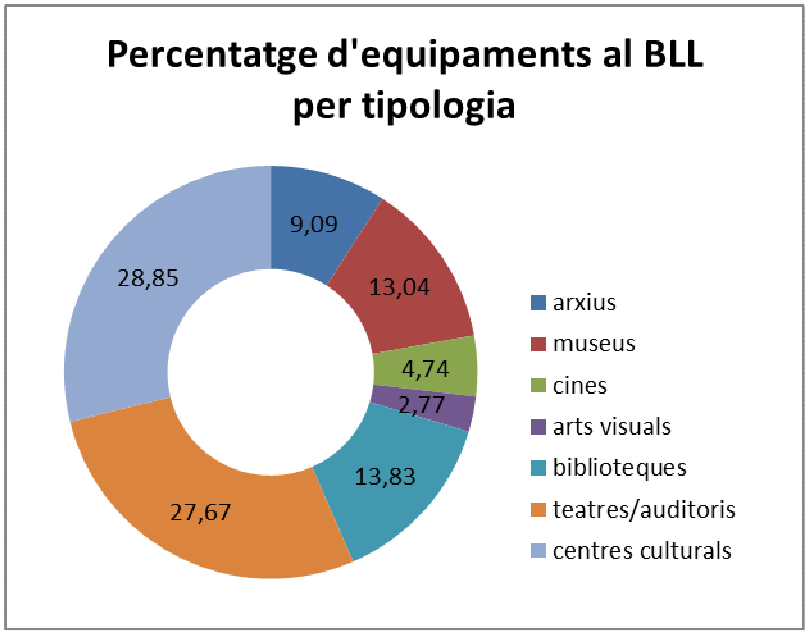

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Departament de Cultura.

El total és de 253 equipaments culturals al Baix Llobregat: 63 a la zona Delta, 40 al Garraf-Ordal, 48 a la zona Nord i 102 a la Vall baixa. I la distribució, com es pot veure en aquest gràfic, és força equilibrada. Només destacaríem la pràctica absència de cinemes i sales d'arts visuals en les zones Garraf-Ordal i Nord, però tret d'aquesta dada, la resta d'equipaments estan repartits de manera força equitativa.

Gràfic 47. Equipaments culturals al BLL per tipus i i total per zona.

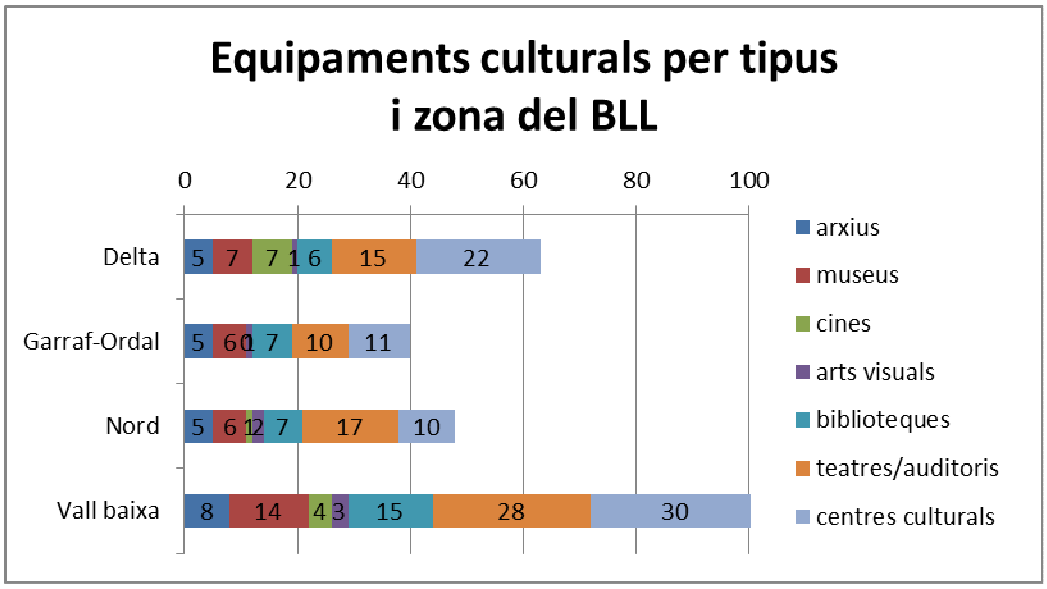

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Departament de Cultura.

Il·lustració 15. Mapa de la concentració d'equipaments als municipis del BLL.

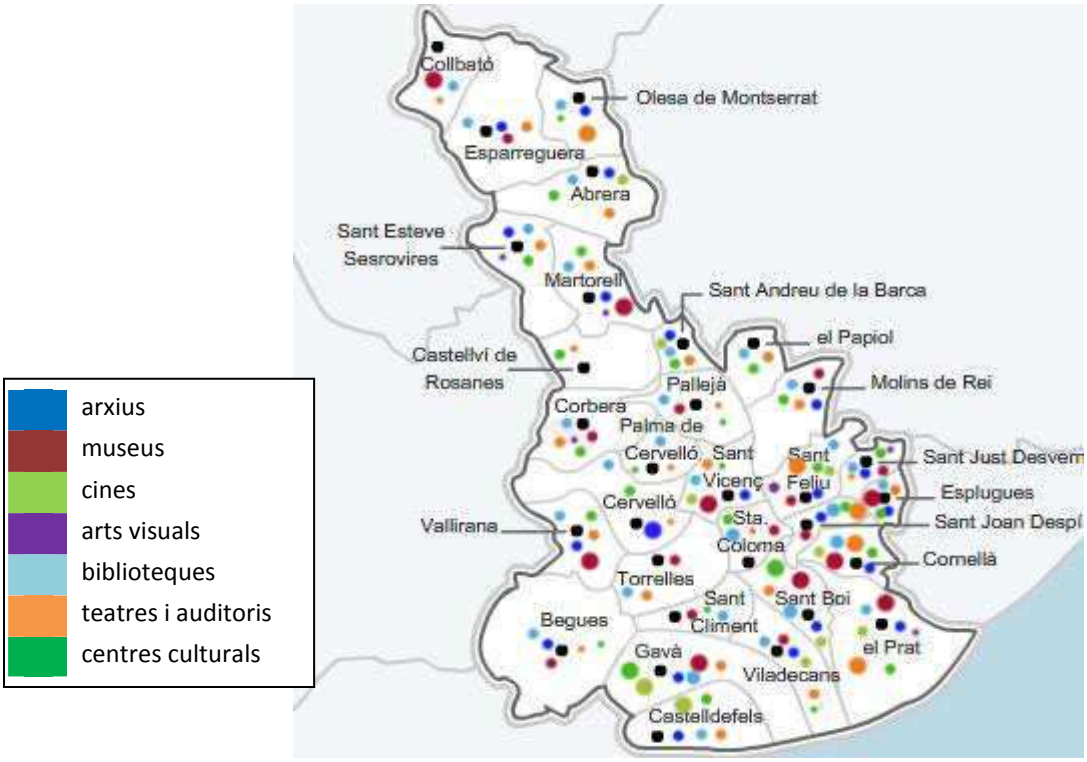

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Dep. de Cultura i entrevistes als ajuntaments.

Gràfic 48. Equipaments culturals al BLL distribuïts per tipus i zona.

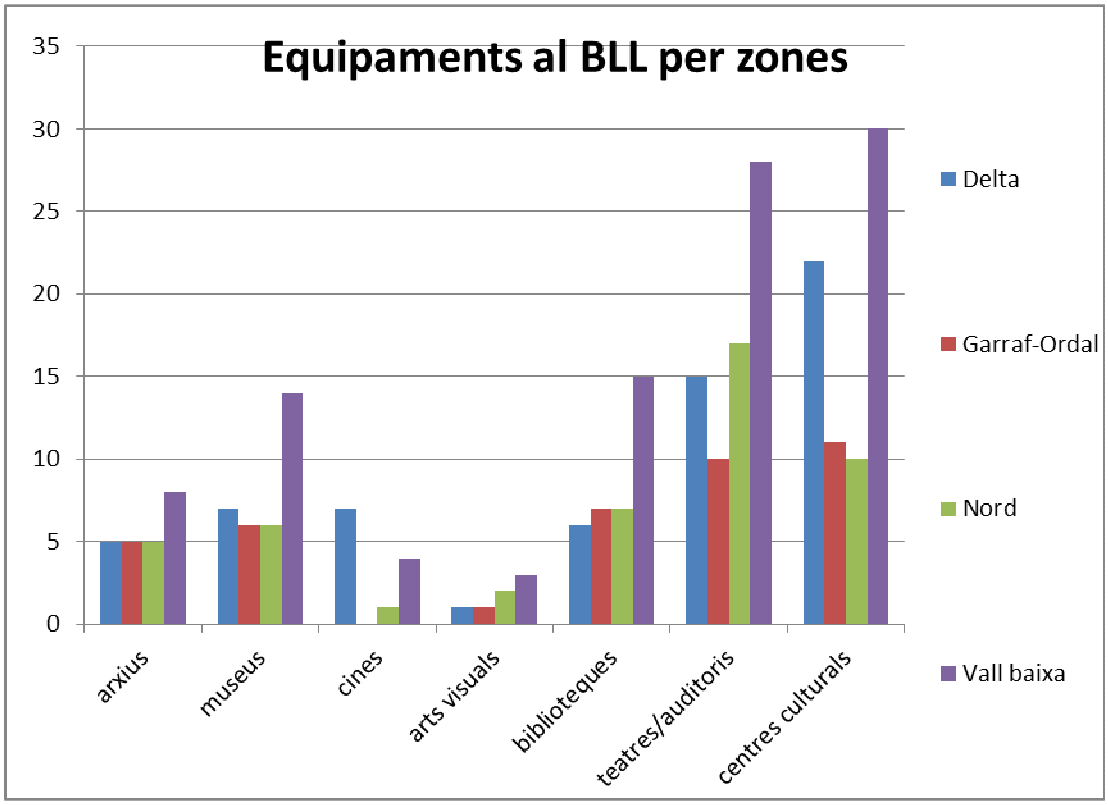

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Dep. de Cultura i entrevistes als ajuntaments.

Gràfic 49. Equipaments culturals al BLL per tipus i total per municipis.

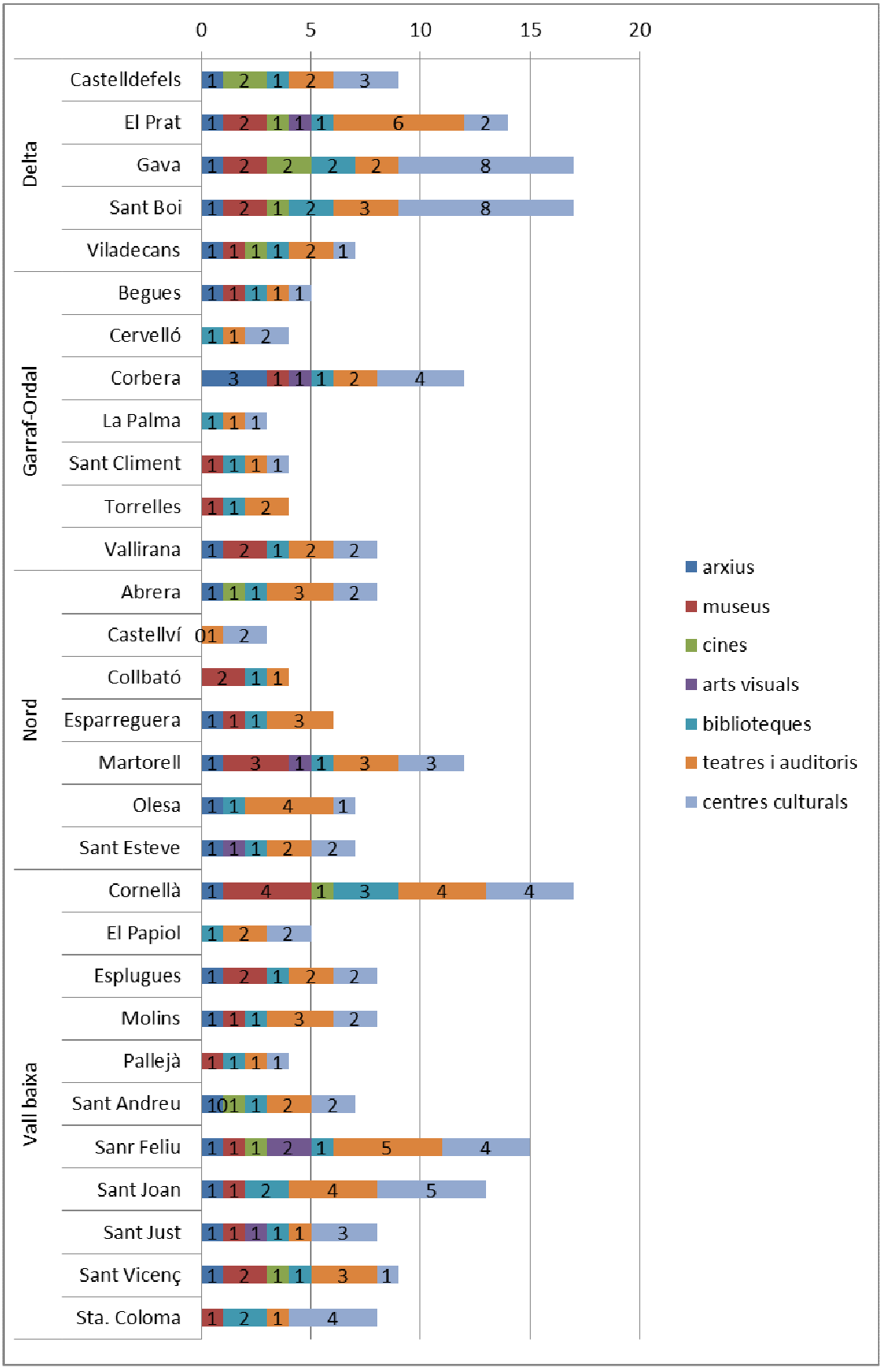

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Dep. de Cultura i entrevistes als ajuntaments.

7.2.1. Arxius

Ja s'ha comentat que al Baix Llobregat trobem un arxiu de les administracions públiques a pràcticament totes les localitats de més de 10.000 habitants, que és el que prescriu la llei.[13] Per tant, tots aquests municipis (20 dels 30 municipis del Baix Llobregat tenen més de 10.000 habitants) tenen un Arxiu Municipal (en alguns casos amb el nom d'Arxiu Històric o Arxiu Històric Municipal) excepte Sant Feliu de Llobregat que, pel fet de ser la capital de la comarca, acull l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat. A més l'Arxiu Comarcal té dipositada la documentació d'alguns municipis, com ara de Castellví de Rosanes, Collbató, Santa Coloma de Cervelló, Torrelles i una part del de Corbera de Llobregat.

Tot i això, trobem alguna excepció en aquesta norma general, com ara el cas de Pallejà i Abrera, que malgrat passar d'aquest nombre d'habitants, encara no disposen del personal tècnic de gestió d'arxius estable que li correspondria. O el de Vallirana, que té una part de la documentació dipositada i conservada a la seu de l'entitat Amics de Vallirana, pel fet de no disposar tampoc de l'arxiu corresponent.

En canvi, i en sentit contrari, algunes poblacions de menys de 10.000 habitants sí que disposen d'arxiu. Es tracta de Sant Esteve Sesrovires, Begues i Cervelló, tot i que aquests dos darrers no compten amb personal tècnic. D'altra banda, en el cas d'arxius privats, tot i no disposar de dades clarament definitives, podem parlar de dos arxius privats al municipi de Corbera de Llobregat, que són l'Arxiu Parroquial de Santa Maria i l'Arxiu de Sant Antoni. Per una altre banda, el Bisbat de Sant Feliu de Llobregat aplega algunes fonts parroquials de la seva demarcació.

L'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat ha fet una primera fase del cens d'Arxius de la comarca i ha descrit fons privats de caràcter patrimonial i personal, entre altres destaca l'arxiu personal d'Elies Rogent a Collbató.

7.2.2. Universitats

Universitat Politècnica de Catalunya. El Campus del Baix Llobregat (CBL). El Campus del Baix Llobregat (CBL) és un espai territorial de la Universitat Politècnica de Catalunya ubicat a Castelldefels i pertanyent al Parc Mediterrani de la Tecnologia (PMT). El Campus va ser creat al 2005, en els àmbits de les enginyeries de Telecomunicació, Aeronàutica, Agroalimentària i Biotecnologia. El Campus del Baix Llobregat està integrat per dos centres docents i un departament universitari amb seu al Campus: l'Escola d'Enginyeria de Telecomunicació i Aeroespacial de Castelldefels (EETAC), L'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB) i el Departament d'Enginyeria Agroalimentària i Biotecnologia (DEAB).

L'Agròpolis és un espai científico-tècnic del Campus, ubicat a Viladecans, especialitzat en els àmbits de l'enginyeria agroalimentària, l'enginyeria biotecnològica i l'enginyeria del medi

[13] Article 31 de la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents

ambient i del paisatge. El Clúster Agro@limentari UPC és el Portal agro@limentari de la UPC, integrat per 21 grups, centres i ens vinculats a la UPC, que aporta solucions i innovació a tots els nivells de la xarxa productiva alimentària. L'ESA Business Incubation Centre (BIC) Barcelona és una incubadora d'empreses de l'Agència Espacial Europea. Aquesta iniciativa forma part del programa de transferència de tecnologia de l'ESA.

La Universitat Oberta de Catalunya (UOC). La UOC és una universitat en línia, reconeguda internacionalment, amb una comunitat de més de 50.000 estudiants. Al Baix Llobregat, la UOC hi té un Centre de Suport comarcal ubicat a la Torre del Roser de Sant Feliu de Llobregat. La seva funció és donar informació i assessorament als estudiants matriculats o que s'hi volen matricular, així com la realització de tutories i mòduls docents i serveis diversos (gestió acadèmica, recollida i retorn de llibres en préstec, etc.).

La Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED). Ofereix més de 600 cursos de formació permanent. Aquesta oferta es canalitza a través de la seu central, però també a través dels anomenats Centres Associats esparsos pel territori. Al Baix Llobregat hi ha dos d'aquests centres, un a Sant Boi de Llobregat i l'altre a Cornellà de Llobregat, que donen suport als estudiants en la seva meta formativa.

7.2.3. Museus i centres d'interpretació

Pel que fa a museus o centres d'interpretació del patrimoni, tampoc no en trobem cap en algunes poblacions (9), i no precisament les més petites (per exemple no n'hi ha cap a Castelldefels, a Olesa o a Sant Andreu de la Barca). Tanmateix, si també tenim en compte col·leccions diverses, el nombre és de 34, ja que en alguns casos trobem diverses col·leccions o espais d'aquest tipus.

El Baix Llobregat presenta una gran diversitat patrimonial, que es manifesta de manera clara en la varietat de museus, centres d'interpretació i col·leccions de tota mena. Destaquem, per exemple, el Centre d'Interpretació del Delta, al Prat del Llobregat, el Centre d'Interpretació de la Colònia Güell, a Santa Coloma de Cervelló, o el Parc arqueològic de les Mines de Gavà. I entre altres espais més específics podem esmentar el Roserar Dot i Camprubí, a Sant Feliu de Llobregat; l'espai temàtic dels orgueners, a Collbató, o el Museu de les eines de pagès, a Sant Climent de Llobregat.

A continuació podem veure la relació de museus, col·leccions i centres d'interpretació del Baix Llobregat:

Taula 11. Relació de museus del BLL per municipis i zones.

Zona	Municipi	Museu, Centre d'Interpretació o col·lecció
Delta	El Prat de Ll.	Museu del Prat Centre d'Interpretació del Delta
	Gavà	Parc Arqueològic de les Mines de Gavà Museu de Gavà
	Sant Boi de Ll.	Museu de Sant Boi Centre d'Art Can Castells
	Viladecans	Ca n'Amat
Garraf-Ordal	Begues	Centre d'Interpretació del Garraf
	Corbera de Ll.	Punt d'Informació
	Sant Climent de Ll.	Museu de les eines de pagès
	Torrelles de Ll.	Museu d'Història
	Vallirana	Masia-molí de Can Batlle Centre Excursionista
Nord	Collbató	Centre d'Interpretació de l'Oli Espai temàtic dels Orgueners
	Esparreguera	Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya (a la Colònia Sedó).
	Martorell	L'Enrajolada (Casa Museu Santacana) Museu Municipal Vicenç Ros Muxart. Espai d'Art i Creació Contemporanis
Vall baixa	Cornellà de Ll.	Museu Palau Mercader, Museu del Castell Museu de Matemàtiques de Catalunya Museu Agbar de les Aigües
	Esplugues de Ll.	Museu de cerámica La Rajoleta Museu Can Tinturé
	Molins de Rei	Museu Municipal de Molins de Rei
	Pallejà	Masia museu – Pallejà
	Sant Feliu de Ll.	Roserar Dot Camprubí
	Sant Joan Despí	Centre Jujol – Can Negre
	Sant Just Desvern	Centre d'Interpretació Municipal
	Sant Vicenç dels Horts	Forn romà de les Voltes Museu d'Art Matern Magda Sanrama
	Sta. Coloma de Cervelló	Centre d'Interpretació de la Colònia Güell

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Dep. de Cultura i entrevistes als ajuntaments.

7.2.4. Biblioteques

La xarxa de biblioteques al Baix Llobregat és prou completa, com ja s'ha comentat en l'apartat dedicat a la lectura i literatura. Hi ha 35 biblioteques, unes quantes (3) catalogades com a centrals i unes quantes més, les dels municipis més petits, catalogades com a sales de lectura. Només hi ha una població (Castellví de Rosanes) que, en comptes de biblioteca, disposa només de l'accés a un bibliobús. I els municipis que compten amb més d'una biblioteca són: Cornellà, que en té 3, i Sant Boi, Gavà i Sant Joan Despí, que en tenen 2. Es tracta de la tercera comarca amb un nombre més elevat de biblioteques, per darrere del Barcelonès i del Vallès Occidental.

7.2.5. Teatres i auditoris

Els equipaments escènics són recintes especialitzats que requereixen una infraestructura i personal adequat per a un òptim funcionament per tal que s'hi puguin fer representacions de tipus professional i de gran format. Per aquest motiu són més difícils de trobar com més a prop de Barcelona estem situats. Tanmateix, en els darrers temps, força municipis del Baix Llobregat, malgrat la proximitat amb la capital, han adequat o restaurat alguns espais per tal que puguin ser seus d'una programació estable de caràcter professional.

Ja hem comentat alguns d'aquests espais a l'hora de parlar de la programació. Podem parlar, doncs, per exemple, del Teatre Núria Espert, de Sant Andreu de la Barca; l'Atrium, de Viladecans; l'Auditori Mercè Rodoreda, de Sant Joan Despí; el Teatre Can Massalleras, de Sant Boi de Llobregat; el Progrés i el Teatre El Foment, de Martorell; l'Espai Maragall, a Gavà; el teatre Modern i La Capsa, al Prat de Ll. o el Teatre Plaza, a Castelldefels. Afegim-hi els teatres d'Olesa i d'Esparreguera, pensats bàsicament per a les representacions de La Passió i que, per tant, presenten les característiques d'un espai propi de les grans representacions.

Tanmateix, trobem espais escènics prou adequats, encara que no s'hi ofereixi una programació estable, en cadascuna de les poblacions del Baix Llobregat, com ja hem vist en els gràfics corresponents. En molts casos, es tracta de centres i ateneus que disposen de sales i escenaris, i en els quals es programen espectacles amateurs o semi-professionals. D'altra banda, quant a les sales adequades per a les manifestacions musicals, hi ha també un nombre força elevat d'auditoris (el de Cornellà, el Miquel Martí Pol i el Mercè Rodoreda de Sant Joan Despí, el del Palau Falguera a Sant Feliu, el de l'Escola Municipal de Música Aureli Vila de Vallirana, el Joan Cererols de Martorell, el Teatre Auditori Sala Fòrum de Sant Esteve Sesrovires, el Teatre Auditori d'Esplugues...). Segons s'ha mostrat en els gràfics, podem comptabilitzar 70 espais escènics (teatres o auditoris) a tot el Baix Llobregat, i el repartiment per les diferents zones és prou proporcionat a les dimensions de cadascuna.

Taula 12. Nombre de teatres i auditoris al BLL per zones.

Zona	Nombre de teatres i auditoris
Delta (5 municipis)	15
Garraf-Ordal (7 municipis)	10
Nord (7 municipis)	17
Vall baixa (11 municipis)	28

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Dep. de Cultura i entrevistes als ajuntaments.

Potser el que més destaca és la diferència entre els equipaments del Delta i els del Garraf-Ordal, que són 15 per a 5 municipis en el primer cas, i 10 per a 7, en el segon. Però hem de tenir en compte que la zona del Delta la constitueixen 5 municipis molt poblats tots ells i, en canvi, els 7 municipis de la zona del Garraf-Ordal són dels més petits de la comarca (cinc no arriben als 10.000 habitants i dos estan entre 10.000 i 15.000).

7.2.6. Centres culturals (ateneus, casinos, centres cívics, casals, societats recreatives...)

Els centres culturals polivalents són una tipologia d'equipaments força heterogenis, des de centre cívics creats els anys noranta, sales multiculturals recents o històrics ateneus, casinos o casals de cultura. Per aquest motiu les característiques estructurals, els recursos i, fins i tot l'activitat de cada un d'aquests equipaments és molt variada. Tanmateix tots tenen una característica en comú, que és la polivalència i el fet de ser nuclis neuràlgics per al desenvolupament de les activitats culturals als municipis. Molts centres culturals polivalents són de titularitat privada (sobretot els ateneus, societats recreatives, etc.) d'alguna entitat del municipi, però són equipaments oberts a tot el municipi gràcies a convenis amb ajuntaments.

Al Baix Llobregat, com ja s'ha pogut observar als gràfics del començament del capítol, aquesta tipologia d'equipament és tan extensa com la de les sales de teatre i auditoris (parlàvem de 70 sales entre teatres i auditoris i, de centres culturals, en comptabilitzem 71). Els municipis dividits amb més d'un nucli poblacional acostumen a tenir un centre cultural polivalent en cadascun dels nuclis. I la distribució per zones, com en el cas anterior, és equilibrada.

Taula 13. Nombre de teatres i auditoris al BLL per zones.

Zona	Nombre centres culturals
Delta (5 municipis)	20
Garraf-Ordal (7 municipis)	11
Nord (7 municipis)	10
Vall baixa (11 municipis)	30

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Dep. de Cultura i entrevistes als ajuntaments.

7.2.7. Cinemes i sales d'arts visuals

Si la proximitat amb Barcelona ja hem comentat que afectava els espectacles teatrals de tipus professional, més encara se sent afectat per aquest fet l'àmbit del cinema, que a més es veu agreujat sobretot per les circumstàncies actuals de canvi (tant a nivell tecnològic com a nivell d'hàbits dels usuaris) en aquest tema.

A tot el Baix Llobregat, doncs, hi ha només 12 espais de programació estable de cinema, tot i que en moltes poblacions, si es vol fer alguna sessió de cinema puntual, s'habiliten les sales dels centres polivalents. Alguns d'aquests espais desposen de força pantalles, seguint la tònica dels cinemes actuals de fer moltes sales petites per a les projeccions de cinema.

Taula 14. Nombre de cinemes al BLL per zones

Zona	Municipi	Cines
Delta	Castelldefels	2
	El Prat	1
	Gava	2
	Sant Boi	1
	Viladecans	1
Nord	Abrera	1
Vall baixa	Cornellà	1
	Sant Andreu	1
	Sant Feliu	1
	Sant Vicenç	1

Font: Elaboració pròpia. Entrevistes als ajuntaments.

A diferència dels espais escènics, ja es pot veure que la distribució, en el cas dels cinemes, està completament desequilibrada: 7 cinemes en els 5 municipis del Delta, 1 per a la zona Nord, cap per a la zona del Garraf i 4 per als 11 municipis de la Vall baixa.

Finalment passarem a detallar quins són els espais d'exposicions que podem trobar en aquesta comarca, que en total són set i que, per tant, deixen en evidència que el tema de les arts visuals potser és un dels camps que s'hauria de potenciar més pel que fa a equipaments adequats.

Taula 15. Sales d'Art al BLL per zones i municipis.

Zona	Municipi	Sales d'arts visuals
Delta	El Prat de Ll.	Sala d'Art Josep Bages
Garraf	Corbera de Ll.	Sala d'exposicions Antic Hospital de Pelegrins
Nord	Martorell	Sala d'Exposicions Jaume Muxart
	Sant Esteve Sesrovires	Sala d'Exposicions Domènech i Estepà
Vall baixa	Sant Feliu de Ll.	Sala d'exposició de Can Ricart Sala d'exposició del Palau Falguera
	Sant Just Desvern	Celler de Can Ginestar

Font: Elaboració pròpia amb dades del web del Dep. de Cultura.

8. El futur de la cultura al Baix Llobregat

8.1. La situació actual de la cultura a la comarca

Les reflexions que segueixen es desprenen de l'anàlisi de la informació obtinguda gràcies a les entrevistes fetes als ajuntaments i també a les web municipals, informació que ha estat desglossada i tractada quantitativament als capítols 5, 6 i 7. En aquest capítol conclusiu, aquestes reflexions ens facilitaran la comprensió de les polítiques i programacions culturals dissenyades i promogudes des de l'administració local. De manera general es constata que predomina un doble eix en les programacions culturals municipals: l'un consisteix a conservar i promoure les festes populars, tot donant rellevància als artistes i creadors locals; i l'altre, a donar suport a les iniciatives culturals que parteixen de les associacions i entitats de la vila. Ho resumeix molt bé la resposta de Sant Feliu de Llobregat a la pregunta de quina o quines premisses orienten la política cultural de la ciutat: "Una doble premissa. Per un costat, facilitar l'accés a la cultura als ciutadans de Sant Feliu. Per l'altre, jugar amb els elements locals, per dos motius: a) a causa de la situació econòmica, les contractacions externes han caigut en picat; b) es vol promoure el teixit associatiu cultural local".

Hem comprovat en les respostes que la dinàmica cultural és més rica als pobles amb un bon teixit associatiu, sempre que funcionin bé la interacció i el treball cooperatiu entre l'Ajuntament i les entitats. En alguns municipis grans, amb un ric teixit associatiu, aquesta dinàmica integradora sembla que s'ha assolit: ajuntaments i entitats treballen en la mateixa direcció. Però no sempre és així, ja que de vegades, algunes associacions i entitats d'alguns pobles no se senten prou acollits per l'Ajuntament, i han de dur a terme les seves activitats culturals amb poc recolzament.

Una variable que influencia en les polítiques culturals és la dimensió del municipi. Sembla que en els pobles petits la regidoria de Cultura és qui fa de motor de l'activitat cultural, i fins i tot alguns han expressat un sentiment de solitud. Però també hem trobat pobles petits on el nivell de participació és molt elevat i l'Ajuntament dóna ple suport a les entitats que fan de motor de la cultura (Torrelles). Paradoxalment, no sempre un municipi gran equival a molta activitat cultural; el motor principal d'una bona dinàmica cultural és la riquesa del seu teixit associatiu, i aquesta variable no depèn de les dimensions del municipi o ciutat sinó de la tradició associativa i participativa de la ciutadania. Hem observat ciutats grans amb poca participació i pobles petits amb una gran participació en els actes culturals. Però també es donen situacions inverses: pobles petits amb poca acció cultural i ciutats grans molt dinàmiques on l'Ajuntament quasi es limita a donar el seu suport a les iniciatives culturals de les entitats.

Però, qui fa la programació cultural? Als pobles petits la regidoria de Cultura, que sovint ho és també d'altres àrees: joventut, educació… i, si escau, juntament amb el personal tècnic, però l'habitual és que treballi sol. Als pobles més grans, a més del regidors o regidores, es disposa de personal tècnic de Cultura i, si es tracta d'una ciutat gran, sovint hi ha tècnics de cultura

especialitzats. En aquests casos existeix, a més, coordinació d'àrees (educació, joventut, esports...).

Als municipis on hi ha una bona interacció i coordinació amb els equipaments culturals, la dinàmica cultural és molt positiva. La implicació dels museus, els arxius i les biblioteques en el disseny de la planificació cultural és clau. Al Baix Llobregat tenim exemples de bones pràctiques museístiques, com és el cas del Museu de les Mines de Can Tintorer o els museus de Martorell (Museu de l'Enrajolada, Museu Santacana, etc.), o casos d'arxius que actuen d'agitadors culturals amb empenta i programen exposicions, conferències o debats sobre temes culturals, no únicament adreçats a la ciutadania sinó que també dissenyen activitats culturals pensades per a la comunitat educativa, com passa en els casos de Sant Feliu de Llobregat o de Viladecans, però que també es dóna en altres municipis.

Si els arxius i els museus locals actuen com a agents culturals en el territori, la programació cultural municipal s'enriqueix. Actualment, els arxius i els museus del Baix Llobregat, a més de programar activitats culturals adreçades a la ciutadania en general, pensen també activitats adreçades a les escoles de la vila, perquè la població escolar pugui visitar i treure profit de les exposicions o fer-hi altres activitats. Els museus més actius i els arxius més dinàmics intenten implicar la comunitat educativa en les seves activitats i pensen visites o itineraris perquè els infants i joves del poble puguin gaudir de les diferents ofertes culturals. Les situacions més positives es donen als arxius i museus que compten amb personal especialitzat per dedicar-s'hi. Els museus i arxius dotats amb menys personal i que disposen de menys recursos, tot i que fan alguna activitat cultural, tenen un paper més passiu.

La mateixa situació es dóna en el paper de les biblioteques. La majoria fan esforços per incentivar la lectura i tenen plans per captar nous lectors/lectores, però les que reïxen són les més dotades, com ara els casos del Prat i Castelldefels. A més de clubs de lectura per a la població adulta, es fan activitats per als infants i els joves ("L'hora del conte", "Conta contes"...) a quasi totes les biblioteques de la comarca. Sovint les biblioteques també assumeixen la realització d'exposicions de bibliografia sobre un tema literari, un autor o una efemèride històrica.

A més d'aquests equipaments culturals, que són un acompanyament excel·lent que reforcen i complementen l'acció municipal, les associacions i entitats culturals també fan de motor i ajut de l'acció cultural. Molt sovint son elles les que, organitzades per l'Ajuntament i agrupades en una coordinadora municipal, protagonitzen les diverses festes populars i ajuden a programar les festes majors i les altres festes tradicionals (Cavalcada de Reis, el Tió, Tres Tombs, Sant Jordi, gegants, capgrossos, grallers...). A través de corals i grups de música es concreta sovint la programació musical i, gràcies a les activitats de grups de teatre amateurs dels pobles, es dissenya la programació teatral, de vegades complementada per companyies que vénen de fora.

Alguns ajuntaments porten la iniciativa de concursos per a músics joves, que obren les portes del món professional als principiants, com passa a Gavà, a Viladecans i a Molins de Rei. A Sant

Boi, el festival Altaveu és un esdeveniment musical consolidat. En aquests casos, sense un suport de l'administració local difícilment es podria assolir una continuïtat en el temps, com passa en altres activitats escèniques o dramàtiques, com ara el Festival de Pallassos que té lloc cada dos anys a Cornellà, o la Setmana de Cine de Terror que se celebra anualment a Molins de Rei.

Tot i que les velles sales de cinema han tancat portes, en alguns pobles resisteixen velles sales que fan una molt bona programació, com el cas de la cooperativa que gestiona l'antic Cine Guinart (ara CineBaix), de Sant Feliu de Llobregat, gràcies a la complementació de treball voluntari amb treball professional. En les darreres dècades s'han obert diverses sales de cine als grans centres comercials del Delta, però també n'hi ha a Sant Vicenç del Horts, a Sant Andreu de la Barca i a Abrera. Així, tot i que hi ha molts pobles sense cinema, en aquests moments hi ha moltes sales de cine a la comarca. La tradició del "cinema a la fresca" que es fa durant les nits d'estiu, preferentment al juliol, és un costum arrelat a molts pobles. També perviuen cineclubs, que promouen el passi setmanal o quinzenal de pel·lícules d'estrena als pobles sense sales, utilitzant algun teatre.

Un tret comú i molt important que caracteritza la política cultural dels pobles de la comarca es concreta a donar suport a la vida associativa local, acompanyant les associacions i finançant parcialment les seves activitats. En els pobles més grans es donen casos de centres cívics que son veritables hotels d'entitats (Mas Lluí a Sant Feliu, Federació Obrera de Molins de Rei, Can Masalleres a Sant Boi…). Aquests centres, impulsats pels municipis, faciliten la sociabilitat i l'associacionisme de tot tipus, acollint activitats i reunions molt diverses, des d'aules d'estudi, passant per grups de geganters, corals o grups de teatre, o bé activitats com ara tallers per a adults (puntaires, català, cuina...). Aquests nous centres, que se sumen a la vella xarxa associativa que va néixer a finals del segle XIX (ateneus, casinos, societats...), ajuden a reforçar la cohesió social i la vida associativa.

En totes les entrevistes ha aflorat de manera molt explícita la importància de les festes populars com a cicle festiu compartit per tot el poble. A més del cicle festiu habitual (festes majors, Reis, Carnestoltes, Sant Jordi, Sant Joan...), al Baix Llobregat cal ressenyar algunes festes i fires que tenen les seves arrels en el passat agrari de la comarca. És el cas de Torrelles, Sant Climent, el Papiol i Begues, que fan activitats, exposicions o festes dedicades a les cireres. A Torrelles i a Begues es recorda el passat d'aprofitament del bosc, amb representacions i concursos de boscaters i amb la festa de tallar llenya. La fira d'origen agrari més antiga de la comarca és la de la Candelera, de Molins de Rei, però també cal destacar la Festa de la Rosa, de Sant Feliu de Llobregat, o la Fira de la Puríssima, de Sant Boi, en què les exposicions de pomes són signe de la seva antiga tradició fruitera. Actualment Sant Boi i el Prat estan aconseguint que un producte emblemàtic de l'horta baixllobregatina, la carxofa, estigui reivindicat pels millors restauradors de la comarca. També es fan accions per reivindicar el pollastre de pota blava del Prat i els espàrrecs de Gavà.

A la comarca es detecta molta sensibilitat per les activitats teatrals. Molts pobles compten amb teatres d'associacions molt dignes que tenen convenis amb l'Ajuntament per al seu ús.

Als pobles on no hi ha teatre es fan esforços per aconseguir-ne un (Collbató). Hi ha pobles on la participació ciutadana en les representacions teatrals constitueix un patrimoni intangible de caràcter humà que cohesiona la convivència, com són els casos de La Passió d'Esparreguera i d'Olesa de Montserrat o el Pessebre Vivent de Corbera de Llobregat. En general, a tots els pobles de la comarca la política cultural local dóna suport a la programació teatral de les associacions. A més dels casos esmentats, podem citar com a pobles de tradició teatral i que es preocupen de la seva programació Sant Andreu de la Barca, Molins de Rei, Castelldefels, Sant Joan Despí, Cornellà, Viladecans... Alguns compten amb instal·lacions molt noves i de moltes butaques, com és el cas de Sant Andreu de la Barca amb el Teatre Núria Espert o Viladecans amb la Sala Atrium.

Els ajuntaments, en general, vetllen pel patrimoni arquitectònic i arqueològic dels diversos pobles: sobresurt el cas de Sant Boi i el seu patrimoni romà. Aquests darrers anys s'ha ressaltat el valor del patrimoni modernista i se n'ha fet divulgació a la ciutadania i també com a atractiu turístic, de manera que diversos pobles tenen rutes de modernisme: Sant Feliu de Llobregat, Sant Joan Despí, Santa Coloma de Cervelló…, però no hi ha dubte que són Sant Joan Despí amb l'obra de Josep M. Jujol i Santa Coloma amb la cripta d'Antoni Gaudí els que tenen un patrimoni modernista més ric. Darrerament s'ha convertit en tradició la Festa del Modernisme que celebra la Colònia Güell. El fenomen nou i interessant, pensant en el futur cultural de la comarca, és que molts estudis i recerques sobre art, història o medi natural han servit per construir itineraris i visites de les quals la ciutadania en pot gaudir. Així es pot descobrir i conèixer el valor paisatgístic de l'estany de La Ricarda i les maresmes del Delta, les cases i les rutes modernistes, les mines neolítiques de cal·laïta de Can Tintoré a Gavà, una de les més importants del període a Europa, o la Cova prehistòrica de Can Sadurní a Begues. Ara els estudis i recerques, a més de la seva aportació al coneixement, serveixen per valorar elements culturals i patrimonials que la ciutadania comença a conèixer i a estimar i que fins fa poc eren desconeguts. En aquest sentit, la reacció del poble de Viladecans en la reconstrucció d'un mamut, a partir de les restes arqueològiques trobades al municipi, constitueix un darrer exemple d'aquest esforç per reivindicar el propi patrimoni. Com també ho és la recuperació que duen a terme les Puntaires de la Vall de Cans de la tècnica de "blonda", coneguda com "la blonda o punta negra" del Baix Llobregat, que és patrimoni de Viladecans i de la comarca.

Un patrimoni excepcional de la comarca és la presència de dos constructors d'orgues, un al Papiol i l'altre, a Collbató.

Les arts plàstiques, la fotografia i les arts visuals digitalitzades també tenen presència en les programacions culturals, així com activitats relacionades amb l'art contemporani (Sant Boi). Hi ha poques sales d'exposicions específiques, però sovint els espais polivalents de biblioteques, museus i arxius acullen mostres de pintors, escultors o fotògrafs locals.

Un aspecte de la política cultural que va emergir en la conversa és el referit al patrimoni cultural que han aportat les diverses onades d'immigrants. En arribar la democràcia es va facilitar als immigrants arribats al Baix Llobregat la creació de cases regionals, la majoria del sud d'Espanya. Però amb els nous contingents d'immigrants arribats més tard, la situació s'ha

diversificat. A Sant Vicenç dels Horts es va crear una associació l'any 1974 per ajudar a integrar immigrants arribats del nord d'Àfrica. Fundada ja fa molt anys per Teresa Losada, l'associació Bayt Al-Thaqafa ha fet i està fent un servei molt positiu d'integració social de la població magribina. Ara hi ha associacions més recents, de caràcter ètnic, que han nascut amb les darreres onades migratòries filles de la globalització: el cas dels immigrants del Paraguai a Corbera n'és un exemple específic.

L'acció cultural dels pobles també es manifesta amb la vida activa i el suport als centres d'educació al lleure i en les activitats esportives de base. Els esplais i els moviments de joves reben suport dels ajuntaments. Alguns dels que treballen a la comarca són la Fundació Catalana de l'Esplai, la Fundació Pere Tarrés, Escoltes Catalans i l'ESPLAC, que coordinen i integren experiències d'educació en el lleure a diverses poblacions. Aquestes associacions han ajudat a crear cohesió social i a integrar la infància i la joventut a la comarca.

Un altre dels sectors dinàmics de la comarca són les ONGs que treballen en diversos àmbits, però sempre amb criteris de solidaritat i cooperació i que promouen projectes de desenvolupament tant en l'àmbit de la comarca com en països en vies de desenvolupament. Solidança és un exemple que reuneix les dues característiques. El Fòrum Social, que integra entitats socials, culturals, sindicals i organitzacions representatives del Baix Llobregat, actua com a coordinadora d'algunes lluites que es desenvolupen a la comarca, com per exemple donant suport a la Marxa Contra l'Atur i per la Dignitat, en defensa de la Sanitat Pública i per una Catalunya Social.

Un aspecte innovador que s'ha manifestat en diverses entrevistes és l'emergència i afirmació de festes i trobades gastronòmiques com a part de la cultura. Experiències com Zona Delta o algun col·lectiu gastronòmic en són una bona mostra. La preocupació per divulgar la carxofa i el gall pota blava del Prat, a més d'indicar-nos una reivindicació del patrimoni gastronòmic propi de la comarca, ens indica una dinàmica innovadora dels restauradors i centres de gastronomia de la comarca. Les diverses festes de la cirera o la festa de l'espàrrec de Gavà anirien en la mateixa direcció.

L'Associació Gastronomia i Turisme al Baix Llobregat (AGT) treballa per reforçar la identitat cultural mitjançant la gastronomia i el turisme, combinant la conservació del patrimoni sense renunciar a la rendibilitat econòmico-turística.

De manera general podem afirmar que els ajuntaments pensen en clau local i que només en comptats casos es programen activitats orientades a l'àmbit comarcal o simplement amb el municipi veí. No hi ha tradició de mancomunar esforços per la cultura. Potser la gastronomia està obrint les portes a una cooperació entre diversos pobles, com també ho pot fer en un futur el fet de realçar diferents béns patrimonials entesos com a valors de tota la comarca: les termes romanes de Sant Boi, l'església romànica de Sant Ponç de Corbera o la riquesa modernista de Sant Joan Despí i de la Colònia Güell a Santa Coloma de Cervelló. El turisme i la gastronomia poden servir per construir una consciència comarcal dels béns culturals i patrimonials, però també es pot assolir aquesta consciència gràcies a la programació musical

(Contrabaix), a la programació de les sales de cinema (Cooperativa CineBaix de Sant Feliu de Llobregat) o de teatre.

Només puntualment s'ha observat en els programadors locals de cultura actituds de cooperació amb pobles veïns, com el cas —que es valora positivament— que si hi ha un grup de castellers a Cornellà la gent de Sant Boi hi pugui col·laborar i no crear un grup nou, i més en una comarca com el Baix Llobregat on la tradició castellera és força nova.

Per cloure els resultats d'aquesta primera aproximació a la cultura de la comarca volem ressaltar les festes baixllobregatines d'arrel tradicional i les més innovadores que projecten i donen a conèixer la cultura de la comarca a l'exterior o fan d'estímul a la cultura.

- Festival de música Altaveu (Sant Boi)
- Fira de les Roses (Sant Feliu)
- Pollastre Pota blava (El Prat)
- Festival Internacional de Teatre Al Carrer (Viladecans)
- Fira de la Candelera (Molins)
- Festival de Pallassos (Cornellà)
- Festa de la Cirera (Sant Climent i Torrelles)
- Representacions de *La Passió* (Olesa i Esparraguera)

Un darrer aspecte que no volem deixar de banda és la importància del patrimoni arqueològic, artístic, arquitectònic i paisatgístic que serva la comarca. En contra de la percepció de la comarca com una perifèria degradada de Barcelona, que s'identifica amb una visió negativa de l'entorn (infraestructures de comunicació, urbanisme desordenat i intensificat, fàbriques de ciment...), hem de saber comunicar i explicar la riquesa patrimonial que tenim, alguna perquè ens l'han llegat els nostres avantpassats, d'altra perquè la comarca ha sabut frenar interessos especulatius i ha imposat la pervivència de l'agricultura. Un recull del patrimoni més important és:

- Jaciment prehistòric de Can Sadurní (Begues)
- Mines neolítiques de Can Tintorer (Gavà)
- Pont romà del Diable (Martorell)
- Coves del Salnitre (Collbató)
- Església romànica de Sant Ponç (Corbera)
- Cripta modernista de Gaudí a la Colònia Güell (Sant Coloma de Cervelló)
- Torre de la Creu, obra modernista de Jujol (Sant Joan Despí)
- La Central de Cornellà (Central de bombeig d'aigües) (Cornellà)
- Parc Agrari del Baix Llobregat (pobles del Delta i la Vall Baixa)
- Centre d'interpretació del delta del Llobregat (El Prat)
- Colònia Sedó (Esparreguera)
- Can Cartró (seu de Solidança)
- Antic Balneari de La Puda (Esparreguera/Olesa)

A més d'aquests elements més rellevants, els pobles del Baix Llobregat tenen nombroses masies al samontà de la Vall Baixa, als nuclis rurals més muntanyosos i a la plana dèltica, que constitueixen un patrimoni molt important. Al seu costat, el modernisme popular ha deixat

testimoni de manera disseminada per tots els nuclis urbans de la comarca, especialment en aquells pobles que a inicis del segle XX varen acollir les primeres colònies d'estiuejants barcelonins en els seus eixamples.

8.2. Els trets de la dieta cultural de la comarca

Actualment a Catalunya, la cultura popular, que protagonitza les festes majors i els cicles festius, ha estat promocionada des de les administracions: cavalcada de Reis, el tió, Carnestoltes, corals, gegants, castellers, grallers, grups de sevillanes, flamenc, caminades populars... És bonic que els carrers s'omplin de música i de gent que comparteixen amb alegria alguna efemèride, però la promoció d'aquesta cultura festiva de celebració no ha d'anar en detriment de la cultura més reflexiva, que ha ajudat a millorar l'entorn a partir de l'estudi i el coneixement.

Gràcies a aquesta cultura crítica, al Baix Llobregat s'han organitzat debats i lluites sobre temes importants per a la vida comunitària. El dinamisme d'aquesta cultura és el que ha fet possible foragitar el projecte d'Eurovegas i protegir l'agricultura de la comarca amb la pervivència del Parc Agrari. La concepció crítica de la cultura pensa en un entorn sostenible i habitable per als nostres descendents.

El bagatge cultural de la comarca és molt notable en alguns àmbits. Destaca en primer terme la passió pel teatre i el conreu d'un model de teatre innovador i compromès amb la societat, que va arribar a implicar públic i institucions. Però els darrers anys el teatre comercial, mediàtic i musical, ha agafat una embranzida que està eclipsant l'altre model, aspecte que es reflecteix en les produccions i programacions locals.

Un aspecte que haurem de repensar de l'orientació cultural actual és l'excessiu ús i abús de la història. Durant les primeres dècades de democràcia, recuperar el coneixement històric va ser un motor positiu que va moure el treball i la reflexió de molts estudiosos de la comarca. Aquells esforços van aportar una bibliografia històrica necessària que va compensar el desconeixement i la manipulació que havia exercit la llarga dictadura. Ara potser ha arribat el moment de situar la història dins una visió holística dels problemes de la humanitat i desbancar-la del paper de guia quasi messiànica que li atorguen alguns, situant-la a un nivell d'igualtat i complementació amb les altres disciplines. Sense desmerèixer el valor de la història, només amb estudis interdisciplinaris i globalitzadors estarem preparats per superar els reptes complexos que ens depara el futur.

Però aquests últims anys no han passat en va. A la comarca l'augment de la lectura a través de les tertúlies i els clubs de lectura que organitzen les biblioteques és un fet molt positiu. L'increment de la cultura reflexiva ajuda els ciutadans a aprofundir en temes culturals específics i en autors reconeguts. De tota manera, i com mostra el gràfic següent, el Baix Llobregat té un perfil específic de consum cultural, que s'explica per la manca de tradició d'alguns i per la recepció de la immigració dels anys seixanta i setanta, però també per l'arribada dels nous immigrants fills de la globalització.

Gràfic 50.

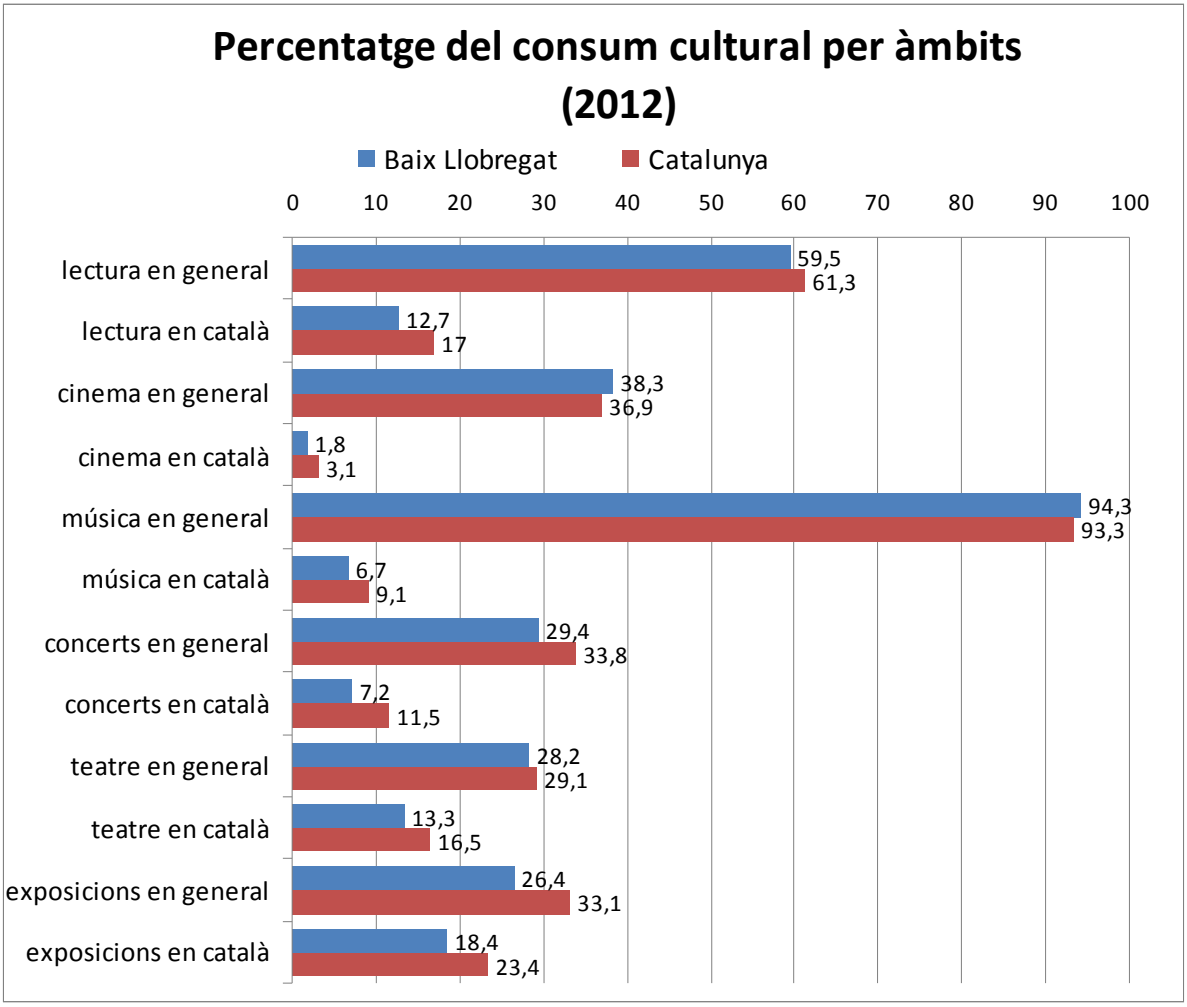

Font: Elaboració pròpia a partir del web Dieta Cultural (2012) del Baròmetre de la Cultura i la Comunicació.

La fotografia del consum cultural o de la dieta cultural dels baixllobregatins que s'obté de l'anàlisi d'aquest gràfic és la d'un territori que està per sobre del consum cultural de la mitjana de Catalunya únicament en dos aspectes: música i cinema.

Quant a la música, Festivals com l'Altaveu de Sant Boi i els concursos promoguts per promocionar joves músics de Gavà i Viladecans ens expliquen, en part, l'elevat consum musical. A més, entre el públic jove català prima la festa organitzada al voltant de música localista i festiva i els festivals nous, com ara els que organitzen les cerveses artesanes, s'articulen al voltant d'actuacions musicals. També en les celebracions populars la música acompanya diables i bastoners, per tant, podríem afirmar que la música al carrer i en festivals oberts té molta presència a la comarca i explica els resultats del gràfic. El consumidor de música local i de festivals al carrer sabem que és un públic jove de menys de 30 anys, i que quan s'ofereixen concerts de música clàssica, l'edat dels consumidors oscil·la entre 30 i 60 anys.

Pel que fa al cinema, a la comarca predomina el cinema comercial de les grans superfícies. Un dels darrers multicinemes està situat al Centre comercial Splau (Cornellà) i ofereix versions

originals (VOS) i sistema Dolby. Les excepcions que mereixen ser comentades són la cooperativa del CineBaix de Sant Feliu de Llobregat, que mostra una bona pràctica innovadora oferint estrenes de qualitat i que, per a la zona de la Vall Baixa, s'ha convertit en un cinema de referència comarcal, i la pervivència de cineclubs a diversos pobles. Alguns tenen vocació cinèfila i fan una veritable tasca d'educació audiovisual, però són minoritaris, com també ho són les ofertes de cinema a la fresca que durant les primeres setmanes d'estiu es programen en diversos pobles; ara bé, aquestes tenen una orientació més comercial.

Excepte en aquests dos àmbits, música i cinema, la dieta cultural dels baixllobregatins està per sota de la mitjana de Catalunya. El consum de teatre té un públic majoritàriament més gran de 50 anys, tot i que actualment s'observa una tendència a l'alça entre el públic més jove de 15-25 anys, i que es promou el teatre infantil a través d'iniciatives privades (Xarxa).

La dansa a la comarca no té públic. Caldria potenciar la dansa des de l'educació per crear públic i fer néixer la tradició. Només amb un esforç col·lectiu de col·laboració entre escoles, centres de dansa i programació pública es podrà revertir la situació. El flamenc, les sevillanes i les sardanes tenen públics minoritaris, tot i que estan presents a tots als municipis, com també ho estan les escoles privades de dansa que ensenyen majoritàriament balls de saló, i també flamenc.

Les arts visuals i plàstiques tenen poc públic, malgrat que al Baix Llobregat hi ha notables professionals (escultors, pintors...), alguns amb projecció internacional però poc reconeguts a la comarca. Als novells i principiants els manquen espais per treballar i eines per donar-se a conèixer a casa seva. La comarca hauria de trobar la manera de compartir la seva creativitat i innovació i ajudar-los a convertir-se en professionals reconeguts. Només així es començaria a canviar la tendència i se'ls reconeixeria. Molts pobles tenen cura de fer exposicions d'artistes locals, però s'hauria de dissenyar una veritable política d'estímul de l'art i de la formació artística en tots els àmbits.

Quant a la lectura, podem observar que es llegeix més en castellà que en català, i això és una realitat sociològica que hem explicat en l'anàlisi del context demogràfic (capítol 4) per les àmplies onades migratòries. Actualment sembla que els joves s'impliquen més en la lectura a través del còmic i la novel·la. Però la lectura, si analitzem la participació en els clubs de lectura en actiu, té un perfil de consum predominant de persones de més de 50 anys i majoritàriament dones. Els dos gràfics següents ratifiquen els trets que hem definit com a específics de la dieta cultural dels baixllobregatins.

Gràfics 51 i 52.

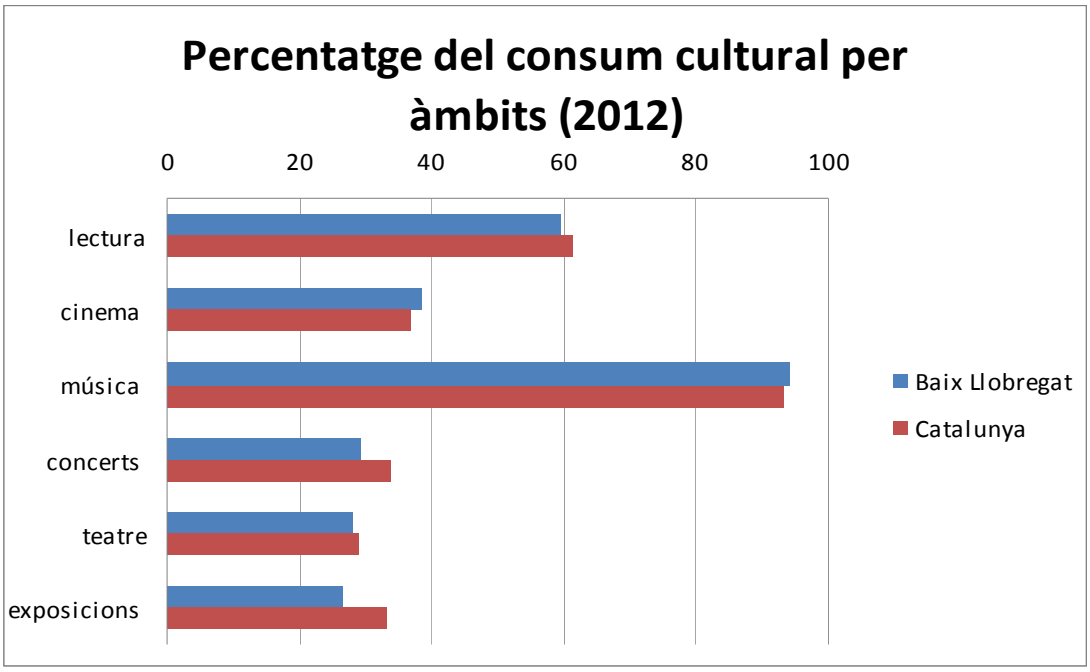

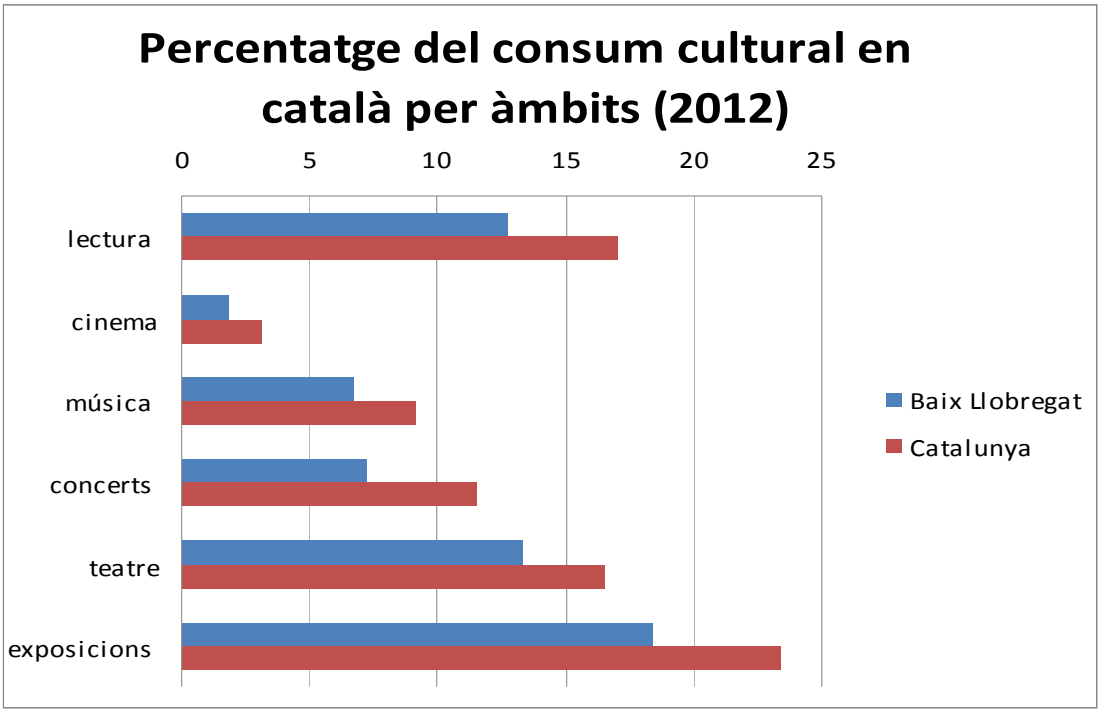

Font: Elaboració pròpia a partir del web Dieta Cultural (2012) del Baròmetre de la Cultura i la comunicació.

8.3. La difusió de la programació cultural en els mitjans locals

El consum cultural està també molt relacionat amb els recursos de difusió que donen a conèixer la programació cultural. En aquest sentit, la pràctica totalitat dels pobles i ciutats s'han dotat de mitjans de comunicació tradicionals i amb una forta incorporació de les TIC, que ha facilitat una divulgació cultural específica. El gràfic següent mostra la importància dels mitjans locals en els municipis.

Gràfic 53. Presència dels diferents mitjans de comunicació als municipis.

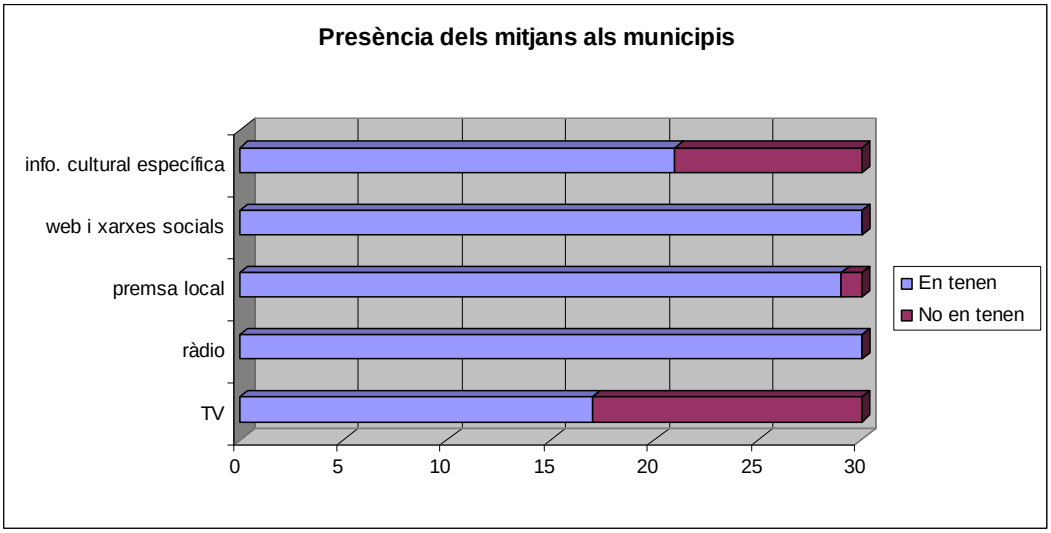

Font: Elaboració pròpia a partir dels webs municipals i les entrevistes als ajuntaments.

La premsa comarcal es produeix sobretot per mitjans digitals i per premsa gratuïta. La premsa gratuïta és líder d'audiència a la gran majoria de comarques catalanes, segons l'EGM Baròmetre Catalunya. Les publicacions gratuïtes líders superen habitualment en audiència els líders de la resta de mitjans de comunicació en més del 50% d'audiència. En la taula següent recollim un llistat d'aquestes publicacions:

Taula 15. Relació de la premsa al Baix Llobregat

Premsa comarcal del BLL	
20 MINUTOS	AMARTORELL.COM
30º L'INDICADOR DEL BAIX LLOBREGAT	ARA.CAT
GENTE EN BARCELONA	CANALAJUNTAMENT.CAT
GOOLNATURA	CATALUNYAPLURAL.CAT
L'OPINIÓ (EDICIÓ BAIX LLOBREGAT)	DIARICATALA.CAT
LA BÚSTIA	DIARIEDUCACIO.CAT
LA GUIA (EL MONTSERRATÍ)	DSANTBOI.COM
LA PREMSA DEL BAIX	ELBAIX.CAT
LA PREMSA	ELSINGULARDIGITAL.CAT
LÍNIA CORNELLÀ	FOSBURY.CAT
LÍNIA MAR	FOTLIPOU.COM
LÍNIA NORD	JORNAL.CAT
LÍNIA TRES	JOVEESPECTACLE.CAT
LO M+S BAIX LLOBREGAT	LAPREMSADELBAIX.ES
PANXING PIRINEUS	MONTSERRATI.CAT
VIU CORNELLÀ	NUVOL.COM
VIU EL PRAT	SANTANDREUTV.COM
VIUMOLINSDEREI.COM	SURTDECASA.CAT
TOTESPORT.CAT	VIAEMPRESA.CAT
SOCIAL.CAT	FETASANTFELIU.CAT
DELTA DEL LLOBREGAT.	EL LLAÇ
L'INFORMADOR DE MARTORELL	LA VALL DE VERÇ
SETSETSET.CAT	LA BÚSTIA BAIX LLOBREGAT NORD

Font: Associació Catalana Premsa comarcal i AMIC Mitjans d'Informació i Comunicació

8.4. L'aportació dels centres d'estudis locals a l'acció cultural del Baix Llobregat

En el procés de confecció del *Llibre blanc de la cultura al Baix Llobregat* es va sol·licitar l'opinió sobre la situació de la cultura a la comarca als diversos centres d'estudis dels pobles baixllobregatins. Actualment, alguns centres no estan gaire actius o bé estan en un moment de repensar el seu futur i no ens varen contestar. Però les 8 respostes que vàrem rebre son representatives i suficients per fer-ne una valoració específica, ja que aquests centres, juntament amb el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, han ajudat a construir una bibliografia específica que estudia diversos aspectes del territori, en una primera etapa des d'una visió centrada en la història i en el propi municipi i, més endavant, de manera més interdisciplinària i més integradora de l'espai comarcal. Un exemple n'és el llibre que està preparant L'Avenç de Cornellà sobre el Canal de la Infanta, que implica estudiosos de tots els pobles per on passa el Canal, i ho fa des del vessant històric però també mediambiental.

La visió dels centres d'estudis sobre les polítiques culturals de la comarca ens aporta una aproximació al tema a través de protagonistes directes i , alhora, distants i crítics amb l'administració local, que podem considerar informació diferent i complementària de l'obtinguda a través de l'entrevista als ajuntaments. Aquest fet ens permet matisar i enriquir la reflexió sobre la cultura comarcal.

A Cornellà es comptabilitzen unes 60 associacions, de les quals el 35% són de caràcter cultural. Però, segons l'opinió de L'Avenç, la majoria entenen la cultura amb un sentit ètnic i folklòric. A Cornellà, L'Avenç és potser l'única associació que es preocupa de la recerca i de promoure estudis. Va ser fundada el 1994 i ha realitzat 17 publicacions. En les seves respostes es constata un fet que a través de les entrevistes ja havíem comprovat: els ajuntaments són els principals programadors culturals "bé directament —amb la programació d'espectacles a l'auditori municipal, a dos centres culturals de la ciutat, la festa major, organització de visites guiades a peces del patrimoni històric de la ciutat, exposicions artístiques al Castell de Cornellà—, bé indirectament mitjançant subvencions que s'atorguen a les associacions per dur a terme activitats culturals —festes majors de barri, programació d'activitats en els centres respectius, celebracions anuals de caràcter cultural. Les tres biblioteques de la ciutat fan una bona labor tot programant activitats culturals o posant a disposició de la ciutadania els seus locals per fer-hi exposicions o conferències".

A Cornellà s'indiquen dues febleses de la programació cultural: una és l'excessiva programació des de l'ajuntament, "que té la poca eficiència perquè ve de dalt i no sorgeix de la iniciativa de les entitats privades o de la mateixa societat civil" i l'altra, la dispersió de les entitats, que provoca que la programació cultural sigui de poc nivell i molt centrada en l'activitat pròpia de cada entitat. Però en altres pobles, on la feblesa és la manca de programació per part de l'ajuntament, la programació cultural es limita a activitats diverses de tres o quatre centres culturals, que compten amb subvencions de l'Ajuntament. Dissortadament de vegades la ciutadania confon aquestes iniciatives amb l'oferta de l'Ajuntament.

Malgrat tot, es valora positivament la tasca subsidiària de l'administració local, i nosaltres hi afegim de substitució, que fa que, en algunes ocasions, hi hagi vida cultural gràcies a la intervenció municipal. Però no tenen la mateixa visió de les mancances culturals tots els centres d'estudis. El de Begues voldria que al poble se celebressin debats sobre temes d'interès públic i que hi hagués més difusió dels actes culturals per aconseguir més participació ciutadana. A Castelldefels també indiquen la insuficient difusió de les activitats culturals com una mancança.

A Gavà es posen de relleu diverses febleses, com ara no disposar d'espais autogestionats per a les entitats, segons ells "la gestió municipal dels espais i recursos és molt rígida i poc adaptada a les necessitats de les entitats". Una altra feblesa és la manca d'un programa de cultura amb uns objectius clars en relació amb els usos dels equipaments i el suport a l'associacionisme. Denuncien el "minifundisme cultural" o excessiva fragmentació de l'associacionisme cultural que fa que hi hagi moltes entitats petites, precàries i de vida efímera. Per superar aquesta situació caldria dissenyar polítiques municipals tendents a enfortir les entitats i a fer convergir diverses entitats dedicades a un mateix tema, però també caldria superar "personalismes i manca o disputa de lideratges" alhora que des de l'Ajuntament es fomentessin actituds col·laboradores.

Sant Climent denuncia la manca d'equipaments, des del grup d'estudis es lluita per aconseguir crear un Arxiu Històric, una sala de lectura i una sala de conferències amb mitjans audiovisuals, però sembla que la manca de mitjans no ho permet. També troben a faltar "una política de difusió dels actes culturals més completa i actualitzada".

A Sant Joan Despí, on la resposta la fa un centre mediambiental, la primera feblesa és la manca d'un centre d'estudis que tingui com a principal objectiu la recerca i l'estudi local. Troben a faltar una cultura associativa de base i es queixen que les propostes culturals de les associacions estan supeditades a la programació cultural de l'Ajuntament. Aquest aspecte provoca que a la ciutadania se li faci difícil diferenciar l'oferta de l'Ajuntament de la del teixit associatiu, i passa molt sovint que les activitats culturals engegades des de la societat civil són vistes com iniciatives de l'administració.

A Sant Just, la base social i el voluntariat de les entitats és reduïda i està envellida, i fallen els mecanismes de comunicació i difusió de les activitats a la ciutadania. Les entitats es mouen gràcies al treball d'un petit nucli de socis, però s'observa molta passivitat en la resta d'associats.

A Corbera viuen com a febleses la manca d'un museu etnogràfic, que expliqui la història del poble, i d'un hotel d'entitats, que ajudaria a la trobada de les entitats i a superar el seu aïllament ("anem per lliure").

Un dels elements valorats positivament, o fortalesa de la programació cultural, rau en la diversitat d'activitats que es duen a terme, "encara que siguin en petit format i per a nuclis reduïts". La majoria de centres d'estudis opinen que aquesta diversitat és un punt fort de l'acció cultural als pobles.

Alguns centres d'estudis animen la recerca que realitzen els estudiants de batxillerat dels instituts i, sobretot, la majoria se centren en la realització i promoció d'estudis locals.

Les activitats s'adrecen a la ciutadania en general, sigui quin sigui el nivell d'estudis, que habitualment és molt heterogeni. Tots els centres d'estudis han construït una xarxa d'associats al seu poble. El nombre d'associats del centre de Corbera és molt elevat (251), els casos de L'Avenç de Cornellà i del Centre d'Estudis Sanjustencs reflecteixen una dinàmica associativa viva, però és habitual que la xarxa d'associats no arribi al centenar, com s'observa en la majoria de centres.

Les activitats principals i el nombre d'associats estan recollits a la taula següent:

Taula 16. Centres d'estudis locals que han contestat l'enquesta.

Població	Nom	Activitat principal	N. socis
Begues	*Centre d'Estudis Beguetans*	Recerca i estudi del medi social	81
Castelldefels	*GREHIC, Grup de Recerques Històriques de Castelldefels*	Història	
Cornellà de Ll.	*L'Avenç. Associació pel patrimoni històric i la cultura*	Conservació patrimoni, estudis històrics	112
Gavà	*Centre d'Estudis de Gavà*	Recerca i estudi del medi social	30
St. Climent de Ll.	*+ de 1000. Històries de Sant Climent de Llobregat*	Recerca cultural i estudi	12
Sant Joan Despí	*Centre Mediambiental L'Arrel*	Recerca medi natural	15
Sant Just Desvern	*Centre d'Estudis Santjustencs*	Recerca, debats i exposicions	187
Corbera de Ll.	*Associació Patrimoni Històric i Amics Monument Creu Nova*	Recerca i recuperació del patrimoni	251

Els socis són els membres actius que valoren les activitats dels centres i els donen suport, participant i aportant quotes. Aquesta xarxa de suport, humà i econòmic, fa possible que, juntament amb alguna petita subvenció, els centres d'estudi puguin realitzar publicacions i activitats culturals, i hagin fet aportacions molt riques al coneixement del territori i a la cultura de la comarca.

La voluntat i la il·lusió dels associats són els principals motors que mantenen viva aquesta rica vida associativa. Els vuit centres que han contestat ens donen un perfil força ajustat de la dinàmica cultural de la majoria de pobles de la comarca. En el balanç positiu hi trobem la participació, la capacitat de lluita, el compromís per millorar i conèixer el poble, juntament amb la diversitat d'iniciatives (malgrat el format reduït i petit d'algunes activitats), la capacitat de promoure noves activitats de l'àmbit cultural en forma d'itineraris de descoberta del medi social ofert als ciutadans sobre temes diversos (industrialització, agricultura, memòria història, modernisme, romànic...). Mentre que en les febleses, i sobretot en els pobles petits, hem constatat una queixa sobre la manca d'equipaments, en les fortaleses hem comprovat que als

pobles més grans es valora positivament poder comptar amb bons equipaments (auditoris, biblioteques, centres cívics, centres polivalents, hotels d'entitats...). D'altra banda i paradoxalment, un fet viscut com a negatiu per alguns centres com és el "minifundisme" associatiu, per la dispersió i precarietat que comporta, en alguns pobles és viscut com una fortalesa: "L'abundància d'entitats presenta una transversalitat que permet abastar gairebé tots els camps" (Sant Just) o, com diu Corbera com a fortalesa, "la gran quantitat d'associacions que hi ha".

8.5. Diagnosi

Al capítol 3 es defineix la cultura en un sentit ampli que fonamenta la cohesió social i facilita la convivència. La cultura no és simplement un motor del creixement econòmic. Tanmateix, hem de tenir present que a Catalunya, actualment, l'activitat cultural representa el 6% del PIB (el pes del sector de l'automòbil és del 7,5%) i és un dels sectors en què, tot i la crisi, ha tingut creixement.

Com hem vist en l'apartat 8.1 d'aquest capítol, a molts municipis del Baix Llobregat el principal agent cultural és l'administració local, però la cultura és un element viu gràcies al ric teixit associatiu dels pobles de la comarca. En els darrers anys els pressupostos dels ajuntaments s'han reduït de manera dràstica, fet que ha provocat la disminució de les activitats culturals i un menor finançament de les que han sobreviscut, moltes organitzades per associacions. La crisi també ha fet disminuir el consum de les famílies i les despeses culturals són les que s'han vist més afectades. Hem de tenir present aquesta situació en el moment de valorar les polítiques culturals i la situació de la cultura a la comarca. En temps de crisi, la cultura de masses, més barata, acaba ocupant el màxim d'espai cultural en detriment de la cultura més innovadora o exigent i que, sovint, comporta més despeses. En les entrevistes ha sorgit un exemple que il·lustra aquesta situació: els ajuntaments es queixen de l'elevat cost de les escoles de música municipals i més en un moment en què no arriben subvencions. Alguns es plategen tancar-la, però d'altres, en canvi, pensen precisament que cal mantenir-la tant perquè la música és un bé cultural molt important, com perquè se'n pot treure profit de cara al servei que els músics del poble fan en les festes populars.

Fer una diagnosi de la cultura en aquest context de crisi és difícil, perquè som conscients que la cultura n'és una víctima propiciatòria. Malgrat tot, intentarem concretar l'actiu cultural de la comarca indicant els punts forts (fortaleses) i els punts febles (debilitats) de l'actual situació de la cultura comarcal, construint un petit DAFO. En aquests dos punts s'ofereix una breu síntesi dels resultats de la recerca empírica, basada en les dades processades de l'entrevista als ajuntaments i de l'enquesta als centres d'estudis, però que inclou també reflexions dels membres de la Junta del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. El DAFO també ens obligarà a pensar sobre les oportunitats i amenaces que el context extern de la crisi ha creat per a la cultura comarcal.

Il·lustració 16.

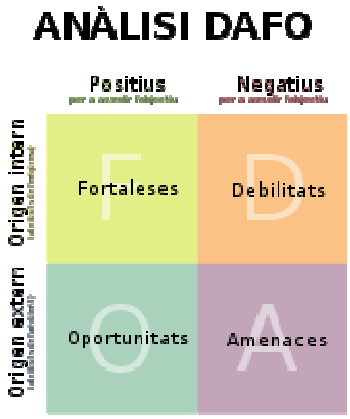

FORTALESES

- Riquesa i varietat del teixit associatiu arrelat en la cultura popular (gegants, castellers, grallers, dimonis, bestiari...).
- Suport dels ajuntaments a les activitats de les associacions.
- Oferta singularitzada i consolidada de fires i festivals locals de temàtiques diverses i de projecció supracomarcal.
- Presència de centres d'estudis locals a quasi tots els municipis.
- Premis de Reconeixement Cultural del Baix Llobregat, organitzats pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (CECBLL).
- Existència d'una rica bibliografia comarcal, gràcies a les convocatòries de recerca col·lectives dinamitzades des del CECBLL, complementada per la bibliografia local produïda pels centres d'estudis locals.
- Proposta i pràctica d'exposicions comarcals itinerants amb poca tradició.
- Progressiu reconeixement del patrimoni arqueològic, artístic i arquitectònic, acompanyat del creixement de l'oferta de visites i itineraris guiats adreçats a la ciutadania.
- Forta tradició de teatre amateur que ha estat escola de grans professionals del teatre català.
- Existència de personalitats emprenedores, artístiques i creatives.
- Increment de centres cívics i hotels d'entitats a moltes poblacions.

DEBILITATS

- Baix nivell d'autofinançament de les associacions culturals i dependència de les subvencions públiques.
- Dificultats per crear mecenatges culturals privats i per trobar esponsorització per a les activitats.

- Només les grans entitats amb una bona base social o nascudes fa quasi un segle disposen de patrimoni propi.
- En els pobles petits falten espais i sales públiques per fer activitats culturals de petit format.
- L'administració local s'endeuta massa en grans infraestructures culturals a cada poble, que després s'infrautilitzen.
- Poca inversió en projectes culturals innovadors.
- No hi ha centres formatius comarcals de caràcter artístic que liderin els diferents àmbits (teatre, dansa, música...).
- L'acció cultural no supera quasi mai les fronteres locals.
- No existeixen estratègies culturals compartides entre municipis ni entre les associacions culturals del mateix municipi.
- La desconnexió i la falta de coordinació no ajuda a construir consciència de comarca.
- La manca d'una capitalitat comarcal forta, que exerceixi el lideratge cultural, afavoreix la feblesa o la quasi inexistència de polítiques culturals comarcals.
- Existeixen experiències de coordinació comarcal en algun àmbits (excursionisme, corals...), però el treball cooperatiu i la coordinació són febles en sectors culturals potents com ara la música, el teatre o la dansa.
- La cultura està excessivament vinculada a les pràctiques culturals generades pels equipament municipals (biblioteques, arxius, museus...), malgrat que bona part de les activitats culturals estan proposades pel teixit associatiu ciutadà.
- Les manifestacions culturals vinculades a la multiculturalitat i a la interculturalitat es limiten a activitats folklòriques. No existeix un diàleg profund entre cultures.
- Manquen iniciatives comarcals en l'àmbit de la música, el teatre, les arts i la dansa.
- La pràctica d'exposicions culturals temàtiques d'itinerància comarcal és molt precària.
- Poca connectivitat amb transport públic entre els municipis de la comarca.

OPORTUNITATS

- Promoure la coordinació intermunicipal i la cooperació per rendibilitzar la xarxa d'infraestructures culturals.
- Crear ofertes culturals comarcals amb suport digital.
- Millorar l'autofinançament de les associacions gràcies als mateixos productes culturals que generen.
- Substituir la cultura de la subvenció per la del conveni, amb institucions públiques i privades, amb objectius clars.
- Incidir en el mercat del temps lliure, del món del lleure i dels joves, responent a la necessitat de consumir productes culturals.

- Pensar polítiques i ofertes culturals per a la gent gran.
- Crear algun centre artístic de formació d'àmbit comarcal.
- Fer de la cultura un recurs econòmic rendible basat en convenis amb l'administració pública o amb empreses privades.
- Cercar sinergies entre municipis i aprendre a cooperar i a treballar de manera cooperativa en les polítiques culturals i en l'aprofitament de les grans infraestructures culturals, buscant-ne un ús eficient.
- Promoure la mobilitat intermunicipal amb finalitats culturals (concerts, obres de teatre, festivals...).
- Estimular a nivell local la suma d'esforços de les entitats culturals que treballen les mateixes temàtiques.
- Cercar la confluència de projectes locals cap a projectes comarcals en l'àmbit del patrimoni i la seva difusió, dels cicles artístics (en plàstica, música o teatre), o en l'àmbit de la promoció de la comarca fora dels seus límits, de cara a atreure l'atenció de la metròpoli i de les comarques veïnes.

AMENACES

- Resistència al canvi i a modificar les dinàmiques localistes, especialment en les administracions municipals.
- Existència d'entitats culturals molt petites que actuen exclusivament en l'àmbit local, i això comporta que moltes siguin raquítiques i que, per tant, la seva activitat i potencialitat estigui seriosament compromesa.
- La proximitat d'un gran centre cultural com Barcelona fa que, de vegades, la cultura dels municipis de la comarca quedi reduïda a temes identitaris locals.
- Escassa dotació de recursos per la incertesa en el finançament cultural que la crisi econòmica comporta.
- Dèbil foment de la creació i la producció.
- Augment el consum domèstic de cinema i música.
- Xarxes de comunicació i participació deficitàries entre els diferents agents culturals i envers la ciutadania.

8.6. Propostes de futur: compartir les bones pràctiques i promoure la cooperació

Ens hauria agradat creuar les dades del DAFO amb dades sobre la diferència de gènere en els usos culturals, amb dades sobre els hàbits culturals dels joves i també amb els reptes culturals que comporta l'allargament de l'esperança de vida en una comarca on hi ha pobles amb una elevada taxa d'envelliment, però no disposem de recerques específiques aplicades a la comarca que ho facin possible. Simplement, som conscients de dades com la que ofereix el Baròmetre de la Comunicació i la cultura (2012) on s'indica que les dones consumeixen el 51%

de béns i serveis culturals de Catalunya, però no les tenim desglossades per la comarca. Així doncs, no podem oferir encara una proposta de reflexió i d'acció en l'àmbit cultural comarcal amb perspectiva de gènere o en relació amb les taxes d'envelliment o de joventut. Tot i així, el Centre d'Estudis Comarcals va aportar al V Congrés de Dones del Baix Llobregat (2014) una proposta de reflexió i d'acció per fer un estudi de gènere i saber quins canvis s'estan produint en la producció i en el consum cultural entre homes i dones, per copsar-ne les diferències.

Les propostes de futur que formulem en aquest darrer apartat entenem que han de ser útils per millorar la cultura de la comarca en tots els seus aspectes. Es fonamenten en la concepció crítica de la cultura que vol construir un entorn sostenible i habitable. Aquest és el repte de futur que la cultura ens ha d'ajudar a assolir: construir una comarca més amable i més respectuosa amb el paisatge natural i social que ens va dotar d'una personalitat específica. No es tracta de recuperar el passat, però sí de respectar aquells trets de la personalitat col·lectiva que varen fer de la pròspera agricultura de regadiu i de les fàbriques els símbols de la comarca. L'actual revaloració del patrimoni entès en un sentit ampli, tant natural com social, ens hi ajudarà.

Tenim un patrimoni paisatgístic formidable que ens facilita el turisme de la zona des de les Coves del Salnitre de Collbató fins a la zona protegida del Delta del Llobregat, procés que crea sinergies entre l'acció cultural de revaloració del patrimoni, natural i social, i els sectors de l'hostatgeria i la restauració. Aquesta oferta cultural festiva de descoberta de l'entorn a través de visites i d'itineraris guiats s'ha de combinar amb serveis per a excursionistes, ciclistes, motoristes, hípica, escalada… Un exemple d'oferta cultural és l'experiència de la Porta del Delta, Servei d'Informació Turística i Promoció, l'objectiu principal de la qual és informar i atendre tot el turisme. Unifica, coordina i potencia l'oferta turística i de lleure del territori.

Partim d'un bona situació cultural de la comarca si la comparem amb la de 40 anys enrere. Hem fet un bon camí, però podem millorar molt i els reptes que hem d'assolir des de l'àmbit cultural són diversos i ambiciosos. Hem destacat els festivals i fires que projecten la comarca arreu i que ajuden a construir una imatge positiva de la comarca. Ara voldríem reforçar algunes de les bones pràctiques que ja es fan per compartir-les i intentar generalitzar-les a tota la comarca. La clau de volta és superar el localisme que encara caracteritza l'acció cultural i aprendre a pensar la cultura en clau de compartir i cooperar en l'àmbit comarcal, vinculant les polítiques culturals de la comarca als valors cívics que ens ajuden a aprofundir en la democràcia i reforcen la participació dels ciutadans per decidir el seu futur, i que ens identifiquen amb el millor de les nostres arrels gràcies a la recuperació de la memòria col·lectiva de la història més recent.

En aquest sentit, des d'algunes entitats dedicades a la recuperació de la memòria democràtica i des de l'acció del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat i altres institucions s'han iniciat polítiques culturals orientades a recuperar la memòria del Moviment Obrer i dels moviments antifranquistes. Productes com l'exposició (i el llibre catàleg corresponent) *Tothom al carrer. La lluita antifranquista al Baix Llobregat 1960- 1979* o l'*Itinerari del Moviment Obrer* a Cornellà de Llobregat (1962-1977), que va ajudar a construir la identitat

comarcal i la conquesta de la democràcia, en són exemples. I també ho és l'experiència *Memòria de les ciutats*, a Sant Feliu de Llobregat, que ha posat en marxa el concurs *Tast de memòries en moviment* i forma part de la *Xarxa temàtica Memòria de les Ciutats*. Des de l'any 2014, Sant Just Desvern encapçala la xarxa *Red Estatal de Ciudades Educadoras (RECE).*

Aquests fets van atorgar a la comarca el perfil de lluitadora per la democràcia i la van convertir en motor de la resistència a la dictadura. També cal fer memòria d'aquest tret de la personalitat col·lectiva comarcal que la nova cultura de masses festiva dilueix i oblida.

Quines podrien ser les bones pràctiques que es poden utilitzar com a referents per a un futur? La llista és llarga, només en destaquem unes quantes que integren valors cívics i democràtics, i que promouen la solidaritat i la sostenibilitat que han de caracteritzar les accions culturals del futur.

BONES PRÀCTIQUES

En aquest apartat hem fet una selecció d'actuacions i activitats en l'àmbit socio-cultural que es desenvolupen a la comarca i que promouen la solidaritat i la sostenibilitat que han de caracteritzar les accions culturals del futur. No hem pretès ser exhaustius. És només una mostra diversa d'actuacions que podrien servir de model.

Cooperació i coordinació

- **Contrabaix**, xarxa de programació musical a diverses ciutats que implica diferents associacions, sales privades i administracions locals. Ha programat i programa concerts en localitats com Sant Feliu de Llobregat, Molins de Rei, Viladecans, Esparreguera, el Prat de Llobregat, Sant Joan Despí, Begues, Cornellà, Sant Andreu de la Barca, Castellbisbal o l'Hospitalet de Llobregat; articulant el seu discurs musical des del jazz fins al blues passant per la cançó d'autor, el folk o les *world music*.
- **Associació Lola Lizaran**, que lliura cada any unes beques a persones joves per tal que puguin realitzar estudis superiors en el camp de les arts escèniques (música, dansa, teatre). D'aquesta manera, i després d'onze edicions, l'entitat ha repartit un total 91 beques per un valor de 104.000 euros.
- **CineBaix** (Sant Feliu de Llobregat) no pertany a cap grup empresarial: és un cinema autogestionat per veïns i veïnes de Sant Feliu que es van mobilitzar el 2003 quan la inèrcia del mercat va obligar a tancar les portes del Cinema Guinart, incapaç de competir amb un multicine pròxim del grup Yelmo. Deu anys després, el multicine ha tancat i CineBaix prospera alimentat per l'entusiasme i la tossuderia d'un grup de voluntaris i pel crèdit d'una banca ètica que ha permès digitalitzar les sales.

Sostenibilitat

- **Taula pel Desenvolupament sostenible del Delta i el Parc Agrari,** formada per entitats, per professionals de diferents àmbits i per persones a títol individual, encapçalades per Unió de Pagesos i el CECBLL. Es va constituir per rebutjar el model de creixement que representava el projecte Eurovegas i s'ha transformat en espai de reflexió i debat que organitza anualment Jornades al voltant del "Paisatge Urbà Contemporani".
- **Muntanyes del Baix** és una iniciativa que impulsa un model de gestió integrat de les àrees agroforestals de les muntanyes del Baix Llobregat. Els municipis que de moment han aprovat la moció d'adhesió al projecte són: Begues, Cervelló, Corbera de Llobregat, Gavà, la Palma de Cervelló, Pallejà, Sant Boi de Llobregat, Sant Climent de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló i Viladecans.

Entorn i participació

- **Recerques col·lectives comarcals.** Aquesta fórmula es va iniciar l'any 1982 al CECBLL i consisteix a fer una crida amb una temàtica de recerca i posar en contacte totes les persones que estan fent o volen fer investigació. Així s'ofereix per un costat una plataforma per desenvolupar i publicar treballs i, per l'altre, conèixer les persones interessades en la recerca d'un àmbit determinat. La primera recerca es va publicar el 1986 —*Guerrillers al Baix Llobregat*— i l'any 2014 s'ha publicat la darrera, sobre els fets del 1714. El model s'ha mostrat exitós i ha servit de referent tant per a altres centres d'estudis com per a la recerca universitària.
- **L'arquitectura de la pedra seca**, que ha estat defensada per col·lectius molt amplis a poblacions com Sant Just o Vallirana i, especialment, a Begues, on els centres d'estudis locals han fet una tasca d'inventari, estudi, conservació i divulgació d'aquest patrimoni.
- **Gestió Cívica del Patrimoni**. La gestió cívica és, alhora, un model de gestió, un instrument de participació ciutadana i una fórmula per establir vincles entre ciutadania i patrimoni. La gestió cívica afegeix un important plus a qualsevol dels altres models, convencionals o alternatius, ja que més enllà del control d'accés, dinamitza i facilita la implicació, i garanteix la confiança de la ciutadania, la pluralitat, la transparència, la coresponsabilitat i la participació.

Cohesió social, solidaritat i inclusió

- **Foment de la lectura**: Un projecte interessant és "El Prat, ciutat de clubs de lectura", que té com a objectiu involucrar la ciutadania en la lectura, amb la conseqüent aportació de diferents visions i d'un major enriquiment personal. Actualment existeixen 21 clubs de lectura, amb orígens i temàtiques diferents, alguns d'ells creats a la Biblioteca Antonio Martín i d'altres promoguts per diferents entitats o grups del Prat.

  A Sant Boi de Llobregat es va engegar el projecte De l'Hort a la Biblioteca, amb l'objectiu de facilitar informació per al consum i cuina dels productes del Parc Agrari del Baix

Llobregat. S'ha elaborat una Guia de Cuina i la biblioteca s'ha convertit en un lloc de trobada on poder col·laborar amb pagesos i entitats. L'any 2014 aquest projecte va guanyar el Premi Teresa Rovira i Comas a la Innovació de les Biblioteques Públiques Catalanes.

- **Banc del Temps** és una iniciativa que en els darrers anys s'han anat implantant a la comarca amb força èxit. Es tracta de recuperar el veïnatge i que les persones es coneguin i confiïn les unes amb les altres per resoldre algunes necessitats quotidianes. La gent que el forma s'ajuda mútuament mitjançant el bescanvi d'habilitats, talents i experiències. La unitat d'intercanvi és l'hora, i s'ofereix un nombre determinat d'hores mensuals fent una activitat a favor d'una altra persona, i a la vegada demanar el mateix nombre d'hores per a un servei que es necessiti. Aquest intercanvi de serveis no han de ser obligatòriament entre les mateixes persones.
- **Fundació Marianao** és una entitat sense ànim de lucre que des de l'any 1985 desenvolupa projectes socioeducatius al servei de la comunitat, amb la finalitat de promoure el desenvolupament personal i comunitari. La Fundació Marianao té la Creu de Sant Jordi 2012, concedida en reconeixement a la tasca que ha desenvolupat.
- **Mercats de segona mà i d'intercanvi. S**'organitzen a molts municipis per fomentar la reutilització i amb l'objectiu de reduir residus i promoure nous hàbits entre la ciutadania a l'hora de consumir. Es fa èmfasi en la importància de reutilitzar i evitar que aparells i productes que encara tenen una vida útil esdevinguin un residu. Es tracta de comprar allò que fa falta d'una forma responsable socialment i ambientalment.
- **Solidança** és una associació sense afany de lucre creada el 1997 i dedicada a la inserció sociolaboral i la formació professionalitzadora de persones en situació de vulnerabilitat social. Amb aquesta finalitat, l'any 2006 creà una empresa d'economia social —Solidança Treball, EI— que ofereix serveis en el sector ambiental, concretament en la gestió i revalorització de determinades fraccions de residus urbans. Realitza campanyes i accions de sensibilització ambiental. També envia materials diversos de segona mà a països en vies de desenvolupament per tal que en facin una bona gestió.

Sinergies

- **Entre agricultura, restauració i productes de proximitat**: el Parc Agrari del Baix Llobregat i el Consorci de Turisme ofereixen novetats gastronòmiques amb productes km0 i la marca Producte *FRESC,* que és el segell distintiu que només s'autoritza als pagesos que adquireixen els compromisos establerts a la *Carta del Producte FRESC.* La campanya "Els sabors de l'horta del Baix Llobregat" recull una oferta de restauració basada en productes locals, de proximitat i de temporada. A la primavera menús elaborats amb Cireres del Baix, i a la tardor-hivern, amb la Carxofa Prat. El pollastre pota blava és un altre dels protagonistes d'aquesta gastronomia. En paral·lel, s'està incentivant la venda directa al detall dels pagesos en botigues, a casa o al camp; i també a través de mercats setmanals, de cooperatives de consum i de servei a domicili.

- **Mercats de Pagès.** Aquests mercats setmanals s'han instal·lat a diverses poblacions del Baix Llobregat, promouen una xarxa de Mercats de Pagès com espai de trobada entre els pagesos del Parc Agrari i els consumidors, que ofereix la possibilitat de comprar directament al pagès fruites i hortalisses de proximitat i/o de producció ecològica. El Mercat de Pagès respon a la voluntat de mantenir i promoure una agricultura local i de temporada, justa socialment i ambientalment, i un consum responsable que evita la despesa en envasos i en el combustible que comporten els productes d'importació.

Podem afirmar que la comarca del Baix Llobregat és un territori en el qual l'activitat cultural té un pes important. Quantitativament es dóna una programació àmplia i variada que omple diàriament les agendes de tots els pobles i ciutats i que ve de la mà d'una important diversitat d'agents, especialment ajuntaments i societat civil, però també d'empreses culturals. Qualitativament es tracta d'un espai en el que conflueixen diverses cultures i totes elles han trobat un punt en el que significar-se a través de la programació d'activitats obertes a tothom.

S'haurà d'aprofundir en el debat i en les línies estratègiques de futur per avançar de manera decidida en la coordinació per compartir i estendre d'una manera més transversal les bones pràctiques, per fer xarxes de col·laboració i de participació que puguin contribuir a mostrar les capacitats, la innovació i que projectin l'acció cultural del Baix Llobregat.

Perquè el consum cultural ha deixat en els darrers temps de ser restringit i elitista i cada vegada implica segments més amplis de la població i, en força casos, és ja un fenomen de masses. El patrimoni modernista, les fires i els festivals són esdeveniments d'aquestes característiques que estan dotant el territori d'una marca. També, les noves formes culturals, impulsades arrel de la situació de crisi, que tenen una major impuls de la cultura cooperativa de petit format, de proximitat i, que al nostre territori també abasten sectors importants de població.

El Llibre Blanc ens ofereix l'oportunitat de repensar i de dissenyar estratègies de coordinació, de col·laboració i divulgació per distingir amb una marca específica, la producció cultural al Baix Llobregat. Potser la creació d'un observatori de la cultura podria contribuir a divulgar-la i, especialment, a mostrar la dinamització econòmica que promou la cultura en el territori.

9. Fonts, bibliografia i webgrafia

CABANES, Francesc (2014), *L'Hospitalet i el Baix Llobregat: Una història empresarial.* L'Hospitalet de Llobregat: Fòrum Empresarial del Llobregat.

CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX LLOBREGAT (2014), Al·legacions a la modificació del PGM a l'àmbit del Parc Agrari i a la revisió del Pla Especial del Parc Agrari. Document intern.

CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX LLOBREGAT (2014), Document de treball per l'elaboració d'un decàleg de recomanacions per a les agricultures del Baix Llobregat. Proposta presentada a les Jornades del 5 de juliol de 2014.

CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX LLOBREGAT-UNIÓ DE PAGESOS, *II Jornades de paisatge contemporani al Baix Llobregat. Agricultures en entorns urbans, gestió i compromís social.* 5 de juliol de 2014.

CONSELL COMARCAL DEL BAIX LLOBREGAT-OBSERVATORI COMARCAL DEL BAIX LLOBREGAT, *Població jove i mercat de treball*. Nota de conjuntura laboral, núm. 2, maig 2014.

DIVERSOS AUTORS (1995), *Atles del Baix Llobregat*. Barcelona: CECBLL, Consell Comarcal del Baix Llobregat, Institut Cartogràfic de Catalunya.

DIVERSOS AUTORS (1986), *Guerrilles al Baix Llobregat. Els "Carrasquets" del segle XVIII. Els carlins i els republicans del segle XIX.* Barcelona: CECBLL i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

GEERTZ, Clifford (1957), "Ritual and Social Change: A Javanese example", *American athropologist,* vol. 59, 1957, p. 32-54.

IERMB (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona), Consell Comarcal del Baix Llobregat (2009), *La mobilitat al Baix Llobregat*. A partir de l'enquesta de Mobilitat Quotidiana (EMQ 2006) i de l'enquesta de Mobilitat en dia Feiner (EMEF 2003-2008), Bellaterra.

INSTITUTO DE ESTADÍSTICA DE LA UNESCO (2009), *Marco de estadísticas culturales de la Unesco 2009*. Montreal: UNESCO.

LÓPEZ DE AGUILERA, Iñaki (2000), *Cultura y ciudad. Manual de política cultural municipal*. Madrid: Trea.

PRAT, E.; RENOM, M.; RETUERTA, M. L. (dir.); HACHUEL, E. (coord.), *Constructors de consciència i de canvi. Una aproximació als moviments socials des del Baix Llobregat*. Sant Feliu de Llobregat: Edicions del Llobregat, Arxiu Comarcal del Baix Llobregat, 2009. (Estudis; 2)

TYLOR, Edward (1871/1975), "La ciencia de la cultura", a KAHN, J. S. (comp.) (1975), *El concepto de cultura*. Barcelona: Anagrama. Pàg. 29-46.

CCOO-UGT BAIX LLOBREGAT (2007), *Estudi de mobilitat als polígons industrials del Baix Llobregat*, Pacte territorial per l'actuació al Baix Llobregat, Consell Comarcal, Servei d'ocupació de Catalunya amb el cofinançament del Fons Social Europeu.

UNESCO, *Declaración Universal de la UNESCO sobre la Diversidad Cultural*. Consultada l'octubre de 2014 a http://portal.unesco.org/es/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Webgrafia

Ajuntament d'Abrera. www.ajuntamentabrera.cat

Ajuntament d'Esparreguera. http://www.esparreguera.cat/ www.esparreguera.cat

Ajuntament d'Olesa de Montserrat. www.olesademontserrat.cat

Ajuntament de Begues. www.begues.cat www.begues.cat

Ajuntament de Castelldefels. www.castelldefels.org

Ajuntament de Castellví de Rosanes. www.castellviderosanes.cat

Ajuntament de Cervelló. www.cervello.cat

Ajuntament de Collbató. www.collbato.cat

Ajuntament de Corbera de Llobregat. www.corberadellobregat.cat

Ajuntament de Cornellà de Llobregat. www.cornella.cat

Ajuntament de Gavà. www.gavaciutat.cat

Ajuntament de la Palma de Cervelló. www.lapalma.diba.es/index.htm

Ajuntament de Martorell. www.martorell.cat

Ajuntament de Molins de Rei. www.molinsderei.cat

Ajuntament de Sant Andreu de la Barca. www.sabarca.cat

Ajuntament de Sant Boi de Llobregat. www.santboi.cat

Ajuntament de Sant Climent de Llobregat. www.santclimentdellobregat.cat

Ajuntament de Sant Esteve Sesrovires. www.sesrovires.cat

Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat. www.santfeliu.cat

Ajuntament de Sant Joan Despí. www.sjdespi.cat

Ajuntament de Sant Just Desvern. santjust.net

Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts. www.svh.cat

Ajuntament de Santa Coloma de Cervelló. www.santacolomadecervello.cat

Ajuntament de Vallirana. www.vallirana.net

Ajuntament de Viladecans. www.viladecans.cat

Ajuntament del Papiol. www.elpapiol.cat

Ajuntament del Prat de Llobregat. www.elprat.cat

aMartorell.com. www.amartorell.com

Amics de les Roses de Sant Feliu de Llobregat. www.amicsdelesroses.santfeliu.net

Atrium Viladecans. atrium.viladecans.net

Catàleg del patrimoni festiu de Catalunya.
http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/CPCPTC/09_Arees_dactuacio/Promocio%20i%20Dinamitzacio/Promocio-Estatics/SD_llistaFestesDeclarades.pdf

Colònia Güell. Santa Coloma de Cervelló. http://www.gaudicoloniaguell.org/ca

Consorci de Turisme del Baix Llobregat. www.turisme.baixllobregat.com

Consorci de Turisme El Baix Llobregat – Consell Comarcal del Baix Llobregat.
turisme.elbaixllobregat.cat

El Baix Llobregat. Marca turística Costa Barcelona. Barcelona és molt més.
http://www.barcelonaesmoltmes.cat/ca/comarques/baixllobregat/

El Baix.cat. Informació del Baix Llobregat. www.elbaix.cat

El baròmetre de la Comunicació i la cultura.
http://www.fundacc.org/fundacc/ca/dades/informes-especials.html

En Sant Boi. http://www.ensantboi.com/

Ens de l'associacionisme cultural català. http://www.ens.cat/associats

Estadístiques culturals de Catalunya 2014.Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.
http://dadesculturals.gencat.cat/web/.content/sscc/gt/arxius_gt/estadistiques_culturals_de_catalunya_2014- setembre.pdf

Federació d'ateneus de Catalunya. http://www.ateneus.cat/entitats-llista/

Federació del Bestiari de foc del baix Llobregat. www.bestiaridefoc.cat

Festa Catalunya. www.festacatalunya.cat

Festa.cat. www.festa.cat

Guia d'entitats. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya.
http://justicia.gencat.cat/ca/serveis/guia_d_entitats

Institut d'Estadística de Catalunya. Idescat. Generalitat de Catalunya. www.idescat.cat

La Cultura ets tu. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. www.gencat.cat/cultura/

La Passió d'Esparreguera. www.lapassio.net

La Passió d'Olesa. www.lapassio.cat

La porta del Delta. Servei d'informació turística i de promoció del delta del Llobregat.
www.portadeldelta.cat

La web d'Esparreguera. www.esparreguera.net

Llibre blanc d'Indústries Cultural. Institut Català de les Indústries Culturals. http://cultura.gencat.cat/ca/detall/Articles/Llibre-blanc

Pallejà. www.palleja.cat

Portal d'entitats de Sant Just Desvern. www.santjust.org

Portal de la ciutat d'Esplugues de Llobregat. www.esplugues.cat

Portal de Viladecans. www.viladecans.net

Teatre Núria Espert – Sant Andreu de la Barca. www.teatrenuriaespert.cat

Teatres Despí. www.teatresdespi.cat

Torrelles de Llobregat. www.torrelles.net

Viquipèdia. http://ca.wikipedia.org/wiki/

Viu Molins de Rei. www.viumolinssderei.com

Viucat. Viure a Catalunya. www.viucat.cat

10. Annexos

10.1. Annex 1. Guió per a la realització de les entrevistes

1. En què consisteix la programació cultural que fa el departament municipal de cultura?
    a. Quina premissa política hi ha al darrera de la programació cultural?
    b. Festes.
    c. Exposicions –amb o sense cicle estable.
    d. Arts escèniques –amb o sense cicle estable.
    e. Arts musicals –amb o sense cicle estable.
    f. Conferències, taules rodones, debats i presentacions de llibres –amb o sense cicle estable.
    g. Estudis (beques, col·leccions de llibres).
    h. Publicacions (col·leccions, llibres solts, periodicitat, etc.).
    i. Arts visuals (fotografia, cinema i altres filmacions, etc.) –amb o sense cicle estable.
    j. Visites a elements patrimonials.
    k. Certàmens culturals (narratius, poesia, audiovisuals...).
    l. Quines activitats són coorganitzades i amb qui?
    m. Quins altres departaments programen activitat cultural?
    n. Quins consums es fa de les activitats culturals? Nombre d'assistents.
2. Recursos (fonts de finançament).
    a. Quin pressupost dedica l'ajuntament a Cultura?
    b. Quin percentatge representa del total de l'ajuntament?
    c. Quins altres ajuts reben? Privats, públics?
    d. Quin percentatge del pressupost de Cultura representen els ajuts externs?
3. Equipaments culturals (determinar si són públics o privats)
    a. Museus / Centres d'interpretació
    b. Arxius
    c. Biblioteques
    d. Centres cívics
    e. Teatres i auditoris
    f. Sales de cinema
    g. Patrimoni
    h. Quin tipus de gestió tenen? (Públic, privat o gestió cívica)
4. Associacionisme
    a. Tipus i nombre d'associacions culturals existents al municipi:
        i. de cultura popular i tradicional
        ii. d'arts escèniques
        iii. d'arts visuals

iv. col·lectius d'estudi i divulgació

5. Quins altres agents programen cultura al municipi?

a. Associacions

b. Privats amb ànim de lucre (empreses...)

c. Altres (privat sense ànim de lucre)

6. Quins mitjans de comunicació utilitzen per tal de difondre la cultura?

a. Butlletins de programació cultural

b. Canal propi de televisió

c. Premsa municipal

d. Internet (web pròpia, blog, xarxes socials, enviaments electrònics, etc.)

10.2. Annex 2. Qüestionari per als Centres d'Estudis locals del Baix Llobregat

Nom de l'entitat/centre:
Nombre de socis:
Municipi:

Preguntes generals sobre política cultural del municipi

1. Quantes associacions hi ha al vostre municipi? A què es dediquen?

2. Quantes programen cultura popular? Quantes programen cultura de recerca i d'estudi?

3. A més del vostre Centre, al municipi es fan conferències, espectacles culturals, recerques i estudis, publicacions, exposicions, visites guiades, itineraris de patrimoni, etc.? Qui ho programa? Què es programa?

4. Quines creieu que, a nivell cultural, son les mancances al vostre poble?

5. I les fortaleses?

6. Creieu que l'Ajuntament programa prou activitat de caire cultural?

Programació i activitats del Centre d'Estudis Locals

1. Quin és l'any de fundació de la vostra associació?

2. En què se centra la vostra activitat?

   Recerca
   Llibres
   Conferències, debats, taules rodones
   Exposicions

3. On programeu els vostres actes ?

   Sala pròpia
   Sala municipal
   Diverses sales

4. A qui us adreceu ?

   Públic en general
   Especialistes
   Sectors específics (dones, infants, joves, gent gran, etc)

5. Qui consumeix els vostres productes culturals ?

   Per edats: de 16 a 25 anys; de 26 a 55 anys; més de 55 anys
   Per estudis: sense estudis; amb estudis preuniversitaris; amb estudis universitaris
   Per sexe: homes; dones

6. Quins mecanismes utilitzeu per donar difusió als vostres actes i a la vostra activitat?

   Mailing de l'associació

Butlletí electrònic de l'associació
Pàgina web de l'associació
Altres mitjans propis (indiqueu-ne quins)
Agenda municipal
Web municipal
Agenda setmanal del CECBLL
Altres

7. Quina repercussió penseu que té la vostra activitat?

Ve la gent del municipi.
Vénen persones dels municipis més propers.
Vénen persones d'altres municipis més llunyans.

8. Manteniu relació amb el teixit associatiu del vostre municipi? En cas afirmatiu, amb quines entitats?

10.3. Annex 3. Fitxes dels municipis del Baix Llobregat

ABRERA

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	12.055	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	19,9		
Densitat (h./ km^2)	604,6	Taxa atur registrat	14,65%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut, Serveis Socials i Esports
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Sobretot les associacions. Hi ha un tripartit que és qui coordina les activitats culturals.
Premissa política en la programació cultural
La prioritat és la dinamització cultural de la vila, mitjançant el suport als productors locals de cultura: les entitats, els grups i veïns dels municipi. Millorant les infraestructures i els canals de producció i distribució de la cultura local s´aconsegueix garantir una cultura integradora, sense discriminacions socials, culturals o econòmiques. Es vetlla per fomentar la cultura, preservar i dinamitzar el patrimoni cultural i històric i coordinar el cicle festiu d´Abrera, tot i que darrerament està una mica desatesa la programació cultural.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació (concurs de teatre i música).	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí, programa cultural.
Canal propi de TV	No.
Premsa municipal	No.
Internet	Agenda cultural online.
Altres	Ràdio.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	No	0		
Teatres i auditoris	1 teatre (Sala Municipal) i 2 auditoris.	3	x	
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	Casa de Cultura, Centre polivalent.	2		
Arxius	Arxiu històric	1	x	
Sales de cinema	Multicines Abrera (8)	1		x

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle estable, totes les populars i el 29 de juny.
Arts escèniques	Concurs anual de teatre i programació del concurs el 1r trimestre.
Arts musicals	Audicions de l'escola de música. Setembre Musical.
Exposicions	Només un concurs de pintura ràpida i fotografia.
Confer., debats, t. rod.	Algunes a la biblioteca, en presentacions de llibres.
Arts visuals	Cinema a la fresca per la festa major dels barris.
Certàmens culturals	Concurs literari per St. Jordi.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	35
Cultura pop. i tradic.	Sardanista, Agrup. folk. (gegants, diables...)	Arts escèniques	Els Illets, grups musicals...	
Arts visuals	Fotografia, cine club.	Estudi i divulgació	Mercurios, Brea (GOA), ANDA	

Centres de formació artística
Escola de música

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Església de St. Pere, del s. X-XI Ermita preromànica de St. Hilari Castell de Voltrera	

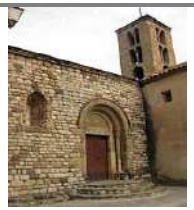

BEGUES

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	6.590	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	50,4		
Densitat (h./ km^2)	130,7	Taxa atur registrat	10,56%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Consell de Cultura, que és qui la gestiona.
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Premissa política en la programació cultural
La regidoria de Cultura promou l'acompliment dels projectes culturals quatre àmbits: el patrimoni local, l'art i creació, el cicle festiu i la difusió de la cultura tradicional mitjançant les expressions populars. Nou equipament on s'han posat moltes esperances. Hi ha una activitat que consisteix a apadrinar cirerers.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació i Generalitat per a temes puntuals.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural Canal propi de TV Premsa municipal Internet	Sí. No. Butlletí. Sí, web municipal + fb, tw, blocs educatius i per a la gent gran.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/ Privat	
Museus / C. Interpr.	Centre Interpretació del Garraf	1	x	
Teatres i auditoris	1	1		
Biblioteques	La Ginesta	1	x	
Centres culturals	Un equipament nou amb espais diversos.	1	x	
Arxius	Arxiu Municipal.	1	x	
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle festiu anual. 20 de gener i 25 de juliol. Festa del most-
Arts escèniques	No
Arts musicals	Corals
Exposicions	No. Falta d'espai.
Confer., debats, t. rod.	Poques.
Arts visuals	No

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	10
Cultura pop. i tradic. Arts visuals	6, Encantats, Timbalers... 1, Centre experimental d'art Vallgrassa	Arts escèniques Estudi i divulgació	1,Espai Art (teatre) 2, CEB, CIPAG	

Centres de formació artística
Escola de música

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb el patrimoni
Cova de Can Sadurní: jaciment neolític. Antic Escorxador. Edifici de l'Ajuntament Barraques de pedra seca	Es fan excavacions i rutes guiades. Itineraris per camins tradicionals.

CASTELLDEFELS

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	63.077	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	12,9		
Densitat (h./ km^2)	4.901,1	Taxa atur registrat	12,6%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Associacions, biblioteca, grups teatrals. Centres de dansa i llibreries: formació privada.
Premissa política en la programació cultural
Difondre la cultura mitjançant la programació cultural, la recerca i la difusió del patrimoni local, programació de polítiques culturals de proximitat, i el suport de l'associacionisme. Molta activitat des d'ajuntament, biblioteca, associacions...

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí.
Canal propi de TV	Sí.
Premsa municipal	Sí, Revista *El Castell*, digital.
Internet	Web, enviament newsletter cultural.
Altres	Ràdio Castelldefels.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	No	0		
Teatres i auditoris	Teatre Plaza. Escola de dansa	2	x	x
Biblioteques	Amb sala d'exposicions i arts escèniques	1	x	
Centres culturals	Casal de la Cultura...	3	x	
Arxius	Arxiu Municipal de Castelldefels	1		
Sales de cinema	Cinema Metropol (2), Filmax (12)	2	x	x

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle anual festes populars, festes del mar i festes majors.
Arts escèniques	Teatre per a diferents públics. Espectacles de dansa
Arts musicals	Cicle estable, concerts a les festes populars.
Exposicions	Cicle estable, sobretot d'autors locals.
Confer., debats, t. rod.	Cicle estable i ampli, a la biblioteca (Acosta't a la Cultura)
Estudis i publicacions	*Castelld. en blanc i negre* (digit.), *Can Roca de Baix*, Col·l. hª local.
Arts visuals	Estable; Cine en VO, Premi de fotografia.
Certàmens culturals	

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	63
Cultura pop. i tradic.	Bastoners, penyes...	Arts escèniques	3 o 4, van canviant	
Arts visuals	Entitat fotogràfica	Estudi i divulgació	10, GREHIC...	

Centres de formació artística
Escola de dansa

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Castell Can Roca de Baix i torre Església de Sta. Maria del Castell La Barona	Programa Acosta't a la cultura (visites guiades, xerrades, tallers deiversos)

CASTELLVÍ DE ROSANES

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	1.746	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	16,4		
Densitat (h./ km^2)	106,6	Taxa atur registrat	12,3%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Associacions de veïns, de joves, culturals...
Premissa política en la programació cultural
Mantenir les festes populars. Recollir i vehicular les iniciatives relacionades amb les activitats culturals, ja siguin individuals o col·lectives, per tal de fomentar al màxim la participació i la formació ciutadana.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	30.300
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	2,1%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació i empreses privades (Sorea i CLD entre altres)	35%

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	No.
Canal propi de TV	No (tenen una galeria de vídeos al web).
Premsa municipal	Butlletí municipal *El Castell.*
Internet	Web, fb, tw i agenda cultural.
Altres	Enviaments domiciliaris.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	No	0		
Teatres i auditoris	Centre Cultural i Recreatiu	1	x	
Biblioteques	No. Només Bibliobús.	0		
Centres culturals	Can Sunyer, Casal de Gent Gran	2	x	
Arxius	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle anual, festes majors, 15 agost (aplec) i St. Miquel (gent gran)
Arts escèniques	Una representació anual (1 grup sènior i un d'infantil)
Arts musicals	Algun grup. Concerts a les festes populars.
Exposicions	Durant les festes majors
Confer., debats, t. rod.	Debats per decidir les activitats de les festes.
Arts visuals	Concurs fotografia
Certàmens culturals	St. Jordi: lectures poesia i premi literari. Concurs cartells FM.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	6
Cultura pop. i tradic.	Caramelleres, Assoc. de Joves.	Arts escèniques	Centre Cultural i Recreatiu.	
Arts visuals	No	Estudi i divulgació	No	

Centres de formació artística
Taller de teatre per a infants

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Convent del barri Miralles Capella dels Àngels Castell de St. Jaume	

CERVELLÓ

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	8.721	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	24,1		
Densitat (h./ km^2)	361,9	Taxa atur registrat	14,07%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural

Cultura

Coordinació amb altres àrees o regidories

Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)

Premissa política en la programació cultural

Impulsar i dinamitzar la vida cultural de Cervelló, programant una agenda d'activitats variades, dirigides als diferents grups d'edats i accessibles a tothom. Es treballa per promocionar activitats locals i de les pròpies entitats del municipi, així com programar d'altres activitats com teatre, concerts, exposicions, etc.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura

Butlletins de programació cultural	No
Canal propi de TV	No
Premsa municipal	No
Internet	Diari digital
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	No	0		
Teatres i auditoris	Ateneu (teatre i sala poliv.)	1	x	
Biblioteques	Biblioteca Municipal	1	x	
Centres culturals	Casal de joves, Casal dels avis	2	x	
Arxius	No	0		
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals

Festes populars	Les del cicle anual. Se'n recupera alguna, com els 3 Tombs. Trobada de Vidriers.
Arts escèniques	Almenys dues obres de professionals l'any, i també les del municipi.
Arts musicals	Activitats de Coral Diana i Cor de Cambra
Conferències, estudis	Actes anuals d'homenatge i difusió de Josep Tarradellas.

Tipologia d'associacions culturals al municipi — Nombre: 7

Cultura pop. i tradic.	Geganters, diables	Arts escèniques	La Calaixera
Arts visuals		Estudi i divulgació	GRC, Ass. Segle Nou

Centres de formació artística

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Castell de Cervelló	S'organitzen visites guiades per diferents itineraris.
Monestir de Sant Ponç	
Granja Garcia	
Església de Santa Maria	Festa de Sta. Maria
Creu de Sta. Maria de Cervelló	

COLLBATÓ

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	4.367	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	18,1		
Densitat (h./ km^2)	241,7	Taxa atur registrat	11%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Turisme i Promoció econòmica
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Altres entitats i associacions, col·laboradors (Flama Canigó), Collbató Negre (literari)
Premissa política en la programació cultural
Mantenir la cultura popular catalana, millorant-la, ampliant-la i donant-la a conèixer. Fer saber a les generacions futures qui som.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	60.430
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	1%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació, 3.800	6,2%

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí.
Canal propi de TV	No.
Premsa municipal	No.
Internet	Sí, web, fb, tw.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/ Privat	
Museus / C. Interpr.	CI l'Oli, Espai temàtic dels organers	2	x	
Teatres i auditoris	Sala "El Casinet"	1		
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	No	0		
Arxius	No	0		
Sales de cinema	S'adequa la sala "El Casinet"	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle anual, i 3 tombs, Festa Major, Fira d'entitats.
Arts escèniques	Alguna activitat del grup teatral La Forja.
Arts musicals	Concerts a l'església. Festival Gong (noves sonoritats).
Exposicions	No
Estudis	No
Arts visuals	Cine dies puntuals.
Certàmens culturals	Collbató Negre (projecte literari per dinamitzar la literatura).

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	12
Cultura pop. i tradic. Arts visuals	Els 3 Tombs, grallers	Arts escèniques Estudi i divulgació	Grup teatre La Forja, Ass. Cult. Montserrat, Amics de l'Orgue	
Centres de formació artística				

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Coves del Salnitre	Visita guiada a les coves
Molí d'oli	Camí de l'Oli
Castell de Collbató	Visita taller d'orgues Blancafort
Església de Sant Corneli	Ruta de l'aigua i la pedra seca

CORBERA DE LLOBREGAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	14.315	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	18,4		
Densitat (h./ km^2)	777,6	Taxa atur registrat	11,87%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Totes les associacions. Empreses que promouen espectacles (Unicorns, La invenció)
Premissa política en la programació cultural
Suport a les entitats del municipi en l'organització d'activitats tradicionals i festives. Organització d'activitats que el col·lectiu civil no organitza, per tal de mantenir un equilibri cultural. Suport als artistes d'arts visuals i escèniques locals. Protecció i difusió del patrimoni cultural.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	No
Canal propi de TV	No
Premsa municipal	Butlletí *Avançada*
Internet	Web municipal, web de cultura i joventut La Peixera
Altres	Ràdio Corbera

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Punt d'informació	1	x	
Teatres i auditoris	2, un de públic i un de privat	2	1	1
Biblioteques	Can Baró (amb sala poliv.)	1	x	
Centres culturals	Casal Dona, Casal Magnòlia, Societat Coral Diadema, Societat Sant Telm.	4	2	2
Arxius	Històric, Parr. Sta. Maria, St. Antoni	3	1	2
Sales de cinema	Sí (Societat Diadema, Societat Sant Telm)	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle festiu anual, FM, St. Cristòfol, St. Ponç, trobades de gegants.
Arts escèniques	Pessebre vivent, es vol fer un cicle de teatre el 1r quatrimestre
Arts musicals	Cicle Música de tardor (2n quatrimestre)
Exposicions	No cicle estable, prioritat artistes locals. Sala exposicions.
Confer., debats, t. rod.	Algunes taules rodones i presentacions de llibres.
Arts visuals	Exposen en conveni amb l'Ajuntament.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	15
Cultura pop. i tradic.	Gegants, Amics de Corbera.	Arts escèniques Estudi i divulgació	G. Amistat i Corpus Corax Grup Història Local, Ass. Amics Monum. Creu Nova
Arts visuals	CAAC		

Centres de formació artística
Escola Municipal de Música

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Nucli antic Sant Ponç Castell de Corbera	Mapa de patrimoni, inventari.

CORNELLÀ DE LLOBREGAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	86.687	Sectors predominants	Serveis Indústria
Superfície (km^2)	7		
Densitat (h./ km^2)	12.401,6	Taxa atur registrat	17,66%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Polítiques de ciutadania (cultura, educació, patrimoni i lleure)
Coordinació amb altres àrees o regidories
Acció Comunitària, Joventut i Solidaritat, Ciutat de la lectura, Família
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Associacions i entitats. Biblioteques.
Premissa política en la programació cultural
Garantir el funcionament d'una programació cultural, la seva qualitat i preus assequibles, és a dir, l'accés dels ciutadans a un consum cultural. Transversalitat entre els diferents departaments. Hi ha 3 ens que gestionen temes de cultura: la regidoria de Cultura, que s'encarrega de les programacions, les activitats, les subvencions i proporcionar recursos a les entitats; la de Patrimoni, que s'encarrega dels equipaments (museu, biblioteca, exposicions i castell); i Pro Cornellà, empresa municipal que gestiona l'auditori.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	1'5 milions
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	5'5%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
No són significatives	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí, digital.
Canal propi de TV	No
Premsa municipal	*Cornellà informa*
Internet	Molt actiu
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interp.	Mercader, Castell, Matemàtiques, Aigües.	4	2	2
Teatres i auditoris	Auditori, Sala R. Romagosa, Orf. Catalònia	4	2	2
Biblioteques	Central, Marta Mata, Sant Ildefons	3	x	
Centres culturals	St. Ildefons, Gavarra, SC La Unió...	4	3	1
Arxius	Arxiu Històric Municipal de Cornellà (AHCL)	1	x	
Sales de cinema	Centre Comercial Splau (16)	1		x

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle festiu, mag Maginet, Jordiada, festa major, Nits d'estiu...
Arts escèniques i arts musicals	Fest. Intern. Pallassos, Cornellà Escena (6 propostes al mes de teatre, música i dansa), mostra de teatre amateur, Arte Flamenco
Exposicions	Sí, permanents al Museu Palau Mercader, i itinerants a l'Espai Moritz i al Castell de Cornellà. Atenció als artistes joves.
Arts visuals	Concèntrica: vídeo, fotografia, creació, exposició, formació. Citilab, innovació social i digital a través de les noves tecnologies.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	50
Cultura pop. i tradic. Arts visuals	Catal., andal., altres	Arts escèniques Estudi i divulgació	grups teatre, corals L'Avenç	

Centres de formació artística
Escola de Dansa La Fragua

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Palau de Can Mercader Castell de Cornellà Torre de la Miranda Columnes pre-romàniques Masies i fàbriques	

EL PAPIOL

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	4.041	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	9		
Densitat (h./ km^2)	451,5	Taxa atur registrat	15,21%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural

Cultura

Coordinació amb altres àrees o regidories

Benestar Social

Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)

Taller d'orgues que es pot visitar i organitza cicles de concerts. Associació de la Setmana Cultural del Papiol.

Premissa política en la programació cultural

Preservar la història, les tradicions i costums del poble; treballar per a què no es perdin i donar-los a conèixer.
Per la Festa Major s'implica a totes les entitats i penyes per organitzar actes, des d'un col·lectiu que es diu Comopepa. L'Ajuntament només n'organitza 4 o 5, però els finança.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	550.000
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	9,6%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Convenis amb municipis limítrofs per cessió material.	1,8%

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura

Butlletins de programació cultural	Per Festa Major, Set. Cultural, activ. Biblioteca.
Canal propi de TV	No.
Premsa municipal	*De bat a bat*, butlletí municipal.
Internet	Sí, fb.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/ Privat	
Museus / C. Interpr.	No	0		
Teatres i auditoris	1 i un de petit	2	x	
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	Casal dona, Gent gran.	2	x	
Arxius	No	0		
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals

Festes populars	Cicle festiu, festes majors, Cirera, Setmana Cultural, Aplec La Salut
Arts musicals	Totes les activitats de l'Escola de Municipal de Música i Dansa.
Exposicions	Itinerants a la biblioteca. Mostra oficis antics (festa de la Cirera).
Conferències i estudis	Museu del Papiol, Tradicions i Costums, Setmana Cultural i Espai de Recerca pel Patrimoni munten confer., publicacions i actes div.
Arts visuals	Concurs de fotografia i exposició (ajuntament i biblioteca).
Certàmens culturals	Premi literari Elsa Garcia durant la Setmana Cultural.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	8
Cultura pop. i tradic.	4, Grallers, foc, Diables, Soc. Coral	Arts escèniques	No	
		Estudi i divulgació	4, Espai de Recerca del Patrimoni	
Arts visuals	No			

Centres de formació artística

Escola Municipal de Música i Dansa Miquel Pongiluppi (aposta de l'Ajuntament).

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Can Bou o Casa de Pedra (privada)	
El Castell (privat)	Visita per la Festa Cirera i Set. Cultural
Ermita de la Salut	Visites guiades cada diumenge per volun.
Les Escletxes	Punt trobada escaladors, en prop. priv.

EL PRAT DE LLOBREGAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	63.419	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	31,4		
Densitat (h./ km^2)	2.019,1	Taxa atur registrat	17,21%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Hi ha coordinació i col·laboració entre moltes àrees.
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Molts grups i entitats locals participen activament en l'organització.
Premissa política en la programació cultural
Es vol respondre a les expectatives del conjunt de la població, tot implicant-hi al màxim els agents culturals (entitats, col·lectius, creadors, usuaris...) en les seves diverses línies d'actuació: formació, participació, creació, producció i difusió. Fomentar les relacions entre individus, col·lectius i cultures, i els valors de participació, democràcia, llibertat i solidaritat. Posar a l'abast de la ciutadania el coneixement de formes diferents de vida i pensament.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	4.563.699
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	6%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Molt pocs ajuts	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Un apartat a la revista municipal.
Canal propi de TV	Sí, per internet.
Premsa municipal	Una revista municipal mensual.
Internet	Web i xarxes socials. Important la difusió de la cultura per internet.
Altres	Ràdio per internet.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Museu del Prat (Torre Balcells), CI Delta	1	x	
Teatres i auditoris	Cinc espais i un auditori (La Capsa)	6	x	
Biblioteques	1 Molt dinàmica (21 clubs de lectura)	1		
Centres culturals	2 (1 de municipal i 1 de la Generalitat)	2	x	
Arxius	Arxiu Municipal	1	x	
Sales de cinema	Cinema Capri (1)	1		x

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle festiu anual, festes majors i Sant Jordi. Fires avícola, carxofa.
Arts escèniques	Programació teatre, música i dansa; activitat grup teatre Kaddish.
Arts musicals	Sí, òpera, concert en general i de música moderna (3 espais).
Exposicions	Sí, d'art contemporani, de fotografia i de vegades sobre patrimoni
Confer., debats, t. rod.	Sí, sobretot relacionats amb el foment de la lectura i els autors.
Estudis	Beca recerca història local Jaume Codina.
Arts visuals	Col·lectiu UNZIP (d'artistes locals) que promou creació, difusió, formació, exposició...
Certàmens culturals	2 bianuals: 1 de poesia i 1 de dones gestionat per les biblioteques.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	36
Cultura pop. i tradic.	12 (diables,gegants...)	Arts escèniques	Unes quantes	
Arts visuals	Amics de l'art, UNZIP	Estudi i divulgació	Amics del Prat	

Centres de formació artística
Escola d'arts El Prat. Escola municipal de música. Tallers de formació teatral

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Delta del Llobregat, masies Parc agrari Estany de la Murtra	Itineraris per àmbits històrics, obrers, agrícoles i ambientals. Itineraris pel Delta.

ESPARREGUERA

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	21.926	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	27,4		
Densitat (h./ km^2)	800,2	Taxa atur registrat	17,68%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut, Nous Catalans, Promoció econòmica, Ensenyament (jocs florals).
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Teatre la Passió i altres grups locals. Entitats omplen de contingut. L'ajuntament els procura donar el màxim suport.
Premissa política en la programació cultural
Potenciar la cultura i les tradicions catalanes. Destaca el gran teixit associatiu del municipi. Hi ha un "bestiari" singular (gallines, diables...).

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	400.000
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	3,5%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Subvenció de la Generalitat i Diputació per a nova biblioteca.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí, virtual.
Canal propi de TV	No.
Premsa municipal	Revista *Espavila*
Internet	Agenda del web i fb.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/ Privat	
Museus / C. Interpr.	de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya	1	x	
Teatres i auditoris	La Passió, Patr. parroquial, teatret, audit.	3	1	3
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	No	0		
Arxius	Can Pascual (visites escolars)	1	x	
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle anual, festes majors, festa de la dansa, Sta. Llúcia.
Arts escèniques	La Passió. Festival Lola. Molts grups amateurs locals.
Arts musicals	Banda de Música, Orquestra de la Passió.
Exposicions	2 sales, amb exposicions quinzenals.
Confer., debats, t. rod.	Sobre arqueologia i patrimoni, temes socials i econòmics.
Estudis	Beca Lola Lizaran per a estudis d'arts escèniques.
Arts visuals	Fotos d'activitats culturals i del Teatre de la Passió.
Certàmens culturals	Jocs florals, Festival Música-Món, fires artesania.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	30
Cultura pop. i tradic.	7 o 8	Arts escèniques	El Torn (8 entitats)	
Arts visuals	2 foto, 1 pintors, 1 pesse.	Estudi i divulgació	2, C. Esp. Recerca	

Centres de formació artística
Escola Municipal de Música, Escola d'arts plàstiques, escola de música i dansa

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Campanar Sta. Eulàlia	Visites guiades (Amics Campanar)
Terrissa, tres obradors	Visites
La Passió	Pack turístic: Passió + ceràmica.
Colònia Sedó	

ESPLUGUES DE LLOBREGAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	46.667	Sectors predominants	Serveis Indústria
Superfície (km^2)	4,6		
Densitat (h./ km^2)	10.145	Taxa atur registrat	14,40%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Entitats i associacions amb suport logístic i tècnic de l'Ajuntament
Premissa política en la programació cultural
Parteix de tenir en compte el món associatiu i programar juntament amb la ciutadania per tal d'assegurar la satisfacció de tothom.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	228.948
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	8,23%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació (38.000), Generalitat (92.000 per escola música), d'empres.	Total 270.000

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Revista *El Pont*, amb agenda cultural.
Canal propi de TV	Sí, Esplugues Televisió.
Premsa municipal	*Peus negres, El pou d'en Vernis, Crònica Vila d'Esplugues*
Internet	Web municipal, fb, tw.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	M Ceràmica La Rajoleta, M Can Tinturé.	2		x
Teatres i auditoris	Teatre Robert Brilles i un de privat.	2	1	1
Biblioteques	Sí. 1 d'Esplugues i 1 compartida amb l'H.	2	x	
Centres culturals	Casal de Cultura i Puig Coca (escola d'art)	2	x	x
Arxius	Històric i Administratiu	2	x	
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Les fan totes
Arts escèniques	Grup teatre infantil i entitat Avenç.
Arts musicals	Cicle estable de música clàssica i jazz.
Exposicions	Cicle estable a la Sala R. Brilles. Excursions amb itineraris.
Confer., debats, t. rod.	Sí.
Estudis	Estudis que són després publicacions. Col·leccions cine i contes.
Arts visuals	Cine club, cinema a la fresca, festival de curts.
Certàmens culturals	Premis de ceràmica i jocs florals (català, castellà i anglès)

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	34
Cultura pop. i tradic.	8 o 10	Arts escèniques	Bitxos Teatre, Avenç	
Arts visuals	poques	Estudi i divulgació	GEE, Amics Museus i P.	

Centres de formació artística
Escoles d'art i ceràmica. Escola de música

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Conjunt arquitectònic del claustre de Montsió Restes bateria antiaèria de St. Pere Màrtir Torre o Castell de Picalquers	

GAVÀ

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	46.377	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	30,8		
Densitat (h./ km^2)	1508,2	Taxa atur registrat	15,51%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura, regidories de Barri, igualtat i ciutadania
Coordinació amb altres àrees o regidories
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Entitats, poques empreses, la Xarxa (teatre infantil)
Premissa política en la programació cultural
Parteix del programa electoral, es basa a fomentar la cultura popular, que arribi a tots als públics i també abasti totes les arts escèniques.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Espai Maragall, programa propi.
Canal propi de TV	Sí.
Premsa municipal	Sí, *L'Eramprunyà*, mensual i no governamental.
Internet	Web, fb, tw (molt).
Altres	Ràdio.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic	Privat
Museus / C. Interpr.	Parc arqueològic mines de G., M. de Gavà	2	x	
Teatres i auditoris	Espai Maragall, American Lake	2	x	
Biblioteques	Una de gran i una de més petita	2	x	
Centres culturals	4 CC, 3 casals entitats, 1 centre de joves	8	x	
Arxius	Centre d'Història de G. I CI del Garraf.	1	x	
Sales de cinema	Barnasud (10)	1		x

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle festiu anual, St Pere, Diada castells, St. Nicasi, fira espàrrecs.
Arts escèniques	Activitat en dos teatres (poc públic). Fest. Internacional titelles.
Arts musicals	Promo. musical entre 3 entitats (Book Musical, Casal Joves...)
Exposicions	Cicle estable, en les 3 o 4 sales que hi ha. Permanent al Museu.
Confer., debats, t. rod.	Sí, aprofitant esdeveniments a la ciutat. A la biblioteca o Museu
Estudis i publicacions	Edicions amb criteris erràtics. Els darrers anys, només publiquen les entitats d'estudis (Centre d'Estudis, Amics Museu)

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	40
Cultura pop. i tradic.	10 gegants, diables...	Arts escèniques	5, un de professional	
Arts visuals	3	Estudi i divulgació	3,CEG, Amics Museu Mediambiental	

Centres de formació artística
Escola de teatre, escola de música, escola de ceràmica, escola de pintura

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Castell d'Eramprunyà, Parc Mines de Gavà, Refugi antiaeri Rambla, Ermita MD Bruguers, 2 masies fortificades BCIN, ruïnes romanes de Can Valls de la Roca, poblat ibèric del Calamot.	Visites organitzades i guiades en tots els elements patrimonials de la ciutat.

LA PALMA DE CERVELLÓ

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	2.991	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	5,5		
Densitat (h./ km^2)	547,8	Taxa atur registrat	13,98%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut i Educació
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Entitats, programació de concerts en un bar a l'estiu
Premissa política en la programació cultural
Fins ara era seguir el calendari festiu. Ara, a més, es volen fomentar els actes culturals i apropar-los als ciutadans. Molta participació ciutadana, tònica general en pobles petits.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	117.000 (amb 2 s.)
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	4%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació (la Cultura va a la Font, Xapulina Roc), Generalitat	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Trimestral, Nadal i Festa Major.
Canal propi de TV	Sí, per internet.
Premsa municipal	*La Veu.*
Internet	Web, fb, tw.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	No	0		
Teatres i auditoris	Societat Aliança Palmarenca (conveni Aj)	1	x	x
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	Aula Punt Jove	1	x	
Arxius	No	0		
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats cultura	
Festes populars	Cicle festiu, dia de la Poesia, festes majors, Cultura va a la font...
Arts escèniques	2 representacions/any per un grup de teatre. Pastorets.
Arts musicals	3 concerts/any de grups locals, festival Xapulina Roc (a l'ermita).
Exposicions	Mostra d'Art d'artistes locals. Exposició material concursos.
Confer., debats, t. rod.	Puntuals. Club de lectura a la biblioteca.
Estudis	S'ha fet Mapa Patrimoni Cultural i Artístic del poble.
Arts visuals	Activitats de l'entitat Art surt al Carrer (rehabilitar espais públics)

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	6
Cultura pop. i tradic.	Gralla (grallers, gegants...)	Arts escèniques	Grup de teatre	
Arts visuals	Art surt al Carrer	Estudi i divulgació	German. St. Isidre	

Centres de formació artística

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Ermita de St. Joan del Pla	Mapa del patrimoni cultural i artístic del poble.
Masies	Catàleg de les masies del municipi.

MARTORELL

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	28.108	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	12,8		
Densitat (h./ km^2)	2.202,8	Taxa atur registrat	18,55%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural

Cultura

Coordinació amb altres àrees o regidories

El Patronat Municipal de Serveis d'Atenció a les Persones de Martorell l'integren les àrees d'Ensenyament, Benestar Social, Salut, Cultura, Infància i Joventut i Esports.

Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)

Associacions, molt important.

Premissa política en la programació cultural

Avaluació de les activitats culturals, formació, suport i creació.
S'intenta treballar el que funciona menys i potenciar el que té bona acollida ciutadana.
Hi ha una gran activitat cultural però també certes mancances que volen millorar.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	32.000
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	39,53%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Es plantegen utilitzar el crowfunding per a alguna activitat concreta.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura

Butlletins de programació cultural	Sí
Canal propi de TV	No
Premsa municipal	Butlletí
Internet	Web municipal, web, tw.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	L'Enrajolada (Museu Santacana), Vicenç Ros (ceràmica), Muxart (espai d'art)	3	1	2
Teatres i auditoris	Teatre el Foment, El Progrés, Auditori	3	x	x
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	Centre Cultural, Ateneu, Casa Cult. La Vila	3	x	
Arxius	Arxiu Municipal de Martorell	1	x	

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals

Festes populars	Festa major primavera, estiu, tardor. Per entitats: St. Antoni, Reis. Fira del roser i del most.
Arts escèniques	Xarxa (infantil) i Foment. Grups professionals de teatre.
Arts musicals	Concerts a festes populars.
Exposicions	Canviants als diferents museus.
Confer., debats, t. rod.	Poques
Estudis	Alguns. I es publica el Premi Vila de Martorell (literari).
Certàmens culturals	Concurs literari. Millor blog en català.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	25
Cultura pop. i tradic.	Amics St. Antoni, gegants	Arts escèniques	Foment, Xarxa...	
Arts visuals	Ass. Artistes, Amics Mart.	Estudi i divulgació	C. Estudis Martor.	

Centres de formació artística

Aula de Teatre

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Pont del Diable Església de Sta. Maria Església de Crist Salvador Torre de les Hores	

MOLINS DE REI

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	24.878	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	15,9		
Densitat (h./ km^2)	1.560,7	Taxa atur registrat	13,05%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural

Cultura

Coordinació amb altres àrees o regidories

Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)

Les associacions organitzen les exposicions; empreses (discoteques), música en directe. Una cooperativa organitza cursos de teatre.

Premissa política en la programació cultural

Promoure l'accés de la població a la cultura en tots els àmbits i expressions artístiques, i fomentar la difusió dels continguts culturals. A més, l'Ajuntament dóna suport als creadors, productors i entitats, facilitant-los la formació i el coneixement de les tècniques i llenguatges artístics. Quant al patrimoni històric i cultural, hi ha el compromís de vetllar per l'estudi, conservació i divulgació entre el conjunt dels vilatans com a garantia de futur de la nostra identitat molinenca.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	459.647,5
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	1,82%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Generalitat i Diputació	0,7%

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura

Butlletins de programació cultural	No.
Canal propi de TV	Sí, Molins TV.
Premsa municipal	*El Llaç*, edició en paper de la revista digital.
Internet	Web municipal; "El balcó de la Vila" (agenda). Revista digital *Molins viu*.
Altres	Emissora pròpia de ràdio.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic	Privat
Museus / C. Interpr.	Museu Municipal	1	x	
Teatres i auditoris	Foment, Joventut Catòlica, Agrup. Folklò.	3		x
Biblioteques	Biblioteca Pau Vila	1	x	
Centres culturals	Federació obrera, Centre Cívic	2	x	
Arxius	Arxiu Municipal	1	x	
Sales de cinema	S'adapta una sala	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals

Festes populars	Cicle festiu anual (Reis, St. Jordi, St. Joan, 11 set), Fira Candelera
Arts escèniques i arts musicals	Les programen les entitats (Foment, Joventut Catòlica, corals...) procurant que tinguin certa regularitat.
Exposicions	Es fan a Ca n'Ametller, i s'intenta tenir-ne un cicle estable.
Confer., debats, t. rod.	Activitats relacionades amb Sant Jordi.
Arts visuals	Cine Club. Cicle de Cinema de Terror.
Certàmens culturals	Sí, juntament amb altres departaments.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	30
Cultura pop. i tradic.	8, Drac, l'Entxuscat...	Arts escèniques	10, Filagarsa, Xirgu...
Arts visuals	5, fest. Cine Terror...	Estudi i divulgació	7, Amics Museu Mol.

Centres de formació artística

Escola Municipal de Música,

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Federació Obrera	Catàleg del patrimoni
Castell Ciuró	Itineraris de descoberta del patrimoni
Palau dels Requesens	
Torre de Sant Pere de Romaní	
Casa de comportes del Canal de la Infanta	

OLESA DE MONTSERRAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	23.742	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	16,6		
Densitat (h./ km^2)	1.427,7	Taxa atur registrat	17,49%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut organitza els concerts. Educació.
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Algunes entitats.
Premissa política en la programació cultural
L'objectiu és fomentar, potenciar i donar a conèixer l'activitat cultural olesana.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Agenda trimestral.
Canal propi de TV	No.
Premsa municipal	Informació de la vila.
Internet	Web municipal, fb, enviaments electrònics.
Altres	Olesa Ràdio.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	No	0		
Teatres i auditoris	2 teatres, sala polivalent i auditori petit	4	1	3
Biblioteques	Biblioteca Santa Oliva	1	x	
Centres culturals	Centre Cívic Sant Bernat	1	x	
Arxius	Arxiu Històric	1	x	
Sales de cinema	No, però es fa cine club	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle festiu anual, aplecs (maig i set.), festa Miquelets, Sta. Oliva.
Arts escèniques	3 teatres que programen: la Passió, Casal de Cultura i WEC Olesa..
Arts musicals	Concerts per les festes populars.
Exposicions	Sí, però no un cicle estable.
Confer., debats, t. rod.	Sí.
Estudis	Premi de Recerca de la Vila d'Olesa
Certàmens culturals	Sí

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	28
Cultura pop. i tradic. Arts visuals	3, diables, miquelets	Arts escèniques Estudi i divulgació	6-7, La Passió... C. Muntany. Recerca	

Centres de formació artística
Escola Municipal de Música

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
La Torre del rellotge Ermita de St. Salvador de les Espases Ribes Blaves El Mas Vilar Ermita de St. Pere	

PALLEJÀ

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	11.208	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	8,3		
Densitat (h./ km^2)	1.350,4	Taxa atur registrat	13,33%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut, Igualtat i Serveis Socials
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Hi ha dues associacions que organitzen concerts.
Premissa política en la programació cultural
La programació cultural es basa en el calendari festiu de la ciutat. També es fa una festa pròpia del municipi que és la dels "Quarentins", la generació que fa 40 anys. Poca activitat cultural tret de l'àmbit popular i tradicional. Limitació pressupostària.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	192.880
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	1,86%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació	2,5%

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	No.
Canal propi de TV	No.
Premsa municipal	Revista municipal.
Internet	Web.
Altres	Plafons lluminosos.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Masia-museu	1	x	
Teatres i auditoris	Sala Pal·ladius (polivalent)	1	x	
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	Castell	1	x	
Arxius	No	0		
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle anual i festes majors. Festa dels Quarentins.
Arts escèniques	No
Arts musicals	Concerts a les festes majors.
Exposicions	Un cop al mes.
Confer., debats, t. rod.	A la biblioteca.
Estudis	No
Arts visuals	No
Certàmens culturals	Pintura, literatura, Cartells programes de la Festa Major.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	25
Cultura pop. i tradic.	4, gegants,bastons...	Arts escèniques	3 o 4	
Arts visuals	1	Estudi i divulgació	Amics Museu Pallejà	

Centres de formació artística
Taller municipal de música

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Castell Masies que són museus Església de Sta. Eulàlia	Rutes per la naturalesa

SANT ANDREU DE LA BARCA

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	27.329	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	5,5		
Densitat (h./ km^2)	4.968,9	Taxa atur registrat	16,27%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut, Participació ciutadana
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Galeria d'art El Portal (privada), Casino.
Premissa política en la programació cultural
Activitat més interessant, la que es fa a través del teatre.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	651.352
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	6,5%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació, Generalitat, empresa UBASER	3,5%

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí, i programa específic d'arts escèniques.
Canal propi de TV	Sí.
Premsa municipal	Butlletí periòdic dins del diari municipal.
Internet	Web municipal, web del teatre.
Altres	Ràdio municipal.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Teatres i auditoris	Teatre Núria Espert i Casino	2	x	
Biblioteques	Centre cultural Aigüestoses.	1	x	
Centres culturals	Sí. Centre de recursos associatius.	1	x	
Arxius	Arxiu Municipal	1	x	
Sales de cinema	Cinema Atrium (14)	1		x

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle de festes anual
Arts escèniques	Al teatre Núria Espert hi ha dues temporades de programació.
Arts musicals	Programa l'Escola Municipal de Música (i conveni amb entitats).
Exposicions	De tant en tant. No hi ha programació estable.
Confer., debats, t. rod.	A la biblioteca, a la sala polivalent i des del Fòrum G. de Preses.
Estudis i publicacions	Tema vinculat a l'arxiu. Relacionat amb la memòria històrica (testimonis de la gent gran per explicar l'evolució del municipi).
Arts visuals	Cicle de cine.
Certàmens culturals	Literari, concurs de pintura.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	20
Cultura pop. i tradic. Arts visuals	Gegants, diables, dansa, castellers...	Arts escèniques Estudi i divulgació	Teatrandreu, 4 Gats DEMASAB (Col·l. Defensa Medi Ambient	

Centres de formació artística
Escola Municipal de Música.

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Cases modernistes Casino Escoles velles	Itineraris pel riu i la vall del Palau

SANT BOI DE LLOBREGAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	83.408	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	21,5		
Densitat (h./ km^2)	3,884,9	Taxa atur registrat	18%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural

Cultura

Coordinació amb altres àrees o regidories

Joventut, infància i adolescència, gent gran, solidaritat-coop, educació, participació, gènere

Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)

Totes les associacions.

Premissa política en la programació cultural

Programar el cicle festiu. Coordinar i donar suport a les entitats.
Es participa de la xarxa de municipis, en activitats d'altres pobles, (per exemple, no hi ha grup de castellers però es participa molt en els castellers de Cornellà.)
A la regidoria s'han organitzat a través de les Taules Sectorials de Cultura: cada un dels 4 tècnics s'encarrega o de la cultura popular, o dels músics, o de les arts escèniques o de les arts plàstiques. També es té molt en compte la gastronomia.
Es participa de les Jornades Europees de Patrimoni.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	130.400
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	3,20%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació, Generalitat, Ministeri, però poc. De vegades, en espècies.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura

Butlletins de programació cultural	Agenda cultural.
Canal propi de TV	Canal youtube.
Premsa municipal	*Viure Sant Boi.*
Internet	Web municipal, però poc actius a les xarxes.
Altres	Cartelleria.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic	Privat
Museus / C. Interpr.	Can Barraquer, Centre Art Can Castells	2	x	x
Teatres i auditoris	Can Massallera, Cal Ninyo, Ateneu	3	2	1
Biblioteques	J. Rubió i Balaguer, M. Aurèlia Capmany	2	x	
Centres culturals	Hotel d'entitats, 1 més per barri	8	x	
Arxius	Arxiu Històric	1	x	
Sales de cinema	Cinemes Can Castellet	2	x	

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals

Festes populars	Cicle festiu anual, carxofada, festes majors, fira de la Puríssima.
Arts escèniques	Jove Companyia de Dansa; Congrés de Samba Cafieira (3 dies).
Arts musicals	Festival Altaveu, Karxofarock festival, ArteNou, seminari "Cajón".
Exposicions	Permanents: "Sant Boi...", "R. Casanova..."; d'art, de col·lectius...
Confer., debats, t. rod.	Biblioteca: "Llegim en veu alta", "Conta contes", Clubs lectura...
Estudis i publicacions	Poc. Algunes beques amb conveni amb centre d'Estudis.
Arts visuals	3 projectes a Centre d'Art can Castells (Art Clas, Lac, Hermes).
Certàmens culturals	Mostra entitats, jornades interacció; cult. Pop., tallers romans...

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre 48
Cultura pop. i tradic.	Diables, etc.	Arts escèniques	Gr. Imagina, Tripijoc
Arts visuals	AFABOI (fotogràfica)	Estudi i divulgació	El Farah (magribines)

Centres de formació artística

Escola Municipal de Música Blai Net, Centre d'Art Can Castells (gastronomia, música, dansa)

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Museu Can Barraquer Torre medieval Benviure Fàbriques modernistes Termes romanes	3 itineraris: - Casanova - Nucli antic - Art al peu del carrer.

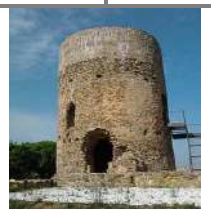

SANT CLIMENT DE LLOBREGAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	3.920	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	10,8		
Densitat (h./ km^2)	362,6	Taxa atur registrat	12,27%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura, Salut i Consum
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut, Esport i Turisme
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Set associacions culturals, sobretot +1000 HSCLL (Primavera Cultural i Correllengua)
Premissa política en la programació cultural
Mantenir les tradicions, fomentar la cultura intrínseca, fomentar activitats culturals.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	208.345
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	5,68%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació, en espècies.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Butlletí digital.
Canal propi de TV	No. Es fa difusió dels actes a TVEsplugues.
Premsa municipal	Revista *Delata* i *Opinió*.
Internet	Web molt activa, premiada. Fb, tw.
Altres	Agenda trimestral a les bústies, cartells.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Museu de les eines del pagès	1		x
Teatres i auditoris	Casal de cultura	1	x	
Biblioteques	Sala de lectura, molt activa.	1	x	x
Centres culturals	Casal d'avis	1	x	
Sales de cinema	No; estiu, "cinema a la fresca"	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle festiu, festa cirera, festes majors, 3 tombs, puntaires...
Arts escèniques	Només activitat del grup local: Grup escènic Sant Climent.
Arts musicals	Activitats de la coral d'adults, de la d'infants i de les Caramelles.
Exposicions	2 del grup Pinzellades (Cireres i FM hivern). Altres de puntuals.
Confer., debats, t. rod.	"Els dimarts saludables", sobre diversos temes.
Estudis	Entitat d'estudi que promou i divulga diferents estudis.
Arts visuals	Activitat de l'entitat Pinzellades.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre 12
Cultura pop. i tradic.	Sardanes, gegants...	Arts escèniques	Grup escènic SC
Arts visuals	Pinzellades	Estudi i divulgació	+1.000. H de SCLL

Centres de formació artística

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Església romànica	Participa de les Jornades europees del patrimoni.
Museu eines pagès	Exposició cireres (maig)
Monument Lorenzo Quinn	Ruta del cirerer florit
Ermita del Roser	
Masia Can Molins	

SANT ESTEVE SESROVIRES

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	7.546	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	18,6		
Densitat (h./ km^2)	406,6	Taxa atur registrat	11,43%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Educació
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Art Viu, Aula de Música, totes les associacions
Premissa política en la programació cultural
Es vol organitzar la cultura el millor possible, però com que la població està disseminada en diversos nuclis, es fa difícil disposar d'una infraestructura cultural sòlida.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	845.080
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	1%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació, Generalitat	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí, mensual, *El Sesrovirenc*.
Canal propi de TV	Sí.
Premsa municipal	No.
Internet	Web, fb.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	No	0		
Teatres i auditoris	El Casino, Teatre (espai polivalent)	2	x	x
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	Sí, Centre Cultural de SES...	2	x	x
Arxius	Sí, municipal (patrimoni i administratiu)	1	x	
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Festa d'Hivern, festes majors, Tres Tombs, mostra d'entitats.
Arts escèniques	Mostra teatre Josep Muñoz, Nits del Casino, ball de garlandes.
Arts musicals	Coral infantil i adulta. Activitats en col·lab. amb altres corals.
Exposicions	Una exposició al mes (organitza Artviu).
Confer., debats, t. rod.	Puntuals, a través de la biblioteca.
Arts visuals	Jovart, exposicions d'art, de fotografia (Artviu).
Certàmens culturals	Cada 2 anys, premi literari narrativa curta.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	17
Cultura pop. i tradic.	Ball garlandes, bestiari, trabucaires.	Arts escèniques	Grup teatre L'Ull de Bou	
Arts visuals	Artviu	Estudi i divulgació	No	

Centres de formació artística
Taller d'òpera, Aula de música, Aula de cultura tradicional, tallers diversos

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
El Casino Església parroquial Masies	

SANT FELIU DE LLOBREGAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	43.769	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	11,8		
Densitat (h./ km^2)	3.703	Taxa atur registrat	15,32%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural

Cultura

Coordinació amb altres àrees o regidories

Joventut, Igualtat i Ciutadania, Formació i Educació, Gent Gran

Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)

4 entitats amb trajectòria i totes conveni amb l'Ajuntament: Ateneu, Casino, Unió Coral i Centre Parroquial. Totes inclouen moltes associacions. També programen activitats Els Amics de les Roses, apart de la festa específica anual. Puntualment al Bar Els Pagesos, per arribar a un altre tipus de públic.

Premissa política en la programació cultural

Una doble premissa:

a) Per un costat, facilitar l'accés a la cultura als ciutadans de Sant Feliu.

b) Per l'altre, jugar amb els elements locals, per 2 motius:

1. A causa de la situació econòmica, les contractacions externes han caigut en picat.
2. Es vol promoure el teixit associatiu cultural local.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	800.000
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	4%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
15.000 de la Diputació.	1,8%

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura

Butlletins de programació cultural	Sí, agenda *On anem* (mensual, bústies).
Canal propi de TV	No. Acord amb TV Esplugues.
Premsa municipal	Butlletí.
Internet	Web Ajunt., entitats. *Fetasanfeliu* (diari dig.).
Altres	Ràdio Sant Feliu.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Roserar de Dot i de Camprubí (col·lecció)	1		x
Teatres i auditoris	4 teatres (sales polivalents), 1 auditori	5	1	4
Biblioteques	Biblioteca Montserrat Roig	1	x	
Centres culturals	Sí	4	x	
Arxius	Arxiu Comarcal del Baix Llobregat	1	x	
Sales de cinema	Cinebaix (7)	1	x	

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals

Festes populars	Cicle festiu anual, Festes Primavera (Exposició N. Roses, fira comercial), festa major (agost), Festes de Tardor (octubre).
Arts escèniques	Activitats de Xarxa (espectacles familiars), i grups amateurs locals.
Arts musicals	Música al Palau, Contrabaix (xarxa program. musical), Joves Intèrprets, Òpera, Música Coral.
Exposicions	No estables. Al Palau Falguera, Ateneu.
Confer., debats, t. rod.	Des de la biblioteca, l'USLA. De vegades, altres iniciatives.
Arts visuals	Activitat del Cinebaix (fòrums...) i 3 concursos anuals de foto.
Certàmens culturals	Relats breus per a dones, concursos literaris Marti Dot i El Laurel.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	45
Cultura pop. i tradic.	10 (diables, colles, castellers...) + 3 reg.	Arts escèniques	2	
Arts visuals	2	Estudi i divulgació	5 (ARES, CECBLL, Arrels Locals...)	

Centres de formació artística

Escola Municipal de Música, Aula de Música i Teatre.

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Palau Falguera	Visita guiada Palau Falguera
Masia torre Abadal, escult. Jaume Plensa	Ruta modernista

SANT JOAN DESPÍ

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	32.812	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	6,2		
Densitat (h./ km^2)	5.318	Taxa atur registrat	13,63%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Gent Gran
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Associacions gestionen els seus propis programes. Algun teatre que ve de fora.
Premissa política en la programació cultural
Hi ha un gran interès, d'una banda, per promocionar el patrimoni, eix fonamental del treball cultural, i d'altra banda, per dur coses innovadores al municipi, com ara obres de teatre. És singular en el sentit que es dinamitza tot el que és tradicional combinant-ho amb una varietat important en altres àmbits.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	1.100.000
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	3%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Generalitat, Diputació, algunes empreses per temes puntuals	4%

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Apartat especial al Butlletí Municipal. I especial de teatre.
Canal propi de TV	No
Premsa municipal	Butlletí municipal
Internet	Web municipal. Web de venda d'entrades.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Centre Jujol-Can Negre	1	x	
Teatres i auditoris	Foment, 2 auditoris (bibl.), El Bulevard	4	3	1
Biblioteques	Martí Pol, Mercè Rodoreda	2	x	
Centres culturals	Centre Cultural Can Negre, més 1 x barri.	5	x	
Arxius	Sí, Arxiu Municipal	1	x	
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Les tradicionals del cicle anual i altres petites festes.
Arts escèniques i arts musicals	Hi ha tres cicles anuals: música, teatre i dansa. Es fan 8-9 obres de teatre per a diferents tipus de públic, i també amb la música.
Exposicions	8 o 9 per any. I també unes 8 o 9 més de caràcter temàtic.
Confer., debats, t. rod.	Sí, trimestralment a les biblioteques, i també clubs de lectura.
Publicacions	Relacionades amb el patrimoni, i també de flora i fauna local.
Arts visuals	Projeccions puntuals i concurs de fotografia que s'exposa.
Certàmens culturals	De relats curts, de relats de dones, de dansa jove, de fotografia.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	30
Cultura pop. i tradic.	8	Arts escèniques	A Can Negre	
Arts visuals	A Can Negre	Estudi i divulgació	C. Mediamb. l'Arrel	

Centres de formació artística
Escola municipal d'art, a Can Negre.

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Can Negre i Torre de la Creu (Jujol) Ermita del Bon Viatge Diverses cases i elements modernistes. Església Parroquial de St. Joan Baptista	Activitats coneixement i divulgació obra de Josep M. Jujol. Itineraris promoció patrimoni.

SANT JUST DESVERN

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	16.859	Sectors predominants	Serveis Indústria
Superfície (km^2)	7,8		
Densitat (h./ km^2)	2.158,6	Taxa atur registrat	9,31%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Biblioteca, Ateneu, Comissió de festes joves.
Premissa política en la programació cultural
Festes principalment de caràcter popular, amb una comissió (El ??) que s'encarrega de donar a conèixer les activitats. Fa de pont entre l'Ajuntament i les altres entitats.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	220.000
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	1,04%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Alguna subvenció per a activitats puntuals.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	No.
Canal propi de TV	Tenen ETV.
Premsa municipal	Butlletí.
Internet	Web, blog, xarxes socials i mails.
Altres	Ràdio Desvern.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Centre d'interpretació municipal	1		x
Teatres i auditoris	Teatre de l'Ateneu (conveni amb l'Ajunt.)	1	x	x
Biblioteques	Biblioteca Joan Margarit	1	x	
Centres culturals	Centre Cultural Can Ginestar, CC Joan Maragall, CC Salvador Espriu.	3	x	
Arxius	Arxiu històric	1	x	

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Les del cicle festiu anual. Festes de Tardor i festa major.
Arts esc. i musicals	No es fa res de manera estable, només de manera puntual.
Exposicions	Cicles estables en els 3 centres d'exposicions.
Confer., debats, t. rod.	De tant en tant.
Estudis i publicacions	Beca Antoni Malaret (recerca Batxillerat). Public. Publ. Centre Est.
Arts visuals	Cineclub Utopia, "Juny fotogràfic" (conc), cinefòrum a l'Ateneu.
Certàmens culturals	Concurs literari, internacional de fotografia, "novembre literari".

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	23
Cultura pop. i tradic.	7, sardanista, drac...	Arts escèniques	3, Justeatre, Al 200...	
Arts visuals	6, Fira art, Arteneu...	Estudi i divulgació	Centre Estudis SJ	

Centres de formació artística
Casal de Joves, oferta continuada de formació.

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Jaciment iber, masies Molí del s. XIV Búnquer antiaeri de la Guerra Civil Can Ginestar	

SANT VICENÇ DELS HORTS

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	28.181	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	9,1		
Densitat (h./ km^2)	3.090	Taxa atur registrat	20,69%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Serveis
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Importància fonamental de les empreses culturals, escoles teatre, música i dansa. I de les juntes de les associacions teatrals.
Premissa política en la programació cultural
En la programació cultural general, es vol donar relleu als artistes locals (certàmens, concursos o fins i tot una sala d'exposicions amb el nom d'algun artista local. Es vol incentivar i donar suport al potencial sociocultural de les entitats, associacions i empreses culturals del municipi. La creativitat artística i cultura popular són, doncs, els eixos que mouen la política cultural del nostre poble, atenent la pluralitat de l'oferta per arribar a tothom.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	496.900
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	2%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Ajut puntual d'alguna empresa. No és significatiu en el pressupost.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí, mensual.
Canal propi de TV	Sí, de gestió privada sense ànim de lucre.
Premsa municipal	Sí, del Departament de Comunicació.
Internet	Web municipal, web d'entitats, xarxes socials.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Forn romà, Museu de pintura	2	x	
Teatres i auditoris	Ateneu Familiar, Soc. Cult. Vicentina...	3		x
Biblioteques	Biblioteca Les Voltes	1	x	
Centres culturals	Sí	1	x	
Arxius	Arxiu Municipal	1	x	
Sales de cinema	Multicines La Vailet (7)	1		x

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cavalcada Reis, Setmana Santa (multicultural) i festes majors.
Arts escèniques	3 entitats: Vicentina, Centre Católic i Ateneu. I conveni amb Bitxo.
Arts musicals	En col·laboració amb l'Escola Municipal de Música.
Exposicions	Al fòrum romà. I permanent de l'autor a la sala Vicenç Miró.
Confer., debats, t. rod.	Si, des de la biblioteca.
Estudis i publicacions	Algun projecte de publicació sobre memòria històrica del poble.
Arts visuals	Concurs de curtmetratges (S. Arizón) i fotografia (F. Siñol).
Certàmens culturals	Horts de poesia (festival internacional), Concurs literari (N. Lunes)

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	9
Cultura pop. i tradic.	Sardanista, andalusa...	Arts escèniques	3 associacions	
Arts visuals	ACAudiovis., Ateneu...	Estudi i divulgació	Centre Estudis locals	

Centres de formació artística
Escola Municipal de Música. Escola de teatre El Bitxo. Escoles de dansa.

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Fòrum Romà	Rutes guiades: llocs de la Guerra Civil i postguerra, Noucentisme, Modernisme.
Can Costa	Visites al fòrum romà.
Edificis noucentistes i modernistes	Visites a Can Costa.
Castell de Sant Vicenç	

SANTA COLOMA DE CERVELLÓ

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	8.060	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	7,5		
Densitat (h./ km^2)	1.076,1	Taxa atur registrat	11,05%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Medi Ambient, Promoció Econòmica, Esports, Polítiques d'Igualtat.
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Entitats.
Premissa política en la programació cultural
Per entendre la premissa política cal conèixer el municipi. Té 4 nuclis urbans: Sant Roc, Colònia Güell (població antiga colònia industrial), Nucli Antic i la urbanització de Cesalpina (població immigrants dels anys 60). Això provoca una multiplicació de festes. La premissa política del Departament de Cultura és la de mantenir totes les festes; en lloc de traduir la disminució de pressupost en la selecció i potenciació d'unes en detriment de les altres, s'ha optat per dividir el pressupost entre totes.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	384.000
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	5%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Suport per a material i infraestructures dels altres municipis veïns.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Tríptic *Actualitat* mensual (bústies).
Canal propi de TV	No.
Premsa municipal	No.
Internet	Agenda d'actes online.
Altres	Cartells.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Centre Interpretació Colònia Güell	1	x	
Teatres i auditoris	Ateneu	1		x
Biblioteques	Biblio. (nucli antic) i sala lectura (Colònia)	2	x	
Centres culturals	Ateneu, Societat Recreativa i Assoc. Veïns	4	2	2
Arxius	No	0		
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Reis, Carnestoltes, FM (x3). I festa Cirera, Aplec St. Antoni, festa Modernisme, festa Santa Paloma.
Arts escèniques	Grup de teatre de la Societat Recreativa.
Arts musicals	Concerts muntats per les dues corals i l'Assoc.Musical Sifasol.
Exposicions	De tant en tant, hi ha dues sales.
Arts visuals	Mostra d'Art Bianual per l'associació d'artistes de Sta. Coloma.
Certàmens culturals	

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	13
Cultura pop. i tradic.	7	Arts escèniques	3	
Arts visuals	1	Estudi i divulgació	Grup Micològic La Roca Dreta, Colònia	

Centres de formació artística
Escola de Música.

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Colònia Güell Cripta de la Colònia Güell Masies Torre Salvana	Visites guiades per la Colònia i la Cripta.

TORRELLES DE LLOBREGAT

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	5.776	Sectors predominants	Serveis Agricultura Indústria
Superfície (km^2)	13,6		
Densitat (h./ km^2)	426	Taxa atur registrat	12,14%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural

Cultura

Coordinació amb altres àrees o regidories

Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)

Molt protagonisme de les associacions i de l'Ateneu

Premissa política en la programació cultural

Com que tenen pocs recursos, generen propostes culturals enginyoses. Hi ha una comissió que organitza, però tot el poble participa en tot.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	76.705
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	1,5%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Diputació	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura

Butlletins de programació cultural	Secció en el Butlletí.
Canal propi de TV	No.
Premsa municipal	Butlletí municipal.
Internet	Web i xarxes socials.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic	Privat
Museus / C. Interpr.	Museu d'història	1		X
Teatres i auditoris	Can Pinyons i l'Ateneu Torrellenc	2	x	x
Biblioteques	Biblioteca municipal	1	x	
Centres culturals	No	0		
Arxius	No	0		
Sales de cinema	No	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals

Festes populars	Festes majors, festa del boscater (tallar llenya), festa de la cirera.
Arts escèniques	Poca activitat. S'està intentant començar a engegar-la.
Arts musicals	Un cop l'any, un concert de tot un dia on els joves poden actuar.
Exposicions	Algunes a la biblioteca.
Confer., debats, t. rod.	De tant en tant, segons les necessitats.
Estudis i publicacions	L'activitat de l'Associació Naturalista Torrellenca (flora, fauna...)
Arts visuals	En general, no hi ha gaire activitat.
Certàmens culturals	Abril literari, certamen per a grans i petits (escoles, institut, bibl.)

Tipologia d'associacions culturals al municipi — Nombre: 10

Cultura pop. i tradic.	Tres Tombs, St. Martí	Arts escèniques	Ass. Ateneu
Arts visuals	Ateneu	Estudi i divulgació	Ass. Naturalista Torr.

Centres de formació artística

Escola de música de l'Ateneu

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Església de Sta. Maria	Ruta de la cirera
Fonts	Rutes a peu i en bicicleta a diferents indrets del municipi.
Masies	
Restes arqueològiques	

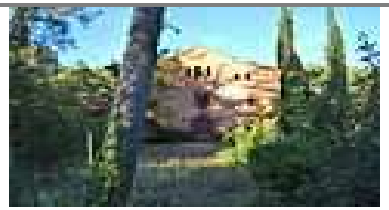

VALLIRANA

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	14.625	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km^2)	23,9		
Densitat (h./ km^2)	612,4	Taxa atur registrat	15,30%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut, Esports, Promoció econòmica (fires comercials)
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Entitats en general. Ajuntament: pressupost, infraestructura i alguna activitat.
Premissa política en la programació cultural
La premissa política que hi ha darrere de les diferents activitats que s'organitzen a la vila, compartida per les diferents regidories, és fomentar el sentiment de pertinença al municipi de Vallirana dels seus ciutadans, la major part dels quals viu en "urbanitzacions dormitori" i no participa de la vida associativa del municipi (de 15.000 habitants, 3.000 participen en una festa major). Per tant, des de Cultura es vol fer arribar la cultura als ciutadans per tal de potenciar el seu sentit de pertinença. Ha baixat dràsticament el pressupost destinat a Cultura.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	295.000
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	2,16%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Alguna subvenció Diputació.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Butlletí electrònic Municipal.
Canal propi de TV	Sí. Per Internet.
Premsa municipal	*Viure Vallirana*.
Internet	Web, fb, mail.
Altres	Cartells.

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/ Privat	
Museus / C. Interpr.	Masia Molí de Can Batlle, CExcursionista	2	1	1
Teatres i auditoris	Casino i Patronat Parroquial	2		x
Biblioteques	Biblioteca Josep M. López Picó	1	x	
Centres culturals	Casino i Casal de Joves	2	1	1
Arxius	Espai on es guarda documentació històrica del municipi (entitat Amics de Vallirana).	0		

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Cicle festiu anual, FM, f. St. Sebastià (salvà de la pesta), 3 Tombs.
Arts escèniques	Grup amateur local. Per les festes majors i Els Pastorets per Nadal
Arts musicals	Cicle guitarra. Concerts per St. Jordi i St. Mateu (Escola Música).
Exposicions	Sí, esporàdiques: dels tallers d'art, d'artistes locals, de fotografia.
Confer., debats, t. rod.	Puntual, des d'alguna entitat. Conveni amb jaciment arqueològic de l'Ordal (recursos i a canvi, conferències o exposicions).
Arts visuals	Taller d'Art i Cultura, Cercle Artístic de V., Assoc. Fotogràfica de V.
Certàmens culturals	Premis literaris Vila de Vallirana.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre	17
Cultura pop. i tradic.	12	Arts escèniques	1	
Arts visuals	3	Estudi i divulgació	Amics de Vallirana	

Centres de formació artística
Escola Municipal de Música

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Masia Molí de can Batlle (molins fariners) Ermita de Sant Silvestre Forn de calç i de guix Construccions de pedra seca	S'està elaborant el catàleg del patrimoni del municipi.

VILADECANS

BAIX LLOBREGAT

INDICADORS SOCIODEMOGRÀFICS

Població	65.444	Sectors predominants	Serveis Indústria Agricultura
Superfície (km²)	20,4		
Densitat (h./ km²)	3.208	Taxa atur registrat	17,32%

ADMINISTRACIÓ LOCAL

Àrea o regidoria responsable de les polítiques i l'activitat cultural
Cultura
Coordinació amb altres àrees o regidories
Joventut
Altres agents que programen cultura al municipi (associacions, privats...)
Can Xic, el Caliu, Fundación Espejo y Unión Cultural
Premissa política en la programació cultural
Destaca la Festa de Teatre al Carrer i les festes majors. Amb les festes també es vol promoure la cultura catalana, com per exemple amb la trobada de castellers. Gràcies a la construcció de l'estàtua del mamut, s'ha organitzat por primer cop la festa de l'aigua, amb una participació multitudinària de 2.000 persones al carrer.

RECURSOS

Pressupost de l'Ajuntament per a cultura	34.800
Percentatge respecte al total de l'Ajuntament	1,1%
Suport altres agents (privats, públics...) per a cultura	Percentatge
Molt poques. De privades, cap.	

DIFUSIÓ

Mitjans de comunicació que s´utilitzen per a la difusió de la cultura	
Butlletins de programació cultural	Sí, amb notícies culturals online.
Canal propi de TV	Sí, per Internet.
Premsa municipal	Sí.
Internet	Web i xarxes socials.
Altres	

EQUIPAMENTS/ESPAIS...

...destinats a usos culturals		Quants	Públic/	Privat
Museus / C. Interpr.	Ca n'Amat	1	x	
Teatres i auditoris	Atrium, Ateneu d'Entitats	2	x	
Biblioteques	Sí	1	x	
Centres culturals	Sí	2	x	
Arxius	Arxiu Municipal	1	x	
Sales de cinema	Cinema a la fresca, a l'estiu. I privat (10)	1		x

ACTIVITAT CULTURAL

Tipologia d'activitats culturals	
Festes populars	Festa Teatre al Carrer, Festa Major, festes tradicionals catalanes.
Arts escèniques	Festa del Teatre al Carrer. Actuacions de companyies locals.
Arts musicals	Concurs de cantautors.
Exposicions	Una sala amb exposició permanent. Algunes a la biblioteca.
Confer., debats, t. rod.	A la biblioteca. Per St. Jordi, lectura d'obres d'autors locals.
Estudis	No.
Arts visuals	Fotografia i un cicle anual de cine en 3D.
Certàmens culturals	Certàmens poètics.

Tipologia d'associacions culturals al municipi			Nombre 20
Cultura pop. i tradic.	Diables, andaluses	Arts escèniques	Dansa, Arts i Oficis
Arts visuals	Fotogràfica	Estudi i divulgació	Gr. 3 Torres, Delta viu

Centres de formació artística
Ateneu de les Arts

PATRIMONI

Elements de patrimoni destacats	Activitats amb patrimoni
Restes del mamut, element molt important	Atracció turística patrimonial
Zona del quaternari	Projecte de construcció d'un museu
Ermita de Sales	Visites guiades, explicant V. preromà.
Mines i coves	Visites guiades

Edita:

CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX LLOBREGAT

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació privada dels Centres d'Estudis de Parts Catalans